

Κ2 Δ
27/18

2683 (5)

26838

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

(227)

Handwritten signature or initials

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ Ο ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Η' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο.Ε.Σ.Β.

Handwritten notes and scribbles

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ρητορική ανάλυσις και διασκευή τοῦ ἐπιταφίου.
2. Κείμενον.
3. Ἑρμηνεία.
4. Λεξιλόγιον.
5. Γραμματικά.
6. Συντακτικά και Αἰσθητικά
7. Πραγματικά.
8. Γνωμικά.
9. Νόημα και 10. Περιλήψεις.

Handwritten: ΑΒ < ΑΕΒ

ΑΘΗΝΑΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ Ο ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Η' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο.Ε.Σ.Β.

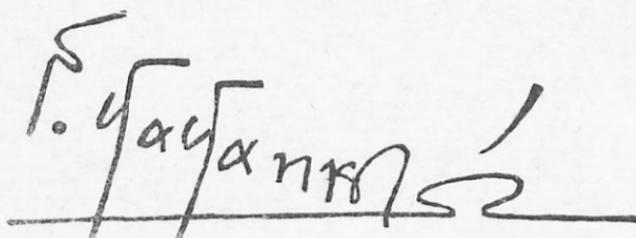

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ρητορική ἀνάλυσις καὶ διασκευὴ τοῦ ἐπιταφίου.
2. Κείμενον.
3. Ἐρμηνεία.
4. Λεξιλόγιον.
5. Γραμματικά.
6. Συντακτικά καὶ Αἰσθητικά
7. Πραγματικά.
8. Γνωμικά.
9. Νόημα καὶ 10. Περιλήψεις.

ΑΘΗΝΑΙ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν διὰ σφραγίδος ὑπογραφήν μου.

Handwritten signature: Π. Βασιλαδίου

ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ

Α' ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (κεφ. 35)

Ὁ Περικλῆς κρίνει τὸν περὶ τοῦ ἐπιταφίου λόγον θεομόν.

Β' ΕΠΑΙΝΟΙ (κεφ. 36+42)

α' Ἐπαινος τοῦ γένους τ.ἔ. προγόνων, πατέρων καὶ συγγόνων (κεφ. 36).

β' Ἐπαινος τῆς πατρίδος τ.ἔ. πολιτεύματος (κεφ. 37), πνευματικῶν καὶ ὕλικῶν ἀπολαύσεων τῶν πολιτῶν (κεφ. 38), ὑπεροχῆς ὡς πρὸς τὰς πολεμικὰς μεθόδους ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τῶν Λακεδαιμονίων (κεφ. 39), θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἐπόψεων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου (κεφ. 40).

γ' Ἀνακεφαλαίωσις τοῦ ὕμνου πρὸς τὸ Ἀθηναϊκὸν μεγαλεῖον (κεφ. 41) καὶ δ' Ἐπαινος τῶν πεσόντων (κεφ. 42).

Γ' ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας πρὸς μίμησιν (κεφ. 43).

Δ' ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ (κεφ. 44+45)

α' Πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν πεσόντων (κεφ. 44) καὶ

β' Πρὸς τοὺς υἱούς, ἀδελφούς καὶ χήρας τῶν πεσόντων (κεφ. 45).

Ε' ΕΠΙΛΟΓΟΣ (ἀνακεφ. καὶ τέλος τοῦ λόγου κεφ. 46)

ἡρώτων ἡρώτων ἡρώτων
ἡρώτων ἡρώτων ἡρώτων
ἡρώτων ἡρώτων ἡρώτων

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

Ο ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

BIBLION ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦ. 34 (Εισαγωγή)

ἡρώτων ἡρώτων ἡρώτων
οὐ εἶσαι παρ' ἡ
μαθῆζε το

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι οἱ Ἀθηναῖοι χρώμενοι τῷ πατρίῳ νόμῳ ταφὰς ἐποιήσαντο δημοσίας τῶν ἀποθανόντων πρώτων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ τρῶπῳ τοιῷδε.

Τὰ μὲν ὁσαῦτά τῶν ἀπογενομένων προτίθενται πρότερον

σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ ἕκαστος ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ, ἣν τι βούληται.

Ἐπειδὴν δὲ ἡ ἔκφορὰ ἢ, ἄμαξαι ἄγονσι κυταρισσίνας λάρνακας μίαν ἐκάστης φυλῆς· τὰ δ' ὁσαῦτα ἔνεσι (τῇ λάρνακι) τῆς φυλῆς, ἧς ἕκαστος ἦν.

Μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὐρεθῶσιν

ἐξ ἀναίρεσιν. Συνεφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων καὶ γυναῖκες πάρεσις αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφροῦμαι.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χειμῶνα οἱ Ἀθηναῖοι ἐφαρμόζοντες τὸν πατροπαράδοτον νόμον ἔθαιψαν διὰ δημοσίας τελετῆς ἐκείνους, οἳ ὅποιοι ἐφονεύθησαν πρώτοι εἰς τὸν παρόντα πόλεμον κατὰ τὸν ἕξῃς τρόπον.

Τὰ μὲν ὁσαῦτά τῶν φρονεθέντων ἐκθέτου εἰς κοινὸν προσκύνημα ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας, ἀφοῦ κατασκευάσων ἐξέδραν, καὶ καθένας (συγγενῆς) προσφέρει εἰς τὸν ἰδικόν του (νεκρόν), ὅ,τι θέλει.

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς κηδείας, ἄμαξαι μεταφέρουν κυταρισσένια φέρετρα ἓνα διὰ κάθε φυλῆν· τὰ δὲ ὁσαῦτα (ἐκάστου), εὐρίσκονται ἐντὸς (τοῦ φερέτρου) τῆς φυλῆς,

εἰς τὴν ὁποῖαν ἕκαστος ἀνήκεν. Ἐπὶ πλεον ἓνα φέρετρο ἀδειανὸν μεταφέρεται διὰ τῶν χειρῶν σκεπασμένον διὰ τοὺς ἐξαφανισθέντας, (πρὸς τιμὴν δηλ. ἐκείνων), ὅσοι δὲν ἤθελον εὐρεθῆν

πρὸς ἀνακομιδὴν καὶ ἐνταφιασμόν. Παρακολουθεῖ δὲ τὴν κηδείαν, ὅποιος θέλει, καὶ ἀπὸ τοὺς πολίτας καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους ἀκόμη καὶ γυναῖκες παρευρίσκονται, αἱ συγγενεῖς, εἰς τὸν τάφον θρηνοῦσαι.

Τιθέασιν οὖν (τὰς λάρνακας)
 ἐς τὸ δημόσιον σῆμα,
 ὃ ἔστιν
 ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστίου τῆς
 πόλεως

καὶ αἰεὶ θάπτουσιν ἐν αὐτῷ
 τοὺς ἐκ τῶν πολέμων
 πλὴν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι
 (ἀποθανόντας)·
 κρίναντες δὲ τὴν ἀρετὴν
 ἐκείνων διαπρεπῆ
 αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν.
 Ἐπειδὴν δὲ κρύψωσι γῆ,
 ἀνὴρ ἡρμῆνευς ὑπὸ τῆς πόλεως,
 ὃς ἂν δοκῇ

γνώμη τε μὴ ἀξύνετος εἶναι
 καὶ ἀξιῶσει προήκη,
 λέγει ἐπ' αὐτοῖς
 τὸν πρόποντα ἔπαινον·
 μετὰ δὲ τούτου ἀπέρχονται·
 ὧδε μὲν θάπτουσι·
 καὶ διὰ παντός τοῦ πολέμου,
 ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς,
 ἐχρῶντο τῷ νόμῳ.
 ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε
 Περικλῆς ὁ Ξανθίππου
 ἡρέθη λέγειν.

καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε,
 προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος
 ἐπὶ βῆμα
 πεποιημένον ὑψηλόν,
 ὅπως ἀκούοιτο
 ὡς ἐπὶ πλείστον τοῦ ὀμίλου,

ἔλεγε τοιάδε.

Ἐναποθέτουν λοιπὸν (τὰ φέρετρα)
 εἰς τὸ ἐπίσημον νεκροταφεῖον,
 τὸ ὁποῖον εὗρίσκεται
 εἰς τὸ ὠραιότατον προαστίον τῆς πόλεως

καὶ ἀνέκαθεν θάπτουν εἰς αὐτό,
 ὅσους φονεύονται εἰς τοὺς πολέμους,
 πλὴν βεβαίως ἐκείνων, (οἱ ὁποιοὶ ἐφονεύ-
 θησαν) εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος·
 ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐθεώρησαν τὴν ἀνδρείαν
 ἐκείνων ἐξαίρετον,
 ἐπὶ τόπου καὶ τὴν ταφὴν (τοὺς) ἔκαμαν.
 Καὶ ἀφοῦ (τὰ) σκεπάσουν μὲ χῶμα,
 (ἕνας) ὀμιλητὴς ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως,
 ὁ ὁποῖος θεωρεῖται,
 ὅτι ὄχι μόνον κατὰ τὸν νοῦν εἶναι συνετός,
 ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν ὑπερέχει,
 ἐκφωνεῖ πρὸς τιμὴν αὐτῶν
 τὸν ἀρμόζοντα ἐπαινετικὸν λόγον·
 κατόπιν τούτου δὲ ἀποχωροῦν·
 ἔτσι λοιπὸν προβαίνουν εἰς τὴν ταφὴν·
 καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου,
 ὡσάκις ἐδίδοτο εἰς αὐτοὺς τοιαύτη εὐκαιρία,
 ἐφήρμοζον τὸν νόμον.

Πρὸ τιμὴν λοιπὸν τῶν πρώτων αὐτῶν
 ὁ Περικλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου,
 ἐξελέχθη νὰ ὀμιλήσῃ.
 Καὶ ὅτε ἔφθασεν ἡ κατάλληλος στιγμή,
 ἀφοῦ ἐπροχώρησεν ἀπὸ τὸν τάφον
 (καὶ ἀνῆλθεν) εἰς ἕνα βῆμα,
 τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευασθῆ ὑψηλόν,
 διὰ νὰ ἀκούεται
 εἰς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μέρος
 τοῦ συνηθροισμένου πλήθους,
 ἔλεγε περὶ τοῦ τὰ ἀκόλουθα.

Λεξιλόγιον : *πάτριος* = ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς πατέρας, προγόνους, προγονικὸς, πατροπαράδοτος, *νόμος* (*νέμω*) = χρῆσις, συνήθεια καὶ πᾶν ὅ,τι ἔνεκα τούτων γίνεται, νόμος, ἔθιμον. *χωῶμαι* = μεταχειρίζομαι, χρησιμοποιοῦμαι, ἀκολουθῶ, ἔχω. *ταφὰς ποιοῦμαι* = θάπτω *ταφὰς ποιῶ* = ἐπιτρέπω νὰ γίνωνται ταφαί). *προτίθεμαι* = τοποθετοῦμαι ἔμπροσθεν, προβάλλομαι· τὸ μέσον ρ. κυριολεκτεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ ἀποθανόντων, ὡς καὶ παρὰ Λατίνους τὸ *pro-pere*, ὁπότε ἐρμηνεύεται : δημοσίᾳ ἐκθέτω νεκρούς πρὸς ἐνταφιασμὸν πρβλ. καὶ τὸ οὖσ. *πρόθεσις* λεγόμενον ἐπὶ νεκροῦ. *ἀπογενόμενοι* = ἀπουσιάζοντες, ἀπελθόντες, ἀποθανόντες. *πρότριτα* = πρὸ τρίτης ἡμέρας τῆς ἐκκομιδῆς, τρίτην ἡμέραν πρὸ τῆς ἐκφορᾶς, τὴν προπαραμονὴν, ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας. *σκηνή* = παράπηγμα, ὑπόστεγον, ἐξέδρα. *ἐπιφέρω* = φέρω καὶ θέτω ἐπάνω. *ἐκφορὰ* = κηδεῖα (λέξις περὶ ἐκκομιδῆς νεκρῶν λατ. *effero*). *λάρναξ* = τεφροδό-

χος κάλη, θήκη, φέρετρον. *ἄγω*=κάννω τι νὰ πορευθῆ, μεταφέρω. *κλήνη*=φέρετρον, νεκροκρέββατο, λατ. lectica καὶ feretrum. *ἀναίρεισι* (κυριολεκτεῖται ἐπὶ ἐκφορᾶς νεκρῶν)=ἡ περισυλλογὴ τῶν νεκρῶν πρὸς ἐνταφιασμόν (ἐκ τοῦ *ἀναίρουμαι*), ἀνακομιδὴ λειψάνων. *ξυνεκφέρω*=συνουδεύω τὴν ἐκφορὰν παρακολουθῶ τὴν κηδείαν, κοινῶς συνεβγάλω, συντροφεύω. *βούλομαι*=θέλω. *ἀστός*=κάτοικος τοῦ ἀστεως ἔχων ἀστικά μόνον δικαιώματα, πολίτης. *προσ-ήκουσαι*=ἀρμόζουσαι, αἱ τεθλιμμένοι συγγενεῖς. *τάφος*=μνήμα, τάφος, ταφή. λατ. funus. *δλοφύρομαι*=θρηνώ, δδύρομαι, κλαίω δυνατά. *σημα*=μνήμα, τάφος, νεκροταφεῖον λατ. conimune sepulcrum. *προῶσιον*=τόπος πρὸ ἢ πέρα τοῦ ἀστεως. *ἀρετῆ*=ὑπεροχή, τελειότης, ἰκανότης παντὸς εἶδους, ἀνδρεία λατ. virtus (*ἀραρίσκω*-*ἀριστος*). *διαπρεπής*=ὁ ἐξέχων ὑπὲρ τινά, ἐξαίρετος. *κρίνω*=χωρίζω, ἐκφέρω κρίσιν, ἐρμηνεύω, προτιμῶ. *αὐτοῦ*=ἐκεῖ, ἐπὶ τόπου. *κρύπτω*=καλύπτω, σκεπάζω. *αἰροῦμαι*=ἐκλέγομαι, ὀρίζομαι (παθητ. τοῦ μέσου *αἰρούμαι*=ἐκλέγω. προτιμῶ). *δοκῶ*=νομίζω, νομίζομαι, θεωροῦμαι. *γνώμη*=μέσον δι' οὗ γιγνώσκει τις, τεκμήριον, νοῦς, κρίσις, βούλησις. *ἀξίωσις*=ὑπόληψις, χαρακτήρ, κύρος. *προήκω*=ὑπερέχω. *πρέπων*=ἀρμόζων. *καιρός* (*κείρω*)=τιμῆμα χρόνου, στιγμή, εὐκαιρία κατάλληλος, προσήκων μέτρον λατ. modus, tempus, opportunitas. *προέρχομαι*=ἔρχομαι ἐκ τινος, χωρῶ ἔμ-προσθεν, προχωρῶ. *δμιλος* (καθ' ἀπλολογίαν ἐκ τοῦ *δμόμιλος*)=συνάθροισις, παράταξις, πλήθος συγκεντρωμένων.

Γραμματικά : *χρώμενοι* μετ. ἐν. τοῦ μικτοῦ ἀποθ. *χρώνω*, ἐχρώνην, χρήσομαι, χρησθήσομαι, ἐχρησάμην, ἐχρήσθην, κέχρημαι, ἐκεχρήμην. *δημοσία* δοτικοφανὲς τροπ. ἐπίρρ. *ἐποίησαντο* μ. ἀόρ. α' τοῦ *ποιῶμαι* (δμαλόν). *τῷδε* δοτ. ἐν. ἀόρ. γέν. τῆς δεικτ. ἀντων. *ὄδε, ἦδε, τόδε*. *ἀποθανόντων* μετ. ἀόρ. β' τοῦ *ἀποθνήσκω*, ἀπέθνησκον, ἀποθανοῦμαι, ἀπέθανον, τέθνηκα, ἐτέθνηκα. *τοῖςδε* δοτ. ἐν. ἀόρ. γέν. τῆς δεκτ. ἀντων. *τοῖσδε, τοῖσδε, τοῖσδε*. *προτίθενται* μέσος ἐν. τοῦ *προτίθεμαι*, ἐτιθέμην, θήσομαι, τεθήσομαι, ἐθέμην, ἐτέθην, τέθειμαι καὶ κείμαι, ἐτεθείμην καὶ ἐκείμην. *ἀπογενόμενον* μετ. μ. ἀόρ. β' τοῦ μέσου ἀποθ. *ἀπογιγνώμαι*, ἐγιγνώμην, γενήσομαι, ἐγενόμην, γεγένημαι καὶ γέγονα, ἐγεγενήμην καὶ ἐγεγόνειν. *πρότριτα* (πρὸ + *τρίτος*) ἐπίρρ. χρόν. *ποιήσαντες* μετ. ἀόρ. α' τοῦ *ποιῶ*. *ἐπιφέρει* ἔνεσ. τοῦ *ἐπιφέρω*, ἔφερον, οἶσω. *ἦνεγκα* καὶ ἦνεγον, ἐνήνοχα, ἐνήνοχην. *αὐτοῦ* καὶ *αὐτοῦ* αὐτοπ. ἀντων. γ' προσ. (α' *ἐμαυτοῦ* β' *σεαυτοῦ*). *ἦν* ὑποθ. σύνδ. *βούληται* ὑποθ. ἐν. τοῦ παθητ. ἀποθετ. *βούλομαι*, ἐβουλόμην, βουλήσομαι, ἐβουλήθην, βεβούλημαι, ἐβεβουλήμην. *ἐπειδὴν* (*ἐπειδὴ*+*ἄν*) σύνδ. χρόν. ἦ ὑποθ. ἔνεσ. τοῦ *εἰμί*, ἦν, ἔσομαι, ἐγενόμην, γέγονα, ἐγεγόνειν. *ἡ λάραξ, ος* θηλ. γ'. *κυπαρίσσινος, η, ον* ἐπίθ. β'. *ἀγοῦσιν* ἐν. τοῦ *ἄγω*, ἦγον, ἄξω, ἦγαγον, ἦξα καὶ ἀγήχομαι, ἦξιεν καὶ ἠγήχοιεν. *ἔνεσι* ἔνεσ τοῦ *ἔνεμι*. *τὸ δατοῦν* συνηρ. δευτεροκλίτον οὐσ. *ἦς* ἀνάφ. ἀντων. θηλ. γέν. γεν. ἐν. (ὄς, ἦ, ὄ). *ἦν* παρατ. τοῦ *εἰμί*. *φέρεται* μέσος ἔνεσ. τοῦ *φέρωμαι*, ἐφερόμην, οἶσομαι, οἰσθήσομαι, ἐνεχθήσομαι, ἠνεχάμην, ἠνέχθην, ἐνήνεγαί, ἐνήνεγμην. *ἐστρωμένη* μετ. παθητ. παρακ. τοῦ *στρώνωμαι*, ἐστορνύμην, ἐστρώσομαι, στρωθήσομαι, ἐστορεσάμην καὶ ἐστρωσάμην, ἐστρώθην καὶ ἐστορήθην. *ἔστρωμαι* καὶ ἐστόρεσμαι, ἐστρώμην καὶ ἐστορέσμην (ἐνεργ.: *στρώνωμαι* καὶ *στρωνῶ* καὶ ποιητικῶς *στόρνωμαι*). οἶ ὄνομ. πληθ. τῆς ἀνάφ. ἀντων. (ὄς, ἦ, ὄ). *ἄν* δυνητικὸν μόριον. *εὔρεθῶσιν* ὑποθ. παθ. ἀόρ. α' τοῦ *εὔρισκομαι*, (ἠ)εὔρισκόμεν, εὔρήσομαι, εὔρεθήσομαι, (ἠ)εὔρόμην, (ἠ)εὔρέθην, ἠρήμαι, ἠρήμην. *ἐς* πρόθ.=εἰς.

ξυν+*ἐκ*+*φέρει* ἔνεσ. τοῦ *ξυνεκφέρω* (ἰδὲ ἀνωτέρω), *βουλόμενος* μετ. ἔνεσ. *πάρεσιν* ἔνεσ. τοῦ *πάρεμι*. *προσηκούσαι* μετ. ἐν. τοῦ *προσήκω* (ὁ *προσήκων*, ἡ *προσήκουσα*, τὸ *προσηκόν*). *δλοφουρόμαι*, *δλοφουρόμην*, *δλοφουροῦμαι*, *δλοφουράμαι*, *δλοφούρηται*. *τιθέασιν* γ' πληθ. ἐν. τοῦ *τίθημι*, ἐτίθην, θήσω, ἔθηκα, τέθεικα, ἐτεθείκειν. *τὸ σημα, ατος*, οὐδ. γ'. ὁ οὐδ. ἀνάφ. ἀντων. (ὄς, ἦ, ὄ). *καλλίστου* ὑπερθ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. *καλός, καλλίων, κάλλιστος*. *αἰεὶ* (αἰFῶς-αἰῶν) Ἰωνικὸς τύπος παρὰ ποιηταῖς ἀντὶ τοῦ ἀττικοῦ *ἀεὶ* χρόν. ἐπίρρ. *θάπτουσι* ἐν. τοῦ *θάπτω*, ἔθαπτον, θάψω, ἔθαψα, τέθαφα. *πλὴν* καταχρηστικὴ πρόθ. συντασσομένη μετὰ γενικῆς, ἀλλ' ἐδῶ ὁμοιο-

πτώτως πρὸς ἄλλον τινὰ προηγηθέντα ὄρον. γε βεβαιωτικὸν μόριον. *ὁ, ἡ διαπρεπής*, ἐς ἐπιθ. γ'. *κρίναντες* μετ. ἄορ. α' τοῦ *κρίνω*, ἔκρινον, κρίνω, ἔκριναν, κέκρικα. αὐτοῦ τοπικὸν ἐπίρρ. *ἐποίησαν* ἄορ. α' τοῦ *ποιῶ*.

κρύψωσι ὑποτ. ἄορ. α' τοῦ *κρύπτω*, ἔκρυπτον, κρύψω, ἔκρυφα καὶ ἔκρυβον, κέκρυφα, ἔκεκρύφειν. *γῆ* δοτ. τοῦ οὐσ. *γῆ* α' κλ. *ῥηγμένος* μετ. παθ. παρακ. τοῦ *αἰρούμαι*, ἤρουμην, αἰρήσομαι, αἰρεθήσομαι, εἰλόμην, ἤρεθην, ἤρημαι, ἤρημην. *ὄσ* ἀναφ. ἄντων. *ἄν* δυνητικὸν μόριον. *δοκῆ* ὑποτ. ἐν. τοῦ *δοκῶ* (προσωπικὸν), ἐδόκουν, δόξω, ἔδοξα, δεδόκηκα. *ὁ, ἡ ἀξιώματος, ον* ἐπιθ. β'. *εἶναι* ἄπαρ. ἐν. τοῦ *εἶμι*. *ἀξιώσει* δοτ. τοῦ *ἀξίωσις*, *εως* θηλ. γ'. *προήκη*, ὑποτ. ἐν. τοῦ *προήκω*, ἤκον, ἤξω. *λέγει* ἐν. τοῦ *λέγω*, ἔλεγον, λέξω καὶ ἐρῶ, ἔλεξα καὶ εἶπα καὶ εἶπον, εἶρηκα, εἰρήκειν. *τὸν πρέποντα* μετ. ἐν. τοῦ *πρέπω* (σπανίως προσωπικὸν καὶ πάντοτε ἐν. συνθέσει, ἔπρεπον, πρέψω, ἔπρεψα), συνήθως δὲ ἀπρόσωπον. *ἀπέρχονται* ἐν. τοῦ *ἀπέρχομαι*, ἀπήειν καὶ ἀπήα, ἀπειμι, ἀπήλθον, ἀπέληλυθα, ἀπεληλύθειν. *ὠδε* τροπικὸν ἐπίρρ. *ξυμβαίη* εὐκτ. ἄορ. β' (= *ξυνέβη*) τοῦ ἄπροσ. *ξυμβαίνει*, ξυνέβαινε, ξυμβήσεται, ξυνέβη, ξυμβέβηκε, ξυμβεβήκει. *ἐχρῶντο* παρατ. τοῦ *χρῶμαι* (ἰδὲ ἀνωτέρω). *τοῖσδε* δοτ. πληθ. τῆς δεικτ. ἄντων. *ὄδε*. *ἤρέθη* παθ. ἄορ. α' τοῦ *αἰρούμαι* (ἰδὲ ἀνωτέρω). *λέγειν* ἄπαρ. ἐν. *ἐπειδὴ* χρον. σύνδ. *ἐλάμβανε* παρατ. τοῦ λαμβάνω, ἐλάμβανον, λήψομαι, ἔλαβον, εἶληφα, εἰλήφειν (ἐδῶ ἔχει ἀμετάβατον σημ.). *προελθὼν* μετ. ἄορ. β' τοῦ *προέρχομαι* (ἰδὲ ἀνωτέρω). *πεποιημένον* μετ. παθ. παρακ. τοῦ *ποιῶμαι*. *ὄπως* τελ. σύνδ. *ἀκούοιτο* εὐκτ. μ. ἐν. τοῦ *ἀκούομαι*, ἤκουόμην, ἀκουσθήσομαι, ἤκούσθην, ἤκουσαι, ἤκούσμη. *ὡς* ἐπιτακτικὸν ἐπίρρ. ἐπιτεῖνον τὴν ἔννοιαν τοῦ *πλείστον*. *τοιάδε* οὐδ. δεικτ. ἄντων. (*τοιόσδε*).

Συντακτικὰ—αισθητικά : ἐν τῷ *χειμῶνι* ἐμπρόθ. διορ. χρόνου. *Ἀθηναῖοι* ὑποκ. τῷ *πατρῷ* ἐπιθ. διορ. νόμο ἀντικ. τοῦ *χρόμενοι* τροπικῆ μετ. *δημοσία* ἐπίρρ. διορ. τρόπου. *ταφὰς* ἄντικ. τοῦ *ἐποίησαντο*. ἐν τῷ *πολέμῳ* ἐμπρόθ. διορ. χρόνου. *πρώτων* κατηγ. *τῶν ἀποθανόντων* γεν. ἀντικειμενικῆ εἰς τὸ *ταφὰς* καὶ μετ. ἐπιθετικῆ. *τρόπῳ τοιῶδε* δοτ. τρόπου. *τὰ ὄσα* ἀντικ. τοῦ *προτιθένται* (ὡς ὑποκ. νοεῖται οἱ *Ἀθηναῖοι*) ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγουμένα ἀσύνδετον, διότι ἐπεξηγοῦν αὐτά. *τῶν ἀπογεγομένων* γεν. κτητικῆ καὶ μετ. ἐπιθετ. καὶ εὐφημισμὸς, λεκτικὸς δηλ. τρόπος, καθ' ὃν γίνεται χρῆσις εὐαίωνων ἢ ἀχρόνων λέξεων ἢ φράσεων ἀντὶ τῶν ἐναντίων· ἐδῶ ἐλέχθη ἀντί: *τῶν ἀποθανόντων* π.χ. *Εὐξείνιος πόντος* (ἄξενος), *καλὸ σπυρί* (ἄνθραξ), *γλυκάδι* (ξίδι). *πρότριτα* ἐπίρρ. διορ. χρόνου. *σηκῆν* ἀντικ. *ποιήσαντες* χρον. μετ. ἕκαστος ὑποκ. τοῦ *ἐπιφέρει*, ὅπερ δέχεται δύο ἀντικ. 1) *τῷ ἐαυτοῦ* (προσηκοντι) ἔμμεσον καὶ 2) *τι* ἄμεσον. *ἦν βούληται* (ὑποθ.) + *ἐπιφέρει* (ἀπόδ.) ὑποθ. λόγος δ' εἶδους δηλῶν ἄορ. ἐπανάλ. ἐν τῷ παρόντι ἢ ἐν τῷ μέλλοντι. (*ἦν τι βούληται* = *ὄ, τι ἂν βούληται*). ἀνα ρ. ὑποθ. πρ.). *ἐπειδὴν...* ἦ χρον. πρ. *ἐκφορὰ* ὑποκ. *λάρνακας* ἀντικ. *κυπαρισσίνας* ἐπιθ. διορ. ἄμαξαι ὑποκ. *μῖαν...* κατὰ παράθεσιν ἐπιμερισμὸς. *φυλῆς* γεν. κτητικῆ. *ἐκάστης* ἐπιθ. διορ. *τὰ ὄσα* ὑποκ. τοῦ *ἔνεσι* (ἀντικτικῆ συνταξ.). *ἦς .. ἦν* ἀναφ. πρότ. ἕκαστος ὑποκ. *ἦς φυλῆς* γεν. κατηγορηματικῆ κτητικῆ (ἐδῶ ἔχομεν βραχυλογίαν τ.ἑ. συμπύκνωσιν τοῦ νοήματος εἰς ὀλίγας λέξεις ἀντί: *τὰ ὄσα* ἐκάστου *ἔνεσι τῇ λάρνακι τῆς φυλῆς, ἦς ἦν ἕκαστος. μία* ἐπιθ. διορ. *κλίην* ὑποκ. *κενῆ* κατηγ. *ἐοτρωμένῃ* ἐπιθετ. μετ. *τῶν ἀφανῶν* γεν. κτητικῆ. εἰς τὸ *κλίην*. *οἱ ἂν μὴ εὐρέθωσιν...* ἀναφορ. ἄοριστολ. πρότ. ὡς ἐπεξηγησις *τῶν ἀφανῶν*. *ἐς ἀναίρειν* ἐμπροθ. διορ. σκοποῦ (τελικὸν αἷτιον).

ὁ βουλόμενος ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.). *ἀστών—ξένων* γεν. διαιρετικαὶ καὶ ἐπιτακτικῆς σημ. *γυναῖκες* ὑποκ. *αἱ προσήκουσαι* παράθεσις εἰς τὴν *γυναῖκες* (ἐπιθ. μετ.). *ἐπὶ τὸν τάφον* ἐμπρόθ. διορ. τόπου συναπτέος τῷ *πάρειαν. δλοφυρόμεναι* τροπ. μετ. (*λάρνακας*) ἐννοεῖται ὡς ἀντικ. τοῦ *εὐθείαι* καὶ (*Ἀθηναῖοι*) ὡς ὑποκ. *ἐς τὸ σῆμα* ἐμπροθ. διορ. τόπου. *ὃ ἐστιν* ἀναφ. πρότ. *ἐπὶ τοῦ προαστίου* ἐμπροθ. διορ. τόπου. *καλλίστον* ἐπιθ. διορ. *πόλεως* γεν. κτητικῆ. *αἰεὶ* ἐπίρρ. διορ. χρόνου. *ἐν αὐτῷ* ἐμπροθ. διορ. τόπου. *τοὺς ἐκ τῶν πολέμων* ἀντικ. *λεχθεῖ* βραχυλογικὸς ἀντί: *τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας καὶ ἐκ τούτων ἀναγονμένους καὶ θαντομένους. πλὴν τοὺς ἐν Μαραθῶνι* δηλ. ἀποθανόντας ἐμπροθ. διορ. ἔξαιρέσεως κατ' αἰτ. δηλ. ὁμοιοπτώτως πρὸς τοῖς: *τοὺς ἐκ τῶν πολέμων ἀντί: πλὴν τῶν ἐν Μαραθῶνι ἢ πλὴν οἱ ἐν Μαραθῶνι. ἐκείνων* γεν. κτητικῆ. δὲ δια-

σχηματικής σημ. κρίναντες αίτιολ. μετ. τὴν ἀρετὴν ἀντικ. διαπρεπῆ κατηγ. αὐτοῦ ἐπίρρ. διορ. τόπου. τὸν τάφον ἀντικ.

ἐπειδὴν κρύψωσι χρον. πρότ. γῆ δοτ. ὀργανική. (λάρνακας) ἐννοεῖται ὡς ἀντικ. ἀνῆρ ὑποκ. ἡρημένος ἐπιθ. μετ. ὑπὸ τῆς πόλεως ποιητικὸν αἴτιον. ὅς ἄν... δοκῆ... καὶ προήκη ἀναφ. ἀοριστολ. πρότ. ὅς ὑποκ. εἶναι ἀντικ. (εἶδ. ἀπαρ.). μὴ ἀξύνετος κατηγρ. καὶ σχῆμα λιτότητος ἀντί: ξυνετός (ἡ λιτότης εἶναι λεκτικὸς τρόπος, καθ' ὃν μία ἔννοια ἐκφράζεται διὰ τῆς ἀντιθέτου ἀρνητικῶς π.χ. οὐχ ἤμισα ἀντί μάλιστα, οὐκ ὀλίγοι ἀντί πολλοί). γνώμη—ἀξιώσει δοτ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς. ἐπ' αὐτοῖς ἐμπρόθ. διορ. σκοπίμου κατευθύνσεως. ἔπαινον ἀντικ. τὸν πρέποντα ἐπιθ. μετ. μετὰ τοῦτο ἐμπρόθ. διορ. χρόνου. ὦδε ἐπίρρ. διορ. τρόπου ἀναφερόμενος εἰς τὰ προηγούμενα. διὰ τοῦ πολέμου ἐμπρόθ. διορ. χρον. διαρκείας. παντός κατηγρ. διορ. ὁπότε ξυμβαίη χρον. ὑποθετ. πρότ. ἀορίστου ἐπαναλήψεως ἐν τῷ παρελθόντι. ἀποτὸς δοτ. προσωπική. (χοῆσθαι τῷ νόμῳ) ἐννοεῖται ὡς ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπτως λαμβανομένου ξυμβαίη. τῷ νόμῳ ἀντικ. τοῦ ἐχρῶντο. οὖν συνεχίζεται ὁ διακοπεῖς λόγος. ἐπὶ τοῖσδε ἐμπρόθ. διορ. σκοπίμου διευθύνσεως. πρώτοις κατηγρ. διορ. Περικλῆς ὑποκ. Ξανθίππου γεν. κητηκῆ. λέγειν καθαρόν τελ. ἀπαρ. ἢ τοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος. ἐπειδὴ ἐλάμβανε χρον. πρότ. καιρὸς ὑποκ. προελθὼν χρον. μετ. ἀπὸ τοῦ σήματος ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως. ἐπὶ βῆμα ἐμπρόθ. διορ. διευθύνσεως. ὑψηλὸν προληπτὶ κὸν κατηγρ. ἢ τοῦ ἀποτελέσματος—ὥστε ὑψηλὸν εἶναι. πεποιημένον ἐπιθ. μετ. ὅπως ἀκούοιτο τελικῆ πρότ. κατ' εὐκτικὴν ἐξενεχθεῖσα, διότι προηγῆθη ὁ ἱστορικὸς χρόνος πεποιημένον—δ ἐπεποιήτο. (Περικλῆς) ἐνν. ὡς ὑποκ. ἐπὶ πλεῖστον ἐμπρόθ. διορ. τοπικῆς ἐκτάσεως. τοῦ δμίλου γεν. διαίρ. τοιάδε σύστοιχον ἀντικ. (=τοιούσδε λόγους).

Πραγματικά: ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι εἶναι ὁ χειμῶν τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου 431 π.Χ. νόμος κατὰ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον ὁ νόμος οὗτος τῆς δημοσίας δαπάνης ἐπικηδείου τελετῆς τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος τὸν ἄρον π.Χ. αἰῶνα. **δημοσία** ἡ δημοσία μερίμνη καὶ δαπάνη ταφῆς τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων ἐνεῖχε καὶ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν χαρακτῆρα (ὡς καὶ σήμερον), διότι οἱ ὑπὲρ πατρίδος λίπτοντες δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτείαν. **πρώτων** οἱ τιμώμενοι νεκροὶ εἶναι 1) οἱ πεσόντες κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀρχιδάμου εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐν ἱππομαχίᾳ παρὰ τοὺς Ρεῖτους καὶ ὑπὸ τὰς Β.Α. ὑπάρχειας τοῦ Αἰγάλεω· Ρεῖτοι ἐλέγοντο μικρὰ λίμνη φέρουσα ἤδη τὸ ὄνομα «Λίμνη τοῦ Κουμουνοῦρου» εὐρισκομένη εἰς τὴν πεδιάδα ἀνατολικῶς τῆς Ἐλευσίνος καλουμένην Θριάσιον πεδῖον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐγγυὲς πόλεως Θριάς (Θουκ. Β. 19). 2) οἱ πεσόντες ἐν ἱππομαχίᾳ Ἀθηναϊκοῦ καὶ Θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ κατὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τὰ Φρύγια κείμενα κατ' ἄλλους μὲν παρὰ τὸ σημερινὸν Ἀμαρούσιον, κατ' ἄλλους δὲ παρὰ τὴν Ἱερὰν ὁδὸν (Θουκ. Β. 22). 3) οἱ πεσόντες κατὰ τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις περὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ παράλια τῆς Λοκρίδος (Θουκ. Β. 23). 4) οἱ πεσόντες κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτειδαίας (Πανσαν. Α. 28). Πῶς ἐτίμων οἱ ἀρχαῖοι τοὺς πεσόντας; Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διδασκόμεθα ὅτι ὑπῆρχεν ἱερὰ καὶ ἀπαράβατος ὑποχρέωσις τῆς ταφῆς καὶ διὰ τῶν ἐν πολέμοις νεκρῶν καὶ τῆς ἀποδόσεως τιμῶν εἰς αὐτούς. Τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀντίληψιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου, ὅτι οἱ ἄταφοι μὴ ἔχοντες κοινοκίαν ἐπλανῶντο καὶ οὐδέποτε εὐρισκον γαλήνην. Ἐνδεχομένη παράλειψις τοῦ καθήκοντος τούτου

ἐθεωρεῖτο ἀσέβεια καὶ ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τε τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων. Ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρῶγμα πρόδηλον: 1) ἔκ τῆς ἐπικλήσεως καθ' ὑπνοῦς εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀτάφου Πατρόκλου «**θάπτε με διττὸ τάχιστα, πύλας Αἴδαο περήσω**». 2) Εἰς τὸν ἄγραφον τοῦτον νόμον ὑπέκουσα ἡ Ἀντιγόνη θάπτε τὸν ἀδελφόν της παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος ἀπειλήσαντος θανατικὴν καταδίκην εἰς τὸν παραβάτην. 3) Ὑπέροχον παράδειγμα τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἀποτελεῖ ἡ καταδίκη εἰς θάνατον τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν, οἱ ὁποῖοι, μολοντοὶ κατεναυμάχησαν ἐν Ἀργινούσαις τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων, δὲν περισυνέλεξαν τοὺς ναυαγούς, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο ὀφείλετο εἰς ἀνωτέραν βίαν, δηλ. τὴν ἐπισυμβῆσαν τρικυμίαν. 4) Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀρχαία φράσις: «**ὑποσπόνδους ἀναριεῖσθαι τοὺς νεκρούς**» τ.ἔ. μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων συνήπτετο ἐκεχειρία δηλ. ὀλιγοήμερος παύσις τῶν ἐχθροπραξιῶν διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν. **ὁστὰ προτίθενται** τὰ σώματα τῶν πεσόντων ἐν μάχαις περισυλλεγόμενα ἔκαιοντο, ἢ δὲ τέφρα αὐτῶν ὡς καὶ τὰ ὑπολειφθέντα ὁστὰ ἔτοποθετοῦντο εἰς **ὕδριας** ἢ εἰς κιβώτια (**κάλπας**) καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἴχροντας διὰ νὰ ταφῶσιν ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ. Αὕτη συνήθως ἐτελεῖτο μετὰ τὴν λήξιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον—Νοέμβριον καὶ προφανῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅπου ὑψοῦτο ἡ ἑξέδρα. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς αὐτῶν βλέπομεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐπιταφίου λόγου τοῦ Περικλέους (Θουκ. Β. 34). Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν κηδείαν κοινοῦ θνητοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὕστατον δεῖγμα στοργῆς ἔκ μέρους τῶν οἰκείων ἦτο ἡ σύγκλεισις τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος (ὅπως καὶ σήμερον), δι' ὃ ὁ Ὅμηρος λέγει: «**τὸ γέρας ἐστὶ θανόντων**», ἐτελοῦντο αἱ ἑξῆς τρεῖς κύρια πράξεις. 1) Ἡ **πρόθεσις**: ἀφοῦ δηλ. ὁ νεκρὸς ἐλούετο, ἠλείφετο δι' ἐλαίου, ἐκαθαρίζετο (ὅπως καὶ σήμερον μὲ ξίδι) καὶ ἐνεδύετο μὲ καθαρά ἱμάτια καὶ ἔστεφανοῦτο ἑξέτιθετο εἰς θεῖαν ἐπὶ κλίνης ὡς φορέτρου κεκοσμημένης ὑπὸ κλάδων δάφνης καὶ λοιπῶν ἱερῶν φυτῶν δηλ. μύρτων, λίνων, λευκῶν κλπ. ἐν τῷ προδόμῳ τῆς οἰκίας ἐπὶ τρεῖς περίπου ἡμέρας διὰ νὰ τὸν ἴδουν καὶ τὸν θρηνησοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του. Προβλ. τὸ σημερινὸν λαϊκὸν προσκύνημα δι' ἀποθανόντα ἐπίσημα πρόσωπα (ἢ πρόθεσις τοῦ Ἀχιλλεῶς διήρκεσεν ἐπὶ 7 ἡμέρας, τοῦ δὲ Ἔκτορος ἐπὶ 14). 2) Ἡ **ἐκφορὰ**: συνήθως αὕτη ἐτελεῖτο τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου, κατὰ τὸν Σόλωνα ὅμως τὴν ἐπομένην τῆς προθέσεως καὶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἵνα μὴ μιανθῶσιν αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ ἐκ τῆς θεᾶς τοῦ νεκροῦ (σήμερον μετὰ πάροdon εἰκοσιτεταρῶν διὰ τὸν φόβον τῆς δυσσομίας συνελεῖται τῆς σήψεως καὶ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου). Ἡ ἐκφορὰ ἐτελεῖτο κατὰ τρόπον λιτόν ἐπεκράτει δὲ καὶ ἡ συνήθεια τῶν θρηνηλογιῶν ὑπὸ συγγενῶν γυναικῶν ἢ καὶ ξένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μισθωτῶν (ὅπως νῦν οἱ μοιρολογίστρες). Ἐντεῦθεν προήλθον οἱ θρηνοὶ, τὰ ἐγκώμια, οἱ ἔλεγχοι, ἀναφερόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ομάδας θανόντων. Γνωστὸν εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου ποιητοῦ ποιηθὲν ὑπέροχον ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις πεσόντας: **Τῶν ἐν Θερμοπύλαισι θανόντων εὐκλεῆς μὲν ἂ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότιμος, βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόνων δὲ μνάσις, ὃ δ' οἴκτος ἔπαινος ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὐτ' εὐρῶς οὐθ' ὃ πανδαμάτω ἀμαυρώσει χρόνος· ἀνδρῶν ἀγαθῶν ὄδε σακὸς οἰκέταν εὐ-**

δοξίαν Ἑλλάδος εἴλετο—Αὐτῶν πού ἔπασαν στίς Θερμοπούλες δοξασιμένη εἶναι ἡ τύχη τους κι' ὠραῖο τὸ τέλος τους, βωμὸς εἶναι ὁ τάφος τους γιὰ νὰ θυμούμαστε νὰ θρηνοῦμε, κι' ὁ εὐλαβικός μας οἶκτος ν'αἶναι ἔπαινος' ἔνα τέτοιο σάβανο δὲ φθειρεται οὔτε μπορεῖ νὰ τὸ χαλάσῃ ὁ χρόνος πού τὰ πάντα φθειρεῖ· αὐτὸς δὲ ὁ περιφραγμένος τάφος τῶν γενναίων ἀνδρῶν ἐδιώλεξεν ὡς ἔνοικό του τὴ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκφορᾶς προεπορεύοντο τῆς νεκροφόρου κλίνης θρηνηφοδοὶ καὶ ἀδελφίδες, ἠκολούθουν οἱ ἄνδρες καὶ μετ' αὐτοὺς αἱ γυναῖκες—καὶ δὴ ἔξ αὐτῶν μόνον αἱ συγγενεῖς. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τοῦ προβαδίσματος τῶν ἀνδρῶν τηρεῖται καὶ σήμερον πρὸς διατήρησιν τῆς ἀγνότητος τῆς γυναικὸς οὔσης μακρὰν τῶν βλεμμάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐν ὥρᾳ πένθους. Τὸν νεκρὸν ἔφερον εἰς τὸν τάφον οἱ οἰκεῖοι ἢ οἰκέται ἢ νεκροθάπται πένθιμον ἐσθῆτα φέροντες καὶ κεκαρμένην τὴν κεφαλὴν ἔχοντες 3) **Τὸ περιδειπνον**: μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος οἱ συγγενεῖς, ἵνα λάβωσι μέρος εἰς τὸ περιδειπνον (ὅπως καὶ σήμερον), καθ' ὃ ξενυμνοῦντο αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀποθανόντος, πολλάκις δὲ μεθ' ὑπερβολῆς καὶ τινων ψευδῶν· ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροιμία διὰ τοὺς στερουμένους πάσης ἀρετῆς: «**οὐκ ἂν ἐπαινεθείης οὐδ' ἐν περιδειπνῳ**». Πλὴν τῶν τριῶν τούτων πράξεων προσεφέροντο εἰς τὸν νεκρὸν τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου ἡμέραν ὡς καὶ κατ' ἄλλα διαστήματα τοῦ ἔτους «**τὰ νομιζόμενα**», **νεκρικαὶ θυσιαί, ἐναγίσματα, χοαὶ** τ.ἔ. ἔχνον **μελίκρατον**, ἦτοι σπονδὴν ἐκ μέλιτος, γάλακτος καὶ οἴνου, ἐκόσμου τὸν τάφον με ταινίας, ἔρραινον με μῦρα καὶ ἐστεφάνωνον με σέλινον. κ.λ.π. (πρβλ. τὰ σημερινὰ μνημόσυνα, ἐπιμνημόσυνοι λόγοι, τρισάγια ἐπὶ τοῦ τάφου, κατάθεσις στεφάνων ἐξ ἀνθέων, λιβανωτοί, κηρία ἀνημμένα, δωρεαί, κ.λ.π.). Ἐν Σπάρτῃ τὸ πένθος περιοριζέτο εἰς 11 ἡμέρας, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἢ τριακοστὴ ἡμέρα ἦτο τὸ ἔσχατον ὄριον τοῦ πένθους. **ἐπιφέρει** δηλ. ἄνθη, ἀρώματα, στεφάνους, ἐνδύματα, ποικίλα σκεύη κ.λ.π. **λάραξ** νεκρικὴ κλίνη, κιβώτιον, θήκη ξυλίνη ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτολοῖτοῦντο τὸ ὄσατ' καὶ ἡ τέφρα τοῦ νεκροῦ πρὸς ταφὴν. **κυπαρισσίνας** εἶτε διότι ἡ κυπάρισσος ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερόν, νεκρικόν, καὶ πένθιμον δένδρον εἶτε διότι τὸ ξύλον τῆς εἶναι στερεόν, ἄσχητον καὶ εὐοσμὸν· καὶ σήμερον τὰ νεκροταφεῖα κοσμοῦνται διὰ κυπαρισσῶν· ὁ Κάλβος ὑμνῶν τοὺς Ἱερολοχίτας εἶπε: **καὶ καλὰ εἶναι τὰ κλαδία τῆς κυπαρισσοῦ. φυλὰς** ἢ φυλὴ ἦτο πολιτικὴ διαίρεσις ἔχουσα ὡς βᾶσιν τὴν κοινὴν καταγωγὴν ἀντικατασταθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν δήμων· αἱ φυλαὶ ἔξ ὧν συνεκροτήθη τὸ ἄστυ ἦσαν 10: 1) **Ἐρεχθίδης** 2) **Αἰγιῆς** 3) **Πανδιονίς** 4) **Δεοντίς** 5) **Ἀκαμαντίς** 6) **Οἰνίς** 7) **Κεκοπίς** 8) **Ἰπποθωνίς** 9) **Αἰαντίς** καὶ 10) **Ἀντιοχίς**. Ἐκ τούτου δηλοῦται ὅτι ἡ στρατολογία ἐγένετο κατὰ φυλὰς καὶ οἱ στρατιῶται κατετάσσοντο εἰς τὴν αὐτὴν στρατιωτικὴν μονάδα. **φέρεται** διὰ τῶν χειρῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς **λάρανας** κομιζόμενας δι' ἄμαξῶν. **ἐστρωμένη** διὰ σινδόνας νεκρικῆς. **ἀφανεῖς** ἰδιαίτερα ἦτο ἡ εὐλάβεια καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς μὴ ἀναιρουμένους δηλ. πρὸς τοὺς νεκρούς, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δὲν ἀνευρέθησαν πρὸς καῦσιν καὶ ἀνακομιδὴν· πιθανὸν οὗτοι νὰ ἦσαν οἱ ἐν ναυμαχίαις ἀπολεσθέντες καὶ ἴσως τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀνεγράφοντο ἐπὶ τῆς κενῆς κλίνης. Τὴν ἠθικὴν σημασίαν τοῦ ἔθιμου τούτου πρῶτοι οἱ Γάλλοι μετὰ

τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐξετίμησαν ἀνεγείραντες μνημεῖον «**τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου**» πρὸ τοῦ ὁποίου ἀνέσπερος καιεῖ ἡ φλόξ τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Βραδύτερον τὴν Γαλλίαν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλα ἔθνη, ἐν οἷς καὶ ἡ Ἑλλάς, ἀνεγείρασα μνημεῖον τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου πρὸ τῶν παλαιῶν Ἀνακτόρων, ὡς καὶ μνημεῖον τοῦ **ἀφανοῦς ναύτου** ἐν Πειραιεῖ.

ἄστοι εἶναι οἱ ἐντόπιοι, οἱ κεκτημένοι ἀστικά δικαιώματα, ἐνῶ εἰς ἰδιωτικὰς κηδείας παρηκολούθουν μόνον οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ. **γυναῖκες** αἱ προσήκουσαι, δηλ. αἱ συγγενεῖς, καθ' ὅσον ἄλλαι γυναῖκες ἀπηγορεύετο νὰ παρακολουθοῦν κατὰ τὸν Σολῶνειον νόμον· ἀλλὰ καὶ αἱ συγγενεῖς παρευρίσκοντο μόνον εἰς τὸν τάφον. **καλλίστου προαστίου** δηλ. τοῦ **ἔξω Κεραμεικοῦ** (παρὰ τὴν σημερινὴν Ἀγίαν Τριάδα), ἐγγὺς τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ **ἔσω Κεραμεικοῦ** περιοχομένου ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ὁ **ἔξω Κεραμεικὸς** ἦτο τὸ ἐπίσημον νεκροταφεῖον τῆς πόλεως εἰς ἰδιαιτέραν περιοχὴν τοῦ ὁποίου ἐθάπτοντο τιμῆς ἕνεκεν οἱ ἐν πολέμοις πεσόντες καὶ ἐστῆθησαν ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης λαμπρὰ καὶ ἀριπροετῆ μνημεῖα τῆς ἀρετῆς των. Τὸ ὄνομα **Κεραμεικὸς** προῆλθεν ἐκ τῶν **κεραμῶν**, οἱ ὁποιοὶ ἕνεκα τῆς καλῆς ποιότητος τῆς ἐν αὐτῷ ἀργίλου κατεσκευάζον τὰ ἄριστα ἐκεῖνα Ἀττικὰ ἀγγεῖα, ὧν ἡ φήμη μέχρι σήμερον εἶναι παγκόσμιος. Ἦτο ὁμως δυνατὸν νὰ ἀνεγείρῃ ἐκάστη οἰκογένεια ἰδιαιτέρον μνημεῖον εἰς τὸν οἰκογενειακόν της τάφον, ὅπως συνέβη διὰ τὸν **Δεξιλέων**. Οὗτος ἦτο νέος Ἀθηναῖος φρονεθεὶς κατὰ τὴν μάχην τῆς Κορίνθου τῷ 394 π.Χ. μετ' ἄλλων ἱππέων· ἐτάφη δὲ εἰς τὸν Κεραμεικόν, ὅπου μέχρι σήμερον σφίζεται ὠραία ἐπιτύμβιος πλάξ φέρουσα καὶ σχετικὴν ἐπιγραφὴν ἀνευρεθεῖσα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς. Ἐπίσης εὐρέθησαν πολλοὶ καὶ ἐπιφανεῖς τάφοι ἐκατέρωθεν τῶν ὁδῶν καὶ δὴ τῆς ἀγούσης ὁδοῦ ἀπὸ Διπύλου εἰς Ἀκαδημειαν. Ἐπὶ τῶν τάφων ὑπῆρχον στήλαι, ἐφ' ὧν ἀνεγράφοντο τὰ δνόματα καὶ ἡ φυλὴ τῶν ἀποθανόντων (Πανσανίας). **αἰεὶ ἀφ'** ὅτου καθιερώθη ἡ δημοσία ταφὴ ὅποσδήποτε πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, μολονότι καθ' Ἡρόδοτον καὶ Πανσανίαν καὶ οἱ ἐν Πλαταιαῖς πεσόντες ἐτάφησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀλλὰ κατὰ Πανελλήνιον ἀπαίτησιν. **πλὴν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι** οἱ ἐν Μαραθῶνι πεσόντες 192 Ἀθηναῖοι ἐτάφησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· ὁ **τύμβος** ἡ **σχωρὸς** τῶν νεκρῶν σφίζεται μέχρι σήμερον, ὅπου κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφάς εὐρέθησαν τὰ ὀστέα των, ὡς καὶ ἡ ἐπιτύμβιος στήλη τοῦ Ἀριστίωνος, εἶναι δὲ ὕψους 12 μ., ἡ δὲ περιφερεία του κατὰ τὴν βάσιν 185 μ. καὶ ἔξ αὐτοῦ ἀνεύλισσεται τὸ πανόραμα ὅλης τῆς πεδιάδος τῆς μάχης καὶ τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν ὁρέων. Ἐπίσης ἔσθραον τρόπαιον νίκης μετ' ὁ Σιμωνίδειον ἐπίγραμμα : **Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι χρυσοφόρων Μῆδων ἐστόρεσαν δύναμιν**. Χάρις εἰς τοὺς Μαραθωνομάχους ἐκληρονομήσαμεν μίαν γλυκυτάτην λέξιν ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ἀγγέλου τοῦ Μαραθῶνος «**γενικήκαμεν**». Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ τεχνητὴ λίμνη πρὸς ὕδρευσιν τῶν Ἀθηνῶν.

ἡγεμῆνος ἡ ἐκλογὴ τοῦ ῥήτορος, ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς πόλεως, ἐξεχωρήθη εἰς τὴν βουλὴν, ὃ δὲ ῥήτωρ ὠρίζετο ὀλίγον πρὸς τῆς ἐπικηδείου τελετῆς· ὡς τοιοῦτος ἐξελέχθη ὁ Περικλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίπου, ἑξάρετος πολιτικός, ἐπιβλητικός, σοβαρὸς, ἐπινοητικός, κύριος θεμελιωτῆς τοῦ Ἀθη-

ναϊκοῦ μεγαλείου ὁ ἐκφωνήσας καὶ τὸν ἐπιτάφιον διὰ τοὺς ἐν τῷ Σαμιακῷ πολέμῳ πεσόντας, ὅπως ὁ Δημοσθένης διὰ τοὺς ἐν Χαιρωνείᾳ (338 π.Χ.), ὁ Λυσίας διὰ τοὺς ἐν τῷ Κορινθιακῷ πολέμῳ (395 π.Χ.) καὶ ὁ Ὑπερείδης διὰ τοὺς ἐν τῷ Λαμιακῷ πολέμῳ (322 π.Χ.). Ὁ Ἐπιτάφιος λόγος ἀνήκει εἰς τὸ *ἐπιδεικτικὸν* ἢ *πανηγυρικὸν* εἶδος τῶν ρητορικῶν λόγων. Ἡ ἀρχὴ τῶν ἀνάγεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου εἰς τὰ θρηνώδη ἄσματα τὰ ἀπαράιτητα διὰ τὴν ταφήν, ἕξ ὧν προήλθον *αἱ ἐλεγείαι* καὶ τὰ *ἐγκώμια ἔπη*. Ἡ οἰκονομία τοῦ ἐπιταφίου λόγου κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεῖα ἔχει οὕτω :

I. ΕΠΑΙΝΟΣ : α' *πατρίδος* (ἀρχαία, μεγάλη, ἔνδοξος), β' *γένους* (πρόγονοι, αὐτόχθονες, Ἴωνες ἢ Δωριεῖς, ἀγαθοί), γ' *φύσεως* (εὐφραεῖς κατὰ πάντα), δ' *ἀγωγῆς* (πολιτεῖμα δημοκρατικὸν ἢ ἀριστοκρατικόν), ε' *πράξεων* (πολεμικὰ ἔργα, πῶς ἐτελεύτησαν).

II. ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ τῶν ἐπιζώντων καὶ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΝ τῶν οἰκειῶν. Καὶ ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ ἄσμα τῶν ἁσμάτων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ μεγαλείου καὶ τὸν ὑπεροχώτερον ὕμνον τῆς Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως καὶ δημοκρατίας οὕτω εἶναι διηρθρωμένους· ἐπὶ πλέον δὲ περιέχει *προσίμιοι* καὶ *ἐπίλογον*. Καινοτομεῖ μόνον ὡς πρὸς τοῦτο· προτάσσει τοῦ ἐπαίνου τῆς πατρίδος τὸν ἔπαινον τοῦ γένους, διότι, προτιθέμενος νὰ ἐξάσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πολιτειακοῦ, πολιτικοῦ καὶ ἀνθρωπιστικοῦ ἰδεώδους τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, πρῶγμα τὸ ὁποῖον θὰ κατελάμβανε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λόγου του, ἐφοβεῖτο μήπως ἐπισκιασθῇ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν ὁ ἔπαινος τῆς πατρίδος ἐκ τοῦ ἀκολοουθοῦντος ἔπαίνου τῶν προγόνων, εἰς ὃν διὰ τοῦτο καὶ ἐλάχιστα ἐνδιατρίβει ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου του. *μὴ ἀξύνετος—ἀξιόσπει προήκη* ὅχι μόνον δὲν ὑστερεῖ κατὰ τὴν πνευματικὴν συγκρότησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς περιορῆς ἴσταιται ὑψηλά.

Σημειώσεις : «*Μία κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὐρεθῶσιν ἐς ἀνάγεισιν*». Τοῦτο εἶναι γεγραμμένον πρὸς τὰ ἀριστοτελεῖα τοῦ μνημείου τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου.

Νόημα : Τὸν χειμῶνα τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου 431 π. Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἐφαρμόζοντες πατροπαράδοτον νόμον προέβησαν δημοσίᾳ φροντίδι εἰς τὴν ταφήν τῶν πρώτων νεκρῶν τοῦ πολέμου. Ἡ τελετὴ τῆς ταφῆς ἐγένετο ὡς ἑξῆς : Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς ταφῆς ἔξετίθηεντο ἐπὶ εἰδικῆς ἐξέδρας εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἢ τέφρα καὶ τὰ ὄσπ' τῶν νεκρῶν, τὰ ὁποῖα κατόπιν τοποθετούμενα κατὰ φυλὰς εἰς δέκα λάρνακας δι' ἁμαξῶν μετεφέροντο ἐν πομπῇ εἰς τὸ ὠραιότατον προάστιον τῆς πόλεως, δηλ. τὸν ἔξω Κεραμεῖον πρὸς ἐνταφιασμόν. Ἐπίσης ἐφέρετο διὰ τῶν χειρῶν κενὸν φέρετρον διὰ τοὺς ἐξαφανισθέντας. Μοναδικὴν ἐξαιρέσιν ἀπετέλεσαν οἱ ἐν Μαραθῶνι πεσόντες, οἱ ὁποῖοι ἐτάφησαν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, διότι ἡ ἀνδρεία αὐτῶν ἐκρίθη ἀσύγκριτος. Νεοσκαφεῖς τάφοι ὑπεδέχοντο τὰ μεγάλα λείψανα Μετὰ τὸν ἐνταφιασμόν ρήτωρ συνετός, ἀπολαύων κοινῆς ἐκτιμῆσεως, καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκλεχθεῖς, ἐξεφωνεῖ τὸν ἀφορμίζοντα ἐπιτάφιον λόγον πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων. Τὸν νόμον τοῦτον ἐτήρησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ πολέμου. Ἦδη ὡς τοιοῦτος ρήτωρ ὤρισθη ὁ Περικλῆς, ὁ ὁποῖος, εὐθύς ὡς ἦλθεν ἢ κατάλληλος στιγμῇ, ἀνεβθὼν

ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος ἔξεφώνησε τὸν παρόντα ἐπιτάφιον, κάλλιστον μνημεῖον τέχνης ρητορικῆς.

Περιλήψεις: 1. Περιγραφή τῆς τελετῆς τῆς δημοσίας ταφῆς ἐν Ἀθήναις τῶν ἐν τοῖς πολέμοις πεσόντων καὶ 2. Ἡ ἐκλογή τοῦ ρήτορος τοῦ παρόντος ἐπιταφίου.

ΚΕΦ. 35 (Προοίμιον)

«Οἱ μὲν πολλοὶ
τῶν εἰρηκότων ἤδη
ἐνθάδε
ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα

τῷ νόμῳ

τόνδε τὸν λόγον,
ὡς καλὸν (ὄν)

ἀγορεύεσθαι αὐτὸν
ἐπὶ τοῖς θαπτομένοις
ἐκ τῶν πολέμων.
ἔμοι δὲ ἂν ἐδόκει
ἀροκοῦν εἶναι
ἀνδρῶν γενομένων
ἀγαθῶν ἔργῳ
ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς,

οἷα καὶ νῦν ὁρᾶτε

παρασκευασθέντα
δημοσίᾳ
περὶ τόνδε τὸν τάφον,
καὶ (εἰκὸς εἶναι)
μὴ κινδυνεύεσθαι
ἀρετὰς πολλῶν
πιστευθῆναι
ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ

εὖ τε εἰπόντι

καὶ χειρῶν.
χαλεπὸν γὰρ (ἔστι)
τὸ εἰπεῖν μετρίως,
ἐν ᾧ (πράγματι)
μόλις βεβαιοῦται

«Οἱ μὲν περισσώτεροι
ἀπὸ ὅσους ἔχουν ὀμιλήσει μέχρι τοῦδε
εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον
ἐπαινοῦν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ὥρισεν ἐπι-
προσθέτως
εἰς τὸν (περὶ δημοσίας ταφῆς πατροπα-
ράδοτον) νόμον
αὐτὸν τὸν (ἐπιτάφιον) λόγον,
διότι κατὰ τὴν γνώμην των (εἶναι) τιμη-
τικὸν

νὰ ἐκφωνῆται αὐτὸς
πρὸς τιμὴν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θάπτονται
πεσόντες ἐν πολέμῳ.
Ἄντιθέτως ἐγὼ θὰ εἶχον τὴν γνώμην,
ὅτι εἶναι ἀποτελεσματικὸν
δι' ἀνδρας, οἱ ὅποιοι ἀνεδείχθησαν
γενναῖοι μὲ ἔργα,
(οὔτῳ) καὶ μὲ ἔργα νὰ ἐκδηλώνωνται
(πρὸς αὐτοὺς) αἱ τιμαί,
παρόμοια μὲ αὐτά, τὰ ὅποια καὶ τώρα
βλέπετε,

ὅτι παρεσκευάσθησαν
διὰ δημοσίας δαπάνης
ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ταφὴν,
καὶ (ὅτι εἶναι ὀρθόν)
νὰ μὴ διατρέχουν κίνδυνον
αἱ ἀνδραγαθία πολλῶν,
δηλ. ὡς πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν (αὐτῶν),
ἐκ τῆς ρητορικῆς ἰκανότητος ἑνὸς μόνου
ἀνδρός,

ὁ ὅποιος εἶναι δυνατὸν νὰ ὀμιλήσῃ εἴτε
ἐπιτυχῶς
εἴτε ἀνεπιτυχῶς.

Διότι (εἶναι) δύσκολον
νὰ ὀμιλήσῃ (κανεῖς) ἐπιτυχῶς
ἐπὶ (ζητήματος) εἰς τὸ ὅποιον
μετὰ δυσκολίας ἐξασφαλίζεται

καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας.

ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς
καὶ εὖνους ἀκροατῆς
τάχ' ἂν νομίσειε
δηλοῦσθαι τὴν ἐνδεσετέρως

πρὸς ἃ βούλεται τε
(δηλοῦσθαι)
καὶ ἐπίσταται
(πραχθέντα),
ὅ τε ἀπειρος
(τάχ' ἂν νομίσειε)
ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι,

διὰ φθόνου,
εἴ τι ἀκούει
ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν.

μέχρι γὰρ τοῦδε
ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι
λεγόμενοι περὶ ἐτέρων,
ἐς ὅσον ἕκαστος οἴηται ἂν
καὶ αὐτὸς ἰκανὸς εἶναι
δραῖσαι τι
ὣν ἤκουσε·
φθονοῦντες δὲ ἤδη
τῷ ὑπερβάλλοντι
αὐτῶν, (ὣν ἤκουσαν)
καὶ ἀπιστοῦσιν.
Ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι
ἔδοκιμάσθη
ταῦτα καλῶς ἔχειν
οὕτω,
χρὴ καὶ ἐμὲ
ἐπόμενον τῷ νόμῳ
πειρᾶσθαι τυχεῖν
τῆς τε βουλήσεως
καὶ δόξης ἐκαστου ὑμῶν
ὥς ἐπὶ πλείστον».

Λεξιλόγιον: οἱ πολλοὶ=τὸ πλῆθος. προστίθηναι=θέτω πλησίον τινός, παρ' ἑμέ, ἐπιβάλλω, προσθέτω, ὀρίζω ἐπιπροσθέτως. ἀγορεύω (παθ. ἀγορεύομαι)=λέγω, ἀναφέρω, διακηρύττω, ὁμιλῶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, τὸ δὲ παθ. ἐπὶ λόγου μέλλοντος νὰ λαληθῇ ἐπὶ τοῖς θαπτομένοις. ἀρκέω-ῶ (arceo=εἶργω)=ἐμποδίζω, ἀποκροῶ, εἶμαι ἀρκούντως ἰσχυρός, ἀποτελεσματικός, ἐπαρκῶ. δοκεῖ (ἀπροσ.)=φαίνεται τι καλὸν εἰς ἐμέ, κρίνω, ἀποφασίζω. ἀγαθός (ἐπὶ προσώ-

ἀκόμη καὶ ἡ ἰδέα περὶ τοῦ ὅτι ὁ ῥήτωρ λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Διότι ὁ μὲν αὐτόπτης μάρτυς καὶ ἐπομένως εὖμενης ἀκροατῆς ἴσως ἤθελε σχηματίσει τὴν γνώμην, ὅτι ἐκτίθενται τὰ (γεγονότα) πολὺ ἐλλιπέστερον

ἐν σχέσει πρὸς αὐτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπιθυμεῖ (νὰ ἐκτεθοῦν)

καὶ γνωρίζει,
(ὅτι ἐπετελέσθησαν),

ὁ δὲ μὴ αὐτόπτης μάρτυς

(ἴσως ἤθελε σχηματίσει τὴν γνώμην),

ὅτι μερικὰ παριστάνονται καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον,

ἕνεκα φθόνου,

ἂν τυχὸν ἀκούη κάτι

ὑπερβαῖνον τὰς ἰδικὰς του φυσικὰς δυνάμεις.

Διότι μέχρως ἐκείνου τοῦ σημείου

εἶναι ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοι,

ὅταν λέγονται διὰ τοὺς ἄλλους,

μέχρως ὅτου δηλ. ἕκαστος φαντάζεται,

ὅτι καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἰκανὸς

νὰ κατορθώσῃ κάτι

ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἤκουσεν·

ἐπειδὴ ὁμως ἀμέσως κινεῖ τὸν φθόνον

πᾶν, ὅτι ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις των

ἐξ αὐτῶν, (τὰ ὁποῖα ἤκουσαν),

διὰ τοῦτο προκαλεῖ καὶ τὴν δυσπιστίαν.

Ἐφ' ὅσον ὁμως ὑπὸ τῶν προγόνων (μας)

ἐκ πείρας ἀπεδείχθη,

ὅτι αὐτὰ καλῶς ἔχουν

δηλ. κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (γινόμενα),

ἔχω ἠθικὴν ὑποχρέωσιν καὶ ἐγὼ

συμμορφούμενος πρὸς τὸν νόμον

νὰ προσπαθῶ νὰ ἀνταποκριθῶ

εἰς τὴν ἐπιθυμίαν

καὶ προσδοκίαν ἐκαστου ἐξ ὑμῶν

ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον».

πων)=1. καλός, ἐξάιρετος, ἰκανός, ἄξιος (κατὰ τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὸ ἔργον ἢ τὸ ἀξίωμα), 2. γενναίος, ἀνδρείος (κατὰ τὴν τέχνην τοῦ μάχεσθαι), 3. εὐγενής, προῦχον, χρηστός, τίμιος. 4. ὠφέλιμος, συμφέρον (ἐπὶ πραγματίαι). *ὄρῶ* = βλέπω, ἀποβλέπω, προσέχω, παρατηρῶ, ἀντιλαμβάνομαι. *κινδυνεύω* = ρίπτομαι εἰς κίνδυνον, διακινδυνεύω, πολεμῶ, τὸ δὲ παθ. = ἐκτίθεμαι εἰς κίνδυνον, διακινδυνεύομαι. *εὖ* = καλῶς, ἐπιμελῶς, ἐπιτυχῶς, φιλικῶς, λίαν. *χαλεπός* = λυπηρός, ἀλγινός, δύσκολος, βαρὺς, φοβερός. *μετρίως* = συμμέτρως, μὲ μέτρον, προσοκόντως, ἐπιτυχῶς. *δόκησις* = ἰδέα, πιθανότης, πεποιθήσις, φαντασία, ὑποψία, καλὴ φήμη, ὑπόληψις. *βεβαίω* = καθιστῶ βέβαιον, ἐξασφαλίζω. *ξύνουδα* = ὁμοῦ γινώσκω τι, γινώσκω τι ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, γίννομαι αὐτόπτης καὶ αὐτήκοός τινος, συναισθάνομαι (μετ' αὐτοπαθοῦς ἄντων. κατὰ δοτ.). *τάχα* = ταχέως, μετ' ὀλίγον, ἴσως, ἐνδεχομένως. *ἐνδεῶς* = ἐλλιπῶς. *ἐπίσταμαι* = λαμβάνω τὴν προσήκουσαν στάσιν, εἶμαι ἰκανὸς νὰ πράξω τι, καλῶς γνωρίζω. *ἄπειρος* = ἀσυνήτιστος εἰς τι, μὴ γινώσκων τι, μὴ ἔχων πείραν, ἀμαθής. *ἔστιν ἄ* = τινὰ, μερικά (*ἔστιν ὅς* = κάποιος, *ἔστιν ὅτε* = ἐνίοτε). *πλεονάζω* = εἶμαι πλείων τοῦ δέοντος, παρέλκω, εἶμαι περιττός. *οἶμαι* καὶ *οἶμαι* = νομίζω, ὑποθέτω, πιστεύω, προσδοκῶ, φαντάζομαι, ὑποπτεύω. *δραῶ* = πράττω, ἐνεργῶ, κατορθώνω. *ὑπερβάλλω* = βάλλω μακράν, ὑπερακοντίζω, παρατρέχω. *ἄπιστῶ* = εἶμαι ἄπιστος, δυσπιστῶ, ἀμφιβάλλω. *οἱ πάλοι* = οἱ παλαιοί, οἱ πρόγονοι. *δοκιμάζομαι* = ὑποβάλλομαι εἰς δοκιμασίαν, ἐπιδοκιμάζομαι, ἐγκρίνομαι. *ἔσται* = ἀκολουθῶ. *πειρῶμαι* = λαμβάνω πείραν, προσπαθῶ, δοκιμάζω. *βούλησις* = θέλησις, σκοπός, πρόθεσις. *δόξα* = γνώμη ἀληθῆς ἢ ψευδῆς περὶ τινος πράγματος, προσδοκία, ὑπόληψις, τιμὴ, δόξα (opinio, aestimatio).

Γραμματικὰ: *ἐνθάδε* τοπικὸν ἐπίρρ. *εἰρηκότων* μετ. παρακ. τοῦ *λέγω*. *ἐπαινοῦσι* ἔν. τοῦ *ἐπαινῶ*, ἐπῆνουν, ἐπαινέσομαι, ἐπήνεσα, ἐπήνεκα. *τὸν προσθέντα* μετ. (*προσθεῖς*, *θέντα*, *θέν*) ἐνεργ. ἄορ. β' (= *προσέθηκα*) τοῦ *προστίθηναι* (ἰδὲ ἀνωτέρω). *ὡς αἰτιολ.* σύνδ. *θαπτομένοις* μετ. ἔν. τοῦ *θάπτομαι*, ἐθαπτόμην, ταρήσομαι, ἐτάφην, τέθαμμαι, ἐτεθάμην. *ἀγορεύεσθαι* ἄπαρ. μ. ἔν. τοῦ *ἀγορεύομαι*, ἡγορευόμην, ἀγορεύσομαι, ρηθήσομαι, ἡγορεύθην, ἐρρήθην, εἴρημαι, εἰρήμην. *ἀρκούν* οὐδ. μετ. ἔν. (*ἀρκῶν*, *οὔσα*, *οὖν*) τοῦ *ἀρκέω -ῶ*, ἤρκουν, ἀρκέσω, ἤρκεσα. *ἐδόνει* παρατ. τοῦ ἀπροσώπ. *δοκεῖ*, ἐδόκει, δόξει, ἐδοξε, δέδοκται, ἐδέδοκτο. *γενομένων* μετ. ἄορ. β' τοῦ μέσ. ἀποθ. *γίγνομαι*. *δηλοῦσθαι* ἄπαρ. μ. ἔν. τοῦ *δηλόομαι -οῦμαι*, ἐδηλούμην, δηλώσομαι, δηλωθήσομαι, ἐδηλώθην, δεδήλωμαι. *οἷα* οὐδ. ἀναφ. ἄντων (*οἷος*, *οἷα*, *οἷον*). *παρασκευασθέντα* μετ. παθ. ἄορ. α' τοῦ *παρασκευάζομαι* (ἰδμαλόν). *δραῖτε* ἔν. τοῦ *δράω*, *ῶ*, ἐώρων, ὄψομαι, εἶδον, ἐώρακα, ἐωράκειν. *ἐνὶ ἀνδρὶ* δοτ. τοῦ *εἰς ἀνὴρ*. *κινδυνεύεσθαι* ἄπαρ. ἔν. τοῦ *κινδυνεύομαι* παθητ. σημ. *εὖ* ἐπίρρ. (*ἄμεινον*, *ἀριστα*). *χεῖρον* ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. *κακῶς*, ὑπερθ. *χείριστα*). *εἰπόντι* μετ. ἄορ. β' τοῦ *λέγω*. *πιστευθῆναι* ἄπαρ. παθ. ἄορ. α' τοῦ *πιστεύομαι* (ἰδμαλόν). *μόλις* ἐπίρρ. τροπ. *βεβαίονται* μέσ. ἔν. τοῦ *βεβαίομαι -οῦμαι*, βεβαιώσομαι, ἐβεβαιώσάμην, ἐβεβαίονθην.

ὁ ξυνειδώς, νῆα, ὅς μετ. τοῦ *ξύνουδο* παρακ. μὲ σημ. ἔν. *ξυνήδειν* καὶ *ξηνήδη*, *ξυνείσομαι* καὶ *ξυνειδήσω*. *ὁ, ἡ, εὔνοος*, *τὸ εὔνον* δευτερόκλιτον συνηρημένον ἐπίθ. *τάχα* ἐπίρρ. ἂν δυνητ. τι ἄορ. ἄντων. ἐπιτείνουσα τὸ συγκρ. *ἐνδεετέρω* καὶ *ἐνδεέστερον* ἐπίρρ. τροπ. συγκρ. βαθ. (θετ. *ἐνδεῶς*, ὑπερθ. *ἐνδεέστατα*). *ἐπίσταται* ἔν. τοῦ *ἐπίσταμαι* (παθητ. ἀποθ. ἐνεργητ. διαθέσεως), ἠπιστάμην, ἐπιστήσομαι, ἠπιστήθην. *νομίσειε* αἰολικός τύπος τοῦ *νομίσει* εὐκτ. ἄορ. α' τοῦ *νομίζω*. *δηλοῦσθαι* ἄπαρ. μ. ἔν. *πλεονάζεσθαι* ἄπαρ. ἔν. αὐτοῦ καὶ *εαυτοῦ* αὐτοπ. ἄντων. γ' προσ. (α' *εαυτοῦ*, β' *σεαυτοῦ*). *ἀκούει* εὐκτ. ἔν. *λεγόμενοι* μετ. ἔν. ἂν δυνητ. αὐτὸς ὄριστ. ἄντων. *οἶηται* ὑποτ. ἔν. τοῦ *οἶμαι* καὶ *οἶμαι*, ὥδημι καὶ ὥδημι, οἶήσομαι, οἶηθήσομαι, ὥδηθην. *δραῖσαι* ἄπαρ. ἄορ. τοῦ *δράω -ῶ*. *τῷ ὑπερβάλλοντι* δοτ. ἔν. μετ. οὐδ. γεν. τοῦ *ὑπερβάλλω*, ἐβαλλον, βαλῶ, ἐβαλον, βέβληκα, ἐβεβλήκειν. *φθονοῦντες* μετ. ἔν. τοῦ *φθονέω -ῶ*, ἐφθόουν, φθονήσω, ἐφθόνησα. *ἀπιστοῦσιν* ἔν. τοῦ *ἀπιστεύω -ῶ*, ἠπίστουν, ἀπιστήσω, ἠπίστησα, ἠπίστηκα, ἠπίστηκειν. *πάλοι* χρόν. ἐπίρρ. *ἐδοκιμάσθη* παθ. ἄορ. α' τοῦ *δοκιμάζομαι*. *καλῶς* ἐπίρρ. θετ. (συγκρ. *κάλιον*, ὑπερθ. *κάλιστα*). *ἔχειν*

ἀπαρ. ἐν. τοῦ ἔχω, εἶχον, ἔξω καὶ σχήσω, ἔσχον, ἔσχηκα, ἔσχήκειν. *χρῆ* ἀπρόσωπον ρ. παρατ. χρῆν καὶ ἐχρῆν, μέλλ. χρήσει. *ἐπόμενον* μετ. ἐν. τοῦ *ἔπομαι*, εἰπόμην, ἔψομαι, ἐσπόμην, ἠκολούθηκα. *πειράσθαι* ἀπαρ. ἐν. τοῦ *πειράομαι* -*ώμαι*. *τυχεῖν* ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ *τυγχάνω*, ἐτύγγανον, τεύξομαι, ἔτυχον, τετύχηκα, ἐτετυχήκειν.

Συντακτικά—αισθητικά: οἱ πολλοὶ ὑποκ. (ἔχει συγκρ. σημ.—οἱ πλείονες καὶ πλείους). ἤδη συναπτέον πρὸς τὸ τῶν *εἰρηκτότων* γεν. διαιρετ. (ἐπιθετ. μετ.). τὸν *προσθέντα* ἀντικ. (ἐπιθετ. μετ.).

τῷ *νόμῳ*—τὸν *λόγον* ἀντικ. εἰς τὸ *προσθέντα*. ὡς *καλὸν* ἐννοεῖται ὄν... (διὰ τὸ ὁμόχρον παραλειφθὲν) αἰτιατικῆ ἀπόλυτος καὶ αἰτιολ. μετ., ἡ ὁποία προσλαμβάνει τὸ ὡς, ὅταν δηλοῦται ὑποκειμενικῆ γνώμη, ἐνῶ ἀντιθέτως, ὅταν δηλοῦται πραγματικῆ αἰτία, προσλαμβάνει τὰ: *ἄτε, οἶον, οἷα* (ἡ αἰτία). ἀπόλυτος τίθεται συνήθως ἐπὶ ἀπροσώπων ρημ. ἢ ἀπροσώπων φράσεων π.χ. *δέον, ἐξόν, δόξαν, οἶόν τ' ὄν, ὄδιον ὄν, καλὸν ὄν* κλπ.). *ἀγορεύεσθαι* ὑποκ. τῆς ἀπροσώπου φράσεως *καλὸν* (ὄν). αὐτὸν ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. *ἐπὶ τοῖς θάπτο- μένοις* ἐμπρόθ. διορ. σκοπίμου διευθύνσεως (ἐπιθ. μετ.). *ἐκ τῶν πολέμων* ἐμπρόθ. διορ. ἀφειτηρίας' ἐνταῦθα ὑπάρχει βραχυλογία, διότι ἔπρεπε νὰ λεχθῆ: *ἐπὶ τοῖς ἐν τοῖς πολέμοις πεσοῦσι καὶ ἐκ τούτων ἀναιρουμένοις καὶ θανατομένοις. οἱ μὲν πολλοὶ*—*ἐμοὶ* δὲ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν. *ἐμοὶ* δοτ. προσωπικῆ. *ἀρκοῦν εἶναι* (περίφρασις)—*ἀρκεῖν* (μὲ ἐπιθετικὴν σημ.) α' ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. *ἐδόκει* τὸ *ἐδόκει* ἂν ἀποτελεῖ ἀπόδοσιν τῆς ἐννοουμένης ὑποθ.: *εἰ ἐμοὶ μόνῳ κρίνειν ἐξήν* (ὑποθ. λόγος β' εἵδους δηλῶν τὸ ἀπραγματοποίητον). *ἀνδρῶν* γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ *τιμᾶς*. *ἀγαθῶν* κατηγορ. συναπτέον τῷ *γενομένων*. *ἔργῳ*—*ἔργῳ* δοτ. τροπικῆ (ἐπιαναφορά) χάριν ἐμφάσεως. *γενομένων* ἐπιθ. μετ. τὸ καὶ συναπτέον τῷ *ἔργῳ*, ὅπερ προετάχθη τοῦ *καί*, ἵνα δώσῃ μεῖζον βᾶρος. *δηλοῦσθαι* ὑποκ. τῆς ἀπροσώπου φράσεως. *ἀρκοῦν εἶναι. τὰς τιμὰς* ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἡ σύνταξις ἔχει οὕτω: *ἐμοὶ* δὲ ἂν *ἐδόκει ἀρκοῦν εἶναι* δηλοῦσθαι καὶ *ἔργῳ τὰς τιμὰς ἀνδρῶν γενομένων ἔργῳ ἀγαθῶν. οἷα...* *ὄρατε* ἀναφ. πρότ. *οἷα* ἀντικ. τοῦ *ὄρατε* περιληπτικῆς σημ. ἀναφερόμενον εἰς τὸ *τιμᾶς*. *περὶ τὸν τάφον* ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς καὶ τόπου. *τόνδε* ἐπιθ. διορ. *δημοσίᾳ* ἐπιρρ. διορ. τρόπου. *παρασκευασθέντα* κατηγορ. μετ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ *ὄρατε* ὡς αἰσθητικοῦ ρῆμ. *καί...* *πιστευθῆναι* ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἂν *ἐδόκει ἀρκοῦν εἶναι*' ἀλλ' ἐδῶ θὰ νοηθῆ ὡς β' ὑποκ. τοῦ *ἐδόκει* τὸ (*εἰκὸς εἶναι*) κατὰ σχῆμα ζεύγματος ἐκ τοῦ *ἀρκοῦν εἶναι*' (ζεύγμα λέγεται, ὅταν ἐν ρῆμα ἔχη δύο προσδιορισμοὺς τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐνῶ λογικῶς τὸ ρῆμα αὐτοῦ ἀρμολογεῖ μόνον εἰς τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν π.χ. κρέμασε τὸ πανωφόρι καὶ τὰ βιβλία σου καὶ ἔλα ἐδῶ, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθῆ: καὶ ἄφησε τὰ βιβλία σου' τρώγουν μῆλα καὶ γλυκὸ κρασί, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθῆ: καὶ πίνουν γλυκὸ κρασί)' ἐπομένως τὸ *κινδυνεύεσθαι* εἶναι ὑποκ. τοῦ ἐννοουμένου (*εἰκὸς εἶναι*). *ἀρετὰς* ὑποκ. τοῦ *κινδυνεύεσθαι*. *πολλῶν* γεν. κτητικῆ. *πιστευθῆναι* ἀπαρ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς ὡς ἐπεξηγήσις τοῦ *κινδυνεύεσθαι*. *ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ* ἐμπρόθ. διορ. τοῦ ἐντός (συναπτέον τῷ *κινδυνεύεσθαι*). *ἀρετὰς πολλῶν*—*ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ* ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν. *χειρὸν* δηλ. τοῦ *δέοντος* δηλ. ἀνεπιτυχῶς. *εἰπόντι* ἐπιθ. μετ. *τε*—*καὶ* οἱ σύνδ. δὲν ἔχουν συμπλεκτικὴν, ἀλλὰ διαζευκτικὴν σημ.—*ἢ εὖ ἢ χειρὸν*. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν: (τὸ) *πιστευθῆναι*—ἢ ἀξιοπιστία ὑποκ. τοῦ *κινδυνεύεσθαι*, οὗ ὑποκ. *τὰς ἀρετὰς*' (*καὶ ἐδόκει ἂν (εἰκὸς εἶναι) μὴ κινδυνεύεσθαι (τὸ) πιστευθῆναι τὰς ἀρετὰς...*).—καὶ θὰ εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι εἶναι ὀρθὸν νὰ μὴ ἐξαρτᾶται ἡ πίστις (τῶν ἀκρατῶν) εἰς τὰ πολεμικὰ κατορθώματα πολλῶν ἐκ τῆς ρητορικῆς ἱκανότητος ἐνός μόνον ἀνδρός...). *τὸ εἰπεῖν* ὑποκ. τῆς ἀπροσώπου φράσεως *χαλεπὸν ἐστὶ*. τὸ ἀορ. *τινα* ἐννοεῖται ὡς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. *ἐν ᾧ* (δηλ. *πράγματι*)... ἀναφ. πρότ. *καὶ* ἐπιτακτικῆς. *ἢ δόκησις* ὑποκ. τῆς *ἀληθείας* γεν. ἀντικειμ. *μόλις* συναπτέον τῷ *βεβαιούται*.

ὅτε—*ὅτε*—ὁ μὲν —ὁ δὲ. *ἔννειδῶς* ἐπιθ. μετ. *εὐνους* ἐπιθ. διορ. Αἱ λέξεις ἐτέθησαν χιαστί ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀκολουθοῦντα ρήματα:

ὁ *ἔννειδῶς* \times ὁ *εὐνους*
βούλεται \times ἐπίσταται

Χιαστὸν καλεῖται τὸ σχῆμα, διότι ἡ ἀντιστοιχία τῶν μελῶν τῶν δύο ζευγῶν τῶν λέξεων, ἀν ταῦτα γραφοῦν εἰς δύο σειράς, τὸ ἐν ὧν δὲ ἄλλο, παρίστανται χιαστί. ἀκροατῆς ὑποκ. τοῦ νομίσεις ἂν δυνητ. εὐκτ. δη. λούσθαι ἄντικ. (εἰδ. ἀπαρ.). ταῦτα δηλ. τὰ γεγονότα ἐννοεῖται ὡς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. τι ἐπιτείνει τὴν ἐννοίαν τοῦ ἐνδεστέως. πρὸς ἃ ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς καὶ παραβολῆς ἐπέχων θέσιν β' ὄρου συγκρίσεως. ὁ ἀπειρος ὑποκ. τοῦ ἐννοουμένου νομίσεις. καὶ ἐπιτατικός. πλεονάζεσθαι ἄντικ. (εἰδ. ἀπαρ.). ἔστιν ἄ=τινά ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. διὰ φθόρον ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας τεθείς εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως χάριν ἐμφάσεως. εἰ... ἀκούει (ὑπόθ.)+νομίσεις (ἀπόθ.) ὑπόθ. λόγος γ' εἶδους δηλῶν ἀπλῆν σκέψιν τοῦ λέγοντος. τὴ ἄντικ. ὑπέρ τῆν φύσιν ἐμπρόθ. διορ. ὑπερβάσεως τοῦ μέτρου. αὐτοῦ γεν. κτητική. μέχρι τοῦδε ἐμπρόθ. διορ. τέρματος χρόνου. ἀνεκτοὶ κατηγ. οἱ ἔπαινοι ὑποκ. λεγόμενοι ὑπόθ. ἢ ἐπιθ. μετ. περὶ ἑτέρων ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. ἐς ὅσον... ἀναφ. ἄριστ. πρότ. ἕκαστος ὑποκ. εἶναι ἄντικ. (εἰδ. ἀπαρ.). αὐτὸς ὑποκ. ἱκανὸς κατηγ. δρᾶσαι ἀπαρ. τῆς ἀναφορᾶς. τι ἄντικ. ὄν... ἀναφ. πρότ. ὄν ἄντικ. τοῦ ἡκουσε καὶ γεν. διαιρετ. τῷ ὑπερβάλλοντι ἐπιθ. μετ. καὶ ἄντικ. τοῦ φθονοῦντες αἰτιολ. μετ. αὐτῶν γεν. διαιρ. ἤδη συναπτέον τῷ φθονοῦντες (τόσον ἢ μετ. ὅσον καὶ τὸ ἀπιστοῦναι ἐτέθησαν εἰς πληθ. ἀρ., διότι τὸ ἐννοούμενον ὑποκ. ἕκαστος ἔχει περιληπτικὴν σημ.). καὶ ἀκολουθίαν δηλοῖ. ἐπειδὴ... αἰτιολ. πρότ. εἰσάγουσα τὴν πραγματικότητα καὶ ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸ ἐμοὶ δ' ἄρκουον ἂν ἐδόκει εἶναι. τοῖς πάλαι ποιητικὸν αἴτιον, οὕτως συναπτέον τῷ καλῶς ἔχειν, ὅπερ ἐπεξηγεῖ. ταῦτα ὑποκ. τοῦ ἔχειν, ὅπερ εἰδ. ἀπαρ. ὡς ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπως λαμβανομένου ἐδοκιμάσθη. κρη ἀπρόσ. ρήμα. περιᾶσθαι ὑποκ. ἐμὲ ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἐπόμενον τροπ. μετ. τῷ νόμῳ ἄντικ. τῆς μετ. τυχεῖν ἄντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ περιᾶσθαι. ἐμὲ ὑποκ. τοῦ τυχεῖν. βουλήσεως—δόξης ἄντικ. τοῦ τυχεῖν (καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸ ξυνηϊδῶς, τὸ δὲ δευτέρον εἰς τὸ ἀπειρος). ἐκάστου γεν. ὑποκειμι. ἡμῶν γεν. διαιρ. ὡς ἐπὶ πλείστον=εἰπὶ ὡς πλείστον=ὡς οἷόν τε πλείστον, ὡς μάλιστα ἐμπρόθ. διορ. ποσοῦ τεθείς εἰς τὸ τέλος χάριν ἐμφάσεως.

Πραγματικά : ἤδη εἰς ἄλλας περιστάσεις, καθ' ἃς ἔξεφωνεῖτο παρόμοιος ἐπιτάφιος λόγος. ἐνθάδε ἢ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἢ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ χώρῳ ἢ εἰς παρομοίαν τελετὴν. τὸν προσθέντα ποῖος εἶναι ὁ νομοθέτης ὁ προσθέσας εἰς τὸ ἔθιμον τῆς δημοσίου δαπάνης κηδείας τὴν ἀπεγγελίαν τοῦ ἐπιταφίου λόγου δὲν εἶναι σαφῶς γνωστόν· καὶ ὁ Περικλῆς ἴσως ἠγνόει αὐτόν. Ἄλλοι μὲν θεωροῦν τὸν Σόλωνα, ἄλλοι δὲ τὸν Θεμιστοκλῆ ἢ τὸν Κίμωνα ἢ τὸν Ἀριστείδην· πάντως ἔξεφωνεῖτο ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, ὡς λέγονται ὁ Διόδωρος καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς. Ἡ καθιέρωσις τούτου προσέειδε τὸνον σοβαρότητας καὶ μεγαλοπρεπείας εἰς τὴν ὄλην τελετὴν, εἰς δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν ἐδημιουργοῦντο εὐάρεστα συναισθήματα, διὸ καὶ εὐθύς μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ πάντες ἐπανήσυχοντο οἴκαδε. Εἰς παλαιότερους χρόνους οἱ ἐπίσημοι νεκροὶ ἐτιμῶντο δι' ἀγῶνων. ἐμοὶ δέ... ὁ Περικλῆς διστάζει νὰ πιστεύῃ ὅτι καὶ ὁ ἐπιτάφιος συντελεῖ εἰς τὸ νὰ τιμηθῇ τὸ ἔργον τῶν πεσόντων ἐκ τοῦ φόβου καλοῦ ἢ κακοῦ χειρισμοῦ τοῦ θάματος ὑπὸ τοῦ ρήτορος. Ὁ λόγος ἐνδεχομένως νὰ μὴ προκαλέσῃ συναισθήματα ἀνάξια τοῦ ἔργου τῶν νεκρῶν, ἐνῶ ἡ δημοσία τελετὴ τῆς ταφῆς ὡς ἔργον παραμένει σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον. Παρὰ ταῦτα ὁ Περικλῆς συμμορφοῦται πρὸς τὸ ἐπικρατήσαν ἔθιμον. οἶα καὶ νῦν ὄρατε. τ. ἔ. τὴν πρόθεσιν τῶν ὀστέων καὶ τῆς τέφρας, τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικὴν ἐκφορὰν, τὴν τιμητικὴν καὶ σεμνὴν ἀπόθεσιν αὐτῶν ἐν τῷ Κεραμεικῷ καὶ τοὺς ὀλολυγμοὺς τῶν γυναικῶν, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν κεφ. 34 μετρίως προβλ. τὸ τοῦ Σαλλουστίου : facta dictis exaequare=ἔργα λόγοις

ἔξισοῦν. ἐν ᾧ δηλ. ἐπιταφίῳ ἐπαίνῳ.

ξυνειδῶς ὁ συμπολεμιστής. ὃ τε ἄπειρος... δηλ. τῆς δράσεως τῶν νεκρῶν. Οἱ παρακολουθοῦντες τὴν ἐκφορὰν ἦσαν πολλοί, ἄστοι καὶ ξένοι, σύμμαχοι καὶ ὑπῆκοοι· ἂν λοιπὸν ὁ αὐτόπτης μάρτυς τῶν ἀνδραγαθίων ἴσως ἐσημάτιζε τὴν γνώμην, ὅτι ἔλλιπῶς ἐξετέθησαν ὑπὸ τοῦ ρήτορος τὰ ἐπιτελεσθέντα, δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ ἐσηματίζετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπίρου συμμάχου ἢ ὑπῆκου ἀκροατοῦ ἢ γνώμη ἐκ φθόνου προκαλουμένη ὅτι ὑπερβολικῶς παρεστάθησαν (ψυχολογικὴ παρατήρησις τῶν διαθέσεων τῶν ἀκροατῶν). οὕτως δηλ. ὁ ἐπιτάφιος λόγος ν' ἀποτελῇ τὸ συμπλήρωμα τῆς ὅλης τελετῆς τῆς ταφῆς. ταῦτα δηλ. ἡ ἐπικήδειος τελετὴ λαμπρυνομένη διὰ τοῦ ἐπιταφίου λόγου. δόξης ἢ φανταστικῆ εἰκῶν, τὴν ὁποίαν ἐσημάτισε περὶ τῶν πεσόντων.

Γνωμικά : 1. «ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα γενομένων ἔργα καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς».

2. «χάλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται».

3. «μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοὶ εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαι τι, ὧν ἤκουσε».

Νόημα : Ὁ Περικλῆς εἰς τὸ προοίμιον τοῦ λόγου του, διαφωνεῖ πρὸς τοὺς ρήτορας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἐκφωνοῦντες ἑκάστοτε ἐπιταφίους λόγους κατὰ τὴν ταφὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων, ἐγκωμιάζουσι τὸν εισηγηθέντα τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἐπιταφίου λόγου καὶ ὑποστηρίζει ὅτι μόνον δι' ἔργων πρέπει νὰ ἐκδηλοῦνται αἱ τιμαὶ πρὸς τοὺς νεκρούς, διότι δι' ἔργων καὶ ἐκεῖνοι ἐπέδειξαν τὴν γενναιότητά των ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ διαφωνία τοῦ Περικλέους εἶναι ψυχολογικῶς ὀρθὴ καὶ στηρίζεται εἰς τὴν ἐξῆς παρατήρησιν : ὁ ρήτωρ ἀδεξίως χειριζόμενος τὸ θέμα ἢ θὰ μειώσῃ τὴν ἀξίαν τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τῶν νεκρῶν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν των ἀκροατῶν του ἢ παριστάνων αὐτὰ ὑπερβολικώτερον θὰ προκαλέσῃ τὴν δυσπιστίαν τῶν μὴ αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐκ φθόνου, διότι τὰ κατορθωθέντα ὑπερβάλλουσι τὰς ἰδικὰς των φυσικὰς δυνάμεις.

Παρὰ τὴν γνώμην του ὁμοῦ αὐτὴν ὁ ρήτωρ συμμορφούμενος πρὸς τὴν καθιερωθεῖσαν παράδοσιν δηλοῖ ὅτι θὰ καταβῆλῃ προσπάθειαν νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον κατὰ τρόπον ἰσανοποιοῦντα κατὰ προσέγγισιν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν προσδοκίαν παντὸς ἀκροατοῦ.

Περίληψις : Λόγοι τοῦ Περικλέους, δι' οὓς κρίνεται ἄσκοπος ἡ περὶ τοῦ ἐπιταφίου λόγου διάταξις.

ΚΕΦ. 36 ("Ἐπαινος)

«Ἄρξομαι (τοῦ ἐπαίνου) δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γάρ (ἔστι) καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε

«Θὰ ἀρχίσω λοιπὸν (τὸν ἔπαινον) ἀπὸ τοῦ προγόνου (μας) πρῶτον· διότι δίκαιον (εἶναι), ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένον συγχρόνως εἰς μίαν τοιαύτην ἐπικήδειον τελετὴν,

αὐτοῖς δίδοσθαι
τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης.

οἰκοῦντες γὰρ
τὴν χώραν αἰεὶ οἱ αὐτοὶ
μέχρι τοῦδε
διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων

παρέδωσαν ἑλευθέρων
δι' ἄρετήν.
καὶ ἐκεῖνοί τε
ἄξιοι ἐπαίνου (εἰσὶν)
καὶ ἔτι μᾶλλον
οἱ πατέρες ἡμῶν.
κτησάμενοι γὰρ
οὐκ ἀπόνως
πρὸς οἷς ἐδέξαντο
ὄσσην ἔχομεν ἀρχὴν
προσκατέλιπον
ἡμῖν τοῖς νῦν.
τὰ δὲ πλείω αὐτῆς

αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε
οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα
ἐν τῇ καθεστηκυῖᾳ ἡλικίᾳ
ἐπηυξήσαμεν,
καὶ παρεσκευάσαμεν τὴν πόλιν
τοῖς πᾶσι
αὐταρκεστάτην
καὶ ἐς πόλεμον
καὶ ἐς εἰρήνην.
ὦν ἐγὼ
τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα,
οἷς ἕκαστα ἐκτίθη,

ἢ εἴ τι αὐτοὶ
ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν
ἡμυνάμεθα προθύμως
πόλεμον βάρβαρον
ἢ Ἑλληνα
ἐπιόντα (ἡμῖν)
εἰάσω
οὐ βουλόμενος
μακρογορεῖν
ἐν εἰδόσιν·

εἰς αὐτοὺς νὰ παραχωρῆται
ἢ τιμὴ αὐτῆ νὰ μνημονεύονται
(πρῶτοι).

Διότι κατοικοῦντες
τὴν χώραν συνεχῶς οἱ ἴδιοι
μέχρι σήμερον
διὰ κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν μεταγε-
νεστέρων

(τὴν) παρέδωσαν ἑλευθέρων
χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν (των).
Ἐπομένως καὶ ἐκεῖνοι
(εἶναι) ἄξιοι ἐπαίνου
καὶ ἀκόμη περισσότερον
οἱ πατέρες μας.
Διότι, ἀφοῦ ἀπέκτησαν
ὄχι χωρὶς κόπους
ἐκτὸς ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐκληρονόμησαν,
ὄσσην ἔξουσίαν ἔχομεν,
καὶ αὐτὴν καὶ ἐκεῖνα ἐκληροδότησαν
εἰς ἡμᾶς τοὺς σήμερον ζῶντας.
Τὸ μεγαλύτερον ὁμως μέρος αὐτῆς (τῆς
ἐξουσίας)

οἱ ἴδιοι ἡμεῖς (οἱ παρόντες) ἐδῶ,
οἱ εὐρισκόμενοι τώρα ἀκόμη περίπου
εἰς τὴν ὄριμον ἡλικίαν
ἀνεπτύξαμεν,
καὶ παρεσκευάσαμεν τὴν πόλιν (μας)
κατὰ πάντα,
ὥστε νὰ εἶναι ἀπολύτως αὐτάρκης
καὶ διὰ τὸν πόλεμον
καὶ διὰ τὴν εἰρήνην.
Τούτων ὁμως ἐγὼ
τὰ μὲν πολεμικὰ κατορθώματα,
διὰ τῶν ὁποίων ἕκαστον (τιμῆμα τῆς δυ-
νάμεώς μας) ἀπεκτήθη
ἢ ἂν κάποτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι
ἢ οἱ πατέρες μας
ἀπεκρούσαμεν μετὰ θάρρους
ἐχθρὸν βαρβαρικὸν
ἢ Ἑλληνικὸν
ἐπερχόμενον (καθ' ἡμῶν)
θὰ (τὰ) παραλείψω,
διότι δὲν ἐπιθυμῶ
νὰ ὁμιλῶ διὰ μακρῶν
ἐνώπιον (ἀνθρώπων), οἱ ὅποιοι (τὰ) γνω-
ρίζουν·

ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως
 ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ
 καὶ μεθ' οἷας πολιτείας
 καὶ ἕξ οἷων τρόπων
 ἐγένετο μεγάλα,
 ταῦτα δηλώσας πρῶτον
 εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν ἔπαινον
 τῶνδε,
 νομίζων
 ἐπὶ τε τῶ παρόντι
 οὐκ ἂν (εἶναι) ἀρεπῆ
 λεχθῆναι αὐτὰ
 καὶ ξύμφορον εἶναι
 ἑπακοῦσαι αὐτῶν
 τὸν πάντα ὄμιλον
 καὶ ἀστῶν καὶ ξένων».

ἀπὸ ποίας ὁμῶς ἀρχᾶς (ἐμπνεόμενοι)
 ἐφθάσαμεν εἰς τὴν σημερινὴν ἀκμὴν
 καὶ ὑπὸ ποίους θεσμούς
 καὶ μὲ ποίους τρόπους (ζωῆς)
 ἐδημιουργήθη (αὐτὸ) τὸ μεγαλεῖον
 αὐτά, ἀφοῦ ἐκθέσω πρῶτον,
 θὰ ἔλθω (κατόπιν) καὶ εἰς τὸν ἔπαινον
 τῶν προκειμένων (νεκρῶν),
 διότι θεωρῶ,
 ὅτι καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν
 δὲν θὰ (ἦτο) ἀνάρμοστος
 νὰ λεχθῶν αὐτὰ
 καὶ ὅτι εἶναι ὠφέλιμος
 μετὰ προσοχῆς νὰ ἀκούσῃ αὐτὰ
 ὅλον τὸ συγκεντρωμένον πλῆθος
 καὶ τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν ξένων», ✓

Λεξιλόγιον : *ἀρχομαι* = κάμνω ἀρχὴν ἔργου, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος τελειῶνω (*ἀρχομαι τοῦ λόγου*), κυβερνῶμαι. ἐξουσιάζομαι τὸ ἐνεργ. *ἀρχω* = κάμνω ἀρχὴν ἔργου, τὸ ὁποῖον τελειῶνουν ἄλλοι (*ἀρχω λόγου*), κυβερνῶ, ἐξουσιάζω. *μνήμη* = ἐνθύμησις, ἀνάμνησις προσώπου ἢ πράγματος, δύναμις τοῦ νοῦ, μνημονικόν, μνημεῖον. *οἰκῶ* = κατοικῶ, ἐγκαθίσταμαι εἰς μέρος τι ὡς κάτοικος, διευθύνω, κυβερνῶ. *οἱ ἐπιγιγνόμενοι* = κατόπιν γινόμενοι, οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἀπόγονοι. *ἀρετῆ* = ἀνδρεία, γενναῖον κατόρθωμα.

κτώμαι = ἀποκτῶ δι' ἑμαυτὸν, πορίζομαι, ἔχω ἀποκτήσει, κατέχω. *ἀπόνως* = ἀκόπως. *ἀρχή* = ἐναρξίς, κυριαρχία, ἐξουσία, κράτος, ἐπικράτεια. *προσκοταλείπω* = καταλείπω, ἀφήνω προσέτι εἰς κληρονομίαν. *καθεστηκυῖα ἡλικία* = ὠριμος ἡλικία, ἐν ἡλικίᾳ μέσῃ γήρατος καὶ νεότητος, μεσόκαιρον, μεσόκοπον. *ἐπαυξάνω* = κάμνω τι νὰ αὐξηθῆ, μεγαλῶνω. *αὐτάρκης* = ὁ ἐπαρκῆς ἑαυτῷ, ὁ μὴ ἔχων ἀνάγκην ἄλλου, ὁ καθ' ἑαυτὸν ἰσχυρὸς. *βάρβαρος* = ξένος πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ἦθη ἢ τὴν γλῶσσαν, ξένος, ἀμαθής, ἀγροίκος. *ἐπέρχομαι* = ἔρχομαι ἐπὶ τι, προσβάλλω, ἐπιτίθεμαι. *προθύμως* = θαρραλέως, εὐψύχως. *ἀμύνομαι* = ἀποκρούω τινὰ ἀπ' ἑμαυτοῦ, φυλάττω ἑμαυτὸν ἀπὸ τινος, ὑπερασπίζω ἑμαυτὸν ἐναντίον τινός. *μακρηγορῶ* = ὀμιλῶ διεξοδικῶς, πολυλογῶ. *εἶω* = ἀφήνω, ἐπιτρέπω. *ἐπιτήδευσις* = ἀφοσίωσις ἢ προσοχὴ εἰς τι ἔργον ἢ ἀσχολίαν, ροπή, κατεύθυνσις, ἀρχή, ὁ τρόπος τοῦ ζῆν ἐν τε τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ, ὅστις παράγει τὰ κατ' ἴδιαν ἐπιτηδεύματα. *πολιτεία* = ἡ σχέσις τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πόλιν ἢ τὸ κράτος, πολιτικά δικαιώματα, δημοσία ζωὴ, πολίτευμα. *τρόποι* = τρόποι ζωῆς, τρόπος τοῦ ἐνεργεῖν καὶ σκέπτεσθαι (*modus vivendi*). *ἀρεπῆς* = ἄκοσμος, ἀναιδής, ἀνάρμοστος, ἄκαιρος. *ὄμιλος* = πλῆθος συνηθροισμένον, ἰδίως ὁ ὄχλος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. *ξύμφορος* = ὁμοῦ μετὰ τινος φερόμενος, ὁ συνοδούμενος αὐτόν, χρήσιμος, ὠφέλιμος, κατάλληλος. *ἐπακοῦῶ* = ἐπιμελῶς, προσεκτικῶς καὶ ἀσμένως ἀκούω τινός, δίδω προσοχὴν εἰς τὰς ἰκεσίας τινός (λέγεται περὶ τῶν θεῶν).

Γραμματικά : *ἀρχομαι* μέλλ. τοῦ *ἀρχομαι*, ἤρχομαι, ἄρξομαι, ἀρχθήσομαι, ἤρξαμαι, ἤρχομαι, ἤργαμι, ἤρξαμι, ἤρξαμε. *πρέπον* οὐδ. μετ. τοῦ ἀπροσώπου *πρέπει*. *τοίῳδε* δεικτ. ἄντων. (*τοῖόσδε, τοιάδε, τοιόνδε*). *δίδοσθαι* ἄπαρ. μ. ἐνσφ. τοῦ *δίδομαι*, ἐδιδόμην, δώσομαι, δοθήσομαι, ἐδόμην, ἐδόθην, δέδομαι, ἐδεδόμην. *αἰεὶ* χρον. ἐπίρρ. *οἰκονύνης* μετ. ἐν. τοῦ *οἰκέω* - ῶ, ῶκουν, οἰκήσω, ῶκησα, ῶκηκα, ῶκῆκει. *ἐπιγιγνόμενον* μετ. ἐν. τοῦ *ἐπιγίγνομαι*. *παρέδοσαν* ἄόρ. β' τοῦ *παράδιδωμι*. *μᾶλλον* ἐπίρρ. συγκρ. βᾶθ. (θετ. *μάλα*, ὑπερθ. *μάλιστα*). *κτῆσάμενοι* μετ. μ. ἄόρ. α' τοῦ *μεικτοῦ* ἀποθ. *κτώμαι* - ῶμαι, ἐκτώμην, κτήσομαι, κτήθησομαι, ἐκτῆσάμην, ἐκτῆθημι, ἐκτέθημι, ἐκεκτῆμην. *οἷς* δοτ. πληθ. ἀναφ. ἄντων. (*ὅς, ἡ, δ*). *ἐδέξαντο* μ. ἄόρ. α' τοῦ μέσου ἀποθ. *δέχομαι*, ἐδεχόμην, δέξο-

μαι, δεχθήσομαι, έδεξαμένη, έδέχθην, δέδεγμαί, έδεδέγμην. *άπόνως* τροπ. έπίρρ. *προσατελίπων* άόρ. β' του *προσατελείπω*, έλειπον, λείψω, έλειψα και έλιπον, λέλοιπα, έλελοίπειν. *πλείω* και *πλείονα* ούδ. αίτ. πληθ. συγκρ. βαθ. του έπιθ. *πολύς*, *πλείων* και *πλέον*, *πλείονος*. *οΐδε* δεικτ. άντων. (*οΐδε*, *ήδε*, *τόδε*) κειμένη έπιρρηματικώς. *καθεστηκυία* μετ. παρακ. (*καθεστηκώς*, *κυία*, *κός* και *καθεστώς*, *ώσα*, *ώς*) του *καθίσταμαι*, καθιστάμαι, καταστήσομαι, κατέστη, καθέστηκα, καθειστήκειν. *επηξήσαμεν* άόρ. α' του *επαυξάω* και *επαύξω*, ηύξον, αύξήσω και αύξανώ, ηύξησα, ηύξηκα. *ές* πρόθ.—εις. *αυταρκεστάτην* ύπερθ. βαθ. του έπιθ. γ' δ, ή *αυτάρκης*, τó *αυταρκες*.

ών γεν. πληθ. άναφ. άντων. (*ός*, *ή*, *ό*). *οΐς* δοτ. πληθ. τής ίδίας άντων. *έκαστος*, *η*, *ον* έπιμεριστική άντων. *εκτήθη* παθ. άόρ. α' του *κτώμαι* (ιδέ άνωτέρω). *ό*, *ή* *βάρβαρος*, *ον* έπίθ. δικατάλ. *Έλληνα* έπιθετικής σημ. *επιόντα* μετ. έν. (*επιών*, *ιούσα*, *ιόν*) του *επέρχομαι*, έπήγειν, (έπηα), έπειμι, έπήλθον, έπελήλυθα, έπεληλύθειν. *ήμυνόμεθα* μ. άόρ. α' του *άμύνομαι*, ήμυνόμην, άμυνούμαι, ήμυνάμην. *μακρογορεύ* άπαρ. έν. του *μακρογορέω* -ώ (όμαλόν). *ειδούςιν* δοτ. πληθ. μετ. (*ειδώς*, *ειδύα*, *ειδός*) του *οίδα*. *βουλόμενος* μετ. έν. του παθ. άποθ. *βούλομαι*. *έάσω* μέλλ. του *έάω* -ώ, *είων*, *έάσω*, *είασα*, *είακα*, *είακειν*. *οΐος*, *οΐα*, *οΐον* άναφ. άντων. *δηλώσας* μετ. άόρ. του *δηλώω* -ώ (όμαλόν). *είμι* μέλλ. του *ερχομαι*. *άν* δυνητ. τῷ παρόντι γεν. ούδετ. *ό* ή *άπρεσις*, τó *άπρεπές* έπίθ. τριτόκλ. *λεχθήναι* άπαρ. παθ. άόρ. α' του *λέγομαι*. *ό*, *ή* *ξύμοφορος*, *ον* έπίθ. β' δικατάλ. (*έδδω* ούδ.). *είναι* άπαρ. έν. του *είμι*. *επακούσαι* άπαρ. άόρ. του *επακούω*.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ—ΔΙΣΘΗΤΙΚΑ : (του *επαίνου*) ή (του *λόγου*) ένν. ώς άντικ. του *άρξομαι*. *άπό τών προγόνων* έμπρόθ. διορ. χρονικής άφειτηρίας. *πρώτων* έπίρρ. διορ. χρόνου κείμενος όχι πλεοναστικώς λόγω του *άρξομαι*, αλλά περιέχων βαθμολογικήν τάξιν (πρόγονοι—πατέρες—σύγχρονοι—έπιγιγνώμενοι). *δίδοσθαι* ύποκ. τών άπροσώπων έκφράσεων *δίκαιον* και *πρέπον* (*έσει*). *τήν τιμήν* ύποκ. του άπαρ. *ταύτην* έπιθ. διορ. *αυτοΐς* άντικ. του άπαρ. *τής μνήμης* γεν. άντικειμι. *εις* τó *τιμήν*. *έν τῷ τοιῷδε* έμπρόθ. διορ. χρονικής διαρκείας. *Ιδέ* τήν παρήχησιν τών φθόγγων ο και τ. *παρέδοσαν* ρ. (*οΐ πρόγονοι*) ύποκ. *τήν χώραν* άντικ. άποδοτεον και *εις* τó *οικοῦντες*. *ελευθέραν* κατηγ. *δι' άρετήν* έμπρόθ. διορ. αίτίας. *μέχρι τούδε* (του χρόνου) έμπροθ. διορ. τέρατος χρόνου. *οικοῦντες* τροπ. μετ. *οι αυτοι* κατηγορ. του ύποκ. *πρόγονοι*. *αΐει* έπιρρ. διορ. χρόνου. *διαδοχή* δοτ. όργανική. *των επιγιγνόμενων* γεν. ύποκ. *εις* τó *διαδοχή* και έπιθ. μετ. (*διαδ. επιγ.* συναπτέα τῷ *παρέδοσαν*). και δηλοΐ άκολουθίαν. *είσι* έννοούμενον ρ. *εκεῖνοι—οι πατέρες* ύποκ. *άξιοι* κατηγ. *επαίνου* γεν. τής άξίας. *ήμῶν* γεν. κτητική. *κτησάμενοι* κατηγ. μετ. *οὐκ άπόνως* έπιρρ. διορ. τρόπου και σχήμα λιτότητος συναπτέον τῷ *κτησάμενοι* ή λιτότης εξαίρει τήν έννοίαν του πόνου, ώς και ή τοποθέτησις του έπιρρ. *εις* τó τέλος μακράν του *κτησάμενοι*). *δσην* *έχομεν άρχήν* άναφ. πρότ. ώς άντικ. του *κτησάμενοι* και του *προσατελίπων*. *ήμῖν* έπίσης άντικ. του *προσατελίπων*. *τοΐς νῦν* έπιθ. διορ. του *ήμῖν*. *πρός οΐς*—*πρός τούτοις*, *ἃ έδέξαντο* έμπρόθ. διορ. προσθήκης (έλιξις). *επηυξήσαμεν* ρ. *ήμεΐς* ύποκ. *αυτοί* κατηγ. διορ. *οΐδε* ώς έπιρρ. διορ. τόπου. *τά πλείω* άντικ. (αίτ. άναφοράς). *αυτῆς* γεν. συγκριτική. *οι όντες* έπιθ. μετ. και... *παρεσμευάσαμεν* άποτελεΐ έπεξήγησιν του *επηυξήσαμεν*. *τήν πόλιν* άντικ. *αυταρκεστάτην* προληπτικόν κατηγ. ή κατηγ. του άποτελέσματος. *τοΐς πᾶσι* δοτ. του κατά τι ή τής άναφοράς. *ές πόλεμον—ές ειρήνην* έμπρόθ. διορ. άναφοράς.

έάσω ρ. *εγώ* ύποκ. *εργα* άντικ. *τά κατά πολέμους* έπιθ. διορ. *ών* γεν. κτητική (=τούτων δέ) ή άναφ. άντων. έν άρχή προτ. έρμηγείται δεικτικώς μετά τινος συνδ. *οΐς εκτήθη* άναφ. πρότ. *οΐς* δοτ. όργανική. *έκαστα* ύποκ. του *εκτήθη* (άττ. σύντ.). *ει...* *ήμυνόμεθα* ύποθ. πρότ. άντι τής άναφορικής: *οΐς πολέμοις...* *ήμυνόμεθα* ρ. *ήμεΐς—οι πατέρες* ύποκ. *ήμῶν* γεν. κτητική. *αυτοί* κατηγορ. διορ. *τι* (=άμυνά *τινα*) σύστοιχον άντικ. μεταπεσόν *εις* αίτ. του κατά τι ή τής άναφοράς. *πόλεμον* άντικ. (όρθότερα αύτη ή γραφή παρά *πολεμον* δια τήν προσωποποίησιν του πολέμου). *βάρβαρον*—*Έλληνα* έπιθετ. διορ. (*ήμῖν*) ένν.

ὡς ἄντικ. τοῦ ἐπιόντα ἐπιθ. μετ. προθύμως ἐπιρρ. διορ. τρόπου συναπτεός τῷ ἡμυράμεθα. βουλόμενος αἰτιολ. μετ. μακρηγορεῖν ἄντικ. (τελ. ἄπαρ.) ἐν εἰδόσιν ἐμπρόθ. διορ. τοῦ ἐνώπιον τινος (ἐπιθ. μετ.) ἢ φράσις κατήντησε τυπική. ἀπὸ οἴας... καὶ μεθ' οἴας... καὶ ἐξ οἴων... πλάγιαί ἐρωτ. προτ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ δηλώσας (χρον. μετ.), τοῦ ὁποῖου εἶναι ἄντικ. (οἱ ἐμπρόθ. διορ. δηλοῦν ἀφορμὴν (=ἀπὸ οἴας) καὶ ὄργανα (=μεθ' οἴας καὶ ἐξ οἴων)· χαρακτηριστικὴ ἢ ποικιλία τῶν προθέσεων, ἢ παρένθεσις τῆς προθέσεως τρόπων ἐξ οἴων. χάριν ἐμφάσεως, ἢ παρήχησις καὶ τὸ ὁμοιοτέλετον. ἐπ' αὐτὰ ἐμπρόθ. διορ. ἀπλῆς διευθύνσεως. μεγάλα κατηγ. τοῦ ἐννοουμένου ὑποκ. τοῦ ἐγένετο (αὐτά). ταῦτα ἄντικ. τοῦ δηλώσας ἐπὶ τὸν ἔπαινον ἐμπρόθ. διορ. ἀπλῆς διευθύνσεως. τῶνδε γεν. ἄντικ. εἰς τὸ ἔπαινον. νομίζων αἰτιολ. μετ. οὐκ ἂν (εἶναι) τὸ ἐννοούμενον δυνητικὸν αὐτὸ ἄπαρ. εἶναι εἰδικὸν ὡς ἄντικ. τῆς μετ. αὐτὰ ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. οὐκ ἀπρεπῆ κατηγ. (σχήμα λιτότητος). λεχθῆναι ἄπαρ. τῆς ἀναφορᾶς ἢ σύντ. ἐδῶ εἶναι προσωπικὴ ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου· νομίζων οὐκ ἂν ἀπρεπῆς (εἶναι) αὐτὰ λεχθῆναι. ἐπὶ τῷ παρόντι ἐμπρόθ. διορ. χρόνου. ξύμφορον εἶναι εἰδ. ἄπαρ. ὡς ἄντικ. ἐπίσης τοῦ νομίζων. ἐπακοῦσαι ὑποκ. τῆς ἀπροσώπου φράσεως ξύμφορον εἶναι (περίφρασις=ξυμφέρειν). τὸν ὄμιλον ὑποκ. πάντα ἐπιθ. διορ. τῶν ἀστῶν καὶ ξένων γεν. διαίρ. αὐτῶν ἄντικ. τοῦ ἐπακοῦσαι.

Πραγματικά : πρόγονοι ὡς τοιοῦτους θεωρεῖ τοὺς ζήσαντας ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων μέχρι καὶ τοῦ τέλους τῶν Περσικῶν 479 π. Χ. (Εὐμόλπος, Θησεύς, Ἀμαζόνες, Ἀδραστος, Ἡρακλῆς). Ἡ εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθὸν ἀναδρομὴ οἴπτει λάμψιν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους. δίκαιον στοιχειῶδες καθῆκον ἀπονομῆς δικαιοσύνης πρὸς τοὺς προγόνους. πρέπειον εὐλαβές, εὐπρεπές καθῆκον πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους. ἐν τῷ τοιῶδε εἰς τὴν προκειμένην ἐπικήδειον τελετήν. οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες μετὰ περισσὴν αὐταρέσειαν εἰς τὸ κατοικοῦντες εἰς τὴν Ἀττικὴν διεκίχουσαν ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες κατὰ τὸ γένος καὶ οὐχὶ μιγάδες, ἐνθ' αἱ γενόμεναι μεταναστεύσεις μόνον τὸν πληθυσμὸν ἐνίσχυσαν. διαδοχῆ τῶν ἐπιγιγνομένων ἢ γενεαλογικὴ συνέχεια, δηλ. ἢ ταυτότης τοῦ γένους ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ ἀδιάσπαστος. παρέδοσαν ἐλευθέραν ὑπονοεῖται ἢ ἀποσόβησις τοῦ Περσικοῦ κινδύνου καὶ ἢ κληροδότησις εἰς τοὺς νεωτέρους τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἀττικῆς γῆς καὶ ἐπομένως ἢ δημιουργία τῶν ἀπαραιτῶν προϋποθέσεων διὰ τὸ ἔργον τῶν νεωτέρων. ἐκεῖνοι δηλ. οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες πρόγονοι. πατέρες ὡς τοιοῦτους θεωρεῖ τοὺς ζήσαντας ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας μέχρι τῆς ἐν Κορωνεῖα μάχης (446 π. Χ.). καθ' ἣν συνήφθησαν αἱ τριακονταετίες σπονδαὶ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων τ. ἔ. τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀριστείδου, Κίμωνος, Ξανθίππου, Τομίδου καὶ τοῦ ἀρχαιότερου Θουκυδίδου. οὐκ ἀπόνως τὸ ἐπίποχθον τῆς κτήσεως μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου Βιβλ' Α' 89—113. πρὸς οἷς ἐδέξαντο δηλ. τὴν Ἀττικὴν γῆν ἐλευθέραν. ὅσην ἔχομεν ἀρχὴν τ. ἔ. τὴν Ἀθηναϊκὴν ἐπικράτειαν, ὅπως αὕτη καθωρίσθη διὰ τῶν τριακονταετῶν σπονδῶν τῷ 445 π. Χ. τὰ πλείω αὐτῆς δηλ. τῆς ἀρχῆς· ὡς πλείω νοοῦνται ἢ ἐσωτερικὴ ὄργανωσις καὶ παγίωσις τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας, ἢ ἐπαύξεισις τῶν φόρων, ἢ ὑποδούλωσις τῶν συμμάχων (Σάμου—Εὐβοίας) καὶ γενικῶς ἢ οἰκονομικὴ αὐτῆς ἀκμὴ· διὰ τῶν λέξεων πλείω—ἡμεῖς οἶδε ἐξαιρεταὶ περισσότερον ἢ σύγχρονος γενεᾶς. ἡμεῖς οἶδε νοεῖ τὸν ἑαυτὸν του, τοὺς συνομήλικας του καὶ τοὺς συγχρόνους του ὡς φορεῖς μεγάλης παραδόσεως. καθεστηκυῖα ἡλικία ἢ ὥριμος ἀνδρικὴ ἡλικία μεταξὺ νεότητος καὶ γήρατος, καθ' ἣν ἐπέρχεται

στάσις τῆς ἀναπτύξεως τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Ἦτο δὲ τότε ὁ Περικλῆς 60 ἔτων. τοῖς πᾶσι δηλ. τὴν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δύναμιν, χορήματα, φρουρία κλπ. ὧν τῶν προγόνων, τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν. κατὰ πολέμους ἔργα νοοῦνται οἱ ἐπιθετικοὶ μετὰ κατακτήσεων πόλεμοι (ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν Περσικῶν μέχρι τοῦ 445 π. Χ.). ἕκαστα ἕκαστον τμήμα τῆς ἐπικρατείας καὶ ἕκαστον στοιχεῖον ὕλικῆς δυνάμεως. ἢ... ἡμυνάμεθα νοοῦνται οἱ κατὰ τῶν Περσῶν ἄμυντικοὶ πόλεμοι. ἀπὸ οἷας ἐπιτηδεύσεως ἤδη ὁ ρήτωρ εἰσέρχεται εἰς τὴν πρόθεσιν, εἰς ἣν δηλοῖ ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ, ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τῶν νεκρῶν. ἐπιτήδευσις εἶναι αἱ ἀρχαὶ ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐνεπνέοντο, αἱ κατευθύνσεις τοῦ τε δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν βίου αἱ διαμορφοῦσαι τὴν ζωὴν, αἱ ῥοπαὶ τοῦ πνεύματος ὑπὸ ὀργανωμένην μορφήν ἐπ' αὐτὰ εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀκμῆς καὶ περιωπῆς (πόλεμοι, ἡγεμονία καὶ ὅ,τι ἄλλο). πολιτεία οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἔζων, ἢ δημοσία ζωὴ εἰς πᾶσαν αὐτῆς ἔκφρασιν. τρόποι τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, ἰδεολογία εἰς τε τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας γενικῶς εἰπεῖν ὁ χαρακτήρ (περὶ τούτου πραγματεύεται ἐν κεφ. 40). Ὡστε τρεῖς εἶναι οἱ βασικοὶ λόγοι, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ἡ Ἀθηναϊκὴ ἀκμὴ καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις κατὰ τὸν ρήτορα, εἰς οὓς καὶ θὰ ἐνδιατριψῆ περισσότερον ἐν ἀντιθέσει πρὸς προγενεστέρας ρήτορας ἀσχολουμένους μόνον περὶ τοὺς πολέμους κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἐπιταφίων (ἐπιτήδευσις—πολιτεία—τρόποι). ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ σκοποῦ νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ρήτωρ τὴν μνειάν πολεμικῶν κατορθωμάτων, διότι ὁ ἴδιος μὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μόνον τὴν ὑποταγὴν τῆς Σάμου αὕτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ ἤκμασε τόσον πολὺ, ὥστε ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἐπωφεληθέντες ἐκ τῆς εὐκαιρίας ἐρίδων ταύτης πρὸς τοὺς Μιλησίους διὰ τινὰς ἀγροτικὰς κτήσεις ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῆς καὶ μετὰ ἐννεάμηνον πολιορκίαν τὴν ὑπέταξαν. Ὁ δὲ πατήρ του μόνον τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὰς παρὰ τὴν Μυκάλην μάχας. Ἐπὶ πλέον δὲ μὲ τὸ νὰ θέλῃ νὰ δώσῃ περισσώτερον χροῶμα πολιτικὸν εἰς τὸν λόγον του ὑποκρύπτεται πρόθεσις ἐξάφροσεως τῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἤσκει τότε ἀπὸ ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως. ἐπὶ τῷ παρόντι δηλ. τῆς ἐλικηδείου τελετῆς.

Νόημα : Στοιχειῶδες καθῆκον δικαιοσύνης καὶ εὐλορεπείας ἐπιβάλλει κατὰ τὸν ρήτορα τὴν ἀπότισιν φόρου τιμῆς καὶ ἐπαίνου κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς προγόνους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἀνδρείας τὸν παρέδωσαν μέχρι τοῦδε τὴν πατρίδα ἐλευθέραν.

Κατὰ δεύτερον λόγον, ἀλλ' εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, πρέπει νὰ τύχουν ἐπαίνου οἱ πατέρες τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι κατόπιν ἐπιμύχθων ἀγώνων καὶ μικρῶν ἀπογοητεύσεων ὑπῆρξαν οἱ κύριοι θεμελιωταὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας. Κατὰ τρίτον δὲ λόγον πρέπει νὰ τιμηθῇ ἡ σύγχρονος γενεά, ἢ ὁποία ὄχι μόνον ἐφάνη ἀνταξία τοῦ ἔργου τῶν προγόνων καὶ τῶν πατέρων, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλεν αὐτούς, κατ' ὅσον τὴν μὲν κληροδοτηθεῖσαν ἡγεμονίαν ἐκράτυνε, τὴν δὲ πόλιν κατέστησεν αὐτάρκη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὸσον ἐν καιρῷ πολέμου, ὅσον καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ρήτωρ δηλοῖ ὅτι δὲν θὰ περιστραφῇ ὁ λόγος του εἰς

τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τῶν προγόνων καὶ τῶν πατέρων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκτιήθη καὶ ἐπαγιώθη ἡ ὑπάρχουσα δύναμις, καθ' ὅσον ταῦτα θεωρεῖ ὅτι εἶναι εἰς ὅλους γνωστά τοῦναντίον θὰ ἀρκεσθῆ 1) εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδεολογικῶν ἀρχῶν, τῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ τῶν ὀργανωμένων συστημάτων τῆς ζωῆς τῶν ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐμφοροῦμενοι ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον σημεῖον περὶωπῆς καὶ ἰσχύος καὶ 2) εἰς τὸν ἔπαινον τῶν προκειμένων νεκρῶν.

Περίληψεις : 1. Ἐπαινος τῶν προγόνων 2. Ἐπαινος τῶν πατέρων 3. Ἐπαινος τῆς συγχρόνου γενεᾶς, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ ἄρχουσα θέσις τῶν Ἀθηνῶν καὶ 4. Δήλωσις τοῦ ρήτορος περὶ τοῦ θέματος, εἰς ὃ κυρίως θὰ περιστραφῆ ὁ λόγος του.

ΚΕΦ. 37 (Ἐπαινοί)

«Χρώμεθα γὰρ πολιτεία
οὐ ζηλοῦση
τοὺς νόμους τῶν πέλας (ὄντων),
ὄντες δὲ μᾶλλον αὐτοὶ
παράδειγμά τισιν
ἢ μιμούμενοι ἐτέρους.
καὶ ὄνομα μὲν
διὰ τὸ μὴ οἰκεῖν (τὴν πολιτείαν)
ἐς ὀλίγους,
ἀλλ' ἐς πλείονας,
δημοκρατία κέκληται,
πρὸς τὰ ἴδια δὲ διάφορα
κατὰ μὲν τοὺς νόμους
μέτεστι πᾶσι τὸ ἴσον,
κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν,

ὡς ἕκαστος εὐδοκιμεῖ

ἐν τῷ,
οὐ τὸ πλεόν
ἀπὸ μέρους
ἐς τὰ κοινὰ προτιμᾶται
ἢ ἀπ' ἀρετῆς,
οὐδ' αὖ κατὰ πένιαν,
ἔχων γε
δραῶσαι τι ἀγαθὸν τὴν πόλιν

κεκώλυται
ἀφανεῖα ἀξιώματος.

ἐλευθέρως δὲ πολιτεύομεν
τά τε πρὸς τὸ κοινὸν
καὶ (ἐλευθέρως πολιτεύομεν)

«Ἐχομεν δηλαδὴ πολιτεύμα,
τὸ ὅποιον δὲν προσπαθεῖ νὰ μιμηταὶ
τοὺς νόμους τῶν ἄλλων,
ἀλλὰ τοῦναντίον εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι
ὑπόδειγμα εἰς πάντας
καὶ ὄχι μιμηταὶ ἄλλων.
Καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα μὲν,
ἐπειδὴ (τὸ πολιτεύμα) δὲν στηρίζεται
εἰς τὴν θέλησιν τῆς μειοψηφίας
ἀλλὰ τῆς πλειοψηφίας,
ὀνομάζεται δημοκρατία,
ὡς πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς δὲ ὑποθέσεις
ἀπέναντι μὲν τῶν νόμων
πάντες (οἱ πολῖται) ἔχουν ἴσα δικαιώματα,
ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκλογὴν διὰ τὴν κατάλη-
ψιν τῶν ἀξιωματίων τῆς πολιτείας,
ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ, καθ' ὃν ἕκαστος
διακρίνεται

εἰς κάποιον κλάδον,
ὄχι διότι ἀνήκει
εἰς προνομιοῦχον κοινωνικὴν τάξιν
προτιμᾶται εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν,
ἀλλὰ διὰ τὴν προσωπικὴν του ἀξίαν,
οὔτε πάλιν, διότι εἶναι ἕνας πτωχός,
ἐνῶ ὁμως ἔχει τὴν ἱκανότητα
νὰ προσφέρῃ κάποια ὑπηρεσίαν εἰς τὴν
πόλιν,
ἐμποδίζεται
διὰ τὴν ἀσημότητά τῆς κοινωνικῆς (του)
τάξεως.

Ἐχομεν δὲ φιλελευθέρως ἀντιλήψεις
καὶ εἰς τὴν δημοσίαν μας ζωὴν
καὶ (εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἔχομεν ἀπαλλαγὴν)

ἔς τὴν ὑποψίαν
πρὸς ἀλλήλους
τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων,
οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας ἔχοντες

εἰ δοῶ τι
καθ' ἡδονὴν
οὐδὲ προστιθέμενοι τῇ ὄψει ἀχθῆ-
δόνας
ἄζημίους μὲν
λυπηρὰς δέ.
προσομιλοῦντες δὲ
τὰ ἴδια
ἀνεπαχθῶς
τὰ δημόσια
οὐ παρανομοῦμεν
μάλιστα
διὰ δέος,
ἀκροάσει
τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων
καὶ τῶν νόμων,
καὶ μάλιστα αὐτῶν

ὅσοι τε κείνται
ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἀδικουμένων
καὶ ὅσοι
ἄγραφοι ὄντες
φέρουσιν αἰσχύνην ὁμολογουμέ-
νην (τοῖς παρανομοῦσιν)».

Λεξιλόγιον : *χεῶμαι*=μεταχειρίζομαι, ἔχω. *πολιτεία*=ἡ σχέσις τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πόλιν ἢ τὸ κράτος, ὁ τρόπος τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τινός, διοικήσις, κυβέρνησις, πολιτεύμα, σύστημα. *ζηλῶ*=φιλοτιμοῦμαι, προσπαθῶ νὰ μιμηθῶ, φθονῶ, μακαρίζω, θαυμάζω. *οἱ πέλας* (ὄντες)=οἱ πλησίον ὄντες, οἱ γείτονες, οἱ ἀνθρώποι, οἱ ἄλλοι. *οἰκῶ* (ἀμεταβ.)=διοικοῦμαι. *ὀλίγοι*=μειοψηφία. *πλείονες*=πλειοψηφία. *δημοκρατία*=ἡ κυβέρνησις τοῦ λαοῦ, πολιτεύμα καθ' ὃ δ λαὸς διοικεῖ. *μέτεστί μοι τινος*=ἔχω μέρος πράγματός τινος. *ἴδιος*=ἰδιαίτερος, χωριστός, διακεκριμένος, ἰδιωτικός. *διάφορα*=αἱ διαφοραὶ, αἱ ὑποθέσεις. *ἀξίωσις*=τό νὰ θεωρηθῆται τις ἀξίως, ὑπόληψις, χαρακτήρ, ἀπαίτησις, προσωπικὴ ἐπιβολή. *εὐδοκίμω*=ἔχω καλὴν φήμην, διακρίνομαι εἰς τι, προκόπτω. *μέρος*=ἴδια, ὀρισμένη κοινωνικὴ τάξις, προνομίοςχος τάξις, δίκαιον διαδοχῆς, (κατ' ἄλλους σειρὰ ἢ μερίδιον). *κοινὰ*=τὰ ἀνήκοντα εἰς ὅλους, τὰ δημόσια πράγματα, ἡ διοίκησις αὐτῶν. *ἀρετὴ*=ἀνδρεία, ἐδῶ ἱκανότης, προσωπικὴ ἀξία, ἐπιβολή. *ἔχω*+ἀπαρ.=δύναμις. *δρῶ*=πράττω, ἐνεργῶ, κατορθώνω. *ἀξίωμα*=ἐκεῖνο, τὸ ὅποιο θεωρεῖται τις ἀξίως, φήμη, μεγάλη ὑπόληψις, κοινωνικὴ τάξις, θέσις (ἐν τοῖς μαθηματ. αὐταπόδεκτον θεώρημα). *ἀφάνεια*=ἀσημότης. *κωλύω*=ἐμποδίζω. *ἐλευθέρως*=ἀνυπόπτως. *πολιτεύω*=ζῶ ὡς πολίτης, ζῶ εἰς ἐλευθέραν πολιτείαν, λαμβάνω μέρος εἰς τὴν διοίκησιν, κυβερνῶ (σύνθηες τὸ ἀποθ. *πολιτεύομαι*). *ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑποψία*=ἀμοιβαία καχυποψία, καχύποπτος ἐπιτήρησις. *ἔχω δι' ὀργῆς τινα*=ὀργίζομαι κατὰ τι

ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτηρῶμεν καχυπόπτως
ὁ εἰς τὸν ἄλλον
κατὰ τὰς καθημερινὰς (μας) ἀσχολίας,
χωρὶς νὰ ὀργίζώμεθα ἐναντίον τοῦ πλη-
σίον μας,
ἐὰν πράττη κάτι,
ποῦ τὸν εὐχαριστεῖ,
καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν τὸ ὕφος ἀν-
θρώπου δυσηρεστημένου,
πράγμα τὸ ὁποῖον ναὶ μὲν δὲν βλάπτει,
οὐχ ἦττον ὅμως δυσαιρεστεῖ (τὸν ἄλλον).
Ἐνθὺ δὲ ἀναστρεφόμεθα
εἰς τὸν ἰδιωτικὸν μας βίον
χωρὶς νὰ ἐνοχλῆ ὁ εἰς τὸν ἄλλον,
εἰς τὸν δημόσιον βίον μας
ἀποφεύγομεν τὰς παρανομίας
πρὸ πάντων
ἕνεκα σεβασμοῦ
πειθαρχοῦντες
καὶ εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἄρχοντας
καὶ εἰς τοὺς νόμους,
καὶ πρὸ πάντων (εἰς ἐκείνους)
ἔξ αὐτῶν,
ὅσοι ἔχουν θεσπισθῆ
διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀδικουμένων
καὶ ὅσοι,
μολοντότι εἶναι ἄγραφοι,
προσάπτουν αἰσχύνην ἀναμφισβήτητον
(εἰς τοὺς παρανομοῦντας)».

νος. *ἐπιτηδεύμα* = τὸ εἰς ὃ ἀσχολεῖται τις, ἐργασία, ἐπάγγελμα, ἀσχολία, οὐσία. *ἡδονή* = εὐχαρίστησις, τέρψις. *ἀζήμιος* = ὁ μὴ ζημιῶν, ὁ μὴ βλάπτων, ἀβλαβής. *ἡ ἀχθῆδών* = βάρος, φορτίον, ταλαιπωρία, ἀθλιότης, ἀνία, δυσθυμία, λύπη. *ἀνεπαχθῶς* = ἀνεοχλήτως, χωρὶς νὰ ἐνοχλήῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον. *προσομιλῶ* = ἀναστρέφομαι, συναναστρέφομαι μετὰ τινος, συνομιλῶ, ἀσχολοῦμαι εἰς τι. *δέος* = φόβος, σεβασμός, εὐλάβεια. *ἀκρόασις* = τὸ ἀκούειν ἢ προσέχειν εἰς τινα, ὑπακοή, μάθημα. *ὠφελία* = βοήθεια, συνδρομή, ὑποστήριξις, κέρδος, ὄφελος. *ἀδικουῦμαι* = πάσχω ἀδικημά τι. *ἄγραφος* = ὁ μὴ γεγραμμένος· *ἄγραφος νόμος* εἶναι: οἱ νόμοι τῆς φύσεως, ὁ ἠθικὸς νόμος, οἱ νόμοι ἐξ ἔθους, ἔθιμα καὶ θρησκευτικὰ καὶ προφορικὰ παραδόσεις. *αἰσχύνη* = ἀτιμία γενομένη πρὸς τινα, ὄνειδος, ἐντροπή Λατ. *puot.* *ὁμολογουμένη* = βεβαιουμένη, πιστοποιουμένη ὑπὸ πάντων.

Γραμματικά : *χρῶμεθα* ἔνεσ. τοῦ μεικτοῦ ἀποθ. *χρῶμαι*, ἐχρώμην, χρώσομαι, χρησθήσομαι, ἐχρησάμην, ἐχρήσθην, κέχρημαι, ἐκεχρήμην. *ζηλοῦση* μετ. ἐν. τοῦ *ζηλώω*, ἐζήλουν, ζηλώσω, ἐζήλωσα, ἐζήλωκα. *πέλας* τοπ. ἐπίρρ. *μᾶλλον* ἐπίρρ. συγκρ. βαθ. *τισὶν* δοτ. πληθ. τῆς ἀορ. ἀντων. (*τις*) μιμούμενοι μετ. ἐν. τοῦ μεικτοῦ ἀποθ. *μιμέομαι* -οῦμαι, ἐμιμούμην, μιμήσομαι, μιμηθήσομαι, ἐμιμησάμην, ἐμιμήθην, μεμίμημαι. *ἕτερος*, α, ον, ἐπιμεριστικῆ ἀντων. ἐς πρόθ. = εἰς. *ὀλίγος*, ὁ, ἡ *μείων*, τὸ *μείων*, *ὀλίγιστος*. *πολύς*, ὁ ἡ *πλείων* καὶ *πλέον*, τὸ *πλέον*, *πλείστος*. *οἰκεῖν* ἀπαρ. ἐν. τοῦ *οἰκέω* -ῶ. *κέκληται* μέσος παρακ. τοῦ *καλέομαι* -οῦμαι, ἐκαλούμην, καλοῦμαι καὶ καλέσομαι, κληθήσομαι, ἐκαλεσάμην, ἐκλήθην, κέκλημαι, ἐκεκλήμην. *μέτεστι* (κεῖται ἀπροσώπως) ἔνεσ. τοῦ *μέτεμι*. *διάφορα* οὐσιαστ. ὡς ἀναφορ. ἐπίρρ. *τῶ* = *τινὶ* δοτ. ἐν. ἀορ. ἀντων. γέν. οὐδ. (*τις*, *τι*). *εὐδοκίμῶ*, εὐ(ἡ)δοκίμου, εὐδοκίμησα, εὐ(ἡ)δοκίμησα, εὐ(ἡ)δοκίμηκα. τὸ *πλέον* καὶ τὸ *πλείων* ἐπίρρ. συγκρ. βαθ. (θετ. *πολύ*, ὑπερθ. *πλείστον*, *πλείστα*). *προτιμᾶται* μέσ. ἐν. τοῦ *προτιμάομαι* -οῦμαι. *δράσασαι* ἀπαρ. ἀορ. τοῦ *δράω* -ῶ. *κεκώλυται* παθητ. παρακ. τοῦ *κώλυομαι*.

ἐλευθέρως ἐπίρρ. τροπ. *πολιτεύομεν* ἐν. τοῦ *πολιτεύω*. *ἄλληλος* ἀλληλοπαθῆς ἀντων. *δραῖ* ἐν. ὄρ. ὁ ἡ *ἀζήμιος*, ον ἐπίθ. β' δικατάλ. ἐνεργ. σημ. *τῆ* ὄψει δοτ. ἐν. τοῦ ὄψις, *εως* θηλ. γ'. ἡ *ἀχθῆδών*, ὄνος θηλ. γ'. *προσιθέμενοι* μετ. μέσ. ἐν. τοῦ *προσιθέμαι*, ἐτιθέμην, θήσομαι, τεθήσομαι, ἐθέμην, ἐτέθην, τέθειμαι, ἐτεθείμην. *ἀνεπαχθῶς* ἐπίρρ. τροπ. τὰ ἴδια αἰτ. *προσομιλοῦντες* μετ. ἐν. τοῦ *προσομιλέω* -ῶ. *δέος* οὐδ. γ' *παρανομοῦμεν* ἐν. τοῦ *παρανομέω* -ῶ. *αἰεὶ* ἐπίρρ. χρον. *ἀκρόασει* δοτ. ἐν. τοῦ *ἀκρόασις*, *εως* θηλ. γ'. ἡ *ὠφελία* θηλ. α'. *ἀδικουμένων* μετ. ἐν. τοῦ *ἀδικέομαι* -οῦμαι. *ἐνθεται* = *τέθεινται* παθ. παρακ. τοῦ *τίθειμαι*. *ὁμολογουμένην* μετ. μέσ. ἐν. τοῦ *ὁμολογέομαι* -οῦμαι. *φέρουσι* ἔνεσ. ὄρ. τοῦ *φέρω*.

Συντακτικά—Διόρθωτικά : γὰρ διασαφητικὸς = δηλαδὴ. *πολιτεία* ἀντικ. τοῦ *χρῶμεθα*. *ζηλοῦση* ἐπίθ. μετ. (προσωποποιήσις). *τοὺς νόμους* ἀντικ. *τῶν πέλας* γεν. κητικῆ. *ὄντες* τροπ. μετ. (*ἡμεῖς*) ὑποκ. *αὐτοὶ* κατηγορ. διορ. *παράδειγμα* κατηγορ. (α' ὄρος συγκρ.). *τισὶν* δοτ. προσωπικῆ. ἡ *μιμούμενοι* τροπ. μετ. (β' ὄρος συγκρ.). *ἕτερος* ἀντικ. 'Εδῶ ἔχομεν συντακτικῶς ἀνακόλουθον σχῆμα· ἔπρεπε εὐα λεχθῆναι: *παραδείγματα δὲ μᾶλλον οὕση* (δηλ. *τῆ πολιτεία*) *τισὶν ἡ μιμουμένη ἕτερος*. *κέκληται* ρ. (ἡ *πολιτεία*) ὑποκ. *δημοκρατία* κατηγορ. *ὄνομα* αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς. *διὰ τὸ μὴ οἰκεῖν* ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας ὡς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἔχοντος ἀμετάβ. σημ. νοεῖται *ταύτην* δηλ. *τὴν πολιτείαν*. *ἐς ὀλίγους* = *ἐς πλείονας* ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς (σχῆμα ἐκ παραλλήλου), *κατὰ τοὺς νόμους* ἐμπρόθ. διορ. συμφωνίας. *πρὸς τὰ διάφορα* ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. *ἴδια* ἐπίθ. διορ. *πᾶσι* δοτ. προσωπικῆ. τὸ ἴσον ὑποκ. (*μέτεστι* *πᾶσι* τὸ ἴσον = *πᾶσιν ἔστι μετουσία τοῦ ἴσου*) ἐπειδὴ ὁμοῦ τὸ *μέτεστι* λαμβάνεται ἀπροσώπως ὡς ὑποκ. λογικῶς νοεῖται ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουσα ἀφηρημένη ἔννοια: *μετουσία*, ὁπότε τὸ ἴσον ὄνομα. ἀντὶ ἴσου ἀντικ.), *κατὰ τὴν ἀξίωσιν* ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς συναπτεὸς τῶ *μέτεστι*, ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *κατὰ νόμους*. ὡς... *εὐδοκίμει* ἀναφ. πρόθ. *ἕκαστος* ὑποκ. *ἐν τῶ* ἐμπρόθ. διορ. ἐνεργετικῆς τελουμένης ἐντὸς ὠρισμένης περιοχῆς. *οὐ τὸ πλέον* — ἢ = *οὐ μᾶλλον* — ἢ = *οὐκ* —

ἀλλά. ἀπὸ μέρους (ἀ' ὄρος συγκρ.)—ἀπ' ἀρετῆς (β' ὄρος συγκρ.) ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας (ἀντίθεσις). ἐς τὰ κοινὰ ἐμπρόθ. διορ. σκοποῦ. ὡς ὑποκ. τοῦ προτιμᾶται ἔνν. τὸ ἕκαστος. Τὰ τρία ῥήματα τῆς περιόδου εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν ἐξαιρομένην διὰ τῆς θέσεως αὐτῶν ἦτοι τὸ μὲν κέλῃται εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως, τὸ δὲ μέτεστι ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ προτιμᾶται πάλιν εἰς τὸ τέλος. Καὶ ἐδῶ ἔχομεν ἀνακόλουθον σχῆμα, διότι μετὰ τὸ μέτεστι τοῖς πᾶσι τὸ ἴσον ἔπρεπε νὰ λεχθῆι: (μέτεστιν ἐκάστῳ) κατὰ τὴν ἀξίωσιν τὸ προτιμᾶσθαι καὶ ὄχι: (ἕκαστος) προτιμᾶται. κατὰ τὴν πενίαν ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας, ἔχων ἔνδοτ. μετ. (ἐπίσης σχῆμα ἀνακόλουθον ἀντί: πένης μὲν ὦν, ἔχων δέ). δρᾶσαι ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ἔχων δυνητικῆς σημ. τι σύστοιχον ἀ' ἀντικ. ἀγαθὸν ἐπιθ. διορ. τὴν πόλιν β' ἀντικ. τοῦ δρᾶσαι. (ἕκαστος) ὑποκ. τοῦ ἔχων καὶ τοῦ κεκόλυται. ἀφανεία dot. αἰτίας. ἀξιώματος γεν. ὑποκειμ. Παρατηρητέα ἡ πυκνότης τῶν νοημάτων διὰ τῶν πολλῶν ἐμπροθέτων διορισμῶν.

ἐλευθέρως ἐπιπρ. διορ. τρόπου. τὰ πρὸς τὸ κοινὸν αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς. ἐς τὴν ὑποψίαν—πρὸς ἀλλήλους ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιθ. διορ. ἐπιτηδευμάτων γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ ὑποψίαν (ἡ τοποθέτησις τῶν λέξεων δημιουργεῖ σχῆμα χιαστὸν)

τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔπιτηδευμάτων
 ἔπιτηδευμάτων × τῶν καθ' ἡμέραν
 ὑποψίαν

δι' ὄργης ἐμπρόθ. διορ. ὀργάνου. τὸν πέλας ἀντικ. τοῦ ἔχοντες τροπ. μετ. εἰ... ὄργᾳ ὑποθ. πρότ. (ὁ πέλας) ὑποκ. τι ἀντικ. καθ' ἡδονὴν ἐμπρόθ. διορ. συμφωνίας. προστιθέμενοι τροπ. μετ. ἀχθηδόνας (ποιητικὴ λέξις)—ὄψει ἀντικ. τῆς μετ. ἀζημίους—λυπηρᾶς κατηγ. (ἀντίθεσις). ἀνεπαχθῶς ἐπιπρ. διορ. τρόπου. τὰ ἴδια αἰτ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς. ἀνεπαχθῶς ἐπιπρ. διορ. τρόπου. τὰ ἴδια αἰτ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς. διὰ δέος ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. μάλιστα συναπτόεν τῷ διὰ δέος. ἀκροάσει dot. τρόπου. τῶν ὄντων γεν. ἀντικειμ. (ἐπιθ. μετ.) ἐν ἀρχῇ ἐμπροθ. διορ. τόπου. αἰεὶ ἐπιπρ. διορ. χρόνου. τῶν νόμων γεν. ἀντικ. αὐτῶν γεν. διαίρ. ὄσοι... κείνται... φέρουσι ἀναφ. προτ. ὄσοι ὑποκ. ἐπ' ὠφελίᾳ ἐμπρόθ. διορ. σκοποῦ. τῶν ἀδικουμένων γεν. ἀντικ. (ἐπιθ. μετ.). ἀγραφοὶ κατηγ. ὄντες ἔνδοτ. μετ. αἰσχύνῃ ἀντικ. ὁμολογουμένη ἐπιθ. μετ. (τοῖς παρανομοῦσιν) ἔνν. ὡς β' ἀντικ. τοῦ φέρουσι. Ἐπίσης λαμπρὸν σχῆμα χιαστὸν δημιουργεῖται εἰς τὰ νοήματα τῶν δύο τελευταίων περιόδων:

ἐλευθέρως πολιτεύομεν οὐ δι' ὄργης... προστιθέμενοι
 ἀνεπαχθῶς προσομιλοῦντες τὰ δημόσια... φέρουσιν

Πραγματικά: Τὰ πέντε κεφάλαια (37, 38, 39, 40, 41) τοῦ ἐπιταφίου παρέχουν μίαν εἰκόνα πλήρη φωτός, εἰκόνα τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως. Ἴδου τί ἔχει γραφῆ σχετικῶς: «Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ ἀποχαιρετιστήριος λόγος τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καὶ ὡς φωτεινὸν σύμβολον, τὸ ὁποῖον φωτίζει τὴν τραγικὴν πορείαν τοῦ πολέμου καὶ τὸ ὕψος ἐξ οὗ κατέπεσαν αἱ Ἀθῆναι, ἐτοποθετήθη μεγαλοφυῶς ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου. Ὁ φλογερὸς ἐνθουσιασμός τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ἔγραψεν ἡ γραφίς τοῦ ψυχραimotoῦτος ἱστορικοῦ, δὲν προδίδει γέροντα ἀπογοητευθέντα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, ἀλλὰ νεαρὸν ἄνδρα, ἀφοσιωθέντα καὶ πιστεύσαντα εἰς ἰδεώδη διαμόρφωσιν τῆς πολιτείας». Οὕτω συντάχθη τὸ ἐγκώμιον τοῦτο τῶν ἐγκωμίων, τὸ θεομότατον ἐξ ὅσων ἔχει ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία, τὸ ὁποῖον ὡς ἥλιος φωτίζει καὶ θεομαίνει τὴν ψυχρὰν ἔκθεσιν τοῦ ὅλου ἱστορικοῦ ἔργου. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ἐπισκόπησις μακαριστῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ὀρίζων ζοφοῦται. Ὁ Θουκυδίδης ἠθέλε νὰ δείξῃ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅστις ἐδέσποσε τοῦ αἰῶ-

νος του, ἐν ὄλῳ τῷ μεγαλείῳ του, ἐν τῷ λόγῳ μάλιστα τούτῳ, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδαμοῦ αὐτὸς διαφαίνεται ὡς συγγραφεύς. (I. Καλιτσουνάκης).

πολιτεία ἐδῶ εἶναι μὲ τὴν ἔννοιαν πολιτεύμα τ.ἔ. τὸ σύνολον τῶν θεσμῶν κατὰ τοὺς ὁποίους κυβερνᾶται ἓν κράτος. Τὰ εἶδη τῶν πολιτευμάτων μὲ βάσιν τὸν ἀριθμὸν τῶν διοικούντων προσώπων κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην εἶναι τρία: 1. **Μοναρχία** καθ' ἣν ὁ μονάρχης ἀνευθύνως καὶ ἀυθιάρετως πράττει, ὅ,τι θέλει. 2. **Ὀλιγαρχία** καθ' ἣν ἡ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τῶν ὀλίγων. 3. **Δημοκρατία** καθ' ἣν ὁ λαὸς ἀμέσως ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν σοβαρωτέρων ζητημάτων τῆς πολιτείας. Καὶ τὰ τρία πολιτεύματα θεωροῦνται **ὀρθά**, ἐφ' ὅσον ἀποβλέπουν εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, ἄλλως δὲν θεωροῦνται πολιτεύματα, ἀλλὰ **παρεκβάσεις** αὐτῶν· καὶ τῆς μὲν μοναρχίας παρεκβάσεις εἶναι ἡ **τυραννίς** ἀποβλέπουσα εἰς τὸ συμφέρον τοῦ μοναρχοῦντος, τῆς δὲ ὀλιγαρχίας ἡ **ἀριστοκρατία** ἀποβλέπουσα εἰς τὸ συμφέρον τῶν ὀλίγων καὶ εὐπόρων καὶ τῆς δημοκρατίας ἡ **ὄχλοκρατία** ἀποβλέπουσα εἰς τὸ συμφέρον τῶν ἀπόρων πολιτῶν. Καὶ ὁ μὲν Πλάτων θεωρεῖ κάλλιστον πολιτεύμα τὸ κείμενον μεταξὺ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης προκρίνει τὸ δημοκρατικόν. Ὡς ἀρχαιότεραν μορφήν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος ἔχομεν: 1. τὴν **βασιλείαν τῶν ἥρωικῶν χρόνων**, 2. τὴν **βαρβαρικὴν βασιλείαν**, 3. τὴν **αἰσυμνητεῖαν βασιλείαν ἢ αἰρετὴν τυραννίδα**, 4. τὴν **λακωνικὴν** καὶ 5. τὴν **παμβασιλείαν**. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς δὲ χρόνους τὴν **ἐλέφ Θεοῦ μοναρχίαν** καθ' ἣν *voluptas regis suprema lex*. Ὡς ἀρχαιότερον μορφήν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ὑφ' ὃ ἐκυβερνήθησαν αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πόλεις, ἦσαν: 1. **ἡ ἀγορὰ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων**, 2. **ἡ ἀπέλλα τῆς Σπάρτης**, 3. **ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησία τοῦ δήμου** καὶ 4. **τὰ comitia τῆς Ρώμης**. Σήμερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπάρχουν δημοκρατικὰ πολιτεύματα, μὲ ἀνώτατον ἄρχοντα ἢ βασιλέα (**βασίλευμένη δημοκρατία, συνταγματικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ**, π.χ. Ἀγγλία, Ἑλλάς) ἢ πρόεδρον ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ Γερουσίας (**ἀβασίλευτος ἢ προεδρικὴ δημοκρατία**, π.χ. Ἡνωμένα Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Γαλλία). **οὐ ζηλοῦση...** οἱ Ἀθηναῖοι κινεῶνται καὶ διὰ τὴν νομοθεσίαν των, ἢ ὁποία εἶναι σταθερὸν δημιούργημα τῶν ἰδίων καὶ ὄχι ἀντιγραφὴ ξένων, ὅπως οἱ νόμοι τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Λυκοῦργος ἔγραψε μιμηθεὶς τοὺς Κροῖτας καὶ Αἰγυπτίους. Ὁ Ἰσοκράτης εἰς τὸν πανηγυρικὸν του λέγει **«πρώτη καὶ νόμους ἔθετο καὶ πολιτεῖαν κατεστήσατο»**, ὁ δὲ Πλάτων εἰς τὸν Μενέξενον **«ἡ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν, ἐν ἣ νῦν τε πολιτευόμεθα καὶ τὸν αἰὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά»**. **παράδειγμα** εἰς τοὺς Ἡλείους, Ἀργεῖους, Συρακοσίους καὶ τὰς λοιπὰς δημοκρατικὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος. **δημοκρατία** εἶναι τὸ πολιτικὸν καθεστῶς, τὸ ὁποῖον βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κυριαρχίας τοῦ δήμου (λαοῦ) καὶ ρυθμίζεται ὑπὸ τῆς βουλῆσεως τῆς πλειοψηφίας αὐτοῦ· ὁ Πλάτων εἰς τὸν Μενέξενον λέγει: **«καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρη»** ἔστι δὲ τῆ ἀληθεία **μετ' εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία**. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην τὸ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους πολιτεύμα, **«ἐγγίγνετο λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχῆ»** (τ.ἔ. ἀριστοδημοκρατικόν). **μέτεστι τοῖς πᾶσι τὸ ἴσον** πάντες οἱ πολῖται ἀπέναντι τῶν νόμων εἶναι ἴσοι· ὁ

Ευριπίδης εἰς τὰς Ἰκέτιδας λέγει:... *ὄ τ' ἀσθενὴς ὁ πλούσιός τε τὴν δίκην ἴσῃν ἔχει, νικᾷ δ' ὁ μείων τὸν μέγαν δίκαι' ἔχων*». Καὶ ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει ταύτην ὡς *ισόνομον*, ὁ δὲ Κικέρων ὡς *iuris aequabilitatem*. *ἀπὸ μέρους* ὑπάρχουν τρεῖς ἐρμηνεῖαι: 1) ἐφ' ὅσον πάντες εἶναι ἴσοι τὸ *ἀπὸ μέρους*—μὲ τὴν σειρὰν του 2) τὸ ἀναλογοῦν μερίδιον καὶ 3) ἐκ τῆς προνομιούχου τάξεώς του ἢ πολιτικῆς μερίδος· διὰ τῆς τρίτης ἐρμηνείας ὑπαινίσσεται τὴν Σπάρτην, ὅπου οἱ Ἑρακλεΐδαι, βασιλεῖς τῶν Λακώνων, ἤρχον μόνον διὰ τὴν εὐγένειαν (*ἀφ' Ἑρακλέους*) καὶ ἂν δὲν ἦσαν ἱκανοί, ἢ δὲ ἐξουσία ἠσχεῖτο ὑπὸ τῶν *ὁμοίων* δηλ. τῶν ἄλλων κατωτέρων πολιτῶν καὶ τῶν πτωχῶν, ὡς λέγει κατωτέρω. *ἀπ' ἀρετῆς* ἢ προσωπικότης, προσωπικὴ ἀξία καὶ ἐπιβολή, οἱ πνευματικῶς ἀριστοὶ· ὁ Πλάτων εἰς τὸν Μενέξενον λέγει: *κτὰς ἀρχὰς καὶ τὸ κράτος δίδωσιν (ὁ λαὸς) τοῖς ἀεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι, καὶ οὔτε ἀσθενεῖα οὔτε πενία οὔτ' ἀγνωσία πατέρων ἀπελήλαται οὔδεις οὔδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται*», ὁ δὲ Ξενοφῶν εἰς τὴν Κύρου Παιδείαν ἐπίσης λέγει: *«οὔδεις ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν»*. ἐς τὴν *πρὸς ἄλλήλους ὑποψίαν* ἔφερος ὑπαινιγμὸς πρὸς τὴν Σπάρτην, ἐνθα οἱ πολῖται δὲν ἠδύνατο καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ τῶν βίῳ νὰ ζῶσιν ἔξω τῶν νόμων, παρὰ τὰ κοινὰ ἔθιμα, ἀλλὰ παρηκολουθοῦντο καὶ ἠλέγχοντο ὑπὸ τῶν ἐφόρων καὶ ἐσχολιάζοντο τί φρονήματα εἶχον, τί ἔπραττον, ποίαν ἐμφάνισιν εἶχον κ.λ.π. ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπεκράτουσαν φιλελεύθεραι ἀντιλήψεις, ὡς λέγει πάλιν ὁ Θουκυδίδης ἀλλαχού *«τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεῆς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἄλλήλους»*, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίῃ καὶ πλήρη ἀσυδοσία. *καθ' ἡδονὴν* κατ' ἀρέσκειαν καὶ ἐπομένως ἔξω τοῦ νόμου ἢ τοῦ ὀρθοῦ. *ἀχθῆδονες* νοοῦνται αἱ ὕβρεις, προπληκτισμοὶ καὶ λοιπαὶ ἀταξίαι αἱ ὁποῖαι δὲν πρὸς νοῦν ὑλικὴν βλάβην οὐχ ἦττον ὁμως δυσαρστοῦν. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἀνάλογοι κολάσεις τούτων 1) *τῆς ἀταξίας* 2) τοῦ *ἀγαμίου* 3) τοῦ *ὄψιγαμίου* 4) τοῦ *κακογαμίου* κ.λ.π. *ἀνεπαχθῶς* μὲ ἄδολον καὶ ἀθῶαν διάθεσιν. *διὰ δέος* ἢ ἀποφυγῆ τῆς παρανομίας καὶ ἢ ὑπακοῆ εἰς τοὺς νόμους προέρχεται ὄχι ἐκ φόβου ἐπιβολῆς τιμωρίας συνετεία παραβάσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἠθικοῦ σεβασμοῦ ἐμφύτου ὄντος αὐτοῖς καὶ εὐλαβείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προδίδει ψυχικὴν ἀνωτερότητα, πίστιν ἐσωτερικὴν, αὐτοσεβασμόν, πρβλ. τὸ τοῦ Πλάτωνος *«ἵνα δέος, ἐνθα καὶ αἰδῶς»*. *ἐπ' ὠφελία τῶν ἀδικουμένων* εἶναι ἡ διάταξις ἐκείνη τοῦ Σωλωνεῖου νόμου, καθ' ἣν πᾶς Ἀθηναῖος πολίτης ἠδύνατο νὰ μηνύσῃ τὸν ἀδικοῦντα πρὸς ὄφελος τοῦ ἀδικουμένου *«ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων»*. *ἄγραφοι νόμοι* οἱ μὴ χαραγμένοι εἰς δέλτους, ἀλλ' εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἠθικοί, οἱ θεῖοι νόμοι· περὶ τούτων ὁμιλεῖ ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ Ἀντιγόῃ *«ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν νόμιμα»*, τὰ ὁποῖα εἶναι αἰδία καὶ ἀναρχα *«οὐ γὰρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' αἰετοτε ζῆ ταῦτα, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη»*. Ἐπίσης ἐν Οἰδίποδι τυράνῳ λέγει ὁ χορὸς περὶ τῶν ἀγράφων νόμων *«νόμοι πρόκεινται ὑψηλοδὲς οὐρανίαν δι' αἰθέρα τεκνωθέντες... μέγας ἐν τούτοις θεός, οὔδὲ γηράσκει»*.

Νόημα: Ὁ οἰκτὸρ εἰσερχόμενος εἰς τὸν περὶ πατρίδος ἔπαινον ἐξυμνεῖ μὲ ὑπερηφάνειαν κατ' ἀρχὰς τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι

ἀντιγραφὴ ξένου τινὸς πολιτεύματος, ἀλλ' ἀποτελεῖ πρότυπον διὰ πᾶν ξένον τοιοῦτον. Τὸ πολίτευμα τοῦτο ὀνομάζεται δημοκρατία, διότι ἐδράζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κυριαρχίας τοῦ δήμου (λαοῦ) καὶ ρυθμίζεται ὑπὸ τῆς βουλῆ-σεως τῆς πλειοψηφίας αὐτοῦ καὶ ὄχι τῆς μειοψηφίας. Σπουδαία ἀρετὴ τοῦ πολιτεύματος εἶναι ὅτι οἱ πολῖται εἰς τὰς ἰδιωτικὰς τῶν διαφορὰς θεωροῦνται ἀπολύτως ἴσοι κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. ὅσον ἀφορᾷ δὲ διὰ τὴν ἀπόκτησιν καὶ διαχειρίσιν ἐνὸς δημοσίου λειτουργήματος λαμβάνεται ὡς κριτήριον ὄχι ἡ πενία οὔτε ἡ τυχὸν ἀσημότης τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡ προσωπικὴ ἀξία αὐτοῦ, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἱκανότης νὰ ὠφελήσῃ τὴν πόλιν.

Καὶ δὲν σέβεται μόνον ἡ πολιτεία τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν της, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς τῶν σχέσεις οἱ πολῖται εἶναι ἀντάξιοι τοῦ σεβασμοῦ τῆς προσωπικῆς τῶν ἐλευθερίας, διότι ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἀμοιβαία ἐκτίμησις καὶ ὄχι μόνον οὐδέποτε δυσφοροῦν, ἐὰν τινὲς ἐξ αὐτῶν πράττουν κάτι κατὰ τὸ δοκοῦν, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀξιοκατάκριτον, ἀλλ' οὔτε κἂν σκυθρωπάζουσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο μὲν ἀβλαβὲς οὐχ ἦττον ὅμως ἐνοχλητικόν. Παρὰ τὴν τοιαύτην ὅμως ἄκρως φιλελευθέραν ἀντίληψιν οἱ πολῖται οὐδέποτε παρανομοῦν εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν ὄχι τόσο ἀπὸ φόβον διὰ τὴν ἐπιβληθησομένην ποινὴν, ὅσον ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδίαν τῶν προσωπικότητα. Τέλος δὲ πειθαρχοῦν εἰς τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς νόμους, ἰδιαίτητα δὲ τοὺς ἀγράφους, τῶν ὁποίων ἡ παρὰβασίς διὰ τὸν παραβάτην περιποιεῖ κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν αἰσχύνην.

Περίληψις : Ἐπαινος τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος διότι : α') οἱ πολῖται εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τῶν νόμων β') ἡ ἀρετὴ τοῦ πολίτου ἀποτελεῖ κριτήριον διαχειρίσεως τῶν κοινῶν γ') ὑπάρχει σεβασμὸς τῆς πολιτείας πρὸς τοὺς πολίτας καὶ τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ δ') οἱ πολῖται ὑπακούουν ἐκ σεβασμοῦ καὶ ὄχι ἐκ φόβου εἰς τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς νόμους.

ΚΕΦ. 38 (Ἐπαινοί)

«Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων
ἐπορισάμεθα
πλείστας ἀναπαύλας
τῇ γνώμῃ
νομίζοντές γε ἀγῶσι
καὶ θυσίαις
διετησίους,
(χορῶμενοι) δὲ
ἰδίαις κατασκευαῖς
εὐπροπέσιν,
ὦν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις
ἐκπλήσσει τὸ λυπηρόν.
ἐπεσέρχεται δὲ

«Ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους
ἐπεδιώξαμεν καὶ ἐξεύρομεν
πλείστα μέσα ἀναπαύσεως
χάριν τοῦ πνεύματός (μας)
μὲ τὸ νὰ διατηρῶμεν τὸ ἔθιμον, ὡς γνω-
στόν, τῶν ἀγῶνων
καὶ τῶν ἐορτῶν μετὰ θυσιῶν
κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ ἔτους,
καὶ (μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιῶμεν)
ἰδιωτικὰς κατοικίας καὶ ἐπιτλώσεις
κομπᾶς καὶ μὲ ὠραῖον ἐσωτερικὸν διά-
κοσμον,
ἢ ἐκ τῶν ὁποίων καθημερινὴ εὐχαρίστησις
ἀπομακρύνει τὴν δυσθυμίαν.
Εἰσάγονται πρὸς τούτοις

διὰ μέγεθος τῆς πόλεως
ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα,
καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν
καρποῦσθαι τῇ ἀπολαύσει
τὰ αὐτοῦ γιγνόμενα ἀγαθὰ

μηδὲν οἰκειότερα
ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων
(καρπούμεθα)».

ἔνεκα τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως (μας)
ἐκ πάσης χώρας τὰ πάντα,
καὶ συμβαίνει εἰς ἡμᾶς
νὰ ἀπολαμβάνωμεν
τὰ προϊόντα τὰ παραγόμενα εἰς τὴν Ἄτ-
τικὴν
ὄχι μὲ μεγαλυτέραν εὐκολίαν
ἀπὸ ὅ,τι καὶ τὰ παραγόμενα εἰς
τὰς χώρας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων
(ἀπολαμβάνομεθα)».

Λεξιλόγιον : *πορίζομαι* = παρέχω τι ἑαυτῷ, *πορίζομαι*, λαμβάνω, ἐξευ-
ρίσκω. *ἀνάπαντα* = ἀνακούφισις, ἀνάπαισις ἀπὸ τινος πράγματος, τόπος ἀνα-
παύσεως. *πόνος* = βαρεῖα ἐργασία, κόπος, τὰ ἐπακόλουθα τοῦ κόπου, ἄλγος,
δυστυχία, λατ. labor. *νομίζω* = παραδέχομαι ὡς ἔθιμον ἢ νόμον, ἔχω τὴν συν-
ῆθειαν νὰ κάμω τι, θεωρῶ, πιστεύω, φρονῶ (λέξις θρησκευτικῆ περὶ στα-
θερῶν ἐθίμων). *διετήσιος* = ὁ διαρκῶν ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτος ἢ γινόμενος δι' ὅλου
τοῦ ἔτους. *κατασκευὴ* = ἐτοιμασία, πᾶν εἶδος σκευῶν ἢ ἐπίπλων, οἰκοδομαί,
ἐπιπλα, μηχαναί, ἰδιωτικαὶ κατοικίαι. *εὐπρεπής* = ὁ ἔχων καλὸν ἐξωτερικόν,
εὐσημος, ἀρμόζων, πρέπων. *ἐκπλήσσω* = ἐκκρούω, ἐκτινάσσω, ἐκβάλλω, ἀπο-
μακρύνω, τρομάζω. *λυπηρὸς* = ἀλγεῖνός, λυπηρὸς, θλιβερός, λατ. molestus. *ἐπεισ-
έρχομαι* = κατορθῶν καὶ εἰσέρχομαι, εἰσάγομαι ἐξ ἀλλοδαπῆς. *καρποῦ-
μαι* = λαμβάνω καρπὸν δι' ἑμαυτὸν, θερίζω τοὺς καρποὺς τινος, ἔχω τὴν ἔλευ-
θεραν χρῆσιν τινος. *οἰκειός* = ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ εἰς τὸν οἶκον ἀνήκων, ὁ ἐκ τῆς
αὐτῆς οἰκογενείας ἢ συγγενείας, συγγενής λατ. cognatus = φιλικός (ἀντίθετον
τοῦ *ξένος*).

Γραμματικά : *μὴν* ἀντιθετ. σὺνδ. *πλείστας* ὑπερθ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. *πολύς*.
ἐπορισάμεθα μ. ἄορ. α' τοῦ *πορίζομαι*, ἐποριζόμεν, ποριούμαι, πορισθήσομαι,
ἐπορισάμην, ἐπορίσθην, πεπόρισμαι, ἐπεπορίσμην. *ἀγῶσι* δοτ. πληθ. τοῦ ἀγών γ'
κλ. γε βεβαίωτ. μόρ. δ, ἢ *διετήσιος*, *ον* ἐπιθ. β' κλ. δικατάλ. *εὐπρεπέειν* δοτ.
πληθ. τοῦ ἐπιθ. γ' κλ. δ, ἢ *εὐπρεπής*, ἐς. *ἐκπλήσσει* ἐν. τοῦ *ἐκπλήσσω*, ἐξέπλησ-
σον, ἐκπλήξω, ἐξέπληξα, ἐκπέπληγα, ἐξεπεπλήγειν. *ἐπεισέρχεται* ἐνεσ. τοῦ
ἐπεισέρχομαι, ἐπεσήειν καὶ ἐπεσήα, ἐπέσειμι, ἐπεσήλθον, ἐπεσελήλυθα. *ξυμ-
βαίνει* ἀπρόσωπον ἔνεσ. ο, *ξυνέβαινε*, *ξυμβήσεται*, *ξυνέβη*, *ξυμβέβηκε*, *ξυνεβε-
βήκει*. *οἰκειότερα* ἐπιθ. σύγκρ. βαθ. τοῦ *οἰκειός*, α, *ον*. αὐτοῦ τοπικὸν ἐπιθρ.
γιγνόμενα μετ. ἐν. τοῦ *γίγνομαι*. *καρποῦσθαι* ἀπαρ. μέσ. ἔνεσ. τοῦ *καρπούμαι*
-οῦμαι, ἐκαρπούμεν, καρπώσομαι, ἐκαρπώσάμην. κεκάρπωμαι.

Συντακτικά—Διόρθητικά : καὶ ἀντιθετ. σὴμ. καὶ ἐπιτατ. σὴμ. *τῶν πόνων*
γεν. ἄντικ. τοῦ ἀναπαύλας. ἀναπαύλας—τῇ γνώμῃ (δοτ. χαριστικῆ) ἄντικ. τοῦ
ἐπορισάμεθα. *πλείστας* ἐπιθ. διορ. *ἀγῶσι—θυσίαις—κατασκευαῖς* ἄντικ. τοῦ *νο-
μιζόντες* = *χρόμενοι νόμῳ* τροπ. μετ. (κατὰ σχῆμα ζεύγματος νοεῖται τὸ *χρῶ-
μενοι*). γε ἐπιτείνει τὴν σημασ. τῆς μετ. *διετήσιος—ιδίαις—εὐπρεπέειν* ἐπιθ.
διορ. ὦν... *ἐκπλήσσει* ἀναφ. προτ. ἀναφερομένη εἰς ἀμφοτέρα τὰ προηγη-
θέντα σκέλη *ἀγῶσι—θυσίαις—κατασκευαῖς*. ἢ *τέρψις* ὑποκ. τὸ *λυπηρὸν* ἄντικ.
(ὁ Θουκ. ἀρέσκεται εἰς τὴν χρῆσιν οὐδ. ἐπιθ. ἢ οὐσ.) ἀντί: τὴν λύπην: πρβλ.
τὸ *θαροῦν*, τὸ *δεδιός*, τὸ *σῶφρον*, τὸ *εὐδαίμων*). καθ' *ἡμέραν* ἐπιθ. διορ. ὦν
γεν. ἄντικ. τοῦ *τέρψις*. τὰ πάντα ὑποκ. τοῦ *ἐπεισέρχεται* (ἀττ. σὺντ.) διὰ *μεγε-
θος* ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. *τῆς πόλεως* γεν. ὑποκειμ. *ἐκ πάσης γῆς* ἐμπρόθ. διορ.
τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως. *ἐκπλήσσει—ἐπεισέρχεται* ἀξία παρατηρήσεως ἢ τοπο-
θέτησις ἐγγύς δύο ρημ. ἀντιθέτων ἐννοιῶν, τοῦ μὲν α' εἰς τὸ τέλος τῆς
προτ., τοῦ δὲ β' ἐν ἀρχῇ ταύτης. *ἐκ πάσης—πάντα* παρήχησις ἢ παρονομα-
σία. *ξυμβαίνει* ἀπρόσ. *καρποῦσθαι* ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. ρ. *ἡμῖν* δοτ. προσωπικῆ
καὶ ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. τὰ ἀγαθὰ ἄντικ. τὰ γιγνόμενα ἐπιθ. μετ. αὐτοῦ ἐπιθρ.

διορ. τόπου (α' ὄρος συγκρ.). *τῇ ἀπολαύσει* δοτ. ὄργανική. *μηδὲν ἐπιρρ.* διορ. τρόπου. *οἰκειοτέρα* κατηγ. (*μηδὲν οἰκειοτέρα* = *μηδὲν οἰκειότερον*). *ἢ καὶ τὰ...* β' ὄρος συγκρ. *τῶν ἀνθρώπων* γεν. κτητική. *ἄλλων* ἐπιθ. διορ.

Πραγματικά: *καὶ μὴν καὶ αἱ* φιλελεύθεροι ἀντιλήψεις ἐπικρατοῦν ὄχι μόνον εἰς τὸν ἄλλον βίον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀναπαύλας· ἡ λέξις ἐτέθη εἰς πληθ. πρὸς δήλωσιν τῶν ποικίλων εἰδῶν τῆς ἀναπαύσεως, αἱ ὅποια προκαλοῦν τὴν χαρὰν καὶ τὴν τέρψιν. *ἐπορισάμεθα ἀναπαύλας τῶν πόρων* ἕτερος ὑπαινιγμός πρὸς τὴν Σπάρτην, ἡ ὅποια μετεβλήθη εἰς στρατόπεδον σκυθῶπων, ὅπου οὐδεμία ἀνάπαυσις καὶ ψυχαγωγία ἐπετρέπετο εἰς τοὺς πολίτας τῆς. *ἀγῶσι καὶ θυσίαις διετησίους* εἶναι γνωστόν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν καθ' ἑξοχὴν φιλοθεάμονες καὶ φιλέοργοι· καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ σχεδὸν καθ' ἅπαν τὸ ἔτος ἐτέλουν ἀγῶνας, πανηγύρεις καὶ ἑορτὰς μετὰ θυσῶν. Ἀγῶνες γυμναστικοί, γυμνικοί, λαμπαδηδρομῖαι ὄρχηστική καὶ πρὸ πάντων μουσικοὶ καὶ δραματικοὶ παρεῖχον ὄχι μόνον πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ἀνάπαυλιν καὶ ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ προσέδιδον διεθνῆ αἴγλην τοῦ πνευματικοῦ θάλλους, τοῦ ψυχικοῦ κάλλους, τῆς μουσικῆς παιδεύσεως, τῆς οἰκονομικῆς εὐρωστίας καὶ ἠθικῆς εὐταξίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους (πρβλ. τὴς σήμερον τελομένηας ἐπιδείξεις καὶ παρελάσεις εἰς ἐπισήμονας ἑορτὰς). Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον *«εορτὰς ὄσας οὐδεμία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων»*. Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑορτῶν ἐπηύξησεν ὁ Περικλῆς καὶ κατέστη οὕτω δημοφιλέστατος. *κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν* αἱ μὲν οἰκίαι τῶν πολιτῶν ἦσαν λιταὶ καὶ ἀπέριττοι, ἀλλ' εὐπρεπεῖς, τὰ δὲ δημόσια οἰκοδομήματα λαμπρὰ καὶ πολυτελέστατα· ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος ἦτο κομψός, καὶ τὰ ἐπιπλα (*δίφροιοι, κλισμοί, θρόνοι, κλίνας, τράπεζαι, λάρνακες, κίσται, ἀγγεῖα* κλπ.) ἐκ ξύλου, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐκ πολυτίμων μετάλλων κατεσκευασμένα. Ἐδῶ ἐννοεῖται περισσότερο ἡ ἐσωτερικὴ διαρρυθμίσις τῆς οἰκίας καὶ ὀλιγώτερον ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις αὐτῆς. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἐπιταφίου, μολονότι ὁμιλεῖ περὶ ἰδιωτικῶν εὐπρεπῶν οἰκῶν, οὐδόλως ποιεῖται μνεῖαν τῶν δημοσίων καὶ ἱερῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα ἐξωραΐζουν τὴν πόλιν καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δημιουργήματα τοῦ Περικλέους (Προπύλαια, Παρθενών, Ἐρέχθειον, ναὸς Ἀθηνᾶς νίκης)!! Προφανῶς πρόκειται περὶ παραφθορᾶς τοῦ ἀρχαίου κειμένου καὶ ὄχι παραλείψεως· τότε δὲ πρέπει νὰ νοηθῇ μετὰ τὸ ἴδιαις τὸ «*καὶ δημοσίαις*» ἢ κατ' ἄλλους ἀντὶ τὸ ἴδιαις τὸ «*ἱεροῖς*». *διὰ μέγεθος τῆς πόλεως* ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀκμῆς ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀττικῆς ὑπολογίζεται εἰς 400.000 δούλους, 50.000 μετοίκους καὶ 150.000 περίπου ἐλευθέρους πολίτας. *ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα* εἶναι τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο εἰς τὰς Ἀθήνας εὐκόλως καὶ ἀφθόνως, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἐμπορικὴν ναυτιλίαν μεγάλην καὶ συναλλαγὰς ἐμπορικὰς μὲ ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ὁ Ξενοφῶν λέγει εἰς τὴν Ἀθην. πολιτ. «*δ,τι τ' ἐν Σικελίᾳ ἢ δὴν ἢ ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἐν Κύπρῳ ἢ ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν Λυδίᾳ ἢ ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ ἀλλοθὶ ἐν παντί πάντ' εἰς ἐν ἡθροῖσται διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης*». Ἡ ἀπασχόλησις δὲ πολλῶν χειρῶν εἰς τὴν ναυτιλίαν ἀπέτελεσε ἀφορημὴν νὰ κατηγορηθῇ ὁ Περικλῆς ὡς μὴ ἀποδίδων σημασίαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Ἀττικῆς γῆς, καθιστῶν δὲ οὕτω αὐτὴν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὑποτελεῖ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἀγοράν.

Μαρτ. 2 *Θεοφάνου*
τὰ αὐτοῦ δηλ. ἐν τῇ Ἀττικῇ. **ἀγαθὰ** τὰ πρὸς διατροφήν τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὰ τῆς γῆς.

Νόημα: Ἡ καθημερινὴ ζωὴ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου εἶναι κοπιώδης πνευματικῶς καὶ σωματικῶς. Τὴν κόπωσιν ὅμως ταύτην ἐπιδιώκουν νὰ ἀνακουφίσουν παρακολουθοῦντες τοὺς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι τελοῦνται σχεδὸν συνεχῶς καθ' ἅπαν τὸ ἔτος, χαίροντες διὰ τὰς ἑορτὰς μετὰ θυσιῶν καὶ ἀπολαμβάνοντες τὰς ἰδιωτικὰς τῶν κατοικίας, αἱ ὅποια εἶναι κατεσκευασμέναι μὲ ἐξαιρετικὸν φιλοκαλίαν καὶ κομψὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον. Τέριψις ἐπίσης εἶναι διὰ τοὺς Ἀθηναίους τὸ ὅτι λόγῳ τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως δύνανται διὰ τοῦ ἐμπορίου νὰ ἀπολαύσων πάντα τὰ ἐκ ξένης γῆς συρρέοντα ἀγαθὰ εἰς αὐτὴν μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπολαμβάνουν καὶ τὰ ἐγγώρια προϊόντα των.

Περίληψις: Αἱ πνευματικαὶ καὶ ὕλικα ἀπολαύσεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

ΚΕΦ. 39 (Ἑπαινοί)

«Διαφέρομεν δὲ τῶν πολεμίων
 καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις

τοῖσδε
 τὴν τε γὰρ πόλιν
 παρέχομεν κοινὴν (πᾶσι)
 καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε
 ξενηλασίαις
 ἀπειργομένῃ
 ἢ μαθήματος
 ἢ θεάματος
 ὃ μὴ κρυφθῆν

ἰδῶν τις
 τῶν πολεμίων
 ἂν ὠφελῆθῃ,
 πιστεύοντες
 οὐ τὸ πλεόν
 ταῖς παρασκευαῖς
 καὶ ἀπάταις
 ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν
 εὐψύχῳ
 ἔς τὰ ἔργα
 καὶ ἐν ταῖς παιδείαις

οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει
 εὐθύς νέοι ὄντες
 μετέρχονται τὸ ἀνδρεῖον,

«Ὑπερέχομεν δὲ τῶν ἀντιπάλων (μας)
 καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς πολεμικῆς ἐκπαι-
 δεύσεως

ὡς πρὸς τὰ ἐξῆς σημεῖα
 πρῶτον δηλαδὴ τὴν πόλιν (μας)
 ἔχομεν ἀνοικτὴν (εἰς ὅλους)
 καὶ οὐδέποτε
 δι' ἀτελεύσεως τῶν ξένων
 ἐμποδίζομεν κινεῖνα
 ἀπὸ τοῦ νὰ μάθῃ
 ἢ νὰ παρακολουθήσῃ ἓνα θέαμα
 ἀπὸ τὸ ὅποιον, ἐὰν δὲν ἤθελε τηρηθῆ
 μυστικόν,

ἐφ' ὅσον θὰ (τὸ) ἔβλεπε κανεὶς
 ἐκ τῶν ἐχθρῶν,
 ἠδύνατο νὰ ὠφελῆθῃ,
 διότι ἔχομεν πεποίθησιν
 ὄχι τόσον
 εἰς τὰς πολεμικὰς προετοιμασίας
 καὶ τὰ ἀπατηλὰ τεχνάσματα,
 ὅσον εἰς τὴν προσωπικὴν μας
 γενναιοψυχίαν
 κατὰ τὴν ὥραν τῆς δράσεως
 ἔπειτα δὲ ὡς πρὸς τὸ παιδαγωγικὸν σύ-
 στημα

ἐκεῖνοι μὲν δι' ἐπιπόνων ἀσκήσεων
 εὐθύς ἀπὸ τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας
 ἐπιδιώκουν τὴν ἀνδρείαν,

ἡμεῖς δὲ διαιωόμενοι
ἀνειμένως
οὐδὲν ἥσσον
(ἢ ἐκεῖνοι)
χωροῦμεν ἐπὶ τοὺς κινδύνους
ἰσοπαλεῖς.

τεκμήριον δὲ (τούτου
τόδ' ἐστὶ)
οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι
στρατεύουσιν ἐς τὴν γῆν ἡμῶν

καθ' ἑαυτούς,
μεθ' ἀπάντων δὲ (τῶν ξυμμάχων)

αὐτοὶ τε
ἐπελθόντες
τὴν τῶν πέλας (γῆν)
μαχόμενοι
ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ (γῆ)
τὰ πλείω κρατοῦμεν οὐ χαλεπῶς
τοὺς ἀμυνομένους
περὶ τῶν οἰκείων
ἀθρόα τε τῇ δυνάμει ἡμῶν

οὐδεὶς πω πολέμιος
ἐνέτυχε
διὰ τε τὴν ἐπιμέλειαν ἅμα
τοῦ ναυτικοῦ
καὶ τὴν ἐπιπεμφιν
ἡμῶν αὐτῶν
ἐν τῇ γῆ
ἐπὶ πολλὰ (χωρία)
ἦν δὲ που προσμεξέωσι
μορῖφ τινί,
κρατήσαντες
τινάς ἡμῶν
αὐχοῦσιν
ἀπεῶσθαι πάντας (ἡμᾶς),
καὶ νικηθέντες
(φασὶν)
ἥσσησθαι ὑφ' ἀπάντων.
καίτοι εἰ ἐθέλομεν
κινδυνεύειν
θάθυμῶς μᾶλλον

ἡμεῖς δέ, μολονότι ζῶμεν
ἀνέτως,
μὲ ὄχι ὀλιγότερον θάρρος
(ἀπὸ αὐτοῦς)
βαδίζομεν πρὸς τοὺς κινδύνους,
κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἀντίπαλοι ἐξ ἴσου

παλαίουν. ✓
✕ Ἀπόδειξις δὲ (τούτου
εἶναι τὸ ἐξῆς)
(οἱ μὲν) Λακεδαιμόνιοι δηλαδὴ δὲν
τολμοῦν νὰ ἐκστρατεύουν ἐναντίον τῆς
χώρας μας

μόνοι των,
ἀλλὰ μὲ ὅλους γενικῶς (τοὺς συμμάχους
των),

ἐνῶ ἡμεῖς μόνοι,
ὅταν εἰσβάλομεν
εἰς τὴν (χώραν) τῶν ἄλλων,
μολονότι πολεμοῦμεν
εἰς ξένην (γῆν),
ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον νικῶμεν εὐκόλως
ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἀμύνονται
ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν. ✓

συγκεντρωμένην ἐξ ἄλλου τὴν στρατιωτι-
κὴν μας δύναμιν

οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐχθρὸς
κατώρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ
καὶ διότι συγχρόνως φροντίζομεν
διὰ τὸ ναυτικόν (μας)
καὶ διότι ἀποστέλλομεν
ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων (στρατῶν)
κατὰ ξηρᾶν

εἰς πολλὰς (κτήσεις μας)
ἂν λοιπὸν κάπου συμπλακοῦν
μὲ ἓνα τμήμα (στρατοῦ μας),
ἐφ' ὅσον νικήσουν
τὸ τμήμα αὐτό,
καυχῶνται,
ὅτι ἔχουν ἀποκρούσει ὅλους (μας),
καὶ ἐφ' ὅσον νικηθοῦν,
(προφασίζονται),

ὅτι ἔχουν νικηθῆ ἀπὸ ὅλους (μας) γενικῶς.
Καὶ ὄντως, ἐὰν τολμῶμεν
νὰ ριπτόμεθα εἰς τοὺς κινδύνους
μὲ μόνον ἐφόδιον τὴν ἀνετον δίαιταν

ἢ λόνων μελέτη
καὶ μετὰ ἀνδρείας
μὴ νόμων τὸ πλεόν

ἢ τρόπων,
περιγίγνεται ἡμῖν
μὴ προκαμνειν
τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς
καὶ ἐλθοῦσιν ἐς αὐτὰ
μὴ φαίνεσθαι
ἀτολμοτέρους
τῶν αἰεὶ μοχθούντων,

καὶ ἐν τε τούτοις (φημί)
τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι
θαυμάζεσθαι
καὶ εἶτι ἐν ἄλλοις».

Λεξιλόγιον· *διαφέρω* = ἔχω διαφορὰν, ἐρίζω, εἶμαι ἀνόμοιος, ὑπερβαίνω τινά, ὑπερέχω, ὑπερισχύω. *ἐναντίος* = ὁ ἀπέναντι εὐρισκόμενος (τοπικῶς), ἐχθρός, ἀντίπαλος. *ξενηλασία* = ἡ ἐν Σπάρτῃ ἐκδίωξις τῶν ξένων ἐκ τῆς χώρας (*ξένον* + *ἐλαύνω*). *ἀπειργώ* = ἀπομακρύνω, δὲν ἀφήνω τινά νὰ πλησιάσῃ· ἐμποδίζω, ἀναχαιτίζω. *μάθημα* = ἐκεῖνο ὅπερ μανθάνει τις, παιδεία, γνῶσις, ἐπιστήμη. *θάμα* = ὅ,τι θεᾶται τις, τὸ παρέχον τέρψιν εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς. *εὐψυχος* = εὐτολμος, θαρραλέος, γενναῖοψυχος. *μετέρχομαι* = προσβάλλω, ἐπιτίθεμαι, καταδιώκω, ἐπιδιώκω, ἐπιζητῶ. *διατῶμαι* = ἐπιβάλλω δαίταν, ζῶ, διαμένω, τακτοποιῶ, διευθύνω. *ἀνειμένως* = χαλαρῶς, λιτῶς, ἀνέτως (*ἀνίεμαι*). *ἰσοπαλῆς* = ἰσοπαλὸς ἐν μάχῃ, ἰσοδύναμος (κατ' ἄλλους ἐξ Ἰσοῦ μεγάλος) τὸ ὀρθότερον: ἐξ Ἰσοῦ παλαιότερος. *ἐπέρχομαι* = ἔρχομαι ἐπὶ τι, προσβάλλω, ἐπιτίθεμαι, εἰσβάλλω. *ἄλλοτριος* = ὁ εἰς ἄλλον ἀνήκων, ξένος λατ. *alienus κρατῶ* = εἶμαι δυνατός, κύριος, ἀνώτερος, βασιλεύω, νικῶ, κατισχύω. *αλιενῶς* = λυπηρῶς, δυσκόλως, βαρέως. *ἀμύνομαι* = ὑπερασπίζω ἑμαυτὸν ἐναντίον τινός. *πολέμιος* = ἐχθρός. *ἐντυγχάνω* = ἀπαντῶ, συναντῶ, ἔρχομαι εἰς συνέντευξιν, ἀντιμετωπίζω. *ἐπίπεμψις* (*ἐπιπέμψω*) = ἡ ἀποστολὴ εἰς τινα τόπον. *προσμίγνυμι* = ἐνώνω, συναναστρέφομαι, ἔρχομαι πλησίον τινός, συμπλέκομαι. *μόριον* = τεμάχιον, μέρος, μερίς, τμήμα. *αὐχῶ* = κομπιάζω, ἀλαζονεύομαι, καυχῶμαι. *ἡσοῶμαι* = εἶμαι ἡσσων, κατώτερος, ἀσθενέστερος, νικῶμαι. *ἐθέλω* = θέλω ἐπιμόνος, ἐπιθυμῶ, τολμῶ. *ῥαθυμία* = τὸ ἀνειμένως διαιτᾶσθαι, ἡ ἀνετος δαίτα, ἀδιαφορία, ὀκνηρία. *περιγίγνομαι* = ὑπερέχω, νικῶ, ὑπερτερῶ. *προκάμνω* = κοπιᾶζω πρότερον, θλίβομαι ἐκ τῶν προτέρων. *ἀλγεινός* = ὀδυνηρός, θλιβερός, βαρέως ὑποφέρων. *μοχθῶ* = εἶμαι κατάκοπος, ἐργάζομαι πολὺ, κοπιᾶζω. *θαυμάζομαι* = βλέπομαι μετὰ θαυμασμοῦ, θαυμάζομαι.

Γραμματικά: *Διαφέρομεν* ἐν. τοῦ *διαφέρω*, διέφερον, διοίσω, διήνεγκα καὶ διήνεγκον, διενήνοχα, διενηνόχουν. *τοῖσδε* δοτ. πλ. τῆς δεικτ. ἀντων. (*ὄδε, ἧδε, τόδε*). *παρέχομεν* ἐν. τοῦ *παρέχω*, παρεῖχον, παρέξω καὶ παρασχίσω, παρέσχον, παρέσχηκα, παρεσχέκειν. *ἀπειργόμεν* ἐν. τοῦ *ἀπειργώ*, ἀπείργων, ἀπείρξω. ὁ ὄνομ. οὐδ. *κρυφθὲν* μετ. παθ. ἄορ. α' τοῦ *κρύπτωμαι*, ἐκρυπτόμην, κρύψομαι, κρυβήσομαι, ἐκρυψάμην, ἐκρύφθην καὶ ἐκρύβην, κέκρυμαι, ἐκέκρυμην. *ἂν* δυνητ. *ιδῶν* μετ. ἄορ. β' τοῦ *ὄράω -ῶ*, ἑώραν, ὄψομαι, εἶδον, ἑώρακα, ἐώρακει. *ὠφεληθεῖη* εὐκτ. παθ. ἄορ. α' τοῦ *ὠφελούμαι*, ὠφελούμην, ὠφεληθήσομαι, ὠφελήθην, ὠφελήμαι, ὠφελήμην. *πιστεύοντες* μετ. ἐν. τοῦ *πιστεύω* (ὀμαλόν). *τὸ πλεόν* ἐπίρρ. συγκρ. βαθ. *ἡμῶν αὐτῶν* γεν. πληθ. αὐτοπαθοῦς ἀντων. α' προσ. (*ἑμαυτοῦ*). *τῷ εὐψύχῳ* δοτ. οὐδ. (*ὄ, ἡ εὐψυχος*,

παρὰ μὲ ἐπίπονον ἄσκησιν
καὶ μὲ ἀνδρείαν
προερχομένην ὄχι τόσον ἐκ τῆς ἐπιβολῆς
τῶν νόμων,

ὅσον ἐκ τῆς ἐλευθερίου μοοφώσεώς μας,
ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα,
νὰ μὴ καταπονούμεθα ἐκ τῶν προτέρων
διὰ τὰ μέλλοντα λυπηρὰ πράγματα
καί, ὅταν περιέλθωμεν εἰς αὐτὰ,
νὰ μὴ ἀποδεικνύμεθα
ὀλιγώτερον τολμηροὶ
ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ὑποβάλλονται εἰς ἐπιμόχθους ἀσκήσεις.

Καὶ δι' αὐτὰ λοιπὸν (θεωρῶ)
ὅτι ἡ πόλις (μας) εἶναι ἀξία
θαυμασμοῦ
καὶ δι' ἄλλα ἀκόμη».

τὴν πόλιν κοινὴν παρέχομεν \times οὐκ ἔστιν... ἀπειρογομεν
πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν εὐφύχω.

ἐν ταῖς παιδείαις ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. οἱ μὲν ὕποκ. τοῦ μετέρχονται. ἐπι-
πόνω ἐπιθ. διορ. ἀσκήσει δοτ. ὄργανική. νέοι κατηγ. ὄντες χρον. μετ. ἐπιτείν-
νομένη διὰ τοῦ εὐθύς. τὸ ἀνδρείον=τὴν ἀνδρείαν ἀντικ. νέοι ὄντες=τὸ ἀνδρείον
ἀντιθεσις. οἱ μὲν ἐπιπόνω ἀσκήσει—ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι ἀντιθεσις
μετέρχονται—χωροῦμεν ἀντιθεσις. ἡμεῖς ὕποκ. τοῦ χωροῦμεν (ἀ' ὄρος συγκρ.).
ἀνειμένως ἐπιρρ. διορ. τρόπου (μεταφορὰ ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῶν ἠγίων).
διαιτώμενοι ἔνδοτ. μετ. οὐδὲν ἦσον ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ (ἢ ἐκεῖνοι) ἔνν. ὡς β'
ὄρος συγκρ. ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἐμπρόθ. διορ. ἐχθρικής διευθύσεως, ἰσοπα-
λεῖς ἐπιθ. διορ. ἐπόμενος τοῦ οὐσ. χάριν ἐμφάσεως (κατ' ἄλλους κατηγορ.
σφάλμα ὄμως).

τεκμήριον κατηγ. δὲ ἔννοεῖται τούτου (γεν. ἀντικ.) τὸδ. ὕποκ.(ἐστί). οὔτε—δέ—τε=
δὲν—ἀλλὰ—ἐνῶ. γὰρ διασαφ. Λακεδαιμόνιοι ὕποκ. καθ' ἑαυτοὺς ἐμπροθ. διορ.
τρόπου. μεθ' ἀπάντων (τῶν ξυμμάχων) ἐμπροθ. διορ. τρόπου. καθ' ἑαυτοὺς—
μεθ' ἀπάντων σχῆμα ἐκ παραλλήλου. ἐς τὴν γῆν ἐμπροθ. διορ. ἐχθρικής διευ-
θύσεως. ἡμῶν γεν. κτητική. τὴν (γῆν) ἀντικ. τοῦ ἐπελθόντες. τῶν πέλας γεν.
κτητική. αὐτοὶ κατηγ. διορ. τοῦ ἔννοουμένου ὕποκ. (ἡμεῖς). τε ἔνδοτικῆς ση-
μασίας. ἐπελθόντες χρον. μετ. οὐ χαλεπῶς=δαδῶς ἐπιρρ. διορ. τρόπου (σχῆμα
λιτότητος) συναπτέος τῷ μαχόμενοι. ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ (γῆ) ἐμπρόθ. διορ. τόπου
συναπτέος τῷ μαχόμενοι ἔνδοτ. μετ. τοὺς ἀμνομένους ἀντικ. τοῦ κρατοῦμεν
(ἐπιθ. μετ.). περὶ τῶν οἰκείων ἐμπροθ. διορ. ὑπερασπίσεως, τὰ πλείω σύστοι-
χον ἀντικ. τοῦ κρατοῦμεν κείμενον ἐπιροηματικῶς (ἢ διάταξις τῶν λέξεων
ἐτέθησαν εἰς σχῆμα κλίμακος; ἐπελθόντες—μαχόμενοι—κρατοῦμεν). ἀθρόα κα-
τηγ. τῇ δυνάμει ἀντικ. τοῦ ἐνέντυχε. ἡμῶν γεν. κτητική. οὐδεὶς ἐπιθ. διορ. πο-
λέμιος ὕποκ. διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπίπεμψιν ἐμπροθ. διορ. αἰτίας. τοῦ ναυ-
τικού γεν. ἀντικ. τοῦ ἐπιμέλειαν. ἅμα ἐπιρρ. διορ. χρόνου. ἐν τῇ γῆ ἐμπροθ.
διορ. τόπου. ἐπὶ πολλὰ (δηλ χωρία) ἐμπρόθ. διορ. ἐκτάσεως τόπου. ἡμῶν αὐ-
τῶν γεν. διαιρ. τῆς ἔννοουμένης γενικῆς στρατοῦ, ὅπερ γεν. ἀντικ. τοῦ ἐπίπεμ-
ψιν; ἦτοι: ὅτι ἅμα τε ἐπιμέλομεθα τοῦ ναυτικοῦ καὶ ὅτι ἐπιπέμψομεν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ
πολλὰ (χωρία) (στρατῶν) ἡμῶν αὐτῶν. ἢ προσμείξωσι (ὑπόθ.)+αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι
(ἀπόδ.) ὑπόθ. λόγος δ' εἰδους δηλῶν ἀόρ. ἐπανάληψιν. που ἐπιρρ. διορ. τό-
που. (οἱ πολέμιοι) ἔνν. ὡς ὕποκ. τοῦ προσμείξωσι. μορίω ἀντικ. τινὶ ἐπιθ. διορ.
(τοῦ στρατοῦ ἔνν.) γεν. διαιρ. κρατήσαντες (=ἦν κρατήσωσιν) ὑπόθ. μετ. ἔχουσα
τὴν ἰδίαν ἀνωτέρω ἀπόδ. αὐχοῦσιν. τινας ἀντικ. ἡμῶν γεν. διαιρ. (οἱ πολέμιοι
ἔνν.) ὕποκ. τοῦ αὐχοῦσιν. ἀπεῶσθαι ἀντικ. (εἰδ. ἀπαρ.). πάντας ἀντικ. τοῦ
ἀπαρ. νικηθέντες (=ἦν νικηθῶσιν) ὑπόθ. μετ. δεχομένη ὡς ἀπόδοσιν τὸ κατὰ
σχῆμα ζευγματος ἔννοουμένου φασὶν ἀντὶ τοῦ αὐχοῦσιν. (οἱ πολέμιοι) ὕποκ.
ἡσοῦσθαι ἀντικ. (εἰδ. ἀπαρ.) ἐξαρτῶμενον ἐκ τοῦ ἔννοουμ. (φασὶν)=ἰσχυρί-
ζονται, προφασίζονται. ὑφ' ἀπάντων ποιητικὸν αἴτιον.

εἰ ἐθέλομεν (ὑπόθ.)+περιγίγνεται (ἀπόδ.) ὑπόθ. λόγος ἀ' εἰδους δηλῶν
τὸ πραγματικόν. θάθυμία δοτ. τροπική (ἀ' ὄρος συγκρ.). ἢ μελέτη δοτ. τρο-
πική (β' ὄρος συγκρ.). πόνων ἐπιθ. διορ. (=ἐπιπόνω μελέτη). μετὰ ἀνδρείας
ἐμπρόθ. διορ. τρόπου. νόμων—ἢ τρόπων γεν. ἰδιότητος (ἀ' καὶ β' ὄρος συγκρ.).
καὶ ἐνταῦθα παρατήρητέα ἢ χιαστί τοποθέτησις τῶν οὐσιαστικῶν

θάθυμία μᾶλλον \times ἢ πόνων μελέτη
μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας

πόνων—νόμων—τρόπων (ἰσοσυλλαβία, παρήχησις, ὁμοιόλευτον). ἡμῖν δοτ.
προσωπική, μὴ προκαμνεῖν—φαίνεσθαι ὑποκειμένα τοῦ ἄπρος. περιγίγνεται.
(ἡμᾶς) ἔνν. ὡς ὕποκ. τῶν ἀπαρ., ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς αἰτίας. ἀτολμοτέρους.
ἠδύνατο ὄμως νὰ θεωρηθῆ ὡς ὕποκ. καὶ ἡ δοτ. προσωπική ἡμῖν, ἵνα συμ-
φωνήσῃ πρὸς τὸ ἐλθοῦσι, ὅποτε ἀντὶ αἰτίας. ἀτολμοτέρους θὰ εἶχονμεν δομι-
κὴν. τοῖς μέλλουσιν ἐπιθ. μετ. ἀλγεινοῖς δοτ. αἰτίας. ἐς αὐτὰ ἐμπρόθ. διορ.
τόπου. ἐλθοῦσι χρον. μετ. ἀτολμοτέρους κατηγ. τοῦ ὕποκ. ἡμᾶς. τῶν μοχθοῦν-
των ἐπιθ. μετ. (γεν. συγκριτική). αἰεὶ ἐπιρρ. διορ. χρόνου. ἐν τούτοις—

ἐν ἄλλοις ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. εἶναι ἀντικ. (εἰδ. ἀπαρ.) ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ἐννοουμένου ρ (φημί). τὴν πόλιν ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἀξίαν κατηγ. θαυμάζεσθαι ἀπαρ. τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὸ ἀξίαν (τινὲς θεωροῦσι τὸ εἶναι ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ περιγίγνεται, τοῦ ὁποίου τότε πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποκ.).

Πραγματικὰ: τῶν ἐναντίων ἐννοεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους. μελέταις ὁ πλῆθ. δηλοῖ τὴν ποικιλίαν τῶν στρατιωτικῶν σπουδῶν, ἵνα ἐκτιμηθῇ διὰ τῆς συγκρίσεως ἢ ἀντίθεσις πρὸς τὴν Σπάρτην. ξηνηλασίαι οἱ Σπαρτιάται, τῆς ἐφοβοῦντο διὰ τῆς εἰσόδου τῶν ξένων μεταβολὴν ἢ ἐπίδρασιν εἰς τὰ ἦθη αὐτῶν, ἀπήλαυνον τούτους, ἔτι δὲ ἀπηγόρευον τὴν ἀναχώρησιν τῶν πολιτῶν ἔξω τῆς χώρας τῶν ἀνευ ἀδείας τῆς Σπαρτιατικῆς πολιτείας. μὴ κρυφθὲν διὰ τὸν φόβον τῆς κατασκοπείας. παρασκευαί εἶναι αἱ πρὸς ἄμυναν στρατιωτικαὶ ἐτοιμασίαι. ἀπάται τὰ ἀπατηλὰ στρατηγικὰ τεχνάσματα. ὅσον αἱ παρασκευαὶ καὶ αἱ ἀπάται, ὅσον καὶ ἡ κλοπὴ ἀκόμη ἀπετέλουν θεμελιώδη γνωρίσματα τῆς Σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς εἰς τὸν τομέα τῶν πολεμικῶν μέσων. Ἴδου τί λέγει ὁ Θουκυδίδης διὰ τοῦ στόματος τοῦ στρατηγοῦ Βρασιδα «τὰ κλέμματα ταῦτα κάλλιστην δόξαν ἔχει, ἃ τὸν πολέμιον μάλιστα ἂν τις ἀπατήσας τοὺς φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν». Ὁ Σχολιαστὴς λέγει ὅτι «οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ πλεόν ἀπάτην καὶ γοητεία γνώμης ἐκράτιον ἐν τοῖς πολεμικοῖς». Κάλλιστον δὲ δείγμα ἀπάτης θεωρεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκη, δι' ἣν φέρεται εἰπὼν «ὄπου μὴ ἐξικνεῖται ἡ λεοντὴ ἐκεῖ προσραπτέον τὴν ἀλωπεκὴν». παιδείαι ὁ πλῆθ. δηλοῖ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ μέσα τῆς παιδείας κατὰ διαφόρους χρόνους. ἐπιπλῶν ἀσκήσει μετέρχονται τὸ ἀνδρεῖον ἢ ἐπίπνοος ἀσκήσις ὑπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἦτο κύριον γνώρισμα τῆς Σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς ἐπιβληθεῖσα διὰ τῆς Λυκουργείου ρήτρας, ἵνα δημιουργηθοῦν στρατιώται ἰσχυροὶ περὶ τὰ πολεμικὰ (πρὸβλ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἐν Αἶται «πόνου πολλοῦ πλέως», τὸ τοῦ Πολυβίου «ἡ πρὸς τοὺς πόνους καὶ πρὸς τὰ δεινὰ τῶν ἔργων ἀσκήσις, ἀλκίμους καὶ γενναίους ἀποτελέσει ἄνδρας» καὶ τὸ τοῦ Θουκυδίδου διὰ στόματος τῶν Κορινθίων «ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι». μετέρχονται διότι αὐτοὺς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς τῶν. ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους λέγεται ὅτι ὁ Περικλῆς ἀκριβῶς διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰσορροπίας τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἀπέτρεψε τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἐσβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικὴν Πελοποννησίους. Ὑπάρχει καὶ ἡ δευτέρα ἐρμηνεία; κίνδυνοι ἔξ ἴσου μεγάλοι. τεκμήριον δὲ τῆς ἀνδορείας μεθ' ἧς μάχονται ἰσοδύναμοι ὄντες. περὶ τῶν οἰκείων ἀμνησμένων τότε μόνον καταβάλλεται καὶ τὸ ὕστατον ἀλόθημα σωματικῶν δυνάμεων, ὅταν ἀπειλῆται τὸ πάτριον ἔδαφος. νόμων—τρόπων τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τοὺς Λακεδ., τὸ δὲ δεύτερον εἰς τοὺς Ἀθηναίους. μὴ προκάμνειν προτοῦ εἰρεθῶσιν εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν ἀντιμετωπίσεως τῶν κινδύνων διὰ τοῦ πολέμου, ὅπερ ἦτο ἐξαντλητικόν. ἐν τούτοις ὅσα ἀνέφερε περὶ πολιτεύματος, πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν ἀπολαύσεων καὶ τῆς εἰς τὴν πολεμικὴν ἐκπαίδευσιν ὑπεροχῆς.

Γνωμικόν: 4. «πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλεόν καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ».

Νόημα: Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπερέχουν τῶν ἀντιπάλων τῶν καὶ εἰς τὰ ἐξῆς

δύο σημεία: 1. *εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς πολεμικῆς ἐκπαιδεύσεως*: ἡ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν εἶναι ἀνοικτὴ εἰς πάντα ξένον καὶ δὲν ἀποκρούπτον, ὡπως οἱ Σπαρτιάται, τὴν πολεμικὴν τὸν ὀργάνωσιν ἐκ τοῦ φόβου ὀφελείας τῶν ἐχθρῶν, διότι ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν προσωπικὴν τῶν γενναίων χίαν παρὰ εἰς τὰς μυστικὰς στρατιωτικὰς προετοιμασίας καὶ τὰ ἀπατηλὰ στρατηγικὰ τεχνάσματα καὶ 2. *εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα*: ἐνῶ δηλοῖ Σπαρτιάται ἀπὸ τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας καὶ δι' ἐξαντλητικῶν ἀσκήσεων ἐπιδιδάσκον νὰ καταστοῦν ἄνδρες, οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιθέτως, μολονότι ζῶσι μὲ μεγάλας ἀνέσεις, οὐδόλως ὑπολείπονται τῶν ἀντιπάλων κατὰ τὴν τόλμην ἔναντι τῶν κινδύνων.

Ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐνῶ οἱ Σπαρτιάται, ὡσάκις εἰσβάλλουν εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν, συνοδεύονται πάντοτε ἀπὸ συμμάχους, οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιθέτως καὶ μόνοι εἰσβάλλοντες εἰς ξένην χώραν ἀναδεικνύονται εὐκόλως νικηταί. Πρὸς τοῦτοις οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέποτε ἐπολέμησαν μέχρι τοῦδε κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν παρατάσσοντες ὅλας γενικῶς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, διότι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ συντηροῦν τὸ ναυτικόν, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἀποροφᾷ μέρος τῶν δυνάμεων τῶν, καὶ ἐκ παραλλήλου εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ ἀποστέλλουν στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς ἀπομεμακρυσμένα μέρη πρὸς ἀσφάλειαν τῶν κτήσεών των. Καὶ ἐὰν μὲν συμβῆ οἱ Σπαρτιάται νὰ νικήσουν ἐν τμήμα Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως, διακηρύσσουν ὑπερηφάνως ὅτι ἐνίκησαν τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως αὐτῆς· ἐὰν δὲ συμβῆ νὰ νικηθοῦν, τότε δικαιολογοῦνται λέγοντες ὅτι ἐνίκηθησαν προσβληθέντες ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν Ἀθηναϊκῶν δυνάμεων. Ἐξ ὧν τούτων καταφαίνεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, μολονότι ζῶσι μὲ ἀνέσεις, ἔχουν τὰ ἐξῆς δύο πλεονεκτήματα: α') ὅτι δὲν καταπονοῦνται ἐκ τῶν προτέρων ἔναντι μελλοντικῶν κινδύνων καὶ β') ἐν περιπτώσει συρράξεως ἀναδεικνύονται ἕξ ἴσου γενναῖοι, ὅσον καὶ οἱ ἀντίπαλοί των, οἱ ὁποῖοι ὑποβάλλονται εἰς διαρκεῖς ἐπιμόχθους ἀσκήσεις. Διὰ ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ ἡ πόλις.

Περίληψις: 1. Ἡ διαγωγή τῶν Ἀθηναίων ἔναντι τῶν ξένων. 2. Τὸ σύστημα τῆς πολεμικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἀθηναίων. 3. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Σπαρτιατῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων. 4. Ἀπόδειξις τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ ρήτορος διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ 5. Τὰ πλεονεκτήματα τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγωγῆς.

ΚΕΦ. 40 (Ἔπαινοι)

«Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ
μετ' εὐτελείας
καὶ φιλοσοφούμεν
ἄνευ μαλακίας·
πλούτῳ τε χρώμεθα
μᾶλλον καιρῷ ἔργου
ἢ κόμπῳ λόγου,
καὶ οὐκ αἰσχρὸν (ἔστι)
τινι ὁμολογεῖν τὸ πένεσθαι,
ἀλλὰ αἰσχίον (ἔστι)

«Θεραπεύομεν δηλ. τὰς καλὰς τέχνας
μὲ μικρὰν δαπάνην
καὶ καλλιεργοῦμεν τὰ γράμματα
χωρὶς νὰ θυσιάζωμεν τὸν ἀνδρισμὸν μας·
καὶ τὸν πλοῦτον χρησιμοποιοῦμεν
μᾶλλον ὡς ἀφορμὴν πρὸς ἐπιτέλειαν ἔργων
παρὰ ὡς ἀφορμὴν πρὸς κομπασμὸν,
καὶ δὲν (εἶναι) ἐντροπὴ
τὸ νὰ ὁμολογῇ κανεὶς τὴν πενίαν (του)
ἀλλὰ ἐντροπὴ (εἶναι)

μὴ διαφεύγειν
ἔργῳ.
ἐνι τε
τοῖς αὐτοῖς ἐπιμέλεια ἅμα
οἰκείων
καὶ πολιτικῶν
καὶ ἑτέροις τετραμμένοις
πρὸς ἕτερα ἔργα

γνώσι τὰ πολιτικά
μὴ ἐνδεῶς·
μόνοι γὰρ
τόν τε μηδὲν μετέχοντα

τῶνδε
νομιζόμεν οὐκ ἀπράγμονα,
ἀλλ' ἀχρεῖον,
καὶ οἱ αὐτοὶ
ἦτοι κρίνομέν γε ὀρθῶς τὰ πρά-
γματα

ἢ ἐνθυμιούμεθα (ὀρθῶς),

ἡγούμενοι τοὺς λόγους
οὐ βλάβην
τοῖς ἔργοις,
ἀλλὰ μᾶλλον
(ἡγούμενοι βλάβην)
μὴ προδιδαχθῆναι
λόγῳ
πρότερον ἢ ἐλθεῖν ἔργῳ
ἐπὶ ἃ δεῖ (ἔργῳ ἐλθεῖν).
διαφερόντως γὰρ δὴ ἔχομεν
καὶ τόδε,
ὥστε οἱ αὐτοὶ
τολμᾶν τε μάλιστα
καὶ ἐκλογίζεσθαι
περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν·
ὃ τοῖς ἄλλοις
ἀμαθία μὲν φέρει θράσος,

λογισμὸς δὲ ὄκνον·
κατάιστοι δὲ ψυχὴν
δικαίως ἂν κριθεῖεν

τὸ νὰ μὴ προσπαθῇ νὰ ἀποφύγῃ (αὐτὴν)
διὰ τῆς ἐργασίας

Πρὸς τοῦτοις εἶνα δυνατόν
οἱ ἴδιοι (πολιταὶ) νὰ φροντίζουσι συγχρότως
καὶ διὰ τὰς οἰκογενειακάς τῶν ὑποθέσεις
καὶ διὰ τὰς δημοσίας
καὶ ἄλλοι, μολονότι ἔχουσι στρέψει
τὴν προσοχὴν τῶν εἰς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν
ἐπαγγελματικὴν τῶν ἀσχολίαν,

νὰ ἔχουσι γνῶσιν τῶν πολιτικῶν ζητημάτων
ἐπαρκῶς·

διότι μόνοι (ἡμεῖς)

καὶ αὐτόν, ὁ ὁποῖος οὐδόλως ἐπιδεικνύει
ἐνδιαφέρον

διὰ ταῦτα (τὰ πολιτικὰ ζητήματα),
θεωροῦμεν ὄχι φιλήσυχον,
ἀλλ' ἀχρηστόν,
καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι

ἢ τοῦλάχιστον κρίνομεν ὀρθῶς τὰς γνώ-
μας τῶν ἄλλων ἐπὶ τῶν πολιτικῶν
πραγμάτων

ἢ ἐπινοοῦμεν καὶ ὑποβάλλομεν (ὀρθὰς
λύσεις ἐπ' αὐτῶν),

διότι θεωροῦμεν τοὺς λόγους

ὄχι ἐπιζήμιον πρᾶγμα

εἰς τὰ ἔργα,

ἀλλὰ τοῦναντίον

(ἐπιζήμιον θεωροῦμεν)

τὸ νὰ μὴ διαφωτισθῶμεν ἐκ τῶν προτέρων

διὰ λογικῆς συζητήσεως,

πρῶτον νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν

ἐκείνων, τὰ ὅποια πρέπει (νὰ ἐκτελέσωμεν).

Διότι πράγματι ὑπερέχομεν (τῶν ἄλλων)

καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐξῆς,

ὅτι δηλαδὴ συγχρότως

καὶ ἔξαιρέτως τολμηροὶ εἴμεθα

καὶ ὅτι ὑπολογίζομεν ἀκριβῶς

ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ ἐπιχειρήσωμεν·

ὡς πρὸς τοῦτο δὲ διὰ τοὺς ἄλλους

ἢ μὲν ἄγνοια τῶν κινδύνων προκαλεῖ ἄλο-
γον τόλμην,

ἢ δὲ ὀρθὴ σκέψις δισταγμόν.

Γενναιοψυχότατοι ὅμως

δικαίως ἦθελον θεωρηθῆναι

οἱ γινώσκοντες σαφέστατα

τά τε δεινὰ
καὶ ἡδέα
καὶ διὰ ταῦτα
μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων.

καὶ τὰ ἐξ ἀρετῆν
ἐνηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς·

οὐ γὰρ εὖ πάσχοντες,
ἀλλὰ δρῶντες
κτώμεθα τοὺς φίλους.
βεβαιότερος δὲ (φίλος ἐστί)
ὁ δράσας τὴν χάριν
ὥστε σφίξειν
(τὴν χάριν) ὀφειλομένην
δι' εὐνοίας (τούτου),
ᾧ δέδωκε (τὴν χάριν)·
ὁ δὲ ἀντοφείλων
ἀμβλύτερός (ἐστιν),

εἰδὼς ἀποδώσων τὴν ἀρετῆν

οὐκ ἐξ χάριν,
ἀλλ' ὡς ὀφείλημα.
καὶ μόνοι
οὐ μᾶλλον λογισμῶ
τοῦ ξυμφέροντος
ἢ τῷ πιστῶ τῆς ἐλευθερίας

ὄφελουμέν τινα
ἀδεῶς».

ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, μολονότι γνωρίζον
ἄριστα
καὶ τοὺς κινδύνους (τοῦ πολέμου)
καὶ τὰ εὐχάριστα (τῆς εἰρήνης),
ὅμως διὰ τοῦτο
δὲν ὑποχωροῦν πρὸ τῶν πολεμικῶν κιν-
δύνων.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν
διαφέρομεν ἀνέκαθεν πρὸς τοὺς περισσο-
τέρους

ὄχι δηλαδὴ εὐεργετούμενοι
ἀλλ' εὐεργετοῦντες
ἐπιδιώκομεν τὴν ἀπόκτησιν τῶν φίλων.
Διότι σταθερώτερος (φίλος εἶναι)
ὁ εὐεργετήσας (ἀπὸ τὸν εὐεργετηθέντα),
καθ' ὅσον προσπαθεῖ νὰ διατηρῇ
(τὴν χάριν), ἢ ὁποία τοῦ ὀφείλεται,
διὰ τῆς συμπαθείας (πρὸς ἐκεῖνον),
εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει κάμει (τὴν εὐεργεσίαν)
ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑποχρεωμένος,
εἶναι περισσότερον ἀπρόθυμος (εἰς τὴν
ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους του),
διότι γνωρίζει, ὅτι θὰ ἀποδώσῃ τὴν
εὐεργεσίαν

ὄχι διὰ τὰ τοῦ χρεωστῆται εὐγνωμοσύνη,
ἀλλὰ πρὸς ἐξόφλησιν ὑποχρεώσεως.

Προσέτι μόνοι (ἡμεῖς)
ὄχι τόσον ἀποβλέποντες
εἰς τὸ συμφέρον,

ὅσον ἀπὸ τὴν πεποιθήσιν, τὴν ὁποίαν
ἐμπνέει ἡ ἐλευθεριότης τῶν αἰσθημάτων,
σπεύδομεν εἰς βοήθειαν τῶν ἄλλων
χωρὶς νὰ φοβούμεθα (ἀγνωμοσύνην ἢ
ζημίαν)».

Λεξιλόγιον: φιλοκαλῶ=εἶμαι φιλόκαλος, ἔχω καλαισθησίαν, θεραπεύω
τὰς καλὰς τέχνας. εὐτέλεια=τὸ γνῶρισμα τοῦ εὐτελοῦς, τοῦ ὀλιγοδαπάνου,
οἰκονομία, λιτότης, ἀπλότης. φιλοσοφῶ=ἀγαπῶ τὴν σοφίαν, εἶμαι φιλόσο-
φος, ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν φιλοσοφίαν, σπουδάζω κατὰ βάθος, ἀναζητῶ τὴν
πρώτην ἀρχὴν τῶν ὄντων, καλλιεργῶ τὰ γράμματα. μαλακία=τρυφή, χαυνό-
της, μαλθακότης, σωματικὴ ἢ πνευματικὴ ἀδυναμία, ἐκθήλυνσις. χρωῶμαι=
χρησιμοποιοῦ, ἔχω. καιρὸς ἔργου=ἀφορμὴ δι' ἐπιτέλεσιν ἔργων. κόμπος λόγου
=ἀφορμὴ πρὸς καυχησιολογίαν, ἐπίδειξιν (κόμπος=κτύπος, θόρυβος). ἐνι=
ἐνεσι=ἐνυπάρχει, εἶναι δυνατόν. τρέπομαι πρὸς τι=ἀσχολοῦμαι εἰς τι. ἐνδεῶς
=ἐλλιπῶς. ἀπράγμων=ὁ μὴ ἀναμειγνυόμενος εἰς τὰ πολιτικά, ὁ φιλήσυχος, ὁ
ἄφροντις. ἀχρεῖος=ἄχρηστος, ἀνωφελής. κρινῶ=χωρίζω, ἐκλέγω, ἐκφέρω
γνώμην διὰ τὴν κρίσιν ἄλλων κατόπιν ἐξετάσεως, ἐρμηνεύω. ἐνθυμούμαι=
θέτω τι εἰς τὴν καρδίαν μου, ἐξετάζω, κρίνω, ἐπινοῶ καὶ προτείνω λύσιν.

εκλογίζομαι = υπολογίζω ακριβῶς, ἐξελέγχω, σκέπτομαι λεπτομερῶς. **ἀμαθία** = ἡ κατάσταση τοῦ ἀμαθοῦς, ἀγνοία, ἀπαιδευσία, ἀγνοία κινδύνων. **θράσος** = θρασύτης, ὑπερβολικὸν θάρρος, ἄλογος τόλμη. **λογισμὸς** = λογαριασμός, ἐκτίμησις, ὀρθὴ σκέψις, ὀρθὸς λόγος. **δκνος** = διασταγμός, ἀμφιβολία, φόβος. **κράτιστος τὴν ψυχῇ** = γενναιοψυχότατος. **τὰ δεινὰ** = οἱ κίνδυνοι. **ἐναντιοῦμαι** = διαφέρω μεγάλως, εὐρίσκομαι εἰς ἀντίθεσιν, διαφωνῶ, διαφέρω. **εὐ πάσχω** = εὐεργετοῦμαι. **βέβαιος** = σταθερός, διαρκής, ἀσφαλής. **ἀντοφεῖλω** = ὀφείλω νὰ ἀποδώσω χάριν. **ἀμβλύς** = ἐστερημένος ὀξύτητος, ἀδράνης, ἀπρόθυμος, ναύθρος. **ὀφειλήμα** = τὸ ὀφειλόμενον, τὸ χρέος, ἐξόφλησις χρέους. **τὸ πιστόν** = ἡ πεποίθησις. **ἀδεῶς** = ἀφόβως, ἀδιστακτικῶς.

Γραμματικά : **χρῶμεθα** ἐν. ὁρ. τοῦ **χρῶμαι**, ἐχρῶμην, χρήσομαι, χρησθήσομαι, ἐχρήσαμαι, ἐχρήσθη, κέχρημαι, ἐκεχρήμην. **μᾶλλον** ἐπίρρ. συγκρ. βαθμ. (**μᾶλα**—**μάλιστα**). **ὁμολογεῖν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **ὁμολογέω** -ῶ, ὁμολόγουν, ὁμολογήσω, ὁμολόγησα, ὁμολόγηκα, ὁμολογήκειν. **πένεσθαι** ἄπαρ. ἐν. τοῦ ἀποθετικῆ οὐδὲτέρας διαθ. **πένομαι**, ἐπενόμην. **αἰσχίον** οὐδ. συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. **αἰσχρός, αἰσχίον, αἰσχιστος. διαφεύγειν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **διαφεύγω**, ἐφευγον, φεύξομαι καὶ φευξοῦμαι, ἐφευγον, πέφευγα, ἐπεφεύγειν. **ἐνι** πρόθεσις παρ' Ὀμηρῶ ἐννοουμένου τοῦ ὑπαρκτικῆ ρήμ. **ἐστί=ἐνι+ἐστί=ἐνεστί=** εἶναι δυνατόν (κεῖται ἀπροσώπως). **τετραμμένοις** μετ. μέσ. παρακ. τοῦ **τρέπομαι**, ἐτρεπόμην, τρέψομαι, τραπήσομαι, ἐτρεψάμην, ἐτραπόμην, ἐτράπην, τέτραμμαί, ἐτετράμην. **γνώναι** ἄπαρ. ἄορ. β' τοῦ **οἶδα** = γνωρίζω ἐκ σκέψεως καὶ συλλογισμοῦ, ἐνῶ τοῦ **γινώσκω** = γνωρίζω ἐκ παρατηρήσεως.

ἐνδεῶς ἐπίρρ. (**ἐνδέεστερον, ἐνδέεστατα**). **δ, ἡ ἀπράγμων, τὸ ἀπραγμον** ἐπίθ. τριτόκλ. **κρίνομεν** ἐν. ὁρ. τοῦ **κρίνω**, ἔκρινον, κρινῶ, ἔκρινα, κέκρικα. **ὀρθῶς** ἐπίρρ. θετ. βαθ. (**ὀρθότερον, ὀρθότατα**). **ἐνθουμούμεθα** ἐν. ὁρ. τοῦ παθ. ἀποθ. **ἐνθουνοῦμαι**, ἐνεθυμούμην, ἐνεθυμούμην, ἐνθυμήσομαι, ἐνθυμηθήσομαι, ἐνθυμήθη, ἐντεθύμμημαι, ἐνετεθυμήμην. **ἡγούμενοι** μετ. ἐν. τοῦ μέσ. ἀποθ. **ἡγούμαι, ἡγούμην, ἡγήσομαι, ἡγήθησομαι, ἡγήσάμην, ἡγήθην, ἡγήμαι, ἡγήμην. προδιδαχθῆναι** ἄπαρ. παθ. ἄορ. α' τοῦ **προδιδάσκωμαι**, ἐδιδασκόμην, διδάξομαι, διδαχθήσομαι, ἐδιδασάμην, ἐδιδάχην, δεδίδαγμαί, ἐδεδιδάγμην. **εἰθεῖν** ἄπαρ. ἄορ. β' τοῦ **ἔρχομαι**.

διαφερόντως ἐπίρρ. **τολμᾶν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **τολμάω** -ῶ (ὁμαλόν). **ἐκλογίζεσθαι** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **ἐκλογίζομαι**. **ἐπιχειρήσομεν** μέλλ. ὁρ. τοῦ **ἐπιχειρέω** -ῶ, ἐπεχειροῦν, ἐπιχειρήσω, ἐπεχειρήσα, ἐπικεχείρηκα. **φέρειν** ἐν. ὁρ. τοῦ **φέρω**, ἔφερον, οἶσω, ἤνεγκα καὶ ἤνεγκον, ἐνήνοχα, ἐνηνόχην. **κράτιστοι** ὑπερθ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. **ἀγαθός, συγκρ. κρείσσων. ἂν** δυνητικὸν μόρ. **κριθεῖν** εὐκτ. παθ. ἄορ. α' τοῦ **κρίνομαι**, ἐκρινόμην, κρινοῦμαι, κριθήσομαι, ἐκρινάμην, ἐκρίθην, κέκριμαι, ἐκεκρίμην **σαφέστατα** ἐπίρρ. ὑπερθ. βαθ. (θ. **σαφῶς** συγκρ. **σαφέστερον**). **ἡδέα** αἰτ. πληθ. οὐδ. τοῦ ἐπιθ. γ' κλ. **ἡδύς, εἶα, ὕ** συγκρ. **ἡδίων, ἡδιον**, ὑπερθ. **ἡδιστος, η, ον. ἀποτρεπόμενοι** μετ. ἐν. τοῦ **ἀποτρέπομαι** (ἰδὲ ἀνωτέρω).

ἐννητιώμεθα ποιητικὸς παρακ. **ἐννητιώμαι** τοῦ **ἐναντιοῦμαι**—οῦμαι (παθ. ἀποθ.), ἠναντιοῦμην, ἐναντιώσομαι, ἐναντιωθήσομαι, ἠναντιώθην. **εὐ** ἐπίρρ. (**ἄμεινον, ἄριστα**). **πάσχοντες** μετ. ἐν. τοῦ **πάσχω**, ἔπασχον, πείσομαι, ἔπαθον, πέπονθα, ἐπεπόνθα. **δρώντες** μετ. ἐν. τοῦ **δράω**—ῶ, ἔδρων, δράσω, ἔδρασα, ἐδέδρακα, ἐδεδράκειν. **κτώμεθα** ἐν. ὁρ. τοῦ μεικτοῦ ἀποθ. **κτάομαι—ῶμαι**, ἐκτῶμην, κτήσομαι, κτηθήσομαι, ἐκτῶμην, ἐκτῆθην, κέκτημαι, ἐκεκτῆμην. **σῶζειν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **σῶζω** (ὁμαλόν). **ὀφειλομένην** μετ. ἐν. τοῦ **ὀφείλωμαι**, ὀφειλόμην, ὀφειλήθην. **ῶ** δοτ. τῆς ἀναφ. ἀντων. **ὅς, ἡ, δ.** **ῶδωκε** παρακ. ὁρ. τοῦ **δίδομαι**, ὠδίδουν, δῶσω, δῶσκα, δῶδωκα, ἐδῶδωκεν, **ἀντοφείλων** μετ. ἐν. τοῦ **ἀντοφείλω**, ὠφείλων, ὀφειλήσω, ὠφείλησα καὶ ὠφελον, ὠφείληκα, ὠφειλήκειν. **ἀμβλύστροφος** συγκρ. βαθ. τοῦ **ἀμβλύς, εἶα, ὕ. εἰδῶς** μετ. β' παρακ. μετ. σημ. ἐν. τοῦ οἶδα (**εἰδῶ, εἰδείην, ἴσθι, εἰδέμαι, εἰδῶς, νῆα, ὀς**), ἦιδον καὶ ἦιδον, εἶσομαι καὶ εἶδησα. **ἀποδώσω** μετ. μέλλ. τοῦ **ἀποδίδωμι** (ἰδὲ ἀνωτέρω). **ὡς** (**ὀφείλημα**) καταχρηστικὴ πρόθ. **ὠφελούμεν** ἐν. ὁρ. τοῦ **ὠφελέω** -ῶ, ὠφέλουν, ὠφελήσω, ὠφέλησα, ὠφέληκα, ὠφελήκειν. **ἀδεῶς** ἐπίρρ.

Συντακτικά—Αισθητικά: γὰρ διασαφητικός=δηλαδή. μετ' εὐτελείας ἐμπρόθ. διορ. τρόπον. ἀνευ μαλακίας ἐμπρόθ. διορ. ἐξαιρέσεως (τὸ κῶλον τοῦτο, ἐπειδὴ περικλείει θαυμαστὴν γνώμην ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἔχει καὶ ἀνάλογον θαυμαστὴν μορφήν, ἦτοι: 1. ἰσοσυλλαβίαν τῶν δύο προτάσεων (12+12), 2. διπλὴν παρηχησιν τῶν ρημάτων καὶ τῶν οὐσιαστικῶν, 3. ὁμοιοτέλευτον καὶ 4. ἀντίθεσιν τῶν ἐμπροσθέντων διορισμῶν). *χρώμεθα* ρ. (ἡμεῖς) ὑποκ. *πλοῦτῳ* ἄντικ. *καιρῷ* κατηγ. καὶ α' ὄρος συγκρ. ἢ *κόμπῳ* κατηγ. καὶ β' ὄρος συγκρ. ἔργον γεν ἄντικειμ. *μᾶλλον* ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ. *λόγον* γεν. ἄντικειμ. (*καιρῷ*—*κόμπῳ*, ἔργον—*λόγον* ἰσοσύλλαβος ἀντίθεσις) ἢ ἄρνητ. οὐχ οὐχ συναπτὰ τῷ *αἰσχρὸν* (ἐνν. ἔστι). *ὁμολογεῖν* ὑποκ. τῆς ἀπρὸς πρῶτου φράσεως *αἰσχρὸν ἔστι*. *τινι* δοτ. προσωπικὴ καὶ ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. *τὸ πένεσθαι* = *τὴν πενίαν* ἔναρθρον ἄπαρ. ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἀφηρημένον οὐσιασ. ὡς ἄντικ. τῶν *ὁμολογεῖν*. *διαφεύγειν* ἀποπειρατικός ἐνεστώς ὑποκ. τῆς ἀπρὸς φράσ. *αἰσχρὸν ἔστι* τὸ συγκριτικὸν ἐτέθη ἀντὶ θετικοῦ. *ἔργῳ* δοτ. ὀργανική. *πλοῦτῳ*—*πένεσθαι* ἀντίθεσις τεθείσης ἑκατέρας λέξεως χάριν ἐμφάσεως ἐν ἀρχῇ τῶν προτάσεων. *ὁμολογεῖν*—*διαφεύγειν* ἀντίθεσις. Παρατηρητέα ἢ χιαστί τοποθέτησι τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν μελῶν

τὸ πένεσθαι ὁμολογεῖν Θ × A οὐκ αἰσχρὸν
μὴ διαφεύγειν A × Θ αἰσχρὸν

ἐν=ἐνεσι ρ. ἀπρὸς ὄψων. *ἐπιμέλεια*=*ἐπιμέλεσθαι* καὶ *γνώναι* ὑποκ. *τοῖς αὐτοῖς* δοτ. προσώπ. *οἰκείων*—*πολιτικῶν* γεν. ἄντικειμ. τοῦ *ἐπιμέλεια*. *ἑτέροις* δοτ. προσώπ. καὶ ὑποκ. τοῦ *γνώναι*. *τετραμμένοις* ἐνδοτικῇ μετ. πρὸς ἔργα ἐμπρόθ. διορ. διευθύνσεως. *ἕτερα* ἐπιθ. διορ. τὰ *πολιτικά* ἄντικ. τοῦ *γνώναι*. *μὴ ἐνδεῶς* ἐπιρρ. διορ. τρόπον (λιτότης).

νομίζομεν ρ. (ἡμεῖς) ὑποκ. *μόνοι* κατηγ. διορ. *τὸν μὴ μετέχοντα* ἄντικ. (ἐπιθ. μετ.). *μηδὲν* ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ ὡς σύστοιχον ἄντικ. τοῦ *μετέχοντα* (=μηδεμίαν μέθεξιν). *τῶνδε* ἄντικ. τοῦ *μετέχοντα*. *ἀπράγμονα*—*ἀχρεῖον* κατηγ. *οἱ αὐτοὶ* κατηγ. διορ. τοῦ ἔννοουμ. ὑποκ. *ἡμεῖς*. ἦτοι διαζευκτ. σημ. τὰ *πράγματα* ἄντικ. τοῦ *κρίνομεν* καὶ *ἐνθυμώμεθα*. *ὀρθῶς* ἐπιρρ. διορ. τρόπον ἀναφερόμενος εἰς ἀμφοτέρω τὰ ρήμ. *ἠγούμενοι* αἰτιολ. μετ. *τοῖς λόγοις* ἄντικ. *βλάβην* κατηγ. *τοῖς ἔργοις* δοτ. ἄντικειμ. *μᾶλλον* ἐπιδιορθωτικῆς σημ. *ἀλλὰ* ἐννοεῖται *ἠγούμενοι βλάβην*. *μὴ προδιδασθῆναι* ἄντικ. τοῦ *ἠγούμενοι*. *λόγῳ* δοτ. ὀργανική. *πρότερον ἢ*=*πρὶν*+ἄπαρ. χρονικὴ ἀπαρεμφατικὴ πρότ. *ἔργῳ* δοτ. ὀργανική. *ἐπὶ ἃ δεῖ* ἀναφ. πρότ. δηλ. *ἔργῳ ἐλθεῖν*. *προδιδασθῆναι*—*πρότερον* πλεονασμός. *λόγῳ*—*ἔργῳ* ἰσοσύλλαβος ἀντίθεσις.

διαφερόντως ἐπιρρ. διορ. τρόπου. δὴ βεβαιωτικῆς σημασι. ἐπιτεινουσῆς τὸ ἐπιρρ. τὸδε ἄντικ. (αἰτία. τοῦ κατὰ τι). *ὥστε...* *τολμᾶν* ἀπαρεμφατικὴ συμπερ. πρότ. ἐπεξηγοῦσα τὸ *τόδε* καὶ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς εἰδικὴν *ὅτι* *τολμῶμεν καὶ ἐκλογιζόμεθα*. *οἱ αὐτοὶ* παράθεσις τοῦ ἔννοουμ. ὑποκ. *ἡμεῖς*. *μάλιστα* συναπτὸς πρὸς ἀμφοτέρω τὰ ἄπαρ. *περὶ ὧν ἐπιχειροῦμεν* ἀναφ. πρότ. =*περὶ τούτων*, *οἷς ἐπιχειροῦμεν*. δ αἷτ. τοῦ κατὰ τι. *τοῖς ἄλλοις* δοτ. προσωπική. *ἀμαθία*—*λογισμὸς* ὑποκ. *θράσους*—*ὄκνον* ἄντικ. *κριθεῖεν* ἂν δυνατικὴ εὐκτική. *οἱ γινώσκοντες*—*ἀποτρεπόμενοι* ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.) παρατακτικὴ σύνταξις τῶν μετοχῶν πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἀντιθέσεως διὰ τοῦτο ἠμυνηθεῖ ἔνδοτικῶς ἢ πρώτῃ. *κράτιστοι* κατηγ. *ψυχῇ* αἷτ. τοῦ κατὰ τι. *δικαίως* ἐπιρρ. διορ. τρόπου. *δεινὰ*—*ἡδέα* ἄντικ. τοῦ *γινώσκοντες* (ἀντίθεσις). *σαφέστατα* ἐπιρρ. διορ. τρόπου. *διὰ ταῦτα* ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. *ἐκ τῶν κινδύνων* ἐμπρόθ. διορ. τόπου. *κράτιστοι*—*κινδύων* ἀντίθεσις ἐξαιρούσα τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνδρείας κειμένης μεταξὺ *θράσους* καὶ *ὄκνου* (σημείωσον τὴν τοποθέτησιν τῶν λέξεων, τῆς μὲν πρώτης ἐν ἀρχῇ, τῆς δὲ δευτέρας ἐν τέλει τῆς προτάσεως).

τὰ ἐς ἀρετὴν αἷτ. τοῦ κατὰ τι. *τοῖς πολλοῖς* ἄντικ. *εὐ πάσχοιτες*—*δρῶντες* τροπ. μετ. τὸ *εὐ* συναπτὸν πρὸς ἀμφοτέρας τὰς μετοχὰς (σχήμα ἐκ παραλλήλου). *κτώμεθα* ἀποπειρατικός ἐνεστώς. *τοὺς φίλους* ἄντικ. *δὲ*=γὰρ=διότι. (*ἔστι*) ἔννοοῦμ. ρ. *ὁ θράσας* ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.). (*φίλος*) ἔννοοῦμ. κατηγ. *βεβαιότερος* ἐπιθ. διορ. τῆν *χάριν* ἄντικ. (τοῦ *εὐ παθόντος* ἔννοοῦμ. β' ὄρος συγκρίσεως). *ὥστε* (=δὲ=διότι) ...*σφ'εῖν* ἀπαρεμφατικὴ πρότ. δηλοῦσα ὄχι ὑποκρί-

ἀλλὰ τὴν συνέπειαν τῆς πρώτης εὐεργεσίας τὸ *σῶζειν* ἀποπειρατικός ἐνε-
στώς, (*τὴν χάριν*) ἐννοοῦμ. ἀντικ. *ὀφειλομένην* κατηγ. (ἐπιθ. μετ.), δι' *εὐνοίας*
ἐμπρόθ. διορ. τρόπου. *ᾧ δέδωκε* ἀναφ. πρότ. τὸ *ᾧ* καὶ τὸ ἐννοοῦμενον πάλιν
ᾧ ἀντικ. τοῦ *δέδωκε*. ὁ *ἀντοφείλων* ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.) τοῦ ἐννοοῦμέν. (*ἐστὶ*,
ἀμβλύτερος κατηγ. Παρατηρητέα ἢ χιαστί τοποθέτησις ὑποκειμένων καὶ κα-
τηγορουμένων

βεβαιότερος × ὁ δράσας τὴν χάριν
ὁ δ' ἀντοφείλων × ἀμβλύτερος.

εἰδῶς αἰτιολ. μετ. *ἀποδώσω* κατηγορ. μετ. ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ εἰδῶς ὡς
γνωστικοῦ. *τὴν ἀρετὴν* ἀντικ. τῆς μετ. *ἐς χάριν—ὡς ὀφείλημα* ἐμπρόθ. διορ.
σκοποῦ (ἀντιθεσις). *ὠφελοῦμεν* ρ. (*ἡμεῖς*) ὑποκ. μόνοι κατηγ. διορ. *τινα* ἀντικ.
ἀδῶς ἐπιρρ. διορ. τρόπου. *οὐ μᾶλλον—ἢ=ὄχι* τόσον—ὄσον. *λογισμῶ—πιστῶ*
δοτ. αἰτίας (α' καὶ β' ὅρος συγκρ.) τοῦ *ξυμφέροντος—τῆς ἐλευθερίας* γεν.
ἀντικ. τῆς μὲν πρώτης εἰς τὸ *λογισμῶ* (*λογιζόμεθα τὸ ξυμφέρον*), τῆς δὲ δευ-
τέρας εἰς τὸ *πίστει* (*πιστεύομεν τῇ ἐλευθερίᾳ*).

Πραγματικά : *φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας* οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες
ἔχοντες πλουσίαν φαντασίαν καὶ λεπτὴν διανόησιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς
γλυκύτητος τῆς φύσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ φωτός ἐθεοράπευσαν τὰς καλὰς τέ-
χνας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν πλαστικὴν τέχνην ἀπετύπωσαν τὸ ὑπέριστατον κάλλος
ἐν συνδυασμῶ μετὰ τὴν ἀπλότητα καὶ ὄχι ὅπως ἦτο ἡ Ἀσιατικὴ πολυτελής
φιλοκαλία. Ἀπὸ τὰ σπλάγγνα τῆς Πεντέλης κατεσκευάσθησαν ἀγάλματα καὶ
ἀνάγλυφα καὶ ἐστήθησαν ναοὶ καὶ ὑψώθησαν ἱερά, κάλλιστα μνημεῖα γλυ-
πτικῆς ἀπὸ τὸ εὐτελὲς χῶμα τοῦ Κεραμικοῦ κατεσκευάσθησαν τὰ ὑπέροχα
Ἑλληνικὰ ἀγγεῖα μετὰ ταυτὰ χρώματα ὁ Ζεῦξις συνέθεσε τὸν ὠραῖον πίνακα
τῆς Ἑλένης μετ' εὐτελῆ δέματα κατεσκεύαζον τὰ ἐξαιρετὰ *σανδάλια* μετὰ
ἀπλὰ καὶ λινὰ ὑφάσματα συνεροῦσαντο κομψότατα ἱμάτια. Παράβαλλε τοὺς
ὠραίους στίχους τοῦ Παλαμᾶ: *λάμπει γεννήτρα ἐνὸς Ὀλύμπου ἡ θεία*
Πεντέλη Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπάντησιν εἰς τὴν κατηγορίαν ὅτι οἱ Ἕλληνας
εἶχον πολυτέλειαν, σχολὴν πολλὴν καὶ διήγον βίον τρυφηλόν. *φιλοσοφοῦμεν*
ἄνευ μαλακίας οἱ Ἕλληνας ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ
πνεύματος καὶ τὴν διαρκῆ ἐνασχόλησιν εἰς τὰ γράμματα δὲν παραμελοῦν τὸ
σῶμα, δὲν ἀποβάλλουν τὴν σωματικὴν δραστηριότητά των καὶ δὲν καθί-
στανται *μαλθακοί* εἶναι θεωρητικοὶ καὶ ἐν ταυτῶ πρακτικοί. Αἱ δύο αὗται
παρατηρήσεις ἀποτελοῦν ἀπάντησιν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μομφὰς
περὶ σπατάλης, πολυτελείας καὶ ἐπιδείξεων, *μαλθακότητος*, ἀδρανείας καὶ
τρυφηλότητος καὶ παρέχουν τὸ μέτρον τῆς ἰσοροπίας πάσης καλλιτεχνικῆς
καὶ ἐπιστημονικῆς ἐκδηλώσεως: οἱ Σπαρτιάται ἐπίστευον—πλανώμενοι βε-
βαίως—ὅτι ἡ φιλοκαλία καὶ τὰ γράμματα ἄγουν εἰς τρυφήν, ἀσωτείαν καὶ
ἀπώλειαν τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν· ἰδοὺ τί λέγει ὁ Σχολιαστὴς: *τῇ γὰρ φιλο-*
καλίᾳ τὸ ἄσωτον ἐπιτεταί, τῇ δὲ φιλοσοφίᾳ τὸ μαλακὸν καὶ ἀνειμένον. Ὁ
Σωκράτης ἀποτελεῖ κάλλιστον παράδειγμα ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἰσομοι-
ρεῖ πνευματικὴ ἀκμὴ καὶ πολεμικὴ ἀρετὴ ἐπιδειχθεῖσα εἰς πεδία μαχῶν.
Ἐπίσης ὁ Αἰσχύλος, ὁ ὑψηλῆς τραγικός τῆς ἀρχαιότητος, ἔδρασεν εἰς τὸν
Μαραθῶνα, ὡς ἀναφέρει ἐκφραστικῶς τὸ ἐπίγραμμα: *.. ἀλκὴν δ' εὐδόκι-*
μον Μαραθῶνιον ἄλσος ἂν εἴποι καὶ βαθυχαιτήεις Μῆδος ἐπιστάμε-
νος—ὁ Μαραθῶνας θὰ σοῦ πῆ γὰ τὴν παλληκαριά του καὶ ὁ Μῆδος ὁ μα-
κρομάλλος ποῦ ξέρει τον καλά (μετάφρ. Σ. Μενάρδου). *πλούτῳ—χερῶμε*

θα... τὸ πένεσθαι... τόσον ὁ πλοῦτος ὅσον καὶ ἡ πενία ἀποτελοῦν διὰ τὸν Ἄθηναϊὸν πάντοτε ἀφορμὴν πρὸς δρασίμην νέος ὑπαινιγμὸς πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι ἀπέφευγον τὴν ἐργασίαν, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ πλουτῶσιν. **τοῖς αὐτοῖς** δηλ. πολιτευόμενοι, ρήτορες, δημαγωγοὶ κλπ. **ἐπιμέλεια οἰκειῶν καὶ πολιτικῶν** πάλιν ὑπαινίσσεται τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι ἠσχολοῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τὰ κοινὰ καὶ ἐλάχιστα ἐφροντίζον περὶ τῶν οἰκειῶν χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσοῦς «**τῶν καὶ οἰκίαν γενομένων οὔτε πρόνοιαν οὔτε φυλακὴν ἐποιοῦντο, τὴν αὐλείων θύραν ἐκάστω δρον εἶναι τῆς ἐλευθερίας τοῦ βίου νομίζοντες**». **τετραμμένοις πρὸς ἕτερα ἔργα** ἔννοεῖ τοὺς βιοποριστὰς ἐπαγγελματίας καὶ χειρῶνακτας, οἱ ὅποιοι παρηκολούθουν καὶ τὰ πολιτικὰ ζητήματα τῆς χώρας. **οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον** ἐνῷ οἱ Σπαρτιάται κατηγόρουν τοὺς Ἄθηναίους ὡς πολυπραγμονοῦντας, οἱ Ἄθηναῖοι ἐπεδοκίμαζον τὴν περὶ τὰ κοινὰ ἐνασχόλησιν, πρβλ. τὸ τοῦ Σόλωνος: «**..ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γεγόμενον**» καὶ ὁ πολίτης τῆς ὠφείλε «**μὴ ἀπαθῶς μηδ' ἀναισθητῶς ἔχειν πρὸς τὸ κοινόν...**».

καὶ οἱ αὐτοὶ ἀπαξάπαντες οἱ Ἄθηναῖοι οἱ ἄνω τῶν 30 ἐτῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς προνομιούχους ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς οὓς μόνον ἐπετρέπετο νὰ ἐκφέρουν κρίσιν (βασιλεῖς, ἔφοροι, γεροστιασταί). **κρίνομεν ἢ ἐνθυμούμεθα** τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸ δῆμον, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τοὺς ρήτορας· εἰς τὸ πρῶτον νοοῦνται οἱ «**ἐκ τοῦ παραχορήμα**» ὁμιλοῦντες (Δημ. Α' Ὀλυμπ.), εἰς δὲ τὸ δεύτερον «**οἱ ἐσκεμμένοι ἦγοντες**» οὐ τοὺς λόγους **βλάβην ἠγούμενοι**. Ἄλλος ὑπαινιγμὸς πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι ὄντες σύντομοι καὶ βραχυλόγοι κατηγόρουν τοὺς Ἄθηναίους ὡς φιλολόγους, πολλὰ λέγοντας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου. **τολμᾶν—ἐκλογίζεσθαι** ὁ Ἄθηναῖος συνδυάζει τὴν τόλμην πρὸς τὴν βαθειάν σκέψιν. **τοῖς ἄλλοις** ἐνν. Λακεδαιμ. διὰ τὴν τυφλὴν πειθαρχίαν τῶν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους **ψυχὴ** ἔχει ἠθικὴν σημασίαν ἐδῶ, δηλ. ἡ εὐψυχία ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς γνώσεως τῶν δεινῶν. **τὰ δεινὰ καὶ ἠδέα γινώσκοντες... μὴ ἀποτρεπόμενοι**.. ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἄθηναίου πολίτου κεῖται εἰς τὸν συνδυασμὸν τῆς γνώσεως τῶν κινδύνων καὶ τῆς δράσεως τ.ἔ. τοῦ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος αὐτοῦ. **διὰ ταῦτα** διὰ τὴν γνῶσιν τῶν κινδύνων καὶ τῶν τεχνῶν. **ἀρετὴ** τὸ περιεχόμενον τῆς λέξεως ἐδῶ εἶναι κοινωνικὸν δηλ. ἡ φιλία καὶ ἡ εὐεργεσία. **τοῖς πολλοῖς** δηλ. τοῖς Λακεδαιμονίοις. **οὐ γὰρ πάσχοντες εὔ, ἀλλὰ δρωῦντες...** πρβλ. τὸ τοῦ Σαλλουστίου: «magisque dandis quam accipiendis beneficiis amicitias parabant». Ὑπερβολικὸς δυσχυρισμὸς, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν διαγωγὴν τῶν ἐναντι τῶν Μυτιληναίων καὶ Μηλίων. **μόνοι** ὑπερήφανος χωριστικισμὸς τῆς μορφωτικῆς δυνάμεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐναντι ὅλης τῆς Ἑλλάδος. **ἐλευθερίας** νοεῖται ἡ ἐλευθερία τῆς ψυχῆς ἢ ἀπηλλαγμένη πάσης ἰδιοτελείας. **ὠφελούμεν ἀδεῶς** οἱ Ἄθηναῖοι εὐεργετοῦν, διότι ἐμφοροῦνται ὑπὸ φιλελευθέρων φρονημάτων καὶ δὲν ὑπολογίζου ἐνδεχομένην ἀχαριστίαν ἢ ζημίαν τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων. Τεκμήριον ἐλευθεριότητος καὶ ἀνιδιοτελείας τούτων ἔσταναν 1) ἡ προστασία τῶν Ἑρακλειδῶν διωκομένων ὑπὸ τοῦ Εὐρύσθεως 2) ἡ ἠθικὴ συμπαράστασις πρὸς τὰς βαρυνεθούσας Ἀργείας μητέρας εἰς τὰς ὁποίας κατὰ διαταγὴν τῶν

Θηβαίων δὲν ἐπετρόπη νὰ ἐνταφιάσουν τὰ πτώματα τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας.
 3) ἡ παροχὴ βοηθείας πρὸς τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τοῦ Λαρείου Ἴωνας
 4) ἡ ὑπὸ τὸν Κίμωνα ἀποστολὴ βοηθείας εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὅτε ἀπεστά-
 τήσαν οἱ εἰλωτες κατὰ τὸν γ' Μεσσηνιακὸν πόλεμον καὶ 5) πολλὰς πόλεις
 ἐνίσχυσαν, ὅτε ἠπειλήθη ἡ ἐλευθερία τῶν. Ταῦτα ἀποτελοῦν ὑπαιγιγμὸν πρὸς
 τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι καὶ καχύποπτοι καὶ συμφεροντολόγοι ἦσαν
 «νομίζοντες τὰ μὲν ἡδέα καλὰ, τὰ δὲ ξυμφέροντα δίκαια. Θου-
 κυδ. 5, 105».

Γνωμικά: 5. «Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσο-
 φοῦμεν ἄνευ μαλακίας». 6. «τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινι αἰσχρόν,
 ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἰσχίον». 7. «ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς
 δὲ ὄκνον φέρει». 8. «κράτιστοι δ' ἂν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε
 δεῖνὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιννώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμε-
 νοι ἐκ τῶν κινδύνων». 9. «βεβαιοτέρως δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε
 ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σφῶζειν».

Νόημα: Ἐκτὸς τῶν ἄλλων οἱ Ἀθηναῖοι διακρίνονται ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι
 ἐρασταὶ τοῦ ὄραίου ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ καλλιεργοῦν τὸ
 πνεῦμα τῶν χωρὶς νὰ θυσιάζουν τὸν ἀνδρισμὸν τῶν. Ὁ μὲν πλοῦτος εἰς τὰς
 χεῖρας τῶν Ἀθηναίων ἀποτελεῖ τὴν κινητήριον δύναμιν τῆς ἐπιτελέσεως ἐρ-
 γῶν καὶ ὄχι ἐπιδείξεων, ἡ δὲ πενία δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ ὁμολογῆται, ἀλλ'
 ἀντιθέτως ἀποτελεῖ ἐντροπὴν τὸ νὰ μὴ ἐργάζεται κανεὶς διὰ τὴν ἀποφυγὴν αὐ-
 τήν. Ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται ἔχουν τὴν δυνατότητα ἐκ παραλλήλου
 πρὸς τὰς ἐπαγγελματικὰς τῶν ἀσχολίας νὰ εἶναι ἐνήμεροι τῶν πολιτικῶν ζη-
 τημάτων εἰς βαθμὸν τόσον ἱκανοποιητικόν, ὥστε καὶ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων νὰ
 κρίνουν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ εἰσηγοῦνται ὀρθὰς λύσεις ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων.

Ὁ δὲ μὴ ἀναμειγνυόμενος εἰς τὰ πολιτικὰ θεωρεῖται ἀχρηστος πολίτης.
 Οὕτω σκέπτονται οἱ Ἀθηναῖοι, διότι πιστεύουν ὅτι οἱ λόγοι δὲν βλάπτουν
 τὰ ἔργα, ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ ἔλλειψις αὐτῶν εἶναι πρόξενος βλάβης, καθ' ὅσον
 δὲν διαφωτίζονται ἐκ τῶν προτέρων εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ἐπι-
 τελέσουν.

Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο εὐλόγως ὑπερέχουν τῶν ἄλλων, διότι καὶ
 ἐξαιρέτως τολμηροὶ καθίστανται καὶ ἐκ παραλλήλου βάρους σκέψεως διαθέ-
 τουν, δι' ὅ, τι καλοῦνται νὰ ἐκτελέσουν, ἐνῶν διὰ τοὺς ἄλλους ἡ ἀμάθεια
 γεννᾷ θράσος, ἡ δὲ σκέψις ἐνδοιασμούς. Οὕτω δὲ σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦν-
 τες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαξίως δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν γενναίουψυχότατοι,
 διότι δὲν ὑποχωροῦν πρὸ τῶν κινδύνων, ὅταν μάλιστα ἀναλογίζονται ὅτι
 τοῦτο εἶναι ἡδύ, δηλ. τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος αὐτὸ ἀπαιτεῖ

Πρὸς τούτοις δὲ ὑπερέχουν τῶν ἄλλων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ κατὰ τὴν εὐ-
 γένειαν τῶν αἰσθημάτων, διότι εὐεργετοῦντες ἀποκτοῦν τοὺς φίλους καὶ ὄχι
 εὐεργετούμενοι· καὶ τοῦτο διότι ὁ μὲν εὐεργετήσας παραμένει σταθερότερος
 φίλος ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ κρατῆ πάντοτε ὑποχρεωμένον τὸν εὐεργετηθέντα,
 ἐνῶν ὁ εὐεργετηθεὶς εἶναι ὀλιγώτερον σταθερὸς καὶ ἀδιάφορος φίλος ἐκ τῆς
 σκέψεως ὅτι ἀνταποδίδει πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίαν, ὄχι διότι πρόκειται νὰ τὸν
 εὐγνωμονῇ, ἀλλὰ διότι πρόκειται νὰ ἐξοφλήσῃ κάποιον παλαιὸν χρέος. Τέλος
 δὲ σπεύδουν ἀφόβως εἰς βοήθειαν παντὸς ἄλλου ὁρμώμενοι ὄχι ἐκ συμφέ-

ροντος, ἀλλὰ ἀπὸ βαθεῖαν ἑσωτερικὴν πίστιν, τὴν ὁποῖαν ἐμπνέουν αἱ φιλελεύθεροι ἀντιλήψεις τῶν.

Περιλήψεις : 1. Ἀρεταὶ τῶν Ἀθηναίων α') ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος, β') ὡς πρὸς τὴν ὀρθὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πλοῦτου καὶ γ') ὡς πρὸς τὴν ἐκ παραλλήλου ἑνασχόλησιν εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα. 2. Τρόπος ἀποκτήσεως τῶν φίλων καὶ αἰτιολογία αὐτοῦ. καὶ 3. Ἐκδήλωσις τῶν φιλελευθέρων αἰσθημάτων πρὸς πάντας.

ΚΕΦ. 41 ("Ἐπαινοί)

«Ξυνελών τε λέγω
τὴν τε πᾶσαν πόλιν
εἶναι παιδευσιν τῆς Ἑλλάδος
καὶ καθ' ἕναστον ἄνδρα
παρ' ἡμῶν
δοκεῖν μοι
τὸν αὐτὸν παρέχεσθαι ἄν
τὸ σῶμα
αὐταρχεῖς
ἐπὶ πλεῖστα εἶδη

καὶ εὐτραπέλως
μετὰ χαρίτων μάλιστα.
καὶ ὡς τάδε
οὐ μᾶλλον ἔστι κόμπος λόγων
ἐν τῷ παρόντι
ἢ ἀλήθεια ἔργων
αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς πόλεως,
ἦν ἐκτησάμεθα
ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων,
σημαίνει.
μόνη γὰρ τῶν νῦν (πόλεων)
ἐς πείραν ἔρχεται
κρείσσων ἀκοῆς,
καὶ μόνη
οὔτε τῷ πολεμίῳ
ἐπελθόντι (αὐτῇ)
ἀγανάκτησιν ἔχει
ὑφ' οἷον κακοπαθεῖ,
οὔτε τῷ ὑπηκόῳ
κατάμεμψιν (ἔχει)
ὡς ἄρχεται
οὐχ ὑπὸ ἀξίον.
παρασχομένοι δὲ τὴν δύναμιν
μετὰ μεγάλων σημείων

«Συντόμως λοιπὸν λέγω
ὅτι καὶ ἡ πόλις (μας) ἐν τῷ συνόλω
εἶναι ἐκπαιδευτήριον τῆς Ἑλλάδος
καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος
ἀπὸ ἡμᾶς
μοῦ φαίνεται,
ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι δυνατόν νὰ διαμορφώσῃ
τὸν ἑαυτόν του
ἰκανὸν
εἰς πλεῖστα καὶ ποικιλώτατα εἶδη ἀσχολιῶν
καὶ μὲ εὐστροφίαν
συνδεδεμένην μὲ μεγίστην χάριν.
Καὶ ὅτι αὐτὰ (ποῦ λέγω)
δὲν εἶναι κομπορημοσύνη
τῆς παρουσίας στιγμῆς,
ἀλλὰ ζωντανὴ ἀλήθεια,
ἡ ἴδια ἡ δύναμις τῆς πόλεως,
τὴν ὁποῖαν ἀπεκτήσαμεν
μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς,
(τὸ) ἀποδεικνύει.
Διότι μόνη ἀπὸ τὰς συγχρόνους (πόλεις)
δοκιμαζομένη ἀποδεικνύεται
ἀνωτέρα τῆς (ἐπικρατούσης) φήμης τῆς,
καὶ μόνη (αὐτῇ)
οὔτε εἰς τὸν ἐχθρόν,
ὅσakis ἐπιτεθῆ κατ' αὐτῆς,
δίδει ἀφορμὴν νὰ ἀγανακτῇ,
διότι ὑπὸ τοιοῦτων ἀνθρώπων κακοπαθεῖ,
οὔτε εἰς τοὺς ὑπηκόους
(δίδει ἀφορμὴν) νὰ παραπονεθοῦν,
ὅτι τάχα κυβερνῶνται
ὑπὸ ἀναξίων ἀνθρώπων.
Ἐπειδὴ δὲ παρουσιάσαμεν τὴν δύναμιν (μας)
μὲ μεγάλας ἀποδείξεις

καὶ δὴ τοὶ
οὐκ ἀμαρτύρον γε
θαυμασθησόμεθα
τοῖς τε νῦν
καὶ τοῖς ἔπειτα,
οὐδὲν προσδεόμενοι
οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου
οὔτε ὄσιος
τέρπει μὲν τὸ αὐτίκα
ἔπειτα,
τὴν δ' ὑπόνοιαν
τῶν ἔργων
ἢ ἀλήθεια (τῶν ἔργων)
βλάψει,
ἀλλὰ καταναγκάσαντες μὲν
πᾶσαν θάλασσαν
καὶ γῆν γενέσθαι ἐσβατὸν
τῇ ἡμετέρῳ τόλμῃ,
ἔυγκατοικίσαντες δὲ

πανταχοῦ
μνημεῖα αἰδία
κακῶν τε
κάγαθῶν.
περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως
οἶδε τε
γενναίως μαχόμενοι ἐτελεύτησαν
δικαιοῦντες
μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτήν,
καὶ εἰκός (ἔστιν)
ἔθελειν πάντα τινὰ τῶν λειπομένων
κάμειν ὑπὲρ αὐτῆς».

Λεξιλόγιον : *ξυναιρῶ* = συνάγω, λαμβάνω ὁμοῦ, συγκεφαλαίωνω, (ἐπὶ λόγων ἢ δημηγοριῶν). *ξυνελὼν λέγω* = συντόμος, ἐν ἐνὶ λόγῳ. *παίδευσις* = ἐκπαίδευσις, σύστημα ἐκπαιδευσεως, διανοητικὴ διὰ τῶν γραμμάτων ἀνάπτυξις. *αὐτάρκης* = ὁ ἐπαρκὴς ἑαυτῷ, ὁ μὴ ἔχων ἀνάγκην ἄλλου, ἰκανός. *εὐτραπέλω* (= *τρέπω*) = μὲ εὐστροφίαν, δεξιότητα, ἀνευ δυσκολίας. *σημαίνω* = δεικνύω διὰ τινος σημείου, φανερώνω, σφραγίζω. *κακοπαθῶ* = πάσχω κακὰ, ὑποφέρω, εὐρίσκομαι ἐν κακῇ καταστάσει. *κατάμεμνις* (= *μέμφομαι*) = ψόγος, κατηγορία, παράπονον, ἀφορμὴ πρὸς μομφήν. *σημεῖον* = σημάδι, σημεῖον, δι' οὗ γνωρίζεται τι, οἰωνός, σύνθημα, ἀπόδειξις. *ἀμαρτύρος* = ὁ ἀνευ μαρτύρων, μὴ ἀποδεδειγμένος. *προσδέομαι* = ἔχω προσέτι χρεῖαν τινός. *ἐπαινέτης* = ὁ ἐπαινῶν τινα ἢ τι λατ. *laudator*. *τέρπω* = παρέχω τέρψιν, εὐφραίνω, χαροποιῶ. *ἔπος* = λέξις, ὁμιλία, λόγος, προφητεία, χρησμός, ἐπικὸν ποίημα, ὠραία λόγια. *καταναγκάζω* = καταναγκῶ διὰ δυνάμεως ἢ βίας, περιορίζω. *ἐσβατός* = προσιτός, δυνάμενος νὰ πατηθῇ. *ἔυγκατοικίζω* = κατοικίζω ὁμοῦ, τοποθετῶ τινα πλησίον τινος, ἀπὸ κοινοῦ ἰδρύω. *μνημεῖον* = πρᾶγμα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, οἰκοδόμημα ἐγερθὲν ἐπὶ τοῦ τάφου τινός πρὸς τιμὴν καὶ ἀνάμνησιν λατ. *monimentum*. *αἰδῖος* = αἰώνιος, παντοτεινός. *τελευτῶ*

καὶ βεβαιότατα
ὄχι ἀνευ μαρτύρων τοῦλάχιστον
θὰ θαυμαζώμεθα
καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων
καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων,
χωρὶς ποσῶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην
οὔτε (ἐνός) Ὀμήρου ὡς ὑμνητοῦ
οὔτε (ἄλλου τινός), ὁ ὄσιος
θὰ τέρψη μὲν πρὸς στιγμὴν
διὰ τῶν (ὠραίων του) στίχων,
τὴν σχηματισθεῖσαν δὲ ἰδέαν
περὶ τῶν ὑμνουμένων ἔργων
ἢ (πραγματικῇ) ἀλήθειᾳ
(μετὰ ταῦτα) θὰ ζημιώσῃ,
ἀλλὰ, διότι ἔξηναγκάσαμεν μὲν
πᾶσαν θάλασσαν
καὶ ξηρὰν νὰ γίνῃ προσιτὴ
εἰς τὴν τόλμην μας,
καὶ διότι ἀνηγείραμεν (ἐκτὸς τῶν ἀποι-
κιῶν)
εἰς κάθε τόπον
μνημεῖα αἰώνια
καὶ τῶν ἀτυχιῶν
καὶ τῶν ἐπιτυχιῶν (μας).
Ἐπὲρ τοιαύτης λοιπὸν πόλεως
καὶ αὐτοὶ ἐδῶ (οἱ νεκροὶ)
γενναίως μαχόμενοι ἀπέθανον,
διότι ἐθεώρουν ὡς καθῆκον τῶν
νὰ μὴ στερηθῶσιν αὐτῆς,
καὶ πρέπον (εἶναι)
νὰ θέλῃ ὁ καθένας ἐκ τῶν ἐπιζώντων
νὰ υποφέρῃ χάριν αὐτῆς».

=τελειώνω, ἐκτελῶ λατ. perficere, περαίνω, ἀποθνήσκω, φθάνω εἰς τέλος λατ. finire. **δικαίω**=ἐπανορθῶ, νομιζῶ κατάλληλον, ἀπαιτῶ τι ὡς δίκαιον, ἀπονέμω δικαιοσύνην εἰς τινα, δικάζω. **ἀφαιροῦμαι**=στεροῦμαι (παθ. σημ.) **εἰκός (ἐστί)**=φυσικόν, πρέπον, λογικόν (εἶναι). **ἐθέλω**=θέλω ἐπιμόνως, ἐπιθυμῶ. **λειπόμενοι**=οἱ ὑπολειπόμενοι, οἱ ἐπιζῶντες. **κάνω**=κατασκευάζω τι μετὰ κόπου, ἐργάζομαι, κοπιάζω, κουράζομαι, πάσχω, ὑποφέρω.

Γραμματικά: **ξυνελών** μετ. ἄορ. β' τοῦ **ξυναιρέω** ὦ, ἤρουν, αἰρήσω, εἶλον, ἤρηκα, ἤρηκην. **δοκεῖν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ ἀπροσώπου **δοκεῖ**. **παρέχεται** ἄπαρ-μέσα. ἐν. τοῦ **παρέχομαι**. ἂν δυνατὸν κέρδιον. ὁ, ἡ **αὐτάρκης**, τὸ **αὐτάρκης** ἐπιθ. τριτόκλ. **εὐτραπέλως** ἐπίρρ. **ἐκτησάμεθα** μ. ἄορ. α' τοῦ μεκτοῦ ἀποθετ. **κτάομαι** ὦμαι, ἐκτῶμην, κτήσομαι, κτηθήσομαι, ἐκτησάμην, ἐκτῆθην, κέκτημαι, ἐκεκτῆμην. **σημαίνω**, ἐσημαίνω, σημαίνω, ἐσήμηνα καὶ μεταγεν. ἐσημίνα· σεσήμαγκα (μεταγεν.).

κρείσσω ἐπιθ. συγκρ. βαθ. τοῦ **ἀγαθός** (ὑπερθ. **κράτιστος**). **ἡ κἀταίεμψις**, **ὡς ὕ κλ. ἄρχομαι**, ἠρχομαι, ἄρξομαι, ἀρχθήσομαι, ἠρξάμην, ἤρχθην, ἤρχμαι, ἠρχμην, **παροσχόμενοι** μετ. μ. ἄορ. β' τοῦ **παρέχομαι**. **δή—τοι—γε** μόρια βεβαιωτικά, ὁ, ἡ **ἀμάγτρος**, **ον** ἐπιθ. β' κλ. δικατάληκτον. **θαυμασθησόμεθα** παθ. μέλλ. τοῦ **θαυμάζομαι**. **προσδεόμενοι** μετ. ἐν. τοῦ **προσδέομαι**. **τέρπει** μέλλ. τοῦ **τέρπω**. **αὐτίκα** ἐπίρρ. χρόν. ἔπεισι δοτ. πληθ. τοῦ οὐδέτ. γ' κλ. τὸ **ἔπος**, **ονς**. **βλάπτω** μέλλ. τοῦ **βλάπτω**. **καταναγκάσαντες** μετ. ἄορ. α' τοῦ **καταναγκάζω**. ὁ, ἡ **ἐσβατός**, **ον** ἐπιθ. β' κλ. δικατάλ. **ξυγκατοικίσαντες** μετ. ἄορ. α' τοῦ **ξυγκατοικίζω**, **φκίζω**, **οικίω**, **φκισα**, **φκικα**, **φκίκειν**. **ἐτελεύτησαν** ἄορ. α' τοῦ **τελευτάω** ὦ (ὀμαλόν). **δικαιοῦντες** μετ. ἐν. τοῦ **δικαίω** ὦ. **ἀφαιρεθῆναι** ἄπαρ. παθ. ἄορ. α' τοῦ **ἀφαιροῦμαι**. **λειπομένων** μετ. ἐν. τοῦ **λείπομαι**. **κάνειν** ἄπαρ. ἐν. τοῦ **κάνω**, ἔκαμον, κάμομαι, ἔκαμον, κέκμηκα, ἐκεκμηκην.

Συντακτικά—Διόρθωτικά: **ξυνελών** τροπ. μετ. ἐρημυομένη δι' ἐπίρρ.= συντόμως. **τε**=οὐν=λοιπόν. **λέγω** ρ. (ἐγὼ) ὑποκ. **εἶναι** ἀντικ. (εἶδ. ἄπαρ.). **πόλις** ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. **τὴν πᾶσαν** ἐπιθ. διορ. **παίδευσιν** (ἀφρημ. ἀντί συγκερ.) κατηγ. **τῆς Ἑλλάδος** γεν. ἀντικ. (παιδεύει τὴν Ἑλλάδα). **δοκεῖν** ἐπίσης ἀντικ. (εἶδ. ἄπαρ.) ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ **λέγω**. **μοι** δοτ. προσωπ. **παρέχεται** ἂν ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπου **δοκεῖ**. **ἄνδρα** ὑποκ. τοῦ **παρέχομαι**. **καθ'** ἕκαστον ἐμπρόθ. διορ. χωρισμοῦ. **παρ' ἡμῶν** ἐμπρόθ. διορ. προελεύσεως. **τὸ αὐτὸν** ἐπιθ. διορ. ὁ τρίς ἐπαναληφθεὶς δυνατὸς ἂν ἀνήκει τῷ **παρέχεται** καὶ σκοπὸν ἔχει τὸν κολασμὸν τῆς ἐννοίας περὶ αὐτάρκειας τῶν Ἀθηναίων. **τὸ σῶμα** (ἀντί ἐαυτοῦ) ἀντικ. τοῦ **παρέχεται**. **αὐτάρκης** κατηγ. **ἐπὶ πλείοστα** εἶδη ἐμπρόθ. διορ. διευθύνσεως. **μετὰ χαρίτων** ἐμπρόθ. διορ. τρόπου. **εὐτραπέλως** ἐπίρρ. διορ. τρόπου (=καὶ μετ' εὐτραπείας μετὰ μεγίστης χάριτος). **τὸ μάλιστα** συναπτέον τῷ μετὰ **χαρίτων**. **τὴν πᾶσαν πόλιν—καθ'** ἕκαστον **ἄνδρα** καὶ **ἐπὶ πλείοστα** εἶδη —**τὸν αὐτὸν** ἀντιθέσεις. ἡ σύντ. τῆς περιόδου: **σημαίνει** ρ. ἡ **δύναμις** ὑποκ. αὐτῆ κατηγ. διορ. **τῆς πόλεως** γεν. κτητική. **καὶ ὡς...** ἀλήθεια εἰδικὴ πρότ. ὡς ἀντικ. τοῦ **σημαίνει**. **ἐστὶ** ρ. **τάδε** ὑποκ. (ἀττ. σύντ.). **κόμπος** κατηγ. (α' ὄρος συγκρ.) ἢ ἀλήθεια κατηγ. (β' ὄρος συγκρ.). **λόγαν—ἔργων** γεν. ὑποκειν. καὶ ἰσοσύλλαβος ἀντιθέσις ἐξαιρομένη, διότι προεαχθῶσαν αἰ γεν. τῶν οὐσιαστ. ἦν... **ἐκτησάμεθα** ἀναφ. πρότ. ἦν ἀντικ. **ἀπὸ τῶν τρέπων** ἐμπρόθ. διορ. ὀργάνου. **τῶνδε** ἐπιθ. διορ.

ἐς πείραν ἔρχεται βραχυλογία ἀντί: **ἐς πείραν** ἐρχομένη (δηλ. δοκιμαζομένη) **ἐλέγχεται** ἢ **ἀποδεικνύται**. ἡ **πόλις** ὑποκ. **μόνη** κατηγ. διορ. **τῶν νῦν** (πόλεων) γεν. διαίρ. **κρείσσω** κατηγ. **ἀκοῆς** β' ὄρος συγκρ. **καί...** **ἔχει** ρ. (ἢ πόλις) ὑποκ. **ἀγανάκτησιν** α' ἀντικ. **μόνη** κατηγ. διορ. **τῶν πολεμίων** β' ἀντικ. (περιληπτικῆς σημ.=τοῖς πολεμίοις). **ἐπελθόντι** χρόν. μετ. (=ἐπειδὴν ἐπέλθη). **ὑφ' οἷον** **κακοπαθεῖ** ἀναφ. αἰτιολ. πρότ. (=δει ὑπὸ τοιούτων). **ὑφ' οἷον** ποιητικὸν αἴτιον. (ὡς ὑποκ. τοῦ **κακοπαθεῖ** νοεῖται ὁ **πολέμιος**). **κατάμειψιν** α' ἀντικ. τοῦ ἀνωτέρω **ἔχει**. **τῷ ὑπηκόω** β' ἀντικ. (περιληπτ. σημ.=τοῖς ὑπηκόοις). **ὡς οὐχ...** **ἄρχεται** εἶδ. πρότ. (ὁ **πολέμιος**) ὑποκ. **οὐχ ὑπὸ ἀξίον** ποιητικὸν αἴτιον καὶ σχῆμα λιτότητας=ὄμοιοῦται. **μόνη—μόνη**, **οὐτε—οὐτε** ἐπαναφορά. **ἔρχεται—ἔρχεται** παρήχησις, ἀνατοτέλευτον, ἰσοσύλλαβον. Παρατηρητέα ἢ μουσικότης καὶ ἡ ἀρμονία τῆς περιόδου λόγω τῆς ὀρθῆς, κομψῆς καὶ ποιητικῆς

τοποθετήσεως τῶν λέξεων. *παρασχόμενοι* αἰτιολ. μετ. (ἡμεῖς) ὑποκ. τὴν δὲ *δύναμιν* ἄντικ. μετὰ *σημείων* ἐμπρόθ. διορ. τρόπου. *δή τοι* ἐπιτείνουν τὸ *ἀμάρτυρον*, ὁ δὲ γὰρ ἐξαιρεῖ αὐτό. *οὐκ ἀμάρτυρον* κατηγ. καὶ σχῆμα λιτότητας καὶ ἐκ παραλλήλου ἐν σχέσει πρὸς τὸ μετὰ *μεγάλων σημείων. τοῖς νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα* δοτ. ποιητικοῦ αἰτίου. *προσδεόμενοι* τροπ. μετ. *οὐδένα* σύστοιχον ἀντ. τοῦ *προσδεόμενου*. *Ὀμήρου* β' ἄντικ. *ἐπαινέτου* κατηγ. *οὔτε ὅστις...* ἀναφ. πρότ. ἀντὶ γενικῆς: *οὔτε ἄλλου τινός, ὅστις* ὑποκ. *ἔπει* δοτ. ὄργαν. τὸ *αὐτίκα* ἐπίρρ. διορ. ποσοῦ. (τοὺς ἀκούοντας) ἐνν. ὡς ἄντικ. ἢ *ἀλήθεια* ὑποκ. τοῦ *βλάψει. τὴν ὑπόνοιαν* ἄντικ. *τῶν ἔργων* γεν. ἄντικ. συναπτάς αἰα πρὸς τὸ *ὑπόνοιαν* καὶ πρὸς τὸ *ἀλήθεια. παρασχόμενοι—προσδεόμενοι* καὶ *τέρπει—βλάψει* παρήχησις, ἰσοσύλλαβον, ὁμοιοτέλετον. *ἀλλὰ...* *καταναγκάσαντες* αἰτιολ. μετ. (ἡμεῖς) ὑποκ. *θάλασσαν καὶ γῆν* ἄντικ. τῆς μετ. καὶ ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. *γενέσθαι. πᾶσαν* κατηγ. διορ. *γενέσθαι* τελ. ἄπαρ. *ἔσβατόν* κατηγ. *τῇ τόλμῃ* δοτ. προσωπ. εἰς τὸ *γενέσθαι. ἡμετέρα* ἐπιθ. διορ. *ξυγκατοικίσαντες* αἰτιολ. μετ. (ἡμεῖς) ὑποκ. *πανμνημεῖα* ἄντικ. *αἰδία* κατηγ. *κακῶν—κάγαθῶν* γεν. ἄντικ. εἰς τὸ *μνημεῖα. πανταχοῦ* ἐπίρρ. διορ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. *καταναγκάσαντες—ξυγκατοικίσαντες* παρήχησις, ἰσοσύλλαβον, ὁμοιοτέλετον. Παρατηρητέον καὶ τὸ χιαστὸν σχῆμα:

μετὰ *μεγάλων σημείων* X καὶ *οὐκ ἀμάρτυρον*
πᾶσαν θάλασσαν καὶ γῆν X *μνημεῖα, ξυγκατοικίσαντες*

πᾶσαν—πανταχοῦ παρήχησις. *ἔτελεύτησαν* ρ. οἶδε ὑποκ. *μαχόμενοι* τροπ. μετ. *γενναίως* ἐπίρρ. διορ. τρόπον συναπτέος καὶ πρὸς τὸ *μαχόμενοι* καὶ πρὸς τὸ *ἔτελεύτησαν. περὶ πόλεως* ἐμπρόθ. διορ. ὑπερασπίσεως. *τοιαύτης* ἐπιθ. διορ. *δικαιοῦντες* αἰτιολ. μετ. *μὴ ἀφαιρεθῆναι* ἄντικ. (τελ. ἄπαρ.). οἶδε ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. *αὐτῆν* ἄντικ. τοῦ ἄπαρ. καὶ... *εἰκός (ἔστι)* ἀπρόσ. ἔκφρασις δεχομένη ὡς ὑποκ. τὸ *ἐθέλειν. πάντα τινὰ* ὑποκ. τοῦ *ἐθέλειν. κάμειν* ἄντικ. τοῦ *ἐθέλειν* (τελ. ἄπαρ.). *τῶν λειπομένων* γεν. διαίρ. (ἐπιθ. μετ.) *ὑπὲρ αὐτῆς* ἐμπρόθ. διορ. ὑπερασπίσεως.

Πραγματικά: Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀνακεφαλαίωσιν τοῦ μεταγενέστερου τῆς πλέως τῶν Ἀθηναίων. *παιδευσις* ἐκπαιδευτήριον, σχολεῖον, ἔστινα πνευματικῶν φωτός, ἢ μορφωτικῆ δύναμις τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, ἰδανικὸν μορφωτικὸν πρότυπον. Ὁ Πίνδαρος ἐγκωμιάζων τὰς Ἀθήνας λέγει: «*ὦ ταί λιπαραὶ καὶ ἰσοτέφανοι καὶ αἰδοίμοι, Ἑλλάδος ἔρσημα, κλειναὶ Ἀθῆναι, δαιμόνιον πτολίεθρον*» ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ αὐτὰς «*πρυτανεῖον τῆς σοφίας*» ὁ Διόδωρος «*κοινὸν παιδευτήριον πᾶσιν ἀνθρώποις*» Ὁ Ἰσοκράτης «*οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασιν*» Ἑλλάδος Ἑλλάδα τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν «*ἔστιαν τῆς Ἑλλάδος*» ὁ Σωκράτης «*Ἀθηναῖος ὢν πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκίμοτατης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύϊν*». ὁ Παλαμάς «*Ἀθῆνα, διαμαντιόπετρα στῆς γῆς τὸ δαχτυλίδι*» «*Ἦρθαν ἐδῶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀθῆνας, ἀπ' ὅπου πιστεύεται πῶς βγήκαν ὁ πολιτισμός, ἡ ἐπιστήμη, ἡ θρησκεία, ἡ γεωργία, τὸ δίκαιο, οἱ νόμοι γιὰ ν' ἀπλωθοῦν παντοῦ...* Καὶ εἶναι τέτοιο τὸ γόητρό της, ὥστε ἰθνομα τῆς Ἑλλάδας, ποῦ τώρα εἶναι σχεδὸν συντριμμένη καὶ παραλυμένη, στυλῶνται μὲ τὴ δόξα τῆς πόλης αὐτῆς (Κικέρωνας pro Flacco 62). τὸ σῶμα τὴν προσωπικότητά του. ἐπὶ πλεῖστα εἶδη εἰς πολυμερῆ ἀπασχόλησιν, ὅπως φέρῃ εἶπειν ὁ Περικλῆς ἦτο πολιτικός, ῥήτωρ, στρατηγός καὶ φιλόσοφος, ὁ Ξενοφῶν φιλόσοφος καὶ στρατηγός, ὁ Σόλων φιλόσοφος, νομοθέτης, πολιτικός, στρατηγός, ποιητὴς καὶ ἔμπορος ἀκόμη κλπ. ἡ δύναμις τῆς πόλεως ὑπὸ τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ἐν ἀρχῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εὐρίσκοντο περίπου 1000

πόλεις μέ ἀνθηρὰν οἰκονομίαν, ἡ ὁποία πιστοῦται ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ δημοσίου, τὰ ὁποία ὑπερέβαινον τὰ χίλια τάλαντα ἐτησίως ἐκτὸς τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, τὰ ὁποία ἐφυλάσσοντο εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος. Μολονότι πολλὰ δημόσια ἔργα ἔγιναν, πάντοτε ὁ δημόσιος θησαυρὸς ἦτο ἀκαμῆτος. Λέγεται δὲ ὅτι ποσὸν χιλίων τάλαντων καθωρίσθη νὰ παραμένῃ ὡς μόνιμον ἀπόθεμα διὰ τὸν ἔσχατον κίνδυνον τῆς πόλεως, ἠπειλεῖτο δὲ ποινὴ θανάτου κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελε προτείνει ἄλλοιαν αὐτοῦ χρῆσιν. Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τοῦ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ ἀπετελοῦντο 1) ἐκ 13 χιλιάδων μαχίμων ὀπλιτῶν, 2) ἐκ 16 χιλιάδων περίπου διὰ τὴν φρουρῆσιν τῶν ὀχυρῶν, φρουριῶν καὶ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως, 3) ἐκ 2800 ἱπέων καὶ ἱπποτοξοτῶν καὶ 4) ἐκ 300 τριήρων. **ἀπὸ τῶνδε** ὅσα μέχρι τοῦδε ἐξέθεσεν. **ἐπελθόντι** ὑπαιγιμὸς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὁποῖοι πάντοτε κατ' ἔτος εἰσέβαλλον εἰς τὴν Ἀττικὴν. **ὕφ' ὧν** δηλ. τῶν Ἀθηναίων ὡς δῆθεν ἀναξίω ἀντιπάλων. **ἄρχεται** λέγεται αὐτὸ διὰ νὰ τὸ ἀκούσων αἱ παριστάμενα συμμαχικαὶ ἀντιπροσωπεῖαι. **οὐχ ὑπὸ ἀξίων** ἐξαιρεται ἡ ἀξιοπρεπῆς καὶ γενναϊόψυχος στάσις τοῦ νικητοῦ ἐναντι τοῦ ἡττημένου. **μετὰ μεγάλων σημείων καὶ οὐκ ἀμόρτυρον** ἄπται ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως εἶναι τὸ ὅτι «**κρείσσων ἐς πείραν ἄρχεται**», μάρτυρες δὲ θεωροῦνται οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ὑπήκοοι, ἵνα καταστῆ ἡ μαρτυρία τῶν πειστικωτέρων. **τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα** οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Περικλέους εἶναι ἀληθῶς προφητικοὶ καὶ πιστοποιοῦν τὴν πολιτικὴν διαίσθησιν τοῦ ἀνδρός. Τὸ ἔργον τοῦ Περικλέους καὶ τῆς συγχρόνου γενεᾶς του παραμένει ἀσάλευτον καὶ ἀθάνατον διὰ μέσου τῶν αἰώνων, προκαλεῖ τὸν παρακῆσιμον θαυμασμὸν καὶ διαλαλεῖ τὴν αἰωνίαν νίκην τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐνῶ ἡ πενιχρὰ νίκη τοῦ Λυσάνδρου διήρκεσεν, ὅσον καὶ οἱ ἤχοι τῶν ἀυλητρίδων. **τέρψει ἔπειτα .. ἡ ἀλήθεια τῶν ἔργων βλάβει** ὑπονοεῖ τοὺς Ἴωνας λογογράφους, τὸν ἱστορικὸν Ἡρόδοτον καὶ αὐτὸν τὸν ποιητὴν Ὀμηρον, οἱ ὁποῖοι διήνθιζον τοὺς λόγους τῶν μετ' ἀνθ' ῥητορικά, μετ' ἰδανικὰς μορφὰς καὶ φαντασιώδεις πράξεις. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ἡ ἀποστροφή τοῦ Θουκυδίδου πρὸς πᾶσαν ποιητικὴν διακάσμησιν ἢ φανταστικὴν πράξιν, διότι μετὰ τὴν πρόσκαιρον τέρψιν θὰ ἐπηκολούθει ἡ ὀμῆ πραγματικότης, ἡ ὁποία θὰ διέψευθε τὴν σχηματισθεῖσαν ἰδέαν περὶ τῶν ὑμνουμένων ἔργων. **πᾶσαν θάλασσαν καὶ γῆν** οἱ τολμηταὶ Ἀθηναῖοι ἴδρυσαν ἀποικίας καὶ κληρονομίας παντοῦ μετ' ἀποτελεσμα ἄλλοτε μὲν εὐχάριστον (εἰς Θρακικὴν χερσόνησον), ἄλλοτε δὲ δυσάρεστον (ἐν Ὁρωπῶ καὶ Αἰγίνῃ). **μνημεῖα κακῶν καὶ ἀγαθῶν** μνημεῖον δόξης διὰ τοὺς νικητὰς Ἀθηναίους εἶναι αἱ παρὰ τὸν Εὐδρυμένοντα ποταμὸν νίκαι τοῦ Κίμωνος, μνημεῖον δὲ ἀτυχίας ἢ παρὰ τὴν Μέμφιν τῆς Αἰγύπτου κατὰ τῶν Περσῶν ἦτα αὐτῶν. Ἦδη ἄρχεται ἡ μετάβασις εἰς τὸν ἔπαινον τῶν νεκρῶν «**ὑπὲρ τοιαύτης πόλεως**». **κάμνειν** ἐννοεῖ τὰς τάλαιπωρίας, τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν θάνατον.

Γνωμικόν: 10. «**Ἐυνηλὼν τε λέγω τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι**»,

Νόημα: Ὁ ρήτωρ ἀνακεφαλαίων, ὅσα μέχρι τοῦδε ἐξέθεσε, χαρακτηρίζει τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ὡς πνευματικὸν κέντρον ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς πολίτας αὐτῆς ὡς προσωπικότητα, αἱ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ ἀνταποκρίνονται εἰς πᾶσαν ἐκδήλωσιν ἀνθρωπίνης ἐνεργείας μετ' εὐστρο-

φίαν και χάριν. "Οτι δὲ αὐτά, τὰ ὅποια λέγει, δὲν ἀποτελοῦν κομποροφημοσύνην, ἀλλὰ ζωντανὴν ἀλήθειαν, πιστοποιοῦνται ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς πόλεως, ἡ ὅποια ἀπεκτίθη μὲ τοὺς προαναφερθέντας τρόπους ζωῆς.

Μόνη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐξ ὧν τῶν συγχρόνων πόλεων, ἐὰν τεθῆ ὑπὸ δοκιμασίαν, ἀποδεικνύεται ἀνωτέρα τῆς ἐπικρατούσης δι' αὐτὴν φήμης καὶ μόνη αὐτὴ οὔτε εἰς τὸν ἠττώμενον ἐχθρὸν δίδει τὸ δικαίωμα καὶ ἀγανακτῆ, διότι ἐνίκηθη ὑπὸ τοιοῦτου δῆθεν ἀναξίου ἀντιπάλου οὔτε εἰς τοὺς ὑπηκόους καὶ παραπονεθοῦν, ὅτι κυβερνῶνται ὑπὸ ἀναξίων ἀνθρώπων. Ἡ δύναμις τῆς πόλεως ἔχει πιστοποιηθῆ μὲ μεγάλας ἀποδείξεις καὶ ἀψευδεῖς μάρτυρας, ὥστε καὶ προκαλῆ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων χωρὶς καὶ ἔξῃ ἀνάγκη οὔτε Ὀμήρου διὰ τὰ ψάλλη τοὺς ἐπαίνους τῆς οὔτε ἄλλου τινὸς ποιητοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ φαντασιώδης παράστασις τῶν γεγονότων θὰ διεψεύδεται ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Τὴν δυνάμιν αὐτὴν τῆς πόλεως ἐξακοντισθεῖσαν ἀνά τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης οἱ αἰῶνες θὰ διαλαλοῦν μὲ τὰ στηθέντα ἐκεῖ ἀθάνατα μνημεῖα καὶ τῶν ἄντικων καὶ τῶν ἐπιτιχιῶν τῆς. "Οταν λοιπὸν ὑπερ τοιαύτης πόλεως γενναίως μαχόμενοι ἔπεσον οἱ προκείμενοι νεκροί, ἠθικὸν χρέος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἐπιζῶντας καὶ ὑποφέρουσαν τὰ πάντα χάριν αὐτῆς.

Περιλήψεις: 1 Χαρακτηρισμὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν πολιτῶν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ῥήτορος. 2. Ἡ δύναμις τῆς πόλεως εἶναι ἀλήθεια πιστοποιουμένη ὑπὸ τῶν πραγμάτων. 3. Αἱ Ἀθῆναι ὡς πόλις εἶναι ἀνώτεροι τῆς φήμης τῶν. 4. Τὰ στηθέντα μνημεῖα εἶναι μάρτυρες ἀψευδεῖς τῆς ὑπερόχου ἰσχύος τῆς πόλεως. 5. Ὁ ὕμνος τῆς πόλεως ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον ἐγκώμιον τῶν νεκρῶν καὶ 6. Τὸ καθῆκον τῶν ἐπιζῶντων.

ΚΕΦ. 42. ("Ἐπαινοί)

«Δι' ὃ δὴ
καὶ ἐμήκυνα
τὰ περὶ τῆς πόλεως,
διδασκαλίαν τε ποιούμενος

μὴ εἶναι τὸν ἀγῶνα
περὶ ἴσον ἡμῖν
καὶ οἷς μηδὲν
τῶνδε ὑπάρχει
ὁμοίως,
καὶ ἅμα
καθιστάς
τὴν εὐλογίαν (τούτων)
ἐφ' οἷς νῦν λέγω
φανερὰν σημείοις.
καὶ εἴρηται
τὸ μέγιστα αὐτῆς
(τῆς εὐλογίας)
αἱ ἀρεταὶ γὰρ τῶνδε
καὶ τῶν τοιῶνδε

«Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς
καὶ ὁμίλησα διὰ μακρῶν
περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν πόλιν,
ἄφ' ἐνὸς μὲν, διότι ἐπεθύμουν νὰ σᾶς δι-
δάξω,
ὅτι δὲν ἀγωνιζόμεθα
διὰ πράγματα ἴσης ἀξίας ἡμεῖς
μὲ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι τίποτε
ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχουν
εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν,
καὶ ἄφ' ἑτέρου,
διότι ἤθελον νὰ καταστήσω
τὸ ἐγκώμιον (αὐτῶν),
πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων τώρα ὁμιλῶ,
φανερὸν διὰ πραγματικῶν ἀποδείξεων.
Καὶ πράγματι ἔχουν λεχθῆ
τὰ πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα
σημεῖα αὐτοῦ (τοῦ ἐγκωμίου)
διότι αἱ ἀνδραγαθίαι αὐτῶν ἐδῶ
καὶ τῶν ὁμοίων (των)

ἐκόσμησαν τὴν πόλιν,
 ἃ ὕμνησα (αὐτήν),
 καὶ οὐ πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων
 ὥσπερ τῶνδε

ὁ λόγος ἂν φανεῖη
 ἰσόρροπος τῶν ἔργων.
 δοκεῖ δέ μοι
 ἢ νῦν τῶνδε καταστροφῇ
 δηλοῦν
 ἀνδρὸς ἀρετὴν
 πρώτη τε μνηύουσα

καὶ τελευταία βεβαιούσα·

καὶ γὰρ τοῖς χεῖροσι

τᾶλλα
 δίκαιόν (ἔστι)
 προτιθεσθαι
 τὴν ἀνδραγαθίαν
 ὑπὲρ τῆς πατρίδος
 ἔς τοὺς πολέμους·
 ἀφανίσαντες γὰρ κακὸν
 ἀγαθῶ
 μᾶλλον ὠφέλησαν
 κοινῶς
 ἢ ἔβλαψαν
 ἐκ τῶν ἰδίων.

τῶνδε δὲ
 οὔτε τις
 ἐμαλακίσθη
 προτιμήσας τὴν ἔτι
 ἀπόλαυσιν πλούτου,
 οὔτε (τις)
 ἐποιήσατο ἀναβολὴν
 δεινοῦ
 ἐλπίδι πενίας,
 ὡς κἂν πλουτήσῃ
 ἔτι διαφυγῶν·
 λαβρόντες δὲ
 τὴν τιμωρίαν τῶν ἐναντίων
 ποθεινότεραν
 αὐτῶν
 καὶ ἅμα νομίσαντες

ἐστόλισαν τὴν πόλιν,
 μὲ ὅσα ἀνέφερα ἐξυμνῶν (αὐτήν),
 καὶ δι' ὀλίγους ἐκ τῶν Ἑλλήνων,
 ὅπως ἀκριβῶς μὲ τοὺς προκειμένους

(νε)
 κρούς μας)
 ὁ λόγος ἤθελεν ἀποδειχθῆ
 ἀνάλογος τῶν ἔργων (των).
 Μοῦ φαίνεται δέ,
 ὅτι ὁ τρωινὸς θάνατος αὐτῶν ἐδῶ
 εἶναι τραγὴ ἀπόδειξις
 τῆς ἀνδραγαθίας (των),
 εἴτε (οὗτος) ἀποκαλύπτει τὸ πρῶτον δεῖ
 γμα τῆς ἀνδρείας (των)
 εἴτε ἐπισφραγίζει (ταύτην) διὰ τελευταία
 φορᾶν·
 διότι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἱ ὅποιοι εἶναι
 φαῦλοι τὸν βίον
 ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως,
 δικαιούνται
 νὰ προβάλλουν πρὸς ὑπεράσπισίν (των)
 τὴν (ἐπιδειχθεῖσαν) ἀνδραγαθίαν (των)
 ὑπὲρ τῆς πατρίδος
 κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων·
 διότι ἐξαλείψαντες τὸ ἠθικὸν σφάλμα
 διὰ πατριωτικῆς πράξεως
 περισσότερον ὠφέλησαν
 τὸ γενικὸν συμφέρον
 παρ' ὅσον ἔβλαψαν
 διὰ (τῶν παρεκτροπῶν) τοῦ ἰδιωτικοῦ
 (των) βίου.

Ἐξ αὐτῶν ὅμως ἐδῶ (τῶν νεκρῶν)
 οὔτε κανεῖς (πλούσιος)
 ἐπέδειξε δειλίαν,
 διότι προετίμησε τὴν διαρκεστέραν
 ἀπόλαυσιν τοῦ πλούτου (του),
 οὔτε (κανεῖς πτωχὸς)
 ἐπεδίωξε ν' ἀναβάλῃ
 τὸν ἐκ τῆς μάχης κίνδυνον
 ἔνεκα ἐλπίδος διὰ τὴν πενίαν (του),
 ὅτι δηλαδὴ δύναται καὶ πλούσιος νὰ γίνῃ
 ἐὰν τελικῶς διαφυγῇ (τὴν πενίαν)
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἔκριναν
 τὴν τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν
 περισσότερον ποθητὴν
 ἀπὸ αὐτὰ
 καὶ συγχρόνως, ἐπειδὴ ἐθεώρησαν,

κίνδυνον (τὸν κίνδυνον)
καλλίστον τῶν κινδύνων
ἐβουλήθησαν
μετ' αὐτοῦ (τοῦ κινδύνου)
τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι,
τῶν δὲ ἐφίεσθαι,

ἐπιτρέψαντες
ἐλπίδι μὲν
τῶ ἀφανῆς τοῦ κατορθώσειν,
δειλοῦντες δὲ
ἐργῶ
πεποιθέναι
σφίσι αὐτοῖς
περὶ τοῦ ἤδη ὀρωμένου·

καὶ ἐν αὐτῷ (τῷ κινδύνῳ)
ἠγγησάμενοι
καλλίον
τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παιθεῖν
ἢ τὸ σφῆσθαι
ἐνδόντες,
τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον,
τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι
ὑπέμειναν,
καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ
τύχης
ἀπηλλάγησαν (τοῦ βίου)
ἅμα ἀκυῆ τῆς δόξης μᾶλλον
ἢ τοῦ δέους»

Λεξιλόγιον : *μηκύνω* = κάμνω τι μακρὸν, ἐκτείνω, ὀμιλῶ διεξοδικῶς, ἐν ἐκτάσει, μακρηγορῶ. *εὐλογία* = καλλιλογία, ἔπαινος, ἐγκώμιον. *σημεῖον* = σημάδι, ἀπόδειξις. *ἀρετὴ* = ὑπεροχή, τελειότης, ἰκανότης, εὐγένεια, προτέρημα, ἀνδρεία, ἀνδραγαθία. *κοσιῶ* = διευθετῶ, διοικῶ, στολιζῶ, καλλωπίζω. *ισόρροπος* = ἐξ ἴσου ρέπων καὶ πρὸς ἑκάτερα τὰ μέρη, ἰσοβαρής, ἰσόσταθμος, ἀνάλο-ος. *καταστροφή* = ἀνατροπὴ, ὑποταγὴ, ὑποδούλωσις, τέλος, θάνατος. *μηνῶ* = καταγγέλλω, ἀποκαλύπτω, φανερώω. *βεβαιῶ* = καθιστῶ τι βέβαιον, ἀσφαλίζω, ἐπιβεβαιώνω, ἐπισφραγίζω. *προτίθεμαι* = προβάλλομαι ὡς ἀσπίς. *ἀφανίζω* = καθιστῶ τι ἀφανές, ἀποκρύπτω, καταστρέφω, παντελῶς ἐξαλείφω. *μαλακίζομαι* = χαυνούμαι, ἐκθλινομαι, ἐπιδεικνύω ἀδυναμίαν ἢ δειλίαν. *πλουτῶ* = εἶμαι πλούσιος, ἔχω πλοῦτον. *ποθεινός* = ἐπιθυμητός, λίαν ποθητός. *τιμωροῦμαι* = κολάζω πρὸς ἐκδίκησιν, τιμωρῶ. *ἐφίεμαι* = ἐπιθυμῶ. *ἐπιτρέπω* = στρέφω πρὸς τι, κληροδοτῶ, ἐμπιστεύομαι, παραχωρῶ. *ἀξίω* = νομίζω ἢ θεωρῶ ἄξιον, ἐγείρω ἀξίωσιν, ἀπαιτῶ τι παρὰ τινος. *ἀμύνομαι* = ἀποκρούω τινὰ ἀπ' ἑμαυτοῦ, ὑπερασπίζω ἑμαυτὸν ἐναντίον τινός. *ἐνδίδωμι* = ἐγχειρίζω, ἐπιτρέπω, ὑποχωρῶ. *παραχωρῶ*. *φεύγω* = τρέπομαι εἰς φυγὴν, φεύγω, ἐξορίζομαι, κατη-

ῶτι αὐτὸς (ὁ κίνδυνος) ἦτο
ὁ ὀραιότερος ἐκ τῶν κινδύνων,
ἀπεφάσισαν
κινδυνεύοντες
τοὺς μὲν ἐχθροὺς νὰ ἐκδικηθῶν,
τῶν δὲ ἀγαθῶν νὰ διατηροῦν τὴν ἐπιθυ-
μίαν,
ἐμπιστευθέντες
εἰς τὴν ἐλπίδα μὲν
τὴν ἀβεβαιοῦντα τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως
(τοῦ ἀγῶνος)
θεωροῦντες δὲ ὡς καθῆκον (των)
ἐν τῇ πράξει
νὰ ἔχουν πεποιθήσιν
εἰς τὴν προσωπικὴν των ἀνδραῖαν
ὡς πρὸς τὸν ὑπάρχοντα πλέον πρὸ τῶν
ὀφθαλμῶν (των) κίνδυνον·
καὶ περιοριθόντες εἰς αὐτὸν (τὸν κίνδυνον),
ἐπειδὴ ἐθεώρησαν
ὀραιότερον (πρᾶγμα)
τὴν ἄμυναν καὶ τὸν θάνατον
παρὰ τὴν σωτηρίαν
διὰ τῆς ὑποχωρήσεως,
τὴν μὲν ἐπὶ δειλίᾳ μομφὴν ἀπέφυγον,
τὴν δὲ μάχην μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς (των)
ἀντεμετώπισαν,
καὶ εἰς βραχυτάτην (κρίσιμον) στιγμὴν
τὴν ὁποῖαν καθορίζει ἡ τύχη,
ἀπέθανον
εἰς τὸ μεσουράνημα μᾶλλον τῆς ἐλπίδος
(τῆς νίκης)
παρὰ τοῦ φόβου (τῆς ἡττης)».]

γορούμαι. *καιρὸς* (= *κείρω*) = τμήμα χρόνου, προσήκον μέτρον, ἀναλογικῶς εὐκαιρία. *ἀπαλλάττομαι* = ἐλευθεροῦμαι, ἀπέρχομαι, ἀπομακρύνομαι (*ἀπαλλάττομαι τοῦ βίου* = ἀποθηήσκω). *ἀκμή* = δξὺ σημεῖον, τὸ σπουδαιότερον σημείον ἐνὸς πράγματος, τὸ ἄνθος, τὸ ζενίθ. *δόξα* (*δοκῶ*) = γνώμη, προσδοκία, ἐλπίς, ὑπόληψις, τιμὴ, δόξα. *δέος* (*δέδοικα*) = φόβος, τρόμος, ἐκπληξίς, σεβασμὸς.

Γραμματικά: δὴ βεβαιωτικὸν μόριον = βεβαίως, ἀκριβῶς. *ἐμήκυνα* ἄορ. α' τοῦ *μηκύνω*, ἐμήκονον, μηκυνῶ, ἐμήκυνα. *οἷς* δοτ. πληθ. τῆς ἀναφ. ἀντ. *οἷς*, ἢ *δοῖς*. *καθίστας* μετ. ἔνεστ. τοῦ *καθίστημι*. *εἴρηται* παθ. παρακ. τοῦ *λέγομαι*. *ὑμνησα* ἄορ. α' τοῦ *ὑμνέω* -ῶ. *τῶνδε* - *τοιῶνδε* γεν. πληθ. τῶν δεικτ. ἀντ. *δοῖς* ἤδε, *τόδε* καὶ *τοιούδε*, *τοιάδε*, *τοιόνδε*. *ἐκόσμησαν* ἄορ. α' τοῦ *κοσμέω* -ῶ. φησὶν εὐκτ. παθ. ἄορ. β' τοῦ *φαίνομαι*, ἐφαίνομαι, φανοῦμαι, φανήσομαι, ἐφήναι, ἐφάνην καὶ ἐφάνην, πέφασμαι καὶ πέφηνα.

δοκεῖ ἔνεστ. τοῦ προσωπικοῦ ρ. *δοκῶ*, ἐδόκουν, δόξω καὶ δοκήσω, ἐδόξα καὶ ἐδόκησα, δεδόκηκα. *δηλοῦν* ἄπαρ. ἔν. τοῦ *δηλόω* -ῶ. *μηνύουσα* μετ. ἔν. τοῦ *μηνύω* (ὁμαλόν) *βεβαιόουσα* μετ. ἔν. τοῦ *βεβαίωω* -ῶ (ὁμαλόν). *χείροισι* δοτ. πληθ. συγκρ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. *κακός*, *χείρων*, *χειριώτερος* καὶ *κακίων*, *κακίωτος* καὶ *ἤττων*, *ἤκιστα*. *προτιθέσθαι* ἄπαρ. μέσ. ἔν. τοῦ *προτίθεται*, ἐτιθέμην, θήσομαι, τήσομαι, ἐθέμην ἐτέθην, θέθειμαι, ἐτεθείμην καὶ κείμαι, ἐκείμην. *ἀγαθῶν* - *κακῶν* οὐδ. γεν. *ἀφανίσαντες* μετ. ἄορ. α' τοῦ *ἀφανίζω*, ἠφάνισον, ἀφανίσω, ἠφάνισα, ἠφάνικα *κοινῶς* ἐπίρρ. *ᾠφέλησαν* ἄορ. α' τοῦ *ᾠφελέω* -ῶ. *ἐβλαψαν* ἄορ. α' τοῦ *βλάπτω*.

προτιμήσας μετ. ἄορ. α' τοῦ *προτιμάω* -ῶ. *ἐμαλακίσθη* παθ. ἄορ. α' τοῦ ἀποθετ. *μαλακίζομαι*. *κἂν* (κράσις) = *καί* + *ἂν* δυνητ. μόριον. *διαφυγῶν* μετ. ἄορ. β' τοῦ *διαφεύγω*. *πλουτήσειν* αἰολ. τύπος καὶ *πλουτήσαι* γ' ἔν. εὐκτ. ἄορ. α' τοῦ *πλουτέω* -ῶ. *ἐποιήσατο* μ. ἄορ. α' τοῦ *ποιῶμαι*. *ποθεινοτέρων* συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. *ποθεινός*, ἢ, ὄν. *λαβόντες* μετ. ἄορ. β' τοῦ *λαμβάνω*. *κάλιστον* ὑπερθ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. *καλός*, *καλλίων*, *κάλιστος*. *νομίσαντες* μετ. ἄορ. α' τοῦ *νομίζω*. *ἐβουλήθησαν* παθ. ἄορ. α' τοῦ παθητ. ἀποθ. *βούλωμαι*. *τιμωρέσθαι* ἄπαρ. μεσ. ἔν. τοῦ *τιμωρέομαι* -οῦμαι. *ἐφίεσθαι* ἄπαρ. μέσ. ἔν. τοῦ *ἐφίεμαι*, ἐφίεμην, ἐφήσομαι, ἐφεθήσομαι, ἐφείμην, ἐφείθην, ἐφείμαι, ἐφείμην. *κατορθώσασιν* ἄπαρ. μέλλ. τοῦ *κατορθῶω* -ῶ, *κατῶρθουν*, *κατορθώσω*, *κατῶρθωσα*, *κατῶρθωκα*. *ἐπιτρέψαντες* μετ. ἄορ. α' τοῦ *ἐπιτρέπω* (παρὰκ. *τέτροφα*). *ὀρωμένως* μετ. μέσ. ἔν. τοῦ *ὀρώομαι* -ῶμαι, *ὠρώμην*, *ὀφθήσομαι*, *εἰδόμην*, *ὠφθην*, *ὠώω* (ο)ραμαι καὶ ὠμμα. *σφίσειν αὐτοῖς* (καὶ *ἑαυτοῖς*) δοτ. πληθ. τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντικ. ἄντικ. γ' προσ. *ἑαυτοῦ*. *ἀξιοῦντες* μετ. ἔνεστ. τοῦ *ἀξιώω* -ῶ. *πεποιθέναι* ἄορ. ἔνεργ. παρακ. β' μέσης σημασ. τοῦ *πείθω* = ἔχω πεποιθήσιν, θαρρῶ.

ἀμύνεσθαι ἄπαρ. ἔν. τοῦ *ἀμύνομαι*, ἡμυνόμην, ἀμυνοῦμαι, ἡμυνάμην. *παθεῖν* ἄπαρ. ἄορ. β' τοῦ *πάσχω*, ἔπασχον, πείσομαι, ἔπαθον, πέπονθα, ἔπεπονθην. *κάλλιον* οὐδ. συγκρ. βαθ. τοῦ *καλός*. *ἠγγασάμενοι* μετ. μ. ἄορ. α' τοῦ μέσου ἀποθ. ἔνεργ. διαθ. *ἠγγέομαι* -οῦμαι, *ἐνδόντες* μετ. ἄορ. β' (= *ἐνέδωκα*) τοῦ *ἐνδίδωμι*. *σώξεται* ἄπαρ. μεσ. ἔν. τοῦ *σώζομαι*. *ὑπέμειναν* ἄορ. α' τοῦ *ὑπομένω*. *ἅμα* ληπτέον ὡς πρόθεσις = *σύν*. *ἀπηλλάγησαν* παθ. ἄορ. β' τοῦ *ἀπαλλάττομαι*.

Συντακτικῶν—Αἰσθητικῶν: *Δι'* ὁ ἐμπρόθ. διορ. αἰτίος. *τὰ περὶ τῆς πόλεως* ἀντικ. διδασκαλίαν ἀντικ. τοῦ *ποιούμενος* αἰτιολ. μετ. (ὅτι *ἐπιούμην* παρατ. ἐφετικός). *μὴ εἶναι* ἀντικ. (εἰδ. ἄπαρ.). *τὸν ἀγῶνα* ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. *ἡμῖν* δοτ. προσωπική. *περὶ ἴσου* ἐμπρόθ. διορ. σκοποῦ. *οἷς...* (ἀναφ. πρότ.) δοτ. προσωπική. *μηδὲν* ὑποκ. τοῦ *ὑπάρχει*. *τῶνδε* (= τούτων) γεν. (ἀναφ. ὁμοίως ἐπίρρ. διορ. τρόπου). *καθίστας* αἰτιολ. μετ. (ὅτι *καθίστην* παρατατ. ἐφετικός). *εὐλογίαν* ἀντικ. *φανερὰν* κατηγ. *σημείους* δοτ. ὄργαν. *ἐφ' οἷς...* λέγω (ἀναφ. πρότ.) ἐμπρόθ. διορ. σκοποῦ (τελικὸν αἷτιον) τὸ ἀνωτέρω *τῶνδε* νοητέον ὡς γεν. ἀντικειμ. τοῦ *εὐλογίαν*. Αἱ λέξεις τῆς περιόδου *ἡμῖν τε--ἐφ' οἷς λέγω* ἔνεργ. ἀντικειμ. μετὰ τὰς λέξεις τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ 41 κεφ. οἷδε—*τῶν λειπομένων* ἐτέθησαν χιαστί.

οἷδε \times τῶν λειπομένων
ἡμῖν τε \times ἐφ' οἷς λέγω

καί=καί πράγματι, (δηλοῖ ἀκολουθίαν). τὰ μέγιστα ὑποκ. τοῦ εἴρηται (ἀττ. σύνταξ.). αὐτῆς γεν. διαιρ. (ἐμοί) ἐννοεῖται ὡς ποιητικόν αἷτιον. ἄ... ὕμνησα ἀναφ. πρότ. τὸ ὕμνησα λαμβάνει δύο ἀντικ., ἐξ ὧν τὸ α' ἄ σύστοιχον (=οὗς ὕμνου) καὶ τὸ β' τὴν πόλιν. αἱ ἀρεταὶ ὑποκ. τοῦ ἐκόσμησαν. τῶνδε καὶ τῶν τῶνδε γεν. κτητική. ὁ λόγος ὑποκ. τοῦ φανεῖν ἄν. ἰσόρροπος κατηγ. τῶν ἔργων γεν. ἀντικ. τοῦ ἰσόρροπος (ἀντὶ ἔργου ὡς συνήθως συντάσσεται τὸ ἐπίθ). οὐ πολλοῖς=ἄλλοις δοτ. ἀναφορᾶς (σχῆμα λιτότητας). τῶν Ἑλλήνων γεν. διαιρ. ὡςπερ τῶνδε γεν. ἀντικειμ. κατὰ παρέκκλισιν τῆς συντάξεως ἀντὶ τοῦ ἀναμενομένου τοῖοδε κατὰ τὸ ἀνωτέρω οὐ πολλοῖς. Παρατήρησον τὴν ἀνταπόκρισιν τοῦ ὕμνησα πρὸς τὸ ἐκόσμησαν καὶ τοῦ ἔργων πρὸς τὸ λόγος.

δοκεῖ ρ. προσωπικόν. μοι δοτ. προσώπ. καταστροφή ὑποκ. (σχῆμα εὐφημισμού ἀντὶ θάνατος) τεθῆν εἰς τὸ τέλος χάριν ἐμφάσεως. ἡ νῦν ἐπιθ. διορ. τῶνδε γεν. ὑποκειμ. δηλοῦν ἀντικ. (εἶδ. ἀπαρ.) ἐκ τοῦ δοκεῖ ἔξαρτ. ὡς δοξαστικοῦ. ἀρετῆν ἀντικ. τοῦ δηλοῦν. ἀνδρὸς γεν. κτητική. μηνύουσα—βεβαιούσα τροπικαί μετ. πρώτη—τελευταία ἐπιρρηματικά κατηγορούμενα δηλοῦντα χρόνον. οἱ σὺνδ τε—καὶ διαζευκτικῆς σημ. καὶ ἐπιδοτικῆς σημ. δίκαιόν (ἔστι) ἀπρόσωπος φράσις δεχομένη δὲ ὑποκ. τὸ ἀπαρ. προτιθέσθαι. τὴν ἀνδραγαθίαν ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἐξ τοὺς πολέμους ἐμπρόθ. διορ. χρονικῆς διαρκείας. ὑπὲρ πατρίδος ἀνπρόθ. διορ. σκοποῦ (τελικόν αἷτιον). τοῖς χεῖροισι δοτ. προσωπικῆ (ἄνευ συγκριτ. σημασι.). τὰλλα αἷτιατ. τοῦ κατὰ τι. ἀφανίσαντες αἷτιολ. μετ. κακόν ἀντικ. ἀγαθῶ δοτ. ὀργανικῆ (ἀντίθεσις). μάλλον ἐπιρρ. διορ. πομ. οὐ. ὠφέλιον (α' ὄρος συγκρ.) ἢ ἔβλαψαν (β' ὄρος συγκρ.) ἐπιτυχῆς ἡ τοσοῦ. ποθέτησις τῶν ρημ. εἰς ἀόριστον χρόνον ἀντὶ ἐνεστώτος, ὡς ἀνεμένετο, ἵνα δηλωθῆ ἐπὶ τὸ ἐκφραστικώτερον, ὅτι ἐξετελέσθησαν αἱ πράξεις τῶν. ἕκ τῶν ἰδίων ἐμπρόθ. διορ. τρόπον δηλῶν τὸ ὄργανον ὡς ὑποκ. τῶν ρημ. νοεῖται: οἱ τὰλλα χεῖρονας. κοινῶς—ἐξ ἰδίων ἀντίθεσις.

τῶνδε γεν. διαιρ. τις ὑποκ. τοῦ ἐμαλκυσίθη. προτιμήσας αἷτιολ. μετ. ἀπὸ λαναιν ἀντικ. τὴν ἐτι ἐπιθ. διορ. πλοῦτον γεν. ἀντικειμ. ἐλπίδι δοτ. αἷτιας γεν. ἀναφορᾶς. ὄξ... πλουτήσσειν ἄν εἶδ. πρότ. ἐπεξηγοῦσα τὸ πενίας ἐλπίδι. τις (δηλ. πτωχός) ἐννοεῖται ὡς ὑποκ. τοῦ πλουτήσσειν χρόνου ἀορίστου μετ. σημασίαν ἀποπειρατικὴν ἢ ἐναρκτικὴν. διαφυγὼν ὑποθ. μετ. (τὴν πενίαν) ἐννοοῦμ. ἀντικ. τῆς μετ. ἐτι ἐπιρρ. διορ. χρόνον. ἀναβολὴν ἀντικ. τοῦ ἐποιήσατο. τοῦ δεινοῦ γεν. ἀντικειμ. διαφυγὼν=εἰ διαφύγῃ (ὑπόθ.)+πλουτήσσειν ἄν (ἀπόδ.) ὑποθ. λόγος γ' εἰδους δηλῶν ἀπλὴν σκέψιν τοῦ λέγοντος. πλοῦτον—πενίας ἀντίθεσις (παρατηρητέα ἢ ἐν ἀρχῇ τῶν προτάσεων τοποθέτησις τῶν λέξεων χάριν ἐμφάσεως τῆς ἀντιθέσεως). λαβόντες αἷτιολ. μετ. τῆ τιμωρίαν ἀντικ. (α' ὄρος συγκρ.). τῶν ἐναντίων γεν. ἀντικειμ. ποθεινοτέρων κατηγ. τοῦ ἀντικ. αὐτῶν β' ὄρος συγκρῆς. νομίσαντες αἷτιολ. μετ. τότε ἀντικ. κἀλλιστον κατηγ. κινδύνων γεν. διαιρ. λαβόντες—νομίσαντες συνωνυμία. τιμωρεῖσθαι—ἐφίεσθαι ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἔξαρτώμενα ἐκ τοῦ ἐφετικού ἐβουλήθησαν. (οἶδε) ἐννοοῦμενον ὑποκ. τοῦ ρήμ. καὶ τῶν ἀπαρ. (ταῦτοπροσωπία). τοὺς μὲν ἀντικ. τοῦ τιμωρεῖσθαι. τῶν δὲ ἀντικ. τοῦ ἐφίεσθαι. μετ' αὐτοῦ ἐμπρόθ. διορ. τρόπον δηλῶν συνοδείαν. τιμωρεῖσθαι—ἐφίεσθαι ἀντίθεσις. ἐπιτρέψαντες τροπικῆ μετ. ἐλπίδι—τὸ ἀφανὲς ἀντικείμενα τῆς μετ. τοῦ κατορθώσσειν ἐναρθρῶν ἀπαρ. ὡς γεν. ὑποκειμενικῆ. ἀξιοῦντες τροπικῆ μετ. πεποιθῆναι ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἀξιοῦντες ὡς ἐφετικού. σφίσι αὐτοῖς ἀντικ. τοῦ ἀπαρ. ἔργω ἐπιρρηματικὸς διορ. τρόπου συναπτέος τῶ ἀξιοῦντες. περὶ τοῦ ὁραμένου ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. (ἐπιθ. μετ.). ἤδη ἐπιρρ. διορ. χρόνου. τὸ ἀφανὲς—περὶ τοῦ ὁραμένου ἀντίθεσις. ἐν αὐτῶ ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. ἠγησάμενοι αἷτιολ. μετ.

τὸ ἀμύνεσθαι—τὸ παθεῖν ἐναρθρῶν ἀπαρ. ὡς ἀντικ. τῆς μετ. τὸ παθεῖν ἀποτελεῖ εὐφημισμὸν ἀντὶ ἀποθανεῖν. κἀλλιον κατηγορ. τῶν ἀντικειμένων. ἡ τὸ σφῆσθαι β' ὄρος συγκρῆσεως (ὡς πρῶτος ὄρος συγκρ. τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν). ἐνδόντες τροπ. μετ. τὸ αἰσχροῦ ἀντικ. τοῦ ἐφυγον. τοῦ λόγου γεν. ὑποκειμ. τὸ ἔργον ἀντικ. τοῦ ὑπέμειναι. τῶ σώματι δοτ. ὀργανικῆ. τοῦ λόγου—τὸ ἔργον καὶ ἐφυγον—ὑπέμειναι εἶναι ζωηραὶ ἀντιθέσεις. ἀπληγάσσαν εὐφημισμὸς ἀντὶ ἀπέθανον. (οἶδε) ὑποκ. (τοῦ βίου) ἀντικ. δι' ἐλαχίστου καιροῦ ἐμπρόθ. διορ.

χρονικῆς διαρκείας. *τύχης* γεν. κτητική. *ἄμα* (= *σὺν*) *ἀκμῇ* ἐμπρόθ. διορ. χρόνου καὶ τρόπου. *τῆς δόξης* γεν. ὑποκειμ. (α' ὄρος συγκρ.). ἢ *τοῦ δέους* γεν. ὑποκειμ. (β' ὄρος συγκρ.). Ὀλόκληρος ἡ τελευταία περίοδος εἶναι ἐξαιρέτως ὠραία διὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν ρημάτων εἰς τὸ τέλος τῶν προτάσεων, τῶν ὁποίων τὰ νοήματα διαγράφουν τὴν διαδοχικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἔργου τῶν πολεμιστῶν κατὰ σχῆμα κλιμακωτῶν: *οὐκ ἀναβολὴν ἐποιήσατο—ἐβουλήθησαν—τὸ αἰσχρὸν ἐφυγον—τὸ ἔργον ὑπέμειναν—ἀπηλλάγησαν.*

Πραγματικά: *Δι' ὃ* ἐπειδὴ εἶναι τοιοῦτον τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως, ὡς ἐξείθεσε τοῦτο ἀνωτέρω. *καὶ οἷς* ἐννοεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους. *μηδὲν τῶνδε* δηλ. τῶν πλεονεκτημάτων τῶν Ἀθηναίων, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν καὶ τῶν ὁποίων ζωηρὰν εἰκόνα ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ὀμιλητῆς *ὁ λόγος* ὁ διὰ τοῦ ἐπιταφίου λόγου πλεκόμενον ἐγκώμιον, ὃ ἔπαινος. *ἰσόρροπος* ὑπανιγμὸς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὧν ἡ φήμη ἦτο ὑποδεεστέρα τῶν ἔργων. *τοιῶνδε* οἱ ἔχοντες νὰ ἐπιδείξουν παρομοίας πρὸς τοὺς προκειμένους νεκροὺς γενναίας πράξεις. *πρώτη μνηνύουσα* ἀναφέρεται εἰς τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι διὰ πρώτην φορὰν ἀποδεικνύουν τὴν ἀνδρείαν των. *τελευταία βεβαιούσα* ἀναφέρεται εἰς τοὺς γέροντας, οἱ ὁποῖοι διὰ τελευταίαν φορὰν ἐπισφραγίζουν διὰ τοῦ θανάτου τὸν ἠρωϊσμόν των. *δικαίον ἐστι προτιθεσθαι* ὃ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐλανορθώσῃ παρελθόντα ἠθικὰ σφάλματα. πρβλ. τὸ τοῦ Κικέρωνος: *mors honesta saepe vitam quoque turpem exornat*—θάνατος ἐντιμος πολλάκις ἀκόμη καὶ αἰσχρὰν ζωὴν ἐπικοσμεῖ. *τόνδε* ἐννοεῖται ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον τελικῶς δὲν ἀπέφυγον. *αὐτῶν* τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἐπεθύμουν. *τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι* δηλ. τοὺς ἐχθρούς. *τῶν δὲ ἐφίεσθαι* δηλ. οἱ πλούσιοι τὴν ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀπόλαυσιν τοῦ πλούτου, οἱ δὲ πτωχοὶ τὴν ἐλπίδα μελλοντικοῦ πλουτισμοῦ. *περὶ τοῦ ἤδη ὀρωμένου* ὃ ἐκ τῆς μάχης κίνδυνος *δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης* ὠραιότατα ἐκφράζεται ὁ Ὁρατίος: *horae momento aut cita mors venit aut victoria lacta*—ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ἢ ταχὺς θάνατος ἔρχεται ἢ νίκη περιχαρῆς. Τὸ χωρίον τοῦτο ἴσως νοσεῖ δι' ὃ καὶ πολλαὶ ἐρμηνεῖαι ἐξηγῆθησαν: 1) οἱ πολεμιστὲς γλυτώνουν πρὸ πολὺ ἀπὸ τῆς δόξας (τοῦ *δέους*) παρὰ ἀπὸ τὸ *δέος* (Κακρυδῆς), 2) σὲ μιὰ στιγμή πρὸς τὴν κυβερνοῦσε ἡ τύχη, τὴν ἀποκορύφωσιν ὅχι τοῦ φόβου παρὰ τῆς δόξας, ἐγάθησαν (Porro—Stahl—Marchant), 3) καὶ σὲ μιὰ στιγμή μέσῃ, τὴν ὥρα πρὸς μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν περιέμεναν πειρὸ πολὺ παρὰ πρὸς φόβον, τὸν αὐτὸ, πρὸς τὸ ἀποφάσιζε γι' αὐτοὺς ἡ τύχη, ἐγάθησαν (Steup), 4) οἱ πολεμιστὲς γλύτωσαν πρὸς πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδέαν (τῶν ἄλλων), ὅτι σὰν ἀνθρώποι θὰ μπορούσαν νὰ φοβηθοῦν, παρὰ ἀπὸ φόβου πραγματικῶ (Carstenn—Lisco), 5) ὁ θάνατος παίρνοντας τοὺς πολεμιστὲς τοὺς ἔβγαλε πρὸς πολὺ ἀπὸ τὸ μεθύσι τῆς δόξας παρὰ ἀπὸ τὸ φόβον (Veinstock) καὶ 6) *ἀκμάζοντες ἐν εὐδοξίᾳ καὶ οὐχὶ δειλία ἀπέθανον* (Σχολιαστής). Ὁ σοφὸς Ἕλληνας κ. Κ. Γεωργούλης λίαν προσεχῶς θὰ προβῇ εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τοῦ ἐπιταφίου. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν οἱ ἔπαινοι καλὸν εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν τί σχετικῶς ἔγραψεν ὁ Ρόσσερ διὰ τὸν ἐπιτάφιον: «Δὲν ὑπάρχει τί θανατωδέτερον ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον σιγὰ-σιγὰ ὁ λόγος οὗτος ἀκούεται. Πόσον ψυχρὰ καὶ σιγὰ ἀρχίζει καὶ γίνεται ἔπειτα πάντοτε θερμότερος καὶ ἰσχυρότερος, πάντοτε φλογερότερος καὶ δεινότερος. Ἐπὶ τινὰ χρόνον μένει

εἰς τὸ αὐτὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ μεγαλείου του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχεται βραδέως νὰ κατέροχηται πρὸς τὸ τέλος του. Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἱστορικὴ ρητορικὴ, ἡ ὁποία ὄχι μόνον δὲν ἐπιλίπτει ὡς θύελλα κατὰ τοῦ ἀναγνώστου, ἀλλὰ τὸν κάμνει καὶ ἰκανότερον νὰ ἀντιστῆ πρὸς τὴν θύελλαν αὐτήν».

Γνωμικόν : 11. «καὶ γὰρ τοῖς τᾶλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι».

Νόημα : α) Ὁ ρήτωρ ἠναγκάσθη νὰ ἐπεκταθῆ περισσότερον εἰς τὴν ἐξήμνησιν τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὰ διδάξῃ τοὺς Ἀθηναίους ὅτι τὰ ἰδανικὰ διὰ τὰ ὁποῖα μάχονται εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν ἰδανικῶν τῶν ἐχθρῶν των καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ καταδείξῃ τὸν ἔπαινον τῶν νεκρῶν μὲ ἀποτέρας καὶ πλέον συγκεκριμένας ἀποδείξεις. Τῷ ὄντι δὲ τὰ περισσότερα σημεῖα τοῦ ἐγκωμίου ἐλέχθησαν, καθ' ὅσον ὁ ὕμνος τῆς πόλεως ἀποτελεῖ καὶ ὕμνον αὐτῶν καὶ τῶν ὁμοίων των εἰς τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ὁποίων ὀφείλεται ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον της. Ὀλίγοι εἶναι οἱ Ἕλληνες, ὅς οἱ προκείμενοι νεκροί, διὰ τοὺς ὁποίους οἱ λόγοι πλήρως ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ ἔργα των. β') Ὁ ἥρωικὸς θάνατος αὐτῶν εἴτε ὑπῆρξαν νέοι εἴτε γέροντες ἀποτελεῖ τεκμήριον ἀνδραγαθίας καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐξαγίσση καὶ νὰ ἀποβέσῃ τὰ σφάλματα τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου, ὥστε ἡ πρὸς τὴν κοινωνίαν γενομένη ζημία νὰ θεωρηθῆ ἀσήμαντος. γ') Οἱ προκείμενοι νεκροὶ εἴτε πλούσιοι ἦσαν εἴτε πτωχοὶ ὑπῆρξαν ἀληθῶς ριψοκίνδυνοι, διότι οἱ μὲν πλούσιοι δὲν ἐπεδίωξαν τὴν συνέχισιν τῆς ἀπολαύσεως τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἕνεκα δειλίας πρὸς τὸν κίνδυνον, οἱ δὲ πτωχοὶ δὲν ἐσκέφθησαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τοῦ κινδύνου ἕνεκα ἐλπίδος μελλοντικοῦ πλουτισμοῦ. Οὕτω σκεπτόμενοι καὶ ἔχοντες ὡς μόνον ὄνειρον τὴν τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν καὶ πιστεύοντες ὅτι δὲν ὑπόκειντο εὐγενεστέρα ὑπόθεσις, διὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἐκτεθοῦν εἰς κίνδυνον, ἀπεφάνισαν διακινδυνεύοντες τὴν ζωὴν των νὰ τιμωρήσουν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐκ παραλλήλου νὰ βαυκαλιζῶνται μὲ τὰ ὄνειρά των. Καὶ τὴν μὲν ἀδύνατον ἐκβασιν τοῦ ἀγῶνος ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὴν ἐλπίδα, τὸν δὲ ὀφθαλμοφανῆ κίνδυνον ἀντεμετώπισαν διὰ τῆς προσωπικῆς των ἀνδρείας. δ') Περιαχθέντες δὲ εἰς δυσχεροῦς θέσιν προετίμησαν νὰ ἀποθάνουν ὑπερασπιζόντες ἑαυτοὺς παρὰ νὰ σωθοῦν ὑποχωροῦντες. Οὕτως ἀπέφυγον τὴν ἐπὶ δειλίᾳ ἐπονείδιστον φήμην καὶ εἰς βραχύτατον κλάσμα χρόνου ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης καθορισθὲν ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὄχι ἐκ φόβου δι' ἐνδεχομένην ἦτταν, ἀλλὰ περιβαλλόμενοι ἀπὸ τὸν φωτιστέφανον τῆς προσδοκωμένης νίκης καὶ τῆς δόξης.

Περίληψις : 1) Λόγοι δι' οὓς ὁ ρήτωρ ἐξήμνησεν ἐκτενέστερον τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως. 2) Ὁ ὕμνος τῆς πόλεως ἀποτελεῖ ὕμνον τῶν νεκρῶν. 3) Ὁ θάνατος τῶν θιαπομένων εἶναι τεκμήριον ἀνδραγαθίας. 4) Αἱ σκέψεις καὶ τὰ ὄνειρα τῶν πλουσίων καὶ πτωχῶν νεκρῶν καὶ 5) Ἡ αὐτοθυσία καὶ τὰ συνασθήματα αὐτῶν.

ΚΕΦ. 43 (Παραίνεις)

«Καὶ οἶδε μὲν
προσηκόντως τῇ πόλει

«Καὶ αὐτοὶ μὲν ἔδω
ἐλαξίως τῆς πόλεως

τοιοῖδε ἐγένοντο.
 τοὺς δὲ λοιποὺς
 χρῆ εὐχεσθαι μὲν
 ἔχειν (τὴν διάνοιαν)
 ἀσφαλεστέραν,
 ἀξιούν δὲ μηδὲν

(ἔχειν) ἀτολμοτέραν
 τὴν διάνοιαν
 ἐς τοὺς πολεμίους,
 σκοποῦντας
 μὴ λόγῳ μόνῳ
 τὴν ὠφελίαν,
 ἦν τί
 ἂν τις μηκύνει

πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς
 εἰδότας
 οὐδὲν χειρόν (τοῦ λέγοντος),
 λέγων
 ὅσα ἀγαθὰ ἔνεστιν
 ἐν τῷ ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους;
 ἀλλὰ μάλλον
 θεωμένους
 τὴν τῆς πόλεως δύναμιν
 ἔργῳ

καθ' ἡμέραν
 καὶ γιγνομένους ἐραστὰς
 αὐτῆς,
 καὶ ὅταν ὑμῖν δόξη
 μεγάλη εἶναι,
 ἐνθυμουμένους
 ὅτι αὐτὰ ἐκτίσαντο
 ἄνδρες τολμῶντες
 καὶ γινώσκοντες τὰ δέοντα
 καὶ αἰσχυρόμενοι
 ἐν τοῖς ἔργοις,
 καὶ ὁπότε καὶ
 σφαλεῖεν
 πείρα του,
 οὐκ οὖν γε
 ἀξιούντες στερεῖσκειν
 καὶ τὴν πόλιν

τοιούτοι ἀνεδείχθησαν.
 (Σεῖς) δὲ οἱ ἐπιζῶντες
 πρόπει νὰ εὐχεσθε μὲν (εἰς τοὺς θεοὺς)
 νὰ ἔχετε τύχην
 ἀκινδυνότεραν,
 ἀλλὰ νὰ μὴ θεωρῆτε ποσῶς ἄξιον τοῦ
 ἑαυτοῦ σας
 (νὰ ἔχετε) ἀτολμότερον
 τὸ φρόνημά (σας)
 ἀλέαντι τῶν ἐχθρῶν,
 κρίνοντες
 ὄχι μόνον ἐκ τοῦ λόγου
 τὴν ὠφελίαν (του),
 τὴν ὁποίαν, διὰ ποῖον λόγον,
 θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς διὰ μακρῶν νὰ
 ἐξάρη
 πρὸς σᾶς, οἱ ὁποῖοι καὶ μόνοι σας
 (τὴν) γνωρίζετε
 οὐδόλως ὀλιγώτερον (ἀπὸ τὸν ρήτορα),
 ἀπαριθμῶν
 πόσα ἀγαθὰ περιέχονται
 εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐχθρῶν;
 ἀλλὰ τοῦναντίον
 παριστάμενοι θεαταὶ
 τῆς δυνάμεως τῆς πόλεως,
 ὅπως αὕτη παρουσιάζεται εἰς τὰ πρό-
 γματα,
 καθ' ἐκάστην ἡμέραν
 καὶ ἀγαλῶντες μὲ ἐρωτικὸν
 πάθος αὐτήν,
 καὶ ὅταν σᾶς φανῆ
 ὅτι εἶναι μεγάλη,
 ἀναλογιζόμενοι,
 ὅτι αὐτὰ ἀπέκτησαν
 ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τολμηροὶ
 καὶ ἐγνώριζον τὸ καθήκον (τῶν)
 καὶ εἶχον τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς
 εἰς τὰς μάχας,
 καὶ (οἱ ὁποῖοι), καὶ ὁσάκις
 συνέβη νὰ ἀποτύχωσιν
 εἰς κάποιαν ἐπιχείρησιν,
 ὅμως διὰ τοῦτο τοῦλάχιστον δὲν
 ἐθεώρουν ἄξιον τοῦ ἑαυτοῦ τῶν νὰ στε-
 ρήσουν
 καὶ τὴν πόλιν

τῆς σφετέρως ἀρετῆς,
 προϋέμενοι δὲ
 κάλλιστον ἔρανον
 αὐτῇ
 διδόντες γὰρ τὰ σώματα
 κοινῇ
 ἐλάμβανον ἰδίᾳ
 τὸν ἀγῆρων ἔπαινον
 καὶ τὸ τάφον ἐπισημότατον,
 οὐ μᾶλλον
 ἐν ᾧ κείνται,
 ἀλλ' ἐν ᾧ
 ἢ δόξα αὐτῶν
 καταλείπεται ἀείμνηστος
 παρὰ τῷ ἐντυχόντι αἰεὶ
 καιρῷ
 καὶ λόγου καὶ ἔργου.
 ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν
 πᾶσα γῆ τάφος (ἔστί),
 καὶ οὐ σημαίνει
 μόνον ἐπιγραφὴ
 στηλῶν
 ἐν τῇ οἰκείᾳ (γῆ),
 ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ
 (γῆ)
 ἐνδαιτᾶται παρ' ἐκάστῳ
 ἄγραφος μνήμη
 μᾶλλον τῆς γνώμης
 ἢ τοῦ ἔργου.
 οὐς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες
 καὶ κρίναντες
 τὸ εὐδαιμον
 τὸ ἐλεύθερον
 τὸ δ' ἐλεύθερον
 τὸ εὐψυχον,
 μὴ περιορᾶσθε
 τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους.
 οὐ γὰρ ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου
 δικαιότερον
 οἱ κακοπραγοῦντες
 οἷς ἐλπίς οὐκ ἔστιν ἀγαθοῦ,
 ἀλλ' οἷς
 κινδυνεύεται
 ἐν τῷ ζῆν ἔτι

τῆς ἰδικῆς τῶν ἀνδρείας,
 ἀλλὰ προσέφεραν
 τὴν ὄραιότεραν συνεισφορὰν
 εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτῆς.
 Διότι, ὅταν προσέφερον τὴν ζωὴν (τῶν)
 διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον,
 ἐκέρδιζον προσωπικῶς
 τὸν ἀθάνατον ἔπαινον
 καὶ τὸν τάφον λαμπρότατον,
 ὄχι τόσον
 ἐκείνον εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν ταφῆ,
 ὅσον ἐκείνον εἰς τὸν ὁποῖον
 ἢ δόξα τῶν
 παραμένει αἰωνία
 εἰς πᾶσαν ἐκάστοτε παρουσιαζομένην εὐ-
 καιρίαν
 εἶτε λόγου εἶτε ἔργου.
 Διότι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν
 ὁλόκληρος ἡ γῆ (εἶναι) τάφος,
 καὶ δὲν διατηρεῖ τὴν μνήμην τῶν
 μόνον ἢ ἐπιγραφῆ
 ἀναμνηστικῶν στηλῶν
 εἰς τὴν πατρίδα τῶν,
 ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ξένην
 (χώραν)
 κατοικεῖ μέσα εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς ἐκάστου
 ἄγραφος ἀνάμνησις
 μᾶλλον τοῦ γενναίου φρονήματος
 παρὰ τοῦ πολεμικοῦ τῶν ἔργου.
 Τοῦτους λοιπὸν τώρα σεῖς μιμηθέντες
 καὶ ἀναλογισθέντες,
 ὅτι εὐδαιμονία μὲν (ἀληθῆς)
 εἶναι ἡ ἐλευθερία,
 ἐλευθερία δὲ (ἀληθῆς)
 ἡ γενναιοψυχία,
 νὰ μὴ δειλιᾶτε
 πρὸ τῶν πολεμικῶν κινδύνων.
 Διότι δὲν θὰ ἐρηψοκινδυνεύουν τὴν ζωὴν
 (τῶν)
 ἔχοντες περισσότερον δίκαιον
 οἱ δυστυχοῦντες,
 οἱ ὁποῖοι δὲν ἐλπίζουν κανὲν ἀγαθόν,
 ἀλλ' ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι
 διατρέχουν τὸν κίνδυνον
 εἰς τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν τῶν

ἢ ἐναντία μεταβολῆ

καὶ ἐν οἷς,
ἦν τι πταισῶσι,
τὰ διαφέροντα (ἔσται)
μάλιστα μεγάλα.
ἀνδρὶ γὰρ γε
ἔχοντι φρόνημα
ἀλγεινότερα (ἔστιν)
ἢ κάκωσις
μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι
ἢ ὁ γιγνόμενος ἀναισθητος
θάνατος·
μετὰ ρώμης
καὶ ἐλπίδος ἅμα κοινῆς».

νὰ μεταλέσουν ἀπὸ τῆς εὐτυχίας εἰς τὴν
δυστυχίαν
καὶ ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ὁποίους,
ἂν ὑποστοῦν κάποιο ἀτύχημα,
ἢ διαφορὰ (θὰ εἶναι)
κατ' ἔξοχην μεγάλην.
Διότι ἀληθῶς δι' ἄνδρα,
ὁ ὁποῖος ἔχει φιλότιμον,
(εἶναι) λιχροτέρα
ἢ ταπεινώσις
ἢ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δειλίας
παρὰ ὁ ἐπερχόμενος ἀνώδυνος
θάνατος,
καθ' ἣν στιγμὴν διαθίτεται ψυχικὸν σθένος
καὶ ἐλπίδα συγχρόνως νίκης τῆς πατρι-
δος του».

Λεξιλόγιον : *προσηκόντως* = ὡς ἤρμοζεν (εἰς τὴν πόλιν), πρεπόντως, ἐπαξίως. *διάνοια* = σκέψις, λογισμός, διανόησις, νοῦς, φρόνημα. *ἀσφαλῆς* = ἐδραῖος, ἀσάλευτος, στερεός, πιστός λατ. *tipus*, ἀβλαβής, ἀκίνδυνος. *ἀτολμος* = ὁ μὴ τολμηρός, ὁ μὴ ἔχων θάρρος, δειλός. *σκοπεῖν* = παρατηρῶ, ἐξετάζω, θεωρῶ κρίνω, *ὠφελία* = βοήθεια, συνδρομὴ, ὑποστήριξις, χρησιμότης, κέρδος, ὄφελος. *ἐνεστι* = εἶναι δυνατόν, ἐνυπάρχει, ἐντὸς περιέχεται. *θεῶμαι* = βλέπω μετὰ θαυμασμοῦ, παρατηρῶ, ἐξετάζω. *ἔρασις* = ἀγαπητικός λάτρης, θαυμαστής. *ἐνθυνοῦμαι* = ἔχω εἰς τὴν καρδίαν, ἐξετάζω, κρίνω, ἀναλογίζομαι. *κτώμαι* = ἀποκτῶ δι' ἑμαυτόν, πορίζομαι, ἔχω ἀποκτήσει, κατέχω. *γινώσκω* = γνωρίζω, ἐννοῶ, κρίνω. *αἰσχύνομαι* = ἀτιμάζομαι, ἐντρέπομαι, δοκιμάζω αἰσχύνην, ἔχω τὸ συναίσθημα τῆς αἰσχύνης. τῆς τιμῆς. *σφάλλομαι* = καταρρίπτομαι, νικῶμαι, ἀπατῶμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι. *πειρα* = ἐμπειρία, γνώσις, δοκιμὴ, ἐπιχειρήσις. *στερίσκω* = ἀποστερῶ, ἀφαιρῶ. ἀρπάζω. *προίεμαι* = ρίπτομαι ἔμπρός, προπέμπομαι, ἐξακοντίζομαι, ἀμελῶ καὶ ἐδῶ προσφέρω ἀμελῶς, ἀφειδῶς. *ἔρανος* = τὸ διὰ συνεισφορᾶς δείπνον, πᾶσα συνεισφορὰ εἴτε πρὸς κοινὸν σκοποῦς εἴτε πρὸς ἐπικερδεῖς ἐπιχειρήσεις. *ἀγήρω* = ὁ μὴ γηράσκων, ὁ μὴ παρακμάζων, ἀθάνατος. *ἐπίσημος* = ὁ ἔχων σημεῖον, ἀξιοσημείωτος, ἀξίος μνήμης, περιφανής λατ. *insignis*. *ἀείμηστος* = ὁ πάντοτε μνημονευόμενος, ὁ ἀξίος διαρκούς μνήμης. *ἐντυγχάνω* = ἀναστρέφομαι, συναντῶ, εὐρίσκω, συμβαίνομαι. *ἐπιφανής* = ὁ εἰς φῶς ἐρχόμενος, κατὰδηλος ἔνδοξος. *σημαίνω* = δεικνύω διὰ τινος σημείου, φανερώνω, σφραγίζω, ἀποτελῶ σημεῖον (ἀμετ.). *σῆλη* = λίθος ὀγκώδης ἢ πλάξ μετ' ἐπιγραφῆς, ἐπιτύμβιος λίθος (*στύλος* = ὑποστήριγμα). *οἰκεῖος* = ὁ εἰς τὸν οἶκον ἢ τὴν πατρίδα ἀνήκων, συγγενής. *ἐνδαισιώμαι* = κατοικῶ, διαμένω ἐν τινι τόπῳ. *ἄγραφος* = ὁ μὴ γεγραμμένος. *ζηλῶ* = ζηλεύω, προσπαθῶ νὰ μιμοῦμαι, ἀμιλλῶμαι. *περιορῶμαι* = βλέπω περίε μετὰ φόβου, δειλιῶ. *ἀφειδῶ* = εἶμαι ἀφειδής, ἀσηφῶ, ρισκοκινδυνεύω. *κακοπραγῶ* = κακῶς πράττω, δυστυχῶ. *πταῖω* = κάμνω τινὰ νὰ προσκόψῃ καὶ ἀμεταβ προσκόπτω, σκοντάφτω, ἀποτυγχάνω. *τὰ διαφέροντα* = ἡ διαφορὰ. *ἀλγεινός* = ὀδυνηρός, θλιβερός, βαρέως ὑποφέρων. *κάκωσις* = κακοποίησις, βλάβη, ἀτύχημα, ἐξευτελισμός, ταπεινώσις. *μαλακίζομαι* = χαυνοῦμαι, δειλιῶ. *ἀναισθητος* = ὁ ἄνευ αἰσθησεως, ἀνόητος, ἀνώδυνος. *κοινός* = ἀνήκων εἰς πολλούς, δημόσιος.

Γραμματικὰ : οἶδε ὄνομ. πληθ. τῆς δεικτ. ἀντ. ὄδε, ἦδε, τότε. *προσηκόντως* ἐπίρρ. τροπικόν. *τοιοῖδε* ὄνομ. πληθ. τῆς δεικτ. ἀντων. *τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε*. ἐγένοντο μ. ἀόρ. β' τοῦ μέσου ἀποθ. *γίγνομαι*. *χρῆ* ἄπρσο ρ. ἐνθ. παρατ. χρῆν καὶ ἐχρῆν, μέλλ. χρήσει. *εὔχεσθαι* ἄπαρ. ἐν. τοῦ ἀπρσο ἀποθ.

εὐχομαι, ηὐχόμην, εὐξομαι, ηὐξάμην, ηὐγμαι. σκοποῦντας μετ. ἐν. τοῦ σκοπέω -ῶ, ἐσκόπουν, σκέψομαι, ἐσκεψάμην, ἔσκεμμαι, ἐσκέμην ἂν δυνητ. μόρ. χερον ἐπίρρ. συγκρ. βαθ. (κακῶς, χεῖρον καὶ ἧτον καὶ κάκιον, χεῖριστα καὶ ἥκιστα καὶ κάκιστα). εἰδότες μετ. (εἰδώς, νῆα, ὄς) τοῦ οἶδα, ἦξθαι καὶ ἦξιν, εἰσομαι καὶ εἰδήσω, ἔγνω κλπ. μηνύνοι εὐκτ. ἐν. τοῦ μηνύνω. ἀμύνεσθαι ἀπαρ. ἐν. τοῦ ἀμύνομαι. ἔνεστιν γ' ἐν. ἐν. τοῦ ἐνεμί (ἐν συνθέσει τὸ ρῆμα ἀναβιβάζει τὸν τόνον ἐν τῆ ὀριστ. καὶ προστ. τοῦ ἐνεστ.).

θεωμένους μετ. ἐν. τοῦ μέσου ἀποθ. θεάομαι -ῶμαι (ὀμαλόν). γιγνομένους μετ. ἐν. τοῦ γίγνομαι. δόξῃ ὑποτ. ἀόρ. α' τοῦ δοκέω -ῶ. ἐνθουμένους μετ. ἐν. τοῦ ἐνθουέομαι -οῦμαι. τολμώντες—γιγνώσκοντες μετ. ἐν. τῶν οικείων ρημ. τὰ δεόντα οὐδ. μετ. ἐν. τοῦ ἀπρος. δεῖ. αἰσχυνόμενοι μετ. ἐν. τοῦ αἰσχύνομαι, ἡσχυνόμην, αἰσχυνοῦμαι, αἰσχυνθήσομαι, ἡσχύνθην, ἦσχυμαι. ἐκτῆσαντο μ. ἀόρ. α' τοῦ μεικτοῦ ἀποθετ. κτάομαι -ῶμαι. του (=τινός) γεν. τῆς ἀόριστου ἀντων. τις. σφαλεῖν εὐκτ. παθ. ἀόρ. β' τοῦ σφάλλομαι, ἐσφαλλόσομαι, σφαλοῦμαι, ἐσφάλην, ἐσφαλμαι, ἐσφάλμην. σφέτερος, α, ον κτητική μνη, σφαλοῦμαι, ἐσφάλην, ἐσφαλμαι, ἐσφάλμην. σφέτερος, α, ον κτητική ἀντων. γ' προσ. ἐπὶ πολλῶν κτητόρων—ὁ ἰδικός των (σπανίας χρήσεως). στερίσκω ἀπαρ. ἐν. τοῦ στερίσκω (σπάνιον) ἢ στερέω -ῶ, ἐστέρωμαι, στερήσομαι, ἐστέρησα, ἐστέρηκα. προϊέμετοι μετ. μέσ. ἔνεσ. τοῦ προϊέμαι, ἰέμην, εἴσομαι, ἐθήσομαι, εἴμην, εἴθην, εἴμαι, εἴμην.

κοιμή—ιδία ἐπίρρ. τροπικά. δίδόντες μετ. ἐν. (διδούς, οὔσα, ὄν) τοῦ δίδωμι. ὁ ἢ ἀγῆρος, τὸ ἀγῆρων ἀττικόκλιτον ἐπίθ. (γεν. ω δοτ. φ αἰτ. ων. πληθ. φ, ὁ ψ, ὡς). κεῖνται ἐν. μὲ σημ. παρακ. τοῦ κείμαι (ἀποθετ. οὐδ. διαθ.), ἐκέμην, κείσομαι. ἐντυχόντι μετ. ἀόρ. β' τοῦ ἐντυγχάνω. αἰεῖ ἐπίρρ. χρον. (ποιητική καὶ Ἰωνική χρήσις ἀντὶ αἰεῖ). καταλείπεται μέσος ἔνεσ. τοῦ καταλείπομαι, ἐλειπόμην, λειψομαι, λειψθήσομαι, ἐλιπόμην, ἐλειφθην, λείψομαι, ἐλελείμην. ἐνδαιτιῶσθαι ἀπαρ. μεσ. ἐν. τοῦ ἐνδαιτιῶμαι, ἐνεδιητώμην, ἐνδαιτιῶμαι, ἐνεδιητήσομαι, ἐνεδιητήθη, ἐνεδιητήθη, ἐνεδιητήθη, ἐνεδιητήθη (τὸ ρ. αὐξάνεται καὶ ἀναδιπλασιάζεται εἰς ἔξωθεν καὶ ἔξωθεν).

ζηλώσαντες μετ. ἀόρ. α' τοῦ ζηλώω -ῶ, ἐζήλουν, ζηλώσω, ἐζήλωσα, ἐζήλωκα. ὁ, ἢ εὐδαίμων, τὸ εὐδαιμον ἐπίθ. τριτόκλιτον. ὁ, ἢ εὐνυχος, ον, ἐπίθ. δευτερόκλιτον. κρίναντες μετ. ἀόρ. τοῦ κρίνω. περιερίσθε προστακτ. ἐν. (περιερίσθε, περιερίσθη, περιερίσθη) τοῦ περιοράομαι -ῶμαι. ἀκακοπραγοῦντες μετ. ἐν. τοῦ κακοπραγέω -ῶ. ἀφειδοῖεν εὐκτ. ἐν. τοῦ ἀφειδέω -ῶ, ἠφείδουν, ἀφείδησα, ἠφείδησα (κακοπραγῶ=κακῶς πράττει καὶ ἀφειδῶ =ἂ ἀπέρ. + φείδομαι). Κατὰ τὸν χρυσοῦν κανόνα τοῦ Scalliger ὄσα ρήμ. ἔχουν α' συνθετικὸν πρόθεσιν παραμένουν ἀμετάβλητα, ὄσα δὲ οἰονδήποτε ἄλλων τύπων μεταβάλλονται εἰς συνηρημένα. ἂν δυνητ. μόρ. ἔστιν: ὁ τόνος ἀναβιβάζεται 1. ἐν ἀρχῇ προτάσεως 2. ἐν ἐρωτήσεσι 3. ἐν ἐμφαντικαῖς φράσεσι 4. ἐπὶ τῆς συνηρησίας τοῦ: εἶναι δυνατὸν καὶ 5. προηγουμένων τῶν λέξεων οὐ(κ), μή, καί, εἰ, μὲν, οὐ, ὡς, ἀλλά, τοῦτ'. ζῆν ἀπαρ. ἐν. τοῦ ζῆω -ῶ, ἔζων, βιώσομαι, ἐβίω, βεβίωκα, ἐβεβίωκειν. ἦν ὑποθ. οὐδ. πταισάντων ὑπερθ. ἀόρ. τοῦ πταίω, ἔπταιον, πταίω, ἔπταισα, ἔπταικα. ἀλγεινότερα ὑπερθ. βαθ. τοῦ ἐπιθ. ἀλγεινός συγκρ. ἀλγεινότερος καὶ ἀλγίων, ὑπερθ. ἀλγεινότητας καὶ ἀλγιστος. γε βεβαιωτικὸν μόρ. μαλακισθῆναι ἀπαρ. παθ. ἀόρ. α' τοῦ μαλακίζομαι. ὁ, ἢ, ἀναίσθητος, ον ἐπίθ. δευτεροκλ. δικατάλ.

Συντακτικά—Αἰσθητικά: οὔδε ὑποκ. τοιοῦδε κατηγ. προσηκόντως ἐπίρρ. διορ. τρόπον. τῆ πόλει δοτ. ἀντικειμ. τοῦ ἐπίρρημ. χεῖ ἀπρόσ. ρ. εὐχεσθαι ὑποκ. τοὺς λοιποὺς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἔχειν ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.). τὴν διάνοιαν ἀντικ. τοῦ ἔχειν. ἀσφαλεστέρην κατηγ. χεῖ ἀπρόσ. ρ. ἀξιοῦν ὑποκ. τοὺς λοιποὺς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἔχειν ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.). τὴν διάνοιαν ἀντικ. ἐς τοὺς πολεμίους ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. ἀτολμοτέρην κατηγ. μηδὲν ἐπίρρ. διορ. ποσοῦ ἔνταυθα νοητέος ὡς β' ὄρος συγκρίσι. τῆς τῶνδε δηλ. τῶν ἀποθανόντων. σκοποῦντας τροπική μετ. λόγῳ δοτ. ὄργανική. μόνῳ κατηγ. διορ. τὴν ὄφελαν ἀντικ. ἦν... μηνύνοι ἀναφ. πρότ. παρενθετικῶς τεθεῖσα καὶ προσδιορίζουσα τὸ ὄφελαν. ἂν μηνύνοι δυνητικὴ εὐκτική. τις ὑποκ. ἦν ἀντικ. τί ἐπίρρημ. αἰτιατ. δηλοῦσα αἰτίαν. πρὸς ὑμᾶς ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. αὐτοὺς κατηγ.

διορ. *εἰδότας* ἐπιθ. μετ. οὐδέν ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ. *χειῖρον* ἐπιρρ. διορ. τρόπου νοητέος ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως τοῦ λέγοντος. *λέγων* τροπ. μετ. *ἄσα...* ἔνεστι πλαγία ἐρωτημ. πρότ. ἐπέχουσα θέσιν ἄντικ. τοῦ λέγων καὶ ἐπεξηγοῦσα τὸ ὄφελίαν. ἔνεστι ρ. ἀγαθὰ ὑποκ. (ἄττ. σύντ.). *ἄσα* ἐπιθ. διορ. ἐν τῷ ἀμύεσθαι ἐμπρόθετον ἔναρθρον ἄπαρ. δηλοῦν τὴν ἐν τόπῳ στάσιν. τοὺς πολεμίους ἄντικ.

ἄλλα μᾶλλον σχῆμα ἐπανορθώσεως, δι' οὗ ὁ ῥήτωρ ἐπανέρχεται εἰς τὸν διακοπέντα λόγον του. *θεωμένους* τροπ. μετ. τὴν δύναμιν ἄντικ. τῆς πόλεως γεν. κτητική. *καθ' ἡμέραν* ἐμπροῦθ. διορ. χρονικῆς διαρκείας. *ἔργῳ* δοτ.. τροπική. (*ἔργῳ* *θεωμένους* ἀντίθεσις πρὸς τὸ *λόγῳ σκοποῦντας*). *γιγνομένους* τροπ. μετ. *ἔραστὰς* κατηγ. αὐτῆς γεν. ἀντικειμ *ὅταν...* *δόξῃ* χροιν. πρότ. προσδιορίζουσα τὸ ἐνθυμουμένους· ὡς ὑποκ. τοῦ *δόξῃ* νοεῖται ἢ *πόλις* ἢ ἡ δύναμις τῆς πόλεως. *εἶναι* ἄντικ. (εἰδ. ἄπαρ.). *μεγάλη* κατηγ. ὑμῖν δοτ. προσωπική. *ἐνθυμουμένους* τροπ. μετ. ὅτι... *ἐκτέησαντο* εἰδ. πρότ. ἐπέχουσα θέσιν ἄντικ. τοῦ ἐνθυμουμένους. ἄνδρες ὑποκ. αὐτὰ ἄντικ. *τολμῶντες—γιγνώσκοντες—αἰσχυνόμενοι* ἐπιθετ. μετ. τὰ δέοντα ἄντικ. τοῦ *γιγνώσκοντες*. ἐν τοῖς ἔργοις ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. *ὁπότε...* *σφαλεῖεν* χρονικοῦποθετική πρότ. (=εἴ ποτε *σφαλεῖεν*), τὸ *σφαλεῖεν* ἐλέχθη κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ *ἠττηθεῖεν*. *πεῖρα* ἄντικ. (δοτ. τρόπον). του γεν. ἄντικ. τοῦ *πεῖρα* (*πειρώμαι* *τινος*). τὸ οὖν ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν οὐκ=ὄμως διὰ τοῦτο δέν. *ἄξιοῦντες* ἐπιθ. μετ. *στερίσκειν* ἄντικ. (τελ. ἄπαρ.). *τὴν πόλιν—ἀρετῆς* ἄντικ. τοῦ *στερίσκειν* (*στερίσκω* τινά *τινος*). τῆς *σφετέρως* ἐπιθ. διορ. *προιέμενοι* ἐπιθ. μετ. *ἔρανον* ἄντικ. *κάλιστον* ἐπιθ. διορ. αὐτῆ δοτ. χαριστική.

κοινῇ—ιδίᾳ ἐπιρρ. διορ. τρόπου (ἀντίθεσις). *γὰρ* αἰτιολογία τοῦ *καλλίστου ἔρανον*. *διδόντες* χροιν. μετ. τὰ σώματα ἄντ.κ. τῆς μετ. ἔπεινον ἄντικ. τοῦ *ἐλάμβανον*. *τὸν ἀγῶρον* ἐπιθ. διορ. *διδόντες—ἐλάμβανον* καὶ *σώματα—ἔπεινον* ζωηραὶ ἀντιθέσεις. *τὸν τάφον* ἐπίσης ἄντικ. τοῦ *ἐλάμβανον*. *ἐπισημότατον* κατηγορ. (χάριν ἐμφάσεως ἐτέθη εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως). *οὐκ ἐν ᾧ—ἀλλ' ἐν ᾧ* ἀντίθεσις. ἐν ᾧ *κεῖνται*, ἐν ᾧ *καταλείπεται* ἀναφορ. προτ. (οἶδε) νοητέον ὑποκ. τοῦ *κεῖνται*. *μᾶλλον* ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ. ἢ *δόξα* ὑποκ. τοῦ *καταλείπεται*. *ἀείμνητος* κατηγ. αὐτῶν γεν. κτητική. *παρὰ τῷ καιρῷ* ἐμπρόθ. διορ. τόπου καὶ χρόνου. *ἐντυχόντι* ἐπιθ μετ. *αἰεὶ* ἐπιρρ. διορ. χρόνου. *λόγου—ἔργου* γεν. ὑποκειμ. (ἔστι) ἔννοουμ. ρ. *γῆ* ὑποκ. *πᾶσα* κατηγ. διορ. *τάφος* κατηγ. ἄνδρῶν γεν. κτητική. *ἐπιφανῶν* ἐπιθ. διορ. *σημαίνει* (τὸ ρῆμα κεῖται ἀπολύτως τ.ἔ. ἄνευ ἀντικειμ.). *ἐπιγραφή* ὑποκ. *στηλῶν* γεν. ἀντικειμ. ἐν τῇ *οἰκείᾳ* (γῆ) ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. *ἐνδιατᾶται* ρ. *μνήμη* ὑποκ. *ἄγραφος* κατηγ. τῆς *γνώμης* γεν. ἀντικειμ. (α' ὄρος συγκρ.) ἢ τοῦ *ἔργου* γεν. ἀντικειμ. (β' ὄρος συγκρ.). *μᾶλλον* ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ. ἐν τῇ *μὴ προσομοίῳσῃ* (γῆ) ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. *παρ' ἐκάστω* ἐμπρόθ. διορ. τόπου. *ἐπιγραφή* *στηλῶν—ἄγραφος μνήμη* ἀντίθεσις. ἐν τῇ *οἰκείᾳ—ἐν τῇ μὴ προσομοίῳσῃ* ἀντίθεσις. Ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ ἐπεξηγήσιν τοῦ *ἐπισημότατον*.

οὓς=τοῦτους λοιπὸν (ἢ ἀναφ. ἄντων. ἐν ἀρχῇ προτάσεως ἢ κώλου ἐρμηνεύεται δευτικῶς μετὰ τινος συνδέσμου). *ζηλοῦσαντες* χροιν. μετ. *ὕμεις* ὑποκ. *οὓς* ἄντικ. *κρίναντες* χροιν. μετ. τὸ *ελεύθερον* ἄντικ. τὸ *εὐδαιμον* κατηγ. τὸ *εὐψυχον* ἐπίσης ἄντικ. τοῦ *κρίναντες*. τὸ *ελεύθερον* κατηγ. (τὰ κατηγορ. ἐτέθηθησαν ἐνάρθως, διότι ἀπολύτως ταυτίζονται πρὸς τὰ οὐσιαστικά *εὐδαιμον*=*εὐδαιμονία* καὶ *ελεύθερον*=*ελευθερία*). Ἄξια παρατηρήσεως ἡ παρήχησις, τὸ ἰσοσύλλαβον καὶ τὸ ὁμοιοτέλευτον τῶν λέξεων. τοὺς *κινδύνους* ἄντικ. τοῦ *περιορᾶσθε*. *πολεμικούς* ἐπιθ. διορ. *ἀφειδοῖεν* ἂν δυνητικὴ εὐκτική. *οἱ* *κακοπραγούντες* ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.). *τοῦ βίου* ἄντικ. *δικαιότερον* ἐπιρρ. διορ. τρόπου. *οἷς...* ἀναφ. πρότ. *οἷς* δοτ. προσωπική. *ἐλπὶς* ὑποκ. *ἀγαθοῦ* γεν. ἀντικειμ. *οἷς* δοτ. προσωπ. *μεταβολή* ὑποκ. τοῦ *κινδυνεύεται*. ἢ *ἐναντία* ἐπιθ. διορ. ἐν τῷ *ζῆν* ἐμπρόθ. διορ. ἐνάρθρου ἄπαρ. δηλῶν χρονικὴν διάρκειαν. *ἐπὶ* ἐπιρρ. διορ. χρόνου προσδιορίζων τὸ *ζῆν*. καὶ ἐν *οἷς...* (ἔσται) ἀναφ. πρότ. τὰ *διαφέροντα* ὑποκ. (ἄττ. σύντ.). *μεγάλα* κατηγ. *μάλιστα* ἐπιρρ. διορ. ποσοῦ ἐπιτείνων τὴν ἔννοιαν τοῦ *μεγάλα*. ἢν *πταίωσιν* ὑποθ. πρότ. *τι* σύστοιχον ἄντικ.

τὸ πταίωσιν ἐλέχθη κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ *ἡτηθῶσιν*. ἦν πταίωσιν (ὑπόθ.) + (ἔσται ἐννοοῦμ.) ἀπόδοσις· ὁ ὑποθ. λόγος εἶναι δ' εἰδῶς δηλῶν τὸ προσδοκώμενον. γὰρ διὰ τοῦτου αἰτιολογεῖται τὸ *δικαιότερον ἀφειδοῖεν*. (ἐστίν) ἐννοοῦμενον ρ. *κάνωσις* ὑποκ. *ἀλγεινότερα* κατηγ. ἢ μετὰ τοῦ *μαλακισθῆναι* ἐπιθ. διορ. (α' ὅρος συγκρ.). *ἀνδρὶ* δοτ. προσωπικὴ δηλοῦσα ἀναφορὰν. *ἔχοντι* ἐπιθ. μετ. *φρόνημα* ἀντικ. τῆς μετ. ἢ ὁ *θάνατος* β' ὅρος συγκρίσι. ὁ μετὰ *ρώμης* καὶ (μετὰ) *κοινῆς ἐλπίδος* ἐπιθ. διορ. *γιγνόμενος* ἐπιθ. μετ. *ἀναίσθητος* κατηγ.

Πραγματικά : καὶ οἶδε μὲν—*τοὺς δὲ λοιποὺς* ὁ ρήτωρ ἀνακεφαλαίωι βραχέως τοὺς ἐπαίνους τῶν νεκρῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰσέρχεται εἰς τὴν *παραίνεσιν* πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας καὶ εἰς τὴν *παραμυθίαν* πρὸς τοὺς πατέρας τῶν νεκρῶν, τοὺς ἀδελφούς, τὰ τέκνα καὶ τὰς συζύγους αὐτῶν. *εὐχεσθαι ἔχειν διάνοιαν ἀσφαλεστέραν* διότι μόνον οἱ θεοὶ παρέχουν αὐτό. *ἀξιούσιν... ἀτολμοτέραν διάνοιαν* διότι τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται τις νὰ ἔχη· οὕτω ἐξευφώνονται οἱ νεκροὶ πολεμισταὶ εἰς πρότυπα ἀνδρείας. *λόγῳ* ἢ ὠφέλειᾳ πρὲς νὰ ἐξετάζεται ὄχι ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ρήτορος· ὡς τοιοῦτον ρήτορα ἐννοεῖ τὸν ἑαυτόν του ὁ Περικλῆς, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω ἀορίστου ἀντων. *τις*. Διὰ τῆς ἀοριστίας αὐτῆς καθίσταται πρόδηλον ὅτι ὁ Περικλῆς ἀποκρούει τὴν ἀποψιν τῆς μακρηγορίας. *ὠφελίαν* δηλ. τὸ μὴ ἔχειν ἀτολμοτέραν διάνοιαν. *αὐτὰ* τὴν δύναμιν τῆς πόλεως. *ἐν τοῖς ἔργοις* δηλ. εἰς τὰς μάχας. *κάλλιστον ἔρανον* διότι περιποιεῖ μεγάλην δόξαν εἰς τὸν εἰσφέροντα. *τὰ σώματα* κατὰ φθαρόν, *ἐπαινοῦν* κατὰ ἀθάνατον, *οὐκ ἐν ᾧ κείνται* τὰ φθαρὰ λείψανα σὲ ὑλικὸ τάφο. *δόξα ἀείμνητος* εἶναι ὁ ἀνωτέρω ἀγέρωσ *ἐπαινος*. *λόγου* εἶναι ὁ πανηγυρικὸς λόγος, καθ' ὃν ὁ ρήτωρ μνημονεῖ καὶ ἡμεῖς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀποθανόντας. *ἔργου* δηλ. εἰς παραμονὴν μάχης ἢ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου οἱ ἡγούμενοι τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων προβαίνουν εἰς πάσης φύσεως προτροπίας, ὅπως οἱ στρατιῶται μιμηθοῦν τὸ ἔργον ἐκεῖνων. *στηλῶν* αἱ γνωσταὶ καὶ σήμερον ἐπιτύμβιοι στήλαι τ.ἔ. πλάκες ἐπιτάφιοι ἐστηρικμέναι ἐπὶ βάθρων καὶ τοποθετούμεναι εἰς τὰ κεντρικὰ μέρη τῶν πόλεων· αὗται φέρουν συνήθως καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων καὶ τὰς μάχας εἰς ἃς ἔπεσον. Τοιαῦτα στήλαι ἀνηγέρθησαν καὶ εὐρέθησαν εἰς τὸν Κεραμεικὸν καὶ μάλιστα εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐλαξεύετο καὶ ἡ μορφὴ τοῦ πεσόντος. ἢ *τοῦ ἔργου* δηλ. τοῦ πολεμικοῦ, ὑπὲρ ἐνδεχομένου νὰ ἀπετυγχάνει ἢ νὰ ἦτο μικρὸν καὶ ἐπομένως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου νὰ ἐλησμονεῖτο. οὕς τοὺς προκειμένους νεκρούς. *εὐδαιμον—ἐλευθέρων—εὐψυχον* βάσις τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν εἶναι ἡ εὐψυχία, διότι μὲ τὴν παλληκαριὰ ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν, ἢ ὁποία εἶναι ἀληθῆς εὐδαιμονία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοὺς νέους εἶναι μεγίστη. «*Τ' ἀντρωμένον ὁ θάνατος δίνει ζωὴν σὴν νεότητι*». (Βαλαωρίτης). ἢ *ἐναντία μεταβολῇ* ὀδυνηρότερον θὰ αἰσθανθοῦν τὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω οἱ εὐτυχοῦντες παρὰ οἱ κακοπραγοῦντες πρὸς τὸ τοῦ Σοφοκλέους «*τὸ μετ' εὐτυχίαν κακοῦσθαι θνατοῦς βαρὺς αἰῶν*» καὶ κοινῶς «*ἀπὸ δήμερος κλητήρας*». Ἐπομένως οἱ εὐτυχοῦντες ἐπιβάλλεται νὰ θυσιασθοῦν μὲ περισσώτερον ἐνθουσιασμόν. *κάνωσις* ὁ ἐνώπιον τοῦ κόσμου ἐξευτελισμὸς τινος, θεωρουμένου *κακοῦ* ὡς ἀπολέμου ἢ ἐπιδείξαντος δειλίαν ἢ λιποτακτήσαντος (κοινῶς : κουραμπιές). *τὰ διάφορα* ἢ διαφορὰ τῆς μελλούσης πρὸς τὴν προ-

τέραν κατάστασιν ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας. **ἀναίσθητος** καθίσταται τοιοῦτος ὁ θάνατος, διότι οἱ πολεμισταὶ ὑπερεντείνουσι τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς δυνάμεις των (**μετὰ ῥώμης**) καὶ ἔχουσι κοινήν τὴν ἐλπίδα, δηλ. νίκης τῆς πατρίδος των (**ἐλπίδος ἅμα κοινής**) ἐν περιπτώσει θανάτου αὐτῶν πρὸς τὰ ἔλλην. : ἀέρα, ἀπάντων, φούσκου τον κλπ.

Γνωμικὸ : 12 «**ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος**». 13. «**τὸ εὐδαίμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον**». 14 «**ἀλλεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινής ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος**».

Νόημα : Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὕμνου τῆς πόλεως καὶ τῶν νεκρῶν ὁ ρήτωρ ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἐπιζῶντες Ἀθηναῖοι πρέπει νὰ εὐχῶνται, ὅπως συνοδεύονται ὑπὸ τύχης ἀκινδυνότερας καὶ ἐμφοροῦνται ὑπὸ φρονήματος τόσον ἀκαμαίου, ὅσον ἦτο τὸ φρόνημα τῶν νεκρῶν ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν. Ποία δὲ ὠφέλεια προκύπτει ἐκ τοῦ τοιοῦτου φρονήματος, ὁ ρήτωρ κρίνει περιττὸν νὰ ὑπομνήσῃ, διότι οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γνωρίζουσι καὶ δὲν περιμένουν νὰ τὴν ἀκούσων ἀπὸ τὰ χεῖλη ἐνὸς ρήτορος. Καὶ ὅχι μόνον τὴν γνωρίζουσι, ἀλλὰ καθημερινῶς τὴν αἰσθάνονται, διότι παρίστανται θεαταὶ καὶ εἶναι ἕρσασταὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ τόλμη καὶ ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἡ ἠθικὴ εὐαισθησία τῶν τέκνων τῆς, τὰ ὁποῖα προσέφερον ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς ὡς εὐγενεστάτην θυσίαν αὐτῆν ταύτην τὴν ζωὴν των. Θυσιαζόμενοι ὁμως ὑπὲρ πατρίδος παρεδόθησαν εἰς τὴν ἀθανασίαν, ἀφοῦ ἐκέρδισαν καὶ ἔπαινον αἰώνιον καὶ τάφον πανένδοξον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατοικεῖ ἀθάνατος ἡ δόξα των. Πράγματι δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν πᾶσα γῆ εἶναι καὶ τάφος, διότι ἡ μνήμη αὐτῶν δὲν διατηρεῖται μόνον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἀναμνηστικῶν στηλῶν, ἀλλὰ εἶναι βαθύτατα χαραγμένη καὶ εἰς τὰς καρδίας ἀνθρώπων ζῶντων εἰς ξένην χώραν, οἱ ὁποῖοι ἐκτιμοῦν περισσότερο τὸ ὑπέροχον φρόνημα αὐτῶν παρὰ τὸ πολεμικόν των ἔργον. Τούτους λοιπὸν ἔχοντες ὡς παράδειγμα οἱ ἐπιζῶντες Ἀθηναῖοι καὶ πιστεύοντες ὅτι μόνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν εὐρίσκειται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία καὶ μόνον εἰς τὴν γενναίωσυχίαν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία ἐπιβάλλεται νὰ μὴ δειλοῦν πρὸ τῶν κινδύνων τοῦ πολέμου. Ἰδιαιτέρως δὲ πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των τοῦτο ὅτι εὐτυχοῦντες, οἱ ὁποῖοι διατρέχουσι τὸν κίνδυνον τῆς μεταπτώσεως ἀπὸ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν εἰς περιπτώσειν πολεμικῶν ἀτυχημάτων παρὰ οἱ δυστυχοῦντες, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐλπίζουσι νὰ ἀποκτήσων. Ἐπομένως εἰς πάντα φιλότιμον ἄνδρα ἐπιβάλλεται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπονειδιστὸν δειλίαν καὶ νὰ προτιμήσῃ τὸν ἀνώδυνον θάνατον ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπέροχεται, καθ' ἣν στιγμήν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πολεμοῦντος ἐπικρατοῦν αἰσθήματα θάρρους εὐγενούς καὶ ἐλπίδος νίκης τῆς πατρίδος του.

Περίληψις : 1. Προτροπὴ τοῦ ρήτορος πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας. 2. Ἡ τόλμη καὶ ἡ αὐτοθυσία τῶν νεκρῶν ἐδημιούργησαν τὸ Ἀθηναϊκὸν μεγαλεῖον. 3. Ἡ ἀθανασία ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πατρίδος εἶναι ἑπαθλὸν τῶν νεκρῶν. 4. Νέα προτροπὴ τοῦ ρήτορος πρὸς μίμησιν τῶν νεκρῶν ἀπεθνυ-

μένη ἰδίᾳ πρὸς τοὺς εὐτυχοῦντας καὶ 5. Κρίσεις διὰ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πίπτοντας.

ΚΕΦ. 44 (Παραμυθία)

«Δι' ὅπερ
καὶ τοὺς τοκέας
τῶνδε νῦν,
ὅσοι πάρεστε,
οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον
ἢ παραμυθῆσομαι.
ἐπίστανται γὰρ
τραφέντες
ἐν πολυτρόποις ξυμφοραῖς,
τὸ δ' εὐτυχές
(ἔστι τούτοις),
οἳ ἂν λάχωσι
τῆς εὐπρεπεστάτης τελευτῆς,
ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν,
ὑμεῖς δὲ λύπης (εὐπρεπεστάτης),
καὶ οἷς ὁ βίος ξυνεμετροῦθι

ἐνευδαιμονῆσαί τε
καὶ ὁμοίως ἐντελευτῆσαι.

οἶδα μὲν οὖν
χαλεπὸν ὄν
πεῖθειν,
ὣν καὶ πολλάκις
ἔξετε ὑπομνήματα
ἐν εὐτυχίαις ἄλλων,
αἷς ποτε
καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε·
καὶ λύπη (ἔστι)
οὐκ ἀγαθῶν
ὣν ἂν τις στερίσκηται
μὴ πειρασάμενος,
ἀλλ' οὗ ἂν ἀφαιρεθῆ
ἐθάς γενόμενος.
χρὴ δὲ καρτερεῖν
ἐλπίδι καὶ ἄλλων παίδων,

οἷς ἔτι ἡλικία (ἔστι)
ποιεῖσθαι τέκνωσιν·
ἰδίᾳ τε γὰρ
οἱ ἐπιγιγνώμενοι (παῖδες)

«Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς
καὶ τοὺς γονεῖς
αὐτῶν ἐδῶ τῶν νεκρῶν τώρα,
ὅσοι εἰσθε παρόντες,
δὲν (σᾶς) κλαίω τόσον,
ὅσον θέλω νὰ σᾶς παρηγορήσω.
Γνωρίζουν καλῶς πράγματι,
ὅτι ἀνετράφησαν καὶ περιέπεσαν
εἰς ποικίλας μεταβολὰς τῆς τύχης,
ἀλλ' ἢ εὐτυχία
(ἀνήκει εἰς ἐκείνους),
ὅσοι δηλαδὴ ἤθελον εὖρει
τὸν τιμητικώτατον θάνατον,
ὅπως αὐτοὶ μὲν ἐδῶ τώρα,
σεῖς δὲ (τὸ τιμητικώτατον) πένθος,
καὶ εἰς ὅσους ἡ ζωὴ ἐδόθη (ὑπὸ τῆς μοί-
ρας) ἐν συμμέτρῳ ἀναλογίᾳ,
ὥστε καὶ νὰ ζήσουν εὐδαιμόνες ἐν αὐτῇ
καὶ νὰ ἀποθάνουν ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ
εὐδαιμονίας.

Γνωρίζω μ.ν ἀληθῶς,
ὅτι εἶναι δύσκολον
νὰ (σᾶς) παρηγορήσω,
διότι αὐτοὺς καὶ πολλὰς φορὰς
θὰ λαμβάνετε ἀφορμὰς νὰ ἐνθυμῆσθε
εἰς τὰς εὐτυχίας τῶν ἄλλων,
διὰ τὰς ὁποίας κάποτε
καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ἐδοκιμάσατε χαρὰν·
καὶ λυπεῖται κανεῖς
ὄχι δι' ἀγαθὰ,
τὰ ὁποῖα τυχὸν στερεῖται,
χωρὶς νὰ (τὴν) δοκιμάσῃ,
ἀλλὰ δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον τυχὸν χάνει,
ἐνῶ (τὸ) ἔχει συνηθίσει.
Πρέπει ὅμως νὰ ἔχουν ὑπομονὴν
μὲ τὴν ἐλπίδα ἀποκτήσεως καὶ ἄλλων
τέκνων,
ὅσοι ἀκόμη ἔχουν ἡλικίαν
νὰ τεκνοποιούν·
διότι καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν οἰκογένειαν
τὰ κατόπιν γεννώμενα (τέκνα)

λήθη ἔσονται τισιν

τῶν οὐκ ὄντων,
καὶ τῇ πόλει
διχόθεν ξυνοίσει,
ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι

καὶ ἀσφαλείᾳ·
οὐ γὰρ οἷόν τ' (ἔστι)
βουλευέσθαι
ἴσον τι ἢ δίκαιον,
εἰ ἂν
μὴ παραβαλλόμενοι
καὶ παῖδας
(μὴ) κινδυνεύωσιν
(ἀπολέσαι)
ἔκ τοῦ ὁμοίου.
ὅσοι δ' αὖ παρηγήκατε,
τόν τε πλείονα βίον,
ὄν ἠτύχεϊτε,
ἠγεῖσθε κέρδος,
καὶ τόνδε
βραχύν ἔσεσθαι,
καὶ κουφίξεσθε
τῇ εὐκλείᾳ τῶνδε.
τὸ γὰρ φιλότιμον μόνον
ἀγήρων (ἔστί),
καὶ ἐν τῷ ἀγορείῳ τῆς ἡλικίας
οὐ τέρει μᾶλλον
τὸ κερδαίνειν,
ὥσπερ τινές φασιν,
ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι».

θὰ γίνουσι ἀφορμὴ εἰς μερικὸς νὰ λη-
σμονήσουσι
τὰ ἀποθανόντα,
καὶ τὴν πολιτείαν
ἀπὸ διπλῆς ἀπόψεως θὰ ὠφελήσῃ,
ἀφ' ἑνὸς μὲν δηλ. διὰ τὴν μὴ ἀραιώσιν
τοῦ πληθυσμοῦ (της),
ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἀσφαλείαν (της)
διότι δὲν εἶναι δυνατόν
νὰ σκέπτονται περὶ τῶν κοινῶν
ἔξ ἴσου ὀρθῶς καὶ δικαίως,
ὅσοι τυχόν
μὲ τὸ νὰ μὴ ἐκθέτουν εἰς κίνδυνον
καὶ τὰ τέκνα (των),
(δὲν) διατρέχουν τὸν κίνδυνον
(νὰ τὰ χάσουσι),
ὅπως οἱ ἄλλοι.
Ὅσοι δὲ ἔξ ἄλλου ἔχετε γίνεσθαι παρήλικες,
τὸ περισσότερο μέρος τῆς ζωῆς (σας),
τὸ ὅποῖον διήλθετε εὐτυχεῖς,
νὰ (τὸ) θεωρῆτε κέρδος,
καὶ τὸ ὑπόλοιπον,
ὅτι θὰ εἶναι ὀλίγον,
καὶ νὰ παρηγορηθεῖτε
μὲ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐδῶ (τῶν νεκρῶν).
Διότι μόνον ἡ φιλοδοξία
δὲν γηράσκει (ποτέ),
καί, ὅταν φθίασῃ ἡ γεροντικὴ ἡλικία,
δὲν εὐχαριστεῖ τόσον
τὸ κέρδος,
ὅπως ἀκριβῶς μερικοὶ ἰσχυρίζονται,
ὅσον ἡ δόξα».

Λεξιλόγιον: *τοκεὺς* (τίκτω) = ὁ γεννῶν, ὁ γονεὺς, ὁ πατήρ. *πάρεμι* = εἶ-
μαι παρῶν, παρευρίσκομαι ὡς βοηθός. *δλοφύρομαι* = ὀδυρόμαι, κλαίω μετὰ
στεναγμοῦ, θρηνῶ. *παραινυδοῦμαι* = παραινῶ, προτρέπω, παρηγορῶ, ἀνακου-
φίζω. *ἐπίσταμαι* = ἴσταμαι ἐπὶ τι, εἶμαι ἱκανὸς νὰ πράξω τι, ἐννοῶ, γνωρίζω
καλῶς. *πολύτροπος* = ὁ πολλὰκις τρεπόμενος, πολυπληθής, λατ. *multum ja-*
status, εὐστροφος, ποικίλος. *ξυμφορὰ* = συσώρευσις, γεγονός, περίστασις, τύχη,
δυστύχημα, μεταβολὴ τῆς τύχης. *τὸ εὐτυχεῖν* = ἡ εὐτυχία. *λαγβάνω* = λαμβάνω
διὰ κλήρου, λαμβάνω ὡς μέρος ἀνήκον εἰς ἐμέ, εὐρίσκω. *εὐπρεπής* = ὁ ἔχων
καλὸν ἔξωτερικόν. εὐσχημος, ἀρμόζων. πρέπω. *τελευτή* = τέλος, θάνατος. *ξυμ-*
μετροῦμαι = μετροῦμαι ἐν συγκρίσει ἢ παραβολῇ. *ἐνευδαίμονῶ* = εὐδαιμονῶ ἐν
τινι, εἶμαι εὐτυχῆς εἰς τι. *ἐντελευτῶ* = ἀποθνήσκω ἐν τινι. *οἶδα* = γνωρίζω τι ἐξ
ἀκοῆς ἢ ἐκ πληροφορίας ἄλλων. *χαλεπός* = λυπηρὸς, ἀλγεινός, δύσκολος, βα-
ρύς, φοβερὸς. *ὑπόμνημα* = ἀφορμὴ πρὸς ὑπόμνησιν, ὑπενθύμισις. *ἀγάλλομαι* =
χαίρω, τέρειμαι ἐπὶ τινι, καυχῶμαι, εὐφραίνομαι, μεγαλαυχῶ. *στερηίκομαι* =
στεροῦμαι, ἀφαιροῦμαι. *πειρώμαι* = προσπαθῶ, δοκιμάζω. *ἀφαιροῦμαι* = στε-
ροῦμαι, χάνω. *χρὴ* (ἐπὶ ἠθικῆς ἀνάγκης) = εἶναι ἀνάγκη, πρέπει. *ἐθάς* (ἔθος) =

συνηθισμένος εις κάτι, συνήθης. *καρτερῶ*—ὑπομένω γενναίως, ὑποφέρω μεθ' ὑπομονῆς. *τέκνωσις*—τὸ τίκειν, τὸ γεννᾶν, τεκνοποιεῖα (*ποιοῦμαι τέκνωσιν*—ἀποκτῶ τέκνα). *ἐπιγιγνόμενοι*—οἱ γιγνόμενοι κατόπι, οἱ μεταγενέστεροι. *λήθη* (*λανθάνω*)—λησμονία, ἀφορμὴ πρὸς λησμοσύνην. *διχόθεν*—ἐκ διπλῆς ἀπόψεως, ἐκ δύο λόγων. *συμφέρω*—συνάγω, εἶμαι χρήσιμος (καὶ ἀπροσώπως = ὠφελεῖ). *ἐρημοῦμαι*—ἐρημώνομαι. *βουλεύομαι*—σκέπτομαι κατ' ἑμαυτὸν, κρίνω τι περὶ τοῦ πρακτέου, σκέπτομαι, ἀποφασίζω. *παραβῆλομαι*—φέρω παραλλήλως καὶ ἐδῶ διακινδυνεύω, ἐκθέτω εἰς κίνδυνον. *παρηβῶ*—παρέρχεται ἢ ἀκμὴ τῆς ἡλικίας μου, γίνομαι παρηλιξ. *κουφίζομαι*—ἐλαφρώνω, ἀνακουφίζω τὸν πόνον μου, ἀνακουφίζομαι. *εὐκλεία*—δόξα. *τὸ φιλότιμον*—τὸ φίλον τῆς τιμῆς, τὸ φιλόδοξον. *ἀγήρωσις*—ὁ μὴ γηραῖος, ἀθάνατος. *ἀχερείος*—ἄχρηστος, ἀνωφελής. *κερδαίνω*—κερδίζω, πορίζομαι κέρδος ἢ ὠφέλειαν.

Γραμματικά: ὁ τοιεύς (τίκτω—γεννῶ) οὐσ. γ' κλ. *πύρεστε* ἐν. ὄρ. τοῦ *πάρειμι*. *ὄλοφύρομαι* μέσον ἀποθ., ὄλοφυρόμην, ὄλοφυροῦμαι, ὄλοφυράμην. ὄλοφύρην. *παρουμθῆσομαι* μέλλ. τοῦ μέσου ἀποθ. με ἔνεργ. μεταβ. σημ. τοῦ *παρουμθῆομαι* -οῦμαι, παρεμυθούμην, παρεμυθησάμην. *ὁ, ἡ πολύτροπος*, *ον* ἐπίθ. β' κλ. δικατάλ. γὰρ διασαφητικόν. *ἐπίστανται* ἐν. τοῦ παθ. ἀποθ. *ἐπίσταμαι*, ἠπιστάμην, ἐπιστήσομαι, ἠπιστήσθην. *τραφέντες* μετ. παθ. ἄορ. β' τοῦ *τρέφομαι*, ἐτρεφόμην, θρέφομαι, τραφήσομαι, ἐθρεψάμην. ἐθρέφθην καὶ ἐτρέφην, τέθραμμαι, ἐτεθράμην. *ὁ, ἡ εὐπροπέης*, ἐς ἐπίθ. γ' κλ. *λάχωσιν* ὑποτ. ἄορ. β' τοῦ *λαγχάνω*, ἐλάγχων, λήζομαι, ἔλαχον, εἴληχα, εἰλήχειν. *ἐνευδαίμονησai* ἄπαρ. ἄορ. α' τοῦ *ἐνευδαίμονέω* -ῶ, ἠ(εὐ)δαίμονου, εὐδαίμονήσω, ἠ(εὐ)δαίμόνησα. ἠ(εὐ)δαίμόνηκα. *ἐντελευτήσai* ἄπαρ. ἄορ. α' τοῦ *ἐντελευτάω* -ῶ. *ξυμετρέθῃ* παθ. ἄορ. α' τοῦ *ξυμετρέομαι* -οῦμαι, ἐμετρούμην, ἐμετρησάμην, ἐμετρήθην, μεμέτρημαι, ὄν οὐδ. μετ. ἐν. τοῦ *εἰμι*. *ἔξετε* μέλλ. τοῦ *ἔχω*, εἶχον, ἔξω καὶ σχίσω, ἔσχον, ἔσχῃκα, ἐσχέκειν. *ἠγάλλεσθε* παρατ. τοῦ *ἀγάλλομαι*. ἠγαλλόμην, ἠγάλθην. *πειρασάμενος* μετ. ἄορ. α' τοῦ *πειράσομαι* -ῶμαι, ἐπειρώμην, πειράσομαι, πειραθήσομαι, ἐπειρασάμην, ἐπειράθην, πεπείραμαι, ἐπεπειράμην. *στερήσκηται*—*στερήται* ὑποτ. μέσ. ἐνεσ. τοῦ *στερήσομαι* καὶ *στεροῦμαι*, καὶ *στερόμαι* ἐστεροῦμην καὶ ἐστερόμην, στερήσομαι, στερηθήσομαι, ἐστερήθην, ἐστέρημαι, ἐστερήμην. *ὁ, ἡ ἐθάς, ἐθάδος* μονοκατάλ. ἐπίθ. γ' + γεν. *γενόμενος* μετ. ἄορ. β' τοῦ *γίνομαι*. *ἀφαιρεθῇ* ὑποτ. παθ. ἄορ. α' τοῦ *ἀφαιρέομαι* -οῦμαι, ἀφηροῦμην, ἀφαιρήσομαι, ἀφαιρέθῃσομαι, ἀφειλόμην, ἀφηρέθην, ἀφήρημαι, ἀφηρήμην.

καρτερεῖν ἄπαρ. ἐν. τοῦ *καρτερέω* -ῶ, ἐκαρτέρουν, καρτερήσω, ἐκαρτέρησα. *ἡ τέκνωσις, εως* οὐσ. γ' κλ. *ποιεῖσθαι* ἄπαρ. μέσ. ἐν. *ἔονται* μέλλ. τοῦ *εἰμι*. *διχόθεν* ἐπίρρ. *ἐρημοῦσθαι* ἄπαρ. μέσ. ἐνεσ. τοῦ *ἐρημόομαι* -οῦμαι, ἠρημοῦμην, ἐρημόσομαι, ἐρημώθησομαι, ἠρημώθην, ἠρήμωκα. *ξυνοίσει* μέλλ. τοῦ *ξυμφέρω*, ξυνέφερον, ξυνοίσω, ξυνήνεγκον. ξυνηνῶχα, ξυνηνῶσει. *οἶον τ' (ἔστι)* ἀποτελεῖ ἀπρόσωπον ἔκφρασιν. *βουλεύεσθαι* ἄπαρ. μέσ. ἐνεσ. τοῦ *βουλεύομαι*. *παραβαλλόμενοι* μετ. μ. ἐν. τοῦ *παραβάλλομαι*, ἐβαλλόμην, βαλοῦμαι, βληθήσομαι, ἐβαλόμην, ἐβλήθην, βέβλημαι, ἐβεβλήμην. *κινδυνεύουσιν* ὑποτ. ἐνεσ. *παρηβήκατε* παρακ. ὄρ. τοῦ *παρηβῶω* -ῶ, ἠβήσω, ἠβησα, ἠβηκα, τὸν πλείονα καὶ πλείω συγκρ. βαθ. τοῦ *πολύς*. *ἠτύχεῖτε* παρατ. τοῦ *εὐτυχέω* -ῶ. *ἠγείσθε* προστακτ. μ. ἐν. τοῦ *ἠγέομαι* -οῦμαι (ἠγοῦ, ἠγείσθω, ἠγείσθε, ἠγείσθων). *ἔοσθαι* ἄπαρ. μέλλ. τοῦ *εἰμι*. *κουφίζεσθε* προστακτ. μ. ἐν. τοῦ *κουφίζομαι*, κουφιόμαι, κουφισθήσομαι, ἐκουφίσθην, κεκούφισμαι. *ἀγήρων* ἰδὲ κεφ. 43. *ὁ, ἡ ἀχερείος, ον* ἐπίθ. κλ. β' δικατάλ. *κερδαίνειν* ἄπαρ. ἐν. τοῦ *κερδαίνω*, ἐκέρδιαινον, κερδάνω, ἐκέρδανα, κέρδρακα, καὶ κεκέρδηκα. *φασὶ γ' πληθ.* ἐν. τοῦ *φημί*, ἔφην, φήσω, λέξω καὶ ἐρῶ, ἔφησα, εἶπον καὶ ἔφην. *τέρψω*, ἔτερπον, τέρψω, ἔτερψα. *τιμάσθαι* ἄπαρ. μ. ἐν. τοῦ *τιμάομαι* -ῶμαι.

Συντακτικά—Αἰσθητικά: δι' ὅπερ ἐμπρόθε. διορ. αἰτίας. *τοὺς τοκέας ἀντικ.* τοῦ *ὄλοφύρομαι* καὶ *παρουμθῆσομαι*. *τῶνδε* γεν. ἀντικειμ. *νῦν* συναπτόεν τῷ *ὄλοφύρομαι*, ὅπερ θεθὲν εἰς ἐνεστώτα προδίδει τὰ κυριαρχοῦντα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συναισθητά. *μᾶλλον* ἐπίρρ. διορ. ποσοῦ. *παρουμθῆσομαι* ὁ μέλλων ἐδῶ δηλοῖ πράξιν, τὴν ὁποῖαν ὁ λέγων θέλει νὰ ἐκτελέσῃ· τοῦτο φαί-

νεται καὶ ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος διασαφητικῷ γάρ. ὅσοι πάρεστε ἀναφ. πρότ. (ὅμοιος) ἐννοοῦμ. ὑποκ. ὅσοι κατηγ. ἐπίστανται ρ. γὰρ διασαφητικός. (οἱ τοκεῖς) ὑποκ. τραφέντες κατηγορ. μετ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἐπίστανται ὡς γνωστικοῦ. ἐν ζυμφορῆς ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπω στάσεως. πολυτροπῶς ἐπιθ. διορ. τὸ δ' εὐτυχῆς ἐννοεῖται (ἔστι τούτοις). εὐτυχῆς ὑποκ. (τούτοις) δοτ. προσωπ. οἱ... ἂν λάχωσιν ἀναφορ. ἀοριστολ. πρότ. ἐπεξηγοῦσα τὸ (τούτοις). οἱ ὑποκ. τελευτηῆς ἀντικ. τοῦ λάχωσιν ὡς ἐπιτυχίας σημαντ. τῆς εὐπρεπεστάτης ἐπιθ. διορ. ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν (ἐλαχον) ἀναφορ. ὁμοιωμ. πρότ. οἶδε ὑποκ. νῦν ἐπιρρ. διορ. χρόνου. ὅμοιος δὲ λύτης ἀποτελεῖ βραχυλογίαν ἀντί: ἢ τῆς εὐπρεπεστάτης λύτης, ὥσπερ ὅμοιος ἐλάχετε. τὸ ὅμοιος ὑποκ. λύτης ἀντικ. εὐπρεπεστάτης... τελευτηῆς ὑπερβατὸν σχῆμα. εὐπρεπεστάτης λύτης δὲ ὄμοιος σχῆμα (ἐξ ὡσιν δύο ἐννοιῶν ἀντιφασκοῦσάν πρβλ. βίος ἀβίωτος, δῶρον ἄδωρον, νύμφη ἀνύμφευτε, ὅσα πανουργήσασα, σπεύδε βραδέως) οἷς δοτ. προσωπική. ὁ βίος ὑποκ. τοῦ ζυμμετρηθῆ. ἐνευδαίμονησαι—ἐντελευτήσαι καθαρῶς τελικὰ ἀπαρ. ἢ τοῦ σκοποῦ (παρήχησις καὶ ὁμοιοτέλευτον). οὖν βεβαιωτικῆς σημ.= βεβαιῶς, ἀληθῶς. ὃν κατηγορ. μετ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ οἶδα ὡς γνωστικοῦ. πείθειν ὑποκ. τῆς ἀπροσ. φράσεως χαλεπὸν ὄν. (ἐμέ) ἐνν. ὑποκ. τοῦ πείθειν. (ὅμοιος) ἐνν. ἀντικ. τοῦ πείθειν. ὡς ἐπιρρ. διορ. χρόνου καὶ ποσοῦ. ἐν εὐτυχίαις ἐμπρόθ. διορ. τῆς ἐν τόπω στάσεως. ἄλλων γεν. ὑποκειμ. αἷς... ἡγάλλεσθε ἀναφ. πρότ. αἷς δοτ. αἷτας. αὐτοὶ κατηγορ. διορ. ποτε ἐπιρρ. διορ. χρόνου. λύπη ὑποκ. τοῦ ἐννοοῦμ. (ἔστι). οὐχ ὃν ἀγαθῶν στερίσκηται ἀναφ. πρότ.= οὐκ ἀγαθῶν, ὃν ἂν τις στερίσκηται. ἀγαθῶν γεν. αἷτας εἰς τὸ λύπη. τις ὑποκ. τοῦ στερίσκηται. ὃν κοινὸν ἀντικ. τὸ στερίσκηται καὶ τῆς τροπικῆς μετ. πειρασόμενος—ἀλλὰ (ἐνν. λύπη ἐστὶ τούτου), ὃ ἂν τις ἀφαιρεθῆ γενόμενος ἐθάς αὐτοῦ ἀναφ. ἀοριστ. πρότ. ἂν ἀφαιρεθῆ ρ. (τις) ἐνν. ὑποκ. οὐ ἀντικ. τοῦ ἀφαιρεθῆ τεθῆν κατὰ γενικὴν λόγῳ ἔλλεως πρός τὴν μετὰ γενικῆς σύνταξιν τοῦ ἐθάς, ἐνῶ ἡδύνατο νὰ εἶναι αἰτιατικὴ δ, διότι τὰ στερητικὰ (ἀφαιροῦμαι) συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν. γενόμενος χρόν. μετ. ἐθάς κατηγ. οὐ=αὐτοῦ γεν. ἀντικειμ. τοῦ ἐθάς καὶ ἀντικ. τοῦ ἀφαιρεθῆ, ὡς ἐλέχθη.

καρτερεῖν ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. ρή. (τούτοις) ἐνν. ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἐλπίδε δοτ. αἷτας. καὶ ἐπιτατικός. παῖδων γεν. ἀντικειμ. ἄλλων ἐπιθ. διορ. οἷς... (ἔστι) ἀναφ. πρότ. ἡλικία ὑποκ. τοῦ ἐνν. (ἔστι). οἷς δοτ. προσ. κτητική. ποιεῖσθαι ἀπαρ. ἀναφορᾶς. τέκνωσιν ἀντικ. τοῦ ἀπαρ. εἶσονται ρ. οἱ ἐπιγιγνώμενοι (παῖδες) ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.). λήθη κατηγ. τισιν δοτ. προσωπική. τῶν οὐκ ὄντων γεν. ἀντικειμ. τοῦ λήθη. ἰδίᾳ ἐπιρρ. διορ. τόπου. τοῦ τέκνωσιν ποιεῖσθαι νοεῖται ὡς ὑποκ. τοῦ ζυμμετρεῖ. τῆ πό'ει ἀντικ. τοῦ ζυμμετρεῖ. διχόθεν ἐπιρρ. διορ. αἷτας. ἰδίᾳ—τῆ πόλει ἀντίθεσις. ἔκ τε... ἀσφαλείᾳ ἐπεξηγησις τοῦ διχόθεν. ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι ἐμπρόθετον ἔναρθρον ἀπαρ. δηλοῦν αἷτιον ἀσφαλείᾳ δοτ. αἷτας. βουλεύεσθαι ὑποκ. τῆς ἀπροσ. φράς. οἷον γ' (ἔστι). (τούτους) ἐνν. ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. τὶ σύστοιχον ἀντικ. τοῦ βουλεύεσθαι. ἴσον—δίκασις ἐπιθ. διορ. οἱ ἂν... κινδυνεύωσι ἀναφ. ἀοριστολ. πρότ. προσδιορίζουσα τὸ τούτους. οἱ ὑποκ. τοῦ κινδυνεύωσι καὶ τῆς τροπικῆς μετ. παραβαλλόμενοι. παῖδας κοινὸν ἀντικ. ρήμ καὶ μετ. ἔκ τοῦ ὁμοίου ἐμπρόθ. διορ. ὅλων τρόπον ὅσοι (ὑποκ.)...παρηβήκατε ἀναφ. πρότ. (ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἀνωτέρω: οἷς ἡλικία). βίον ἀντικ. τοῦ ἡγεῖσθε. τὸν πλείονα ἐπιθ. διορ. κέρδος κατηγ. πλείονα... βίον ὑπερβατὸν. κέρδος χαρακτηριστικὴ ἢ τοποθέτησις τοῦ κατηγορ. εἰς τὸ κέντρον τῆς προτ. πρὸς ἔμφασιν. ὃν ἡνυχεῖτε ἀναφ. πρότ. ὃν αἷτιαι. χρόν. διαρκείας. εἶσομαι ἀντικ. (εἶδ. ἀπαρ.) ἐκ τοῦ ἡγεῖσθε ἔξαρτ. ὡς δοξαστικοῦ. τὸνδε ὑποκ. (ἀντίθεσις πρὸς τὸ πλείονα βίον). βραχύν κατηγ. (οἱ παρηβηκότες) ἐνν. ὑποκ. τοῦ κουφίξεσθε. τῆ εὐκλείᾳ δοτ. αἷτας. τῶνδε γεν. κτητική. (ἔστι) ἐννοοῦμ. ρ. τὸ φιλότιμον ὑποκ. ἀγήρων κατηγ. μόνον κατηγ. διορ. οὐκ ἢ ἀρνησις συναπτεῖα τῷ τέρπει. τὸ κερδαίνειν—τὸ τιμᾶσθαι ἔναρθρα ἀπαρ. ὡς ὑποκ. τοῦ τέρπει. ἐν τῷ ἀρχεῖῳ ἐμπρόθ. διορ. χρόνου. τῆς ἡλικίας γεν. διαπρ. (=ἐν τῇ ἀρχεῖῳ ἡλικία). ὥσπερ... φασὶ ἀναφ. ὁμοιωματ. πρότ. τινεῖς ὑποκ.

Πραγματικά : Διόπερ λόγω τοῦ ἥρωικοῦ θανάτου των. *παραμυθῆσμαι* ἢ παρηγορία ἀποσκοπεῖ εἰς τὸ νὰ γεμίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν τεθλιμμένων ἀπὸ ἐθνικὴν ὑπερφάνειαν, καθ' ὅσον ἀπέθανον ἐν τῇ ἐκτελέσει μεγάλου σκοποῦ. *ἐνευδαιμονῆσαι*—*ἐντελευτήσαι* δύο ἐρμηνεῖαι προτείνονται : 1) εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ 2) εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ τέλος τῆς εὐδαιμονίας ταυτίζεται πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς. Ὑπαινιγμὸς πρὸς τὸ ἀρχαῖον λόγιον : *«μηδένα πρὸς τῆς τελευτῆς μακάριζε»*. *πεῖθειν* περὶ τῆς στερήσεως τῶν υἱῶν. *ἐν εὐτυχίαις ἄλλων* ἐχόντων τέκνα ἐν ζωῇ. *ποτε* ὅταν ἔζων οἱ υἱοὶ των, ἦσαν εὐτυχεῖς. *ἐκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλείᾳ* ἀπὸ ἀπόψεως μὲν ὕλικῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων θὰ ἐνισχύεται, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ ἠθικῆς οἱ γονεῖς θὰ συνδέονται στενότερον καὶ τὴν πόλιν, διότι τὰ τέκνα των θὰ εἶναι ἐγγύησις ἀσφαλείας αὐτῆς. *καὶ παῖδας* ἐκτὸς τῶν ἄλλων δηλ. κτημάτων κλπ. *ἐκ τοῦ ὁμοίου* ὅσοι ἔχουν τέκνα ὑποκείμενα εἰς στράτευσιν. *τόνδε* ὁ ὑπολειπόμενος βίος. *τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ* ἢ δόξᾳ τῶν πεσόντων ἀντανακλᾶται εἰς τὰ πρόσωπα τῶν γονέων· πρὸβλ τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἐν Ἀντιγόῃ *«τί γὰρ πατρὸς θάλλοντος εὐκλείας τέκνοις ἀγαλμα μείζον, ἢ τί πρὸς παίδων πατρὶ;»* τὸ *φιλότιμον* ἐπειδὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς τιμῆς μένει εἰς τὸ γῆρας, ἡ δόξα τῶν υἱῶν, ἐκ τῆς ὁποίας αὕτη πληροῦται, δύναται καὶ τοὺς παρηγορεῖ. Πρὸβλ. *«τὸν πλοῦτον πολλοὶ ἐμίσησαν, τὴν δὲ δόξαν οὐδεὶς»*. ἢ *ἀχρεῖτος ἡλικία* δηλ. ἡ γερωνική ὡς ἀνωφελὴς διὰ στρατείαν. *τὸ κερδαίνειν* ὁ ὕλικὸς πλοῦτος *ὥσπερ τινὲς φασί* ἴσως νοεῖται τὸ τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου (556—468 π.Χ.), *«δύ τῶν ἄλλων ἀπεστερημένος διὰ τὸ γῆρας ἡδονῶν ὑπὸ μιᾶς ἔτι γηροβοσκεῖται, τῆς ἀπὸ τοῦ κερδαίνειν»*· λεχθὲν εἰς ἀπάντησιν τῶν κατηγορούντων αὐτὸν ἐπὶ φιλαργυρίᾳ.

Γνωμικά : 15. *«λύπη οὐχ ὧν ἂν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στέρισκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθάς γενόμενος ἀφαιρεθῆ»*. 16. *«οὐ γὰρ οἶόν τε ἔσον τι ἢ δίκαιον βουλευέσθαι, οἷ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύουσιν»*. 17. *«τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγῆρων μόνον»*.

Νόημα : Ὁ ρήτωρ δηλοῖ ὅτι θὰ καταβάλλῃ προσπάθειαν νὰ παρηγορήσῃ τοὺς παρευρισκομένους γονεῖς τῶν νεκρῶν καὶ ὄχι νὰ κλαύσῃ αὐτοὺς διὰ τὴν μοῖραν των, διότι λυτοὶ διανύσαντες τὴν ζωὴν των ἐν μέσῳ πολλῶν περιπετειῶν καὶ ποικίλων μεταβολῶν τῆς τύχης γνωρίζουν καλῶς ὅτι οἱ μὲν προκείμενοι νεκροὶ ἔδοξίμασαν ἐντιμότερον θάνατον, οἱ ἴδιοι δὲ ὡς γονεῖς αὐτῶν ἐντιμότερον πένθος. Ἐπομένως εἰς ἀμφοτέρους ἀνήκει ἡ εὐτυχία, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον εὐδαίμονες χωρὶς νὰ δοκιμάσουν τὸ ποτήριον τῶν πικριῶν τῆς ζωῆς. Εἶναι ἀληθῶς δύσκολον νὰ παρηγορήσῃ κανεὶς τοὺς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι θὰ εὐρίσκωνται πολλάκις εἰς ὀδυνηρὰν θέσιν, διότι θὰ ἔχουν διαρκεῖς ἀναμνήσεις τῶν ἀγαπημένων των βλέποντες τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ἴδιοι ἄλλοτε ἀετέλαμβανον. Ἡ λύπη διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀγαθῶν εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς λύπης διὰ τὴν ἀπώλειαν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν.

Ἄς ὀπλισθῶν ὅμως μὲ ψυχραιμίαν καὶ ἄς ὑπομείνουν· καὶ οἱ μὲν νεώτεροι ἄς διατηρήσουν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀποκτήσεως καὶ ἄλλων τέκνων, τὰ ὁποῖα θὰ γίνων ἀφορμὴ νὰ λησιμονηθῶν, οἱ ἀποθανόντες καὶ θὰ παρὰ-

σχουν διπλῆν ὄφελειαν εἰς τὴν πόλιν δηλ. καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κατοίκων καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως· λόγῳ δὲ τῆς ὄφελειας αὐτῆς πρόπει καὶ ἡ γνώμη τῶν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν νὰ εἶναι ὑπολογίσιμος παρὰ ἡ γνώμη ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν υἱοὺς στρατευσίμους ἢ ἀποφεύγουν νὰ ἐκθέτουν αὐτοὺς εἰς κίνδυνον· οἱ δὲ παρήλικες ἄς παρηγοροῦνται μὲ τὴν ἀναπόλησιν εὐτυχῶν ἡμερῶν καὶ μὲ τὰς σκέψεις τῆς βραχυτέρας τῆς ζωῆς τῶν καὶ τῆς δόξης τῶν νεκρῶν υἱῶν τῶν, ἡ ὁποία ἀντανακλάται εἰς αὐτοὺς. Ἄλλως τε τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν τέρπει περισσότερον ἢ ἠθικὴ τιμὴ παρὰ τὸ ὑλικὸν κέρδος.

Περιλήψεις: Λόγοι δι' οὓς οἱ γονεῖς τῶν πεσόντων πρόπει νὰ παρηγοροῦνται: α') ὅτι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι περιπετειώδης, ἡ δὲ τύχη παλίντροπος. β') ὅτι ὑπάρχει ἐλπίς τεκνοποιήσεως εἰς τοὺς νεωτέρους καὶ γ') διὰ τοὺς παρήλικας ἀποτελεῖ παρηγορίαν ἢ ἀναπόλησιν εὐτυχῶν ἡμερῶν, ἢ βραχυτέρας τοῦ λοιποῦ βίου καὶ ἡ δόξα τῶν πεσόντων τέκνων τῶν.

ΚΕΦ. 45 (Παραμυθία)

«Παισὶ δ' αὖ
ἢ ἀδελφοῖς τῶνδε
ἴσοι πάρεστε
ὄρω τὸν ἀγῶνα μέγαν—
τὸν γὰρ οὐκ ὄντα
ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν—
καὶ μόλις καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς
κριθεῖτε ἂν
οὐχ ὅμοιοι
ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους.
φθόνος γὰρ (ἔστι)
τοῖς ζῶσι
πρὸς τὸ ἀντίπαλον,
τὸ δὲ μὴ ἐμποδὸν
τετίμηται
ἀνανταγωνίστω εὐνοίᾳ.
εἰ δέ με δεῖ
μνησθῆναι τι
καὶ γυναικείας ἀρετῆς,
ἴσοι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται,

βραχεῖα παραινέσει
σημανῶ ἅπαν (τὸ προᾶγμα).
μεγάλῃ γὰρ (ἔσται) ὑμῖν ἡ δόξα
μὴ γενέσθαι χεῖροσι
τῆς τε ὑπαρχούσης φύσεως
καὶ ἧς
ἐπ' ἐλάχιστον κλέος ἂν ἦ
ἐν τοῖς ἄρρεσι

«Διὰ τοὺς υἱοὺς δὲ πάλιν
ἢ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἐδῶ,
ἴσοι εἴσθε παρόντες,
βλέπω τὸν ἀγῶνα δυσχερῆ—
διότι τὸν ἀποθανόντα
ὁ καθένας συνηθίζει νὰ ἐπαινῇ—
καὶ μόλις ἔνεκα ἐξαιρετοῦ ἀνδρείας
εἶναι δυνατὸν νὰ κριθῆτε
ὄχι ὅμοιοι,
ἀλλ' ὀλίγον κατώτεροι (αὐτῶν).
Διότι (ὑπάρχει) φθόνος
μεταξὺ τῶν ζώντων
πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς,
οἱ δὲ μὴ παρεμβάλλοντες ἐμπόδια
τιμῶνται ἀνεκαθῆν
μὲ ἀδιαφιλονίκητον εὐνοίαν.
Ἐὰν δὲ εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ
νὰ κάμω κάποιαν μείαν
καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν γυναικῶν,
ἴσοι ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἕξῃς θὰ εἶναι
χῆραι,
διὰ συντόμου παραινέσεως
θῆ δηλώσω ἅπασαν (τὴν σκέψιν μου).
Μεγάλῃ δηλ. (θὰ εἶναι) εἰς σᾶς ἡ τιμὴ
ἐὰν δὲν φανῆτε κατώτεροι
τοῦ φυσικοῦ σας προορισμοῦ
καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνην, περὶ τῆς ὁποίας
ἐλάχιστα γίνεται λόγος
μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν

κτητική. *μη γενέσθαι* άπαρ. τοῦ κατά τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς (τὸ άπαρ. ἰσοῦται καὶ με ὑπόθ.: ἦν *μη γένησθε*). *ὕμιν* ὡς ὑποκ. τοῦ άπαρ. *χείροσι* κατηγ. τῆς φύσεως γεν. συγκριτική. *ὑπαρχούσης* ἐπιθ. μετ. *καὶ ἤς...* ἂν ἢ ἐννοεῖται (*μεγάλη ἔσται ἡ δόξα ταύτης τῆς γυναικός*). *καὶ ἐπιτατικός*. ἢ ρ. *κλέος* ὑποκ. *ἐπ' ἐλάχιστον* ἐμπρόθ. διορ. ποσοῦ. *ἤς* γεν. ἀντικειμ. τοῦ *κλέος*. (*μεγάλη ἢ δόξα* ἐν σχέσει πρὸς τὸ *ἐπ' ἐλάχιστον κλέος* ἀποτελεῖ δεξιόμορον σχῆμα). *ἀρετῆς πέρι ἢ νόον* ἐμπρόθ. διορ. ἀναφορᾶς. *ἐν τοῖς ἄρσεσι* ἐμπρόθ. διορ. τοῦ κρίνοντος προσώπου.

Πραγματικά : τὸν ἀγῶνα ἢ προσπάθεια, ἢ ὁποῖα θὰ καταβληθῆ ὑπὸ τῶν πατέρων ἢ ἀδελφῶν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς. *τὸν γὰρ οὐκ ὄντα...* πρβλ. τὸ τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ Μιμνέρμου «*δεινοὶ γὰρ ἀνδρὶ πάντες ἐσμέν ἐὺκλεεὶ ζῶντι φθονῆσαι, καθιανόντα δ' αἰνέσαι*» καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους «*τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὑπεστὶ τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος, τοὺς τεθνεώτας δ' οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ*» καὶ σήμερον κοινῶς λέγεται «*ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται*». φθόνος τοῖς ζῶσι ὁ ἐθνικός μας ποιητῆς Σολωμὸς παραστατικῶς ὁμιλεῖ εἰς τὸ πρὸς τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην ποίημά του : *Ἡ δόξα δεξιὰ συντροφεύει τὸν ἄντρα πού τρέχει μὲ κόπους τῆς φήμης τοὺς δύσβατους τόπους καὶ ὁ φθόνος τοῦ στέκει ζερβιά μὲ μάτια, μὲ χεῖλῃ πικρά. τὸ δὲ μὴ ἐμποδοῦν* δηλ. οἱ νεκροὶ ὡς μὴ παρεμβάλλοντες πλέον προσκόμματα εἰς τοὺς ζωντανούς. *γυναικείας ἀρετῆς* μὲ κάποιαν παραχώρησιν ὁμιλεῖ διὰ τὰς γυναῖκας καὶ δι' ὀλίγων, καθ' ὅσον ἐλάχιστα αὐταὶ συνεισέφερον εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς ἐποχῆς τῶν. *τῆς ὑπαρχούσης φύσεως* νὰ οἰκουρῆ καὶ νὰ ἀσχολητῆ ἀθορυβῶς περὶ τὰ τοῦ οἴκου. Πράγματι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ Ἀθηναία ἐθεοθεῖτο ὑποτεταγμένη ὑπαρξίς εἰς τὸν ἄνδρα, περιορίζετο εἰς τὸν οἶκον καὶ εἶχε προορισμὸν νὰ παιδοποιῆ. Καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον βλέπομεν τὸν Τηλέμαχον συμβουλεύοντα τὴν μητέρα του «*οἷκαδ' ἰούσα τὰ σαντῆς ἔργα κόμιζε*». *ἐν τοῖς ἄρσεσι* συνήθως εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ καταστήματα, ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διέτριβον οἱ ἄνδρες συζητοῦντες πολιτικὰ γεγονότα, κρίνοντες ἀποφάσεις δικαστηρίων, σχολιάζοντες τὰς ἀρετὰς ἢ τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν κλπ.

Γνωμικά : 18. «*τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν*».

Νόημα : Ἡ θέσις πλέον τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν πεσόντων εἶναι ἐξαιρέτως δυσχερής, διότι ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ ἐπαινῆται μόνον ὁ ἀποθανών. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἡν περίπτωσιν ἤθελον ἐπιδειξεῖ ἀνδρείαν ἐξαιρέτον καὶ ἐφάμιλλον πρὸς τὴν τῶν πεσόντων, οὐδέποτε θὰ κριθοῦν ἰσάξιοι αὐτῶν, ἀλλ' ὀλίγον κατώτεροί των, διότι εἶναι πράγματι ψυχολογικῶς ἀνθρωπίνη ἀδυναμία νὰ τιμῶνται ὀλιγώτερον οἱ ζῶντες ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἐπειδὴ οἱ μὲν ζῶντες φθονοῦν τοὺς ἀνταγωνιστάς των, οἱ δὲ νεκροὶ εἶναι ἀσυναγώνιστοι ἀπὸ ἀπόψεως εὐνοίας ὡς ἡ παρεμβάλλοντες προσκόμματα. Τέλος δὲ ὁ ρήτωρ διὰ συντόμου παραινέσεως πρὸς τὰς χήρας τονίζει ὅτι ἡ ὑπόληψις αὐτῶν θὰ εἶναι ἰδιαίτερος μεγάλη, ἔαν περιορισθοῦν εἰς τὰς οἰκιακάς των ἀσχολίας καὶ οὐδέποτε παρᾶσχουν ἀφορμὰς εἰς τοὺς ἄνδρας πρὸς συζήτησιν ἐν τῇ ἀγορᾷ εἴτε διὰ καλὴν εἴτε διὰ κακὴν συμπεριφορὰν των.

Περίληψεις : 1. Ὁ ρήτωρ παραινεῖ τοὺς υἱοὺς καὶ ἀδελφοὺς τῶν

πεσόντων πρὸς μίμησιν αὐτῶν καὶ 2. Παραινεῖ τὰς χήρας, ὅπως περιορι-
σθοῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ φυσικοῦ των προορισμοῦ.

ΚΕΦ. 46 (Ἐπίλογος)

«Ἐῖρηται καὶ ἐμοὶ
λόγω
κατὰ τὸν νόμον,
ὅσα εἶχον πρόσφορα,
καὶ οἱ θαπτόμενοι
τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηται ἔργω,

τὰ δὲ τοὺς παῖδας αὐτῶν
τὸ ἀπὸ τοῦδε (χρόνου)
ἢ πόλις θράψει δημοσίᾳ
μέχρι ἡβης,
προτιθεῖσα
τοῖσδὲ τε
καὶ τοῖς λειπομένοις
ὠφέλιμον στέφανον
τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων·
οἷς γὰρ κεῖται
μέγιστα ἄθλα ἀρετῆς,
τοῖς δὲ πολιτεύουσι
καὶ ἀριστοὶ ἄνδρες.
νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι,
ἐκάστω, ὃν προσήκει,
ἄπιτε».

Λεξιλόγιον : πρόσφορος (λέξις ἐθιμική ἐπὶ νεκρῶν)=ἀρμόζων, κατάλλη-
λος, ἄξιος, ἐπίκαιρος. ἔργω=ἐμπράκτως. κοσμῶ=διευθετῶ, στολιζῶ, τιμῶ,
προξενῶ τιμῆν. δημοσίᾳ=διὰ δημοσίας μερίμνης, δαπάνης. ἡβη=ἐφηβική ἡλι-
κία. στέφανος=ὁ περικυκλῶν, στέμμα, ἀμοιβή, βραβεῖον, ἔπαθλον, δόξα,
τιμῆ. λειπόμενοι=οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἐπιζῶντες. προτίθημι=θέτω ἔμπρο-
σθεν ἢ φανερά ἢ δημοσίᾳ, προβάλλω, καθιερῶν, ἀπονέμω λατ. propono.
ἄθλον=βραβεῖον ἀγῶνος, ἀμοιβή. πολιτεύω=ζῶ, ὑπάρχω, ἀναδεικνύομαι ὡς
πολίτης, κυβερνῶ, διοικῶ. ἀπολοφύρομαι=κλαίω ἀρκετά, θρηνῶ πολὺ, με-
γαλοφώνως. ὃν προσήκει=ὁ προσήκων, ὁ ἀρμόζων, ὁ ἰδικός του. ἀπέχομαι
=ἀναχωρῶ, φεύγω, ἀποχωρῶ λατ. discedo.

Γραμματικά : εἶρηται παθητ. παρακ. ὄρισ. τοῦ λέγομαι, ἐλεγόμεν, λεχθῆ-
σομαι καὶ ῥηθήσομαι, ἐλέχθην καὶ ἐρρήθην, εἶρημαι καὶ ἐλέεγμαι, εἰρήμην.
κεκόσμηται παθητ. παρακ. ὄρισ. τοῦ κοσμοῦμαι. δημοσίᾳ δοτικοφανές ἐπίρρ.
θρέψει μέλλ. τοῦ τρέφω (παρακ. τέτροφα). λειπομένοις μετ. ἔνεσ. τοῦ λείπο-
μαι, ἄορ. β' ἐλιπόμην, παθ. ἄορ. ἐλείφθην, παρακ. λείεμμαι. προτιθεῖσα
μετ. ἔνεσ. τοῦ προτίθημι. κεῖται παθ. παρακ. τοῦ τίθημι. ἀπολοφυράμενοι
μετ. μ. ἄορ. α' (=ἀπολοφυράμην) τοῦ ἀπολοφύρομαι, ἀπολοφυρόμην, ἀπολο-
φυροῦμαι. ἄπιτε προστακτ. ἔνεσ. τοῦ ἄπειμι (ἄπιθι, ἀπίτω, ἄπιτε, ἀπιόντων).
ὑπάρχει καὶ ἄλλη γραφή: ἀποχωρεῖτε.

Συντακτικά—Διορθωτικά : ἐμοὶ ποιητικ. αἷτιον (δηλ. ὡς καὶ τοῖς πρότερον
ἐνθάδε εἰρηκόσαι). λόγω δοτ. ὄργανου τεθείσα πλεοναστικῶς εἰς τὸ εἶρηται
λόγω τῆς ἀντιθέσεως εἰς τὸ ἔργω. κατὰ νόμον ἔμπροθ. διορ. συμφωνίας. ὅσα

εἶχον πρόσφορα ἀναφ. προτ. ὡς ὑποκ. τοῦ *εἴρηται* (κατ' ἀττικήν σύνταξιν). ὄσα ἀντικ. *πρόσφορα* κατηγ. *ἔργω* δοτ. ὀργάνου. *οἱ θαπτόμενοι* ὑποκ. (ἐπιθ. μετ.). *τὰ μὲν—τὰ δὲ* κείνται ἐπιρρηματικῶς=ἀφ' ἐνὸς μὲν, ἀφ' ἑτέρου δὲ *αὐτῶν* γεν. κτητική προτασσομένη χάριν ἐμφάσεως εἰς τὸ *παῖδας* ἀντικ. τοῦ *θρέψει*. τὰ ῥήματα ἐτέθησαν χιαστί:

εἴρηται × *λόγῳ*

ἔργῳ × *κεκόσμηται, θρέψει*

ἀπὸ τοῦδε (χρόνου) ἐμπρόθ. διορ. ἀφετηρίας χρόνου. *δημοσία* ἐπιρρ. διορ. τρόπου. ἢ *πόλις* ὑποκ. *μέχρι ἤβης* ἐμπρόθ. διορ. τέρματος χρόνου. *προτιθεῖσα* αἰτιολ. μετ. *στέφανον* ἀ' ἀντικ. μεταφορὰ ἐκ τοῦ στεφάνου τοῦ διδομένου εἰς τοὺς νικῶντας κατὰ τοὺς ἀγῶνας). *τοῖσδε—τοῖς ἐπιπομένοις* β' ἀντικ. (ἐπιθ. μετ.). *ὠφέλιμον* ἐπιθ. διορ. *τῶν ἀγῶνων* γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ *στέφανον*. *τοιῶνδε* ἐπιθ. διορ. *ἄθλα* ὑποκ. τοῦ *κεῖται* (ἀττική σύνταξ.) προταχθὲν χάριν ἐμφάσεως. *οἷς...* ἀναφορ. πρότ. αἰτιολογοῦσα τὸ *ὠφέλιμον* ἀντὶ τοῦ ὀμαλωτέρου *παρ' οἷς*=ὀπου (ἐπιρρηματικῶς) εἰς ἀντιστοιχίαν πρὸς τὸ *τοῖσδε* κείμενον ἀντὶ δεικτ. ἀντων. καὶ ἐρμηνευόμενον ἐπιρρηματικῶς=ἐκεῖ. *μέγιστα* κατηγ. *ἀρετῆς* γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ *ἄθλα*. *ἄνδρες* ὑποκ. *ἄριστοι* κατηγ. *ἀπολοφυράμενοι* χρον. μετ. *ὄν προσήκει* ἐννοεῖται *ὀλοφύρεσθαι* ἀναφ. πρότ. ὡς ἀντικ. τῆς μετοχῆς. *ἐκάστῳ* δοτ. προσωπική καὶ παράθεσις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τὸ ἐννοούμενον ὑποκ. τοῦ *ἀπολοφυράμενοι* δηλ. τὸ *ὑμεῖς* (=ἐκάστος ὑμῶν). *ἄπιτε* διὰ τῆς προστακτικῆς δηλοῦται φιλικὴ προτροπὴ τοῦ ῥήτορος ἐπιστροφῆς οἰκάδε τῶν παρόντων κατὰ τὴν ταφήν.

Πραγματικά : καὶ ἐμοὶ ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ρητόρων εἰς ἄλλας ἐποχάς, οὕτω καὶ τῶρα ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἐκφανεῖται ὁ ἐπιτάφιος, ὡς ἀναφέρει καὶ ἐν κεφαλαίῳ 35 «*χρῆ καὶ ἐμὲ ἐπόμενον τῷ νόμῳ*». Ἡ ἐπιστροφή αὕτη εἰς τὸ προοίμιον καθιστᾷ τὸν λόγον στοργγύλον. *κεκόσμηται* διὰ πανηγυρικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς τελετῆς τῆς ταφῆς, διὰ τῆς ἀμερίστου συμπαθείας τῶν πολιτῶν καὶ τῆς φροντίδος τῆς πόλεως. *μέχρι ἤβης* δηλ. μέχρι τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας των. "Επειτα ὁ δῆμος ἐφρόντιζε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ θήλα, τὰ δὲ ἄρρενα ἄφηνεν ἐλεύθερα χορηγῶν εἰς αὐτὰ συμβολικῶς μίαν πανοπλίαν. Τιμητικὴ ἦτο ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν κατελάμβανον εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὰ Μεγάλαι Διονύσια, ὡς ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης εἰς τὸν κατὰ Κτησιφῶντος λόγον του «...*τούσδε τοὺς νεανίσκους, ὧν οἱ πατέρες ἐτελεύτησαν ἐν τῷ πολέμῳ, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, μέχρι μὲν ἤβης ὁ δῆμος ἔτρεφε, νυνὶ δὲ καθοπλίσας τῆδε τῇ πανοπλίᾳ ἀφίησιν ἀγαθῇ τύχῃ τρέπεσθαι ἐπὶ τὰ ἐναντιῶν καὶ καλεῖ εἰς προεδρίαν*». *θρέψει τοὺς παῖδας* ὅπως ἐν μέρει καὶ αἱ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐμεριμῶν διὰ τὰ ὀρφανὰ τοῦ πολέμου, οὕτω καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ συστηματικώτερον καὶ θετικώτερον, περιέθαλπεν αὐτὰ λαμβάνουσα θέσιν πατρός, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλάτων «*συνεκτρέφει τοὺς παῖδας προθυμουμένη ἄδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι*». Πρὸβλ. τὰς σήμερον παρεχομένας συντάξεις. *ὠφέλιμον* ἢ ὠφελιμότης τοῦ στεφάνου εὔρηται ἐν τῇ στοργῇ καὶ φροντίδι τῆς πολιτείας ὑπὲρ ὀρφανῶν, καθ' ὅσον οἱ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀπονεμόμενοι στέφανοι μόνον ἠθικὴν καὶ εὐπρεπῆ ἀξίαν εἶχον, καὶ ὄχι εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον καὶ τὴν τιμητικὴν ταφήν. *τοιῶνδε ἀγῶνων* τῆς ἐξαιρέτου τιμῆς τοῦ ὑπὲρ πατρίδος θανάτου. *ἀπολοφυράμενοι* ὁ θρῆνος τῶν θανόντων ἀπετέλει τιμὴν καὶ ἦτο ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ὅλης τελετῆς τοῦ ἐνταφιασμοῦ «*τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων*» ("Ὀμηρος), «*κέκυνθεν οὔτε τοῦ τάφου ἀντιάσας οὔτε γῶν παρ' ἡμῶν*» (Σοφοκλ. Ἡλέκτρα στίχ.

869—870). Ἦτο δὲ ἀντιθέτως μεγάλη συμφορὰ διὰ τοὺς ἐπιζῶντας νὰ μὴ θάψουν καὶ θρηνήσουν τοὺς ἀγαπημένους τῶν νεκρῶν, οἱ ὅποιοι πλέον κατὰ τὸν Ὑπερείδην «μετήλλαξαν τὸ ζῆν εἰς αἰώνιον τάξιν». Ἄπιτε ὁ Περικλῆς ἐν κατακλιεῖδι τοῦ λόγου του συνιστᾷ, ὅπως οἱ παρευρισκόμενοι μετὰ τὸν θρῆνον ἐπιστρέψουν ἐκ τοῦ νεκροταφείου εἰς τὰς οἰκίας τῶν.

Γνωμικόν : 19. «ἄθλα γὰρ οἷς κείται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσιν».

Νόημα : Ὁ Περικλῆς εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ ἐπιταφίου λόγου του τονίζει, ὅτι προσέβη εἰς τὴν ἐκφώνησιν τούτου ἀκολουθῶν πατροπαράδοτον νόμον, καθ' ὃν πανηγυρικῶς πρέπει νὰ τιμῶνται οἱ ὑπὲρ πατρίδος πεσόντες διὰ τῆς ἐκδηλώσεως ἀμερίστου συμπαθείας τῶν πολιτῶν καὶ διὰ τῆς φροντίδος τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων τῶν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτῶν. Ὁ τοιοῦτος φόρος τιμῆς πρὸς τοὺς ἀποθανόντας ἀποτελεῖ τὴν ὄραιοτέραν ἀμοιβὴν πρὸς ἀμίλλαν διὰ τοὺς ἐπιζῶντας, διότι μόνον εἰς τὴν πολιτείαν ἐκείνην, ὅπου ἀπονέμονται τοιαῦτα ἠθικαὶ ἀμοιβαί, δημιουργοῦνται καὶ ἄριστοι ἄνδρες. Τέλος δὲ συνιστᾷ εἰς τοὺς παρακολουθήσαντας τὴν ἐκφορὰν ὅπως, μετὰ τὸν θρῆνον τῶν ἀγαπημένων προσώπων τῶν ἐπιστρέψουν ἐκ τοῦ νεκροταφείου εἰς τὰς οἰκίας τῶν.

Περίληψις : 1. Ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τιμῆς πρὸς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας. 2. Ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀνάληψις ὑποχρεώσεων πρὸς τὰ τέκνα τῶν πεσόντων. 3. Ἡ ἐκ τῶν ἀμοιβῶν προκύπτουσα ὄφελεια καὶ 4. Ἡ ἐπιστροφή τῶν τεθλιμμένων εἰς τὰς οἰκίας τῶν.

ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

(ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΑ

1. Ἐναγγωσικὸν ἀρχ. Ἑλλ. γλώσσης (Γ. Ζούκη) Γ' καὶ Δ' Τάξ.
2. Ἐενοφῶντος Κύρου ἀναβάσεως ἐκλογαὶ . . . (Δ' Τάξις)
3. Ἐενοφῶντος Ἑλληνικῶν Βιβλία Γ' καὶ Δ' (Δ' »)
4. Ἄρριανοῦ ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου . . . (Ε' »)
5. Λυσίου ὁ ὑπὲρ Ἀδυνάτου λόγος . . . (Ε' »)
6. Λατινικὸν ἀναγγωσματοάριον. . . (Ε' »)
7. Δημοσθένους Α' Ὀλυνθιακός. . . (ΣΤ' »)
8. Θουκυδίδου Πλαταικὰ . . . (ΣΤ' »)
9. Ὅμηρου Ὀδυσσεΐας Α' Ραφαδία . . . (ΣΤ' »)
10. Κορηλίου Νέπωτος Hannibal . . . (ΣΤ' »)
11. Καίσαρος de bello civili . . . (ΣΤ' »)
12. Πλάτωνος Κρίτων . . . (Ζ' »)
13. Θουκυδίδου Δημηγορία Πλαταιέων . . . (Ζ' »)
14. Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις . . . (Ζ' »)
15. Ὅμηρου Ἰλιάδος Α' καὶ Γ' ἐκλογαὶ . . . (Ζ' »)
16. Κικέρωνος Γ' in Catilinam . . . (Ζ' »)
17. Ὀβιδίου μεταμορφ. Phaethon—Niobe . . . (Ζ' »)
18. Θουκυδίδου ὁ Περικλέους Ἐπιτάφιος . . . (Η' »)
19. Βιργιλίου Αἰνειάδος Ἐκλογαὶ Α' Βιβλ. . . (Η' »)
20. Ὅρατίου Ὠδαί . . . (Η' »)